İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞMEYE SOSYO-KÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM : BURSA ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Y. Mimar Arzu ÇAHANTİMUR

Anabilim Dalı : MİMARLIK

Programı : BİNA BİLGİSİ

NİSAN 2007

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞMEYE SOSYO-KÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM : BURSA ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Y. Mimar Arzu ÇAHANTİMUR
502992002

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 12 Aralık 2006
Tezin Savunulduğu Tarih : 03 Nisan 2007

Tez Danışmanı :	**Prof.Dr. Hülya TURGUT YILDIZ**
Diğer Jüri Üyeleri	**Prof.Dr. Orhan HACIHASANOĞLU (İ.T.Ü.)**
	Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU (İ.T.Ü.)
	Prof.Dr. Harun BATIRBAYGİL(Y.T.Ü.)
	Doç.Dr. Tülin GÖRGÜLÜ(Y.T.Ü.)

NİSAN 2007

ÖNSÖZ

Bu doktora tezi çalışmasının gerçekleştirildiği uzun süreçte, bana her zaman ve her konuda destek olan, değerli yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübesiyle bana yol göstererek zorlukları yenebilmemi ve bu çalışmayı tamamlayabilmemi sağlayan danışman hocam sayın Prof. Dr. Hülya Turgut Yıldız'a şükranlarımı sunarım. Bu sürece değerli bilgileri ile katkıda bulunan ve desteklerini esirgemeyen sayın hocam Prof.Dr.Orhan Hacıhasanoğlu'na ve sayın hocam Prof. Dr. Handan Türkoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın uygulama aşamasındaki alan çalışmasında bana yardımcı olan Uludağ Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü öğrencilerine, elde edilen verilerin değerlendirmesinde kullanılan bilgisayar paket programı ile ilgili teknik konularda yardımcı olan ve istatistiksel değerlendirmelerin yapılmasında yol gösteren sevgili kardeşim Ümit Ispalar'a teşekkür ederim. Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde bana uygun çalışma ortamı sağlayan ve sürekli moral veren aile büyüklerime ve yakınlarıma ; beni sürekli destekleyen ve her türlü konuda yardımcı olan sevgili eşim Erkan Çahantimur'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Son olarak , bu süre zarfında, yaşamları boyunca anne ilgisine en çok ihtiyaç duydukları yaşlarını geçirmiş olan sevgili çocuklarım Kaan, Ece ve Hakan'a , küçücük akılları ve yaşlarına rağmen, bana karşı anlayışlı ve sabırlı oldukları için minnettarım…

Nisan 2007 Arzu Ispalar Çahantimur

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR
TABLO LİSTESİ v
ŞEKİL LİSTESİ vı
ÖZET vıı
SUMMARY x
1. GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı 3
1.2. Çalışmanın Yöntemi 4
2. TEZ KONU ALANININ TANITILMASI – ANA KAVRAMLAR 6
2.1. Sürdürülebilir Gelişme 7
2.1.1.Sürdürülebilir gelişme bileşenleri 9
2.1.2.Sürdürülebilir gelişme yaklaşımları 14
2.1.3.Sürdürülebilir gelişme ve çevre-davranış çalışmaları 16
2.1.4.Sürdürülebilir gelişmede sosyo-kültürel yaklaşımlar 20
2.2. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme 22
2.2.1. Kent ve kentsel gelişme 25
2.2.2. Sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri 28
2.2.3. Dünyada sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmaları 31
2.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme ve Konut Alanları 36
2.3.1. Konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişme sürecindeki anlamı 38
2.4. Bölüm Sonucu 43
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE : SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME - KÜLTÜR - KONUT ALANLARI ETKİLEŞİM SİSTEMİ 48
3.1. Tez Kapsamında Kullanılan Kavramsal Yaklaşımlar ve Modeller 48
3.2. Tez Kavramsal Çerçevesi :Sürdürülebilir Kentsel Gelişme-Kültür-Konut Alanları Etkileşim Sistemi 51
3.2.1. Kültür bileşeni 53
3.2.1.1. Kent kültürü 54
3.2.1.2. Sürdürülebilirlik kültürü 55
3.2.2. Sürdürülebilir kentsel gelişme bileşeni 56
3.2.2.1.Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri 57
3.2.2.2.Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri 60
3.2.3. Konut alanı bileşeni 63
3.2.3.1.Fiziksel bileşenler 64
3.2.3.2.Sosyo-kültürel bileşenler 65
3.2.3.3.Psikolojik bileşenler 67
3.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme–Kültür- Konut Alanları Etkileşim Sistemi 71
3.4.Bölüm Sonucu 74

4. KONUT ALANLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞMENİN SAĞLANABİLMESİ İÇİN SOSYO-KÜLTÜREL BİR MODEL - BURSA ÖRNEĞİ **75**
4.1. Model İçin Bursa Kentinin Seçilme Nedenleri 76
4.1.1. Bursa'nın tarihsel gelişim ve kentleşme süreci 77
4.1.2. Bursa'da kentsel konut gelişim süreci 82
4.2. Bursa İçin Geliştirilen Konut Alanlarında Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Sağlanabilmesi Sosyo-kültürel Modeli 85
4.3.Modelin Geliştirilmesinde Yararlanılan Yöntemler 88
4.4. Modelin Uygulama Adımları 92
4.4.1. Adım 1 : Hedeflerin belirlenmesi 93
4.4.2. Adım 2 : Hedeflere ulaşmanın yollarının belirlenmesi 95
4.4.3. Adım 3 : Belirlenen yolların uygulanabilirlik analizlerinin yapılması 97
4.5. Bölüm Sonucu 99
5. MODELİN BURSA KENTİ ÖRNEĞİNDE UYGULANMASI **101**
5.1. Belirlenen Konut Alanının Özellikleri 101
5.2. Uygulama Çalışması 104
5.2.1. Adım 1 : Hedeflerin belirlenmesi 104
5.2.2. Adım 2 : Hedeflere ulaşmanın yollarının belirlenmesi 106
5.2.2.1.Mevcut çalışmaların değerlendirilmesi 106
5.2.2.2. Farklı aktörlerin düşüncelerinin belirlenmesi (Alan çalışması 1) 109
5.2.2.3. Senaryoların geliştirilmesi 111
5.2.3. Adım 3 : Belirlenen yolların uygulanabilirlik analizlerinin yapılması (Alan Çalışması 2) 121
5.2.3.1. Konut alanları fiziksel bileşenleri bağlamında uygulanabilirlik analizi 127
5.2.3.2. Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri bağlamına uygulanabilirlik analizi 137
5.2.3.3. Konut alanları psikolojik bileşenleri ve sosyo-kültürel gereklilikler bağlamında uygulanabilirlik analizi 141
5.2.3.4. Analizlerin güvenilirlik testleri 152
5.2.3.5. Analiz sonuçlarının değerlendirilmesi 157
5.3. Bölüm Sonucu : Uygulama alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için stratejiler 161
6 . SONUÇLAR **167**
KAYNAKLAR **171**
EKLER **191**
ÖZGEÇMİŞ **231**

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 3.1	Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri …….	59
Tablo 3.2	Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo - kültürel gereklilikleri……	61
Tablo 3.3	Konut alanları bileşenleri…….	70
Tablo 4.1	Modelde kullanılan yöntem ve teknikler…….	92
Tablo 4.2	Model adım 1 açılımı…….	94
Tablo 4.3	Model adım 2 açılımı…….	96
Tablo 4.4	Model adım 3 açılımı…….	98
Tablo 5.1	Sürdürülebilir kentsel gelişme senaryoları özellikleri……...	120
Tablo 5.2.a	Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerini belirlemede kullanılan sorular…….	125
Tablo 5.2.b	Konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenlerini belirlemede kullanılan sorular……..	126
Tablo 5.3	Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri değerlendirme sonuçları……...	136
Tablo 5.4	Konut alanları sosyo - kültürel bileşenleri değerlendirme sonuçları……..	141
Tablo 5.5	Konut alanları psikolojik bileşenleri değerlendirme sonuçları….	148
Tablo 5.6	Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri değerlendirme sonuçları……...	151
Tablo 5.7	Konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler ……	154
Tablo 5.8	Konut alanları psikolojik bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkiler …….	154
Tablo 5.9	Senaryo tercihleri(beklentiler) ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler……	155
Tablo 5.10	Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler……	156
Tablo 5.11	Senaryo tercihleri ile sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri arasındaki ilişkiler…….	156
Tablo 5.12	Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri arasındaki ilişkiler…...	157
Tablo 5.13	Analiz sonuçlarının değerlendirilmesi ……	160

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil 2.1	Kentleşme süreci…….	26
Şekil 2.2	Konu alanını oluşturan ana kavramlar ve bileşenleri…….	47
Şekil 3.1	Sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür - konut alanları etkileşimi konu alanı……..	52
Şekil 3.2	Kavramsal çerçeve : sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları etkileşim sistemi…….	73
Şekil 4.1	Bursa'nın 1650 yıllarındaki görünümü ……	79
Şekil 4.2	Bursa 1862 Haritası……	80
Şekil 4.3	Bursa'nın 20.yy. başındaki durumunu gösteren harita……..	81
Şekil 4.4	Bursa 1960 planı…….	81
Şekil 4.5	Bursa 1998 haritası…….	82
Şekil 4.6	Bursa 'daki kentsel konut alternatiflerinden görünümler …….	83
Şekil 4.7	Bursa Merkez Planlama Bölgesi çevre düzeni planı…….	84
Şekil 4.8	Bursa'nın genel görünümü……	84
Şekil 4.9	Bursa'daki geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sosyo-kültürel bir model ……..	87
Şekil 4.10	Geri Beslemeli Tahmin yönteminin uygulama çerçevesi …….	91
Şekil 5.1	Uygulama alanından görünümler……..	102
Şekil 5.2	Uygulama alanındaki konut tiplerinden örnekler ……	103
Şekil 5.3	Uygulama alanı mevcut durumu……	104
Şekil 5.4	Uygulama alanında bulunan konutların fiziksel durumlarından örnekler…….	127
Şekil 5.5.a	Osmangazi Mahallesinde bulunan anıtsal yapılardan örnekler	129
Şekil 5.5.b	Kavaklı Mahallesinde bulunan anıtsal yapılardan örnekler…..	130
Şekil 5.6	Uygulama alanındaki yeşil alan ve ortak mekanlardan örnekler ……	130
Şekil 5.7.a	Uygulama alanındaki otopark ihtiyacını karşılamak için kullanılan alanlardan örnekler…….	131
Şekil 5.7.b	Uygulama alanını çevreleyen Kavaklı ve Ortapazar caddeleri	132
Şekil 5.8	Uygulama alanındaki farklı fonksiyonlardan örnekler…….	133
Şekil 5.9	Uygulama alanı bina yoğunluğu…….	134
Şekil 5.10	Yaş aralığı,eğitim düzeyi,gelir düzeyi tespit çalışması……..	138
Şekil 5.11	Mahallede ikamet süresi ve konut tipine göre ikamet süresi dağılımı tespit çalışması…….	139
Şekil 5.12	Uygulama alanının sosyo-kültürel bileşenler bağlamında değerlendirilmesi…….	140
Şekil 5.13	Konut tipine göre bağlılık ve aidiyet duygularının değişimi…	143
Şekil 5.14	Konut tipine göre çevre algısı ve çevre değerlendirmesinin değişimi…….	144
Şekil 5.15	Konut tipine göre çevre memnuniyetinin değişimi……..	145

Şekil 5.16 Senaryo tercihlerinin (beklentiler) dağılımı……. 146
Şekil 5.17 Konut tipine göre senaryo tercihlerinin (beklentiler) dağılımı… 146
Şekil 5.18 Uygulama alanının psikolojik bileşenler bağlamında değerlendirilmesi …….. 148
Şekil 5.19 Konut tipine göre sürdürülebilirlik bilinci ve sürdürülebilirlik sorumluluğunun değişimi…….. 149
Şekil 5.20 Konut tipine göre sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım oranının değişmesi…… 150
Şekil 5.21 Uygulama alanının sosyo-kültürel gereklilikler bağlamında değerlendirilmesi…… 151

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞMEYE SOSYO - KÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM : BURSA ÖRNEĞİ

ÖZET

Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de yaşanmakta olan teknolojik ve ekonomik gelişmeler nedeni ile başlayan küreselleşme süreci beraberinde hızlı bir kentsel değişim ve dönüşüm sürecini de getirmiştir. Yaşanan bu süreçlerin olumlu getirileri bulunmakla birlikte, uygulanan yanlış politikalar plansız, alt yapısız ve sağlıksız kentsel çevreler içeren kimliksiz kentlerin gelişmesine neden olmakta ve dolayısıyla insanların fiziksel , sosyo - kültürel ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında çok yetersiz kalınmaktadır. Yaşanılan dünyanın tek olduğunun ve kaynaklarının büyük bir hızla tüketiliyor olduğunun farkına varılmasıyla bu sürecin hızının azaltılması ve zamanla engellenebilmesi için çalışmalara başlanılmıştır. Bu noktada "sürdürülebilirlik" kavramı ortaya atılarak sağlanmasının yolları araştırılmıştır. Ancak değişen yaşam şekli ile doğal kaynaklar arasındaki olumsuz etkileşimin sürdürülebilirlik için küresel ve yerel ölçekte büyük bir tehdit olduğu düşünüldüğü için çalışmalar problemin fiziksel boyutu üzerinde odaklanmaktadır. Halbuki, genellikle ihmal edilen sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutu, değişen çevresel ihtiyaçlara karşın sosyal ve ekonomik organizasyonda yapılacak temel değişikliklerin ekolojik anlamdaki sürdürülebilirliğin de önemli bir gerekliliği olduğunu ifade etmektedir.

Bu durumda, sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutlarının ihmal edilmiş olması önemli bir eksiklik olarak saptanmış ve tez çalışmasının konu alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada çok yönlü bir kavram olan sürdürülebilirlik sosyo-kültürel bakış açısıyla ele alınarak, kentsel çevrenin oluşumu ve yaşanmasında önemli rolü olan konut alanlarında, sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında irdelenmektedir. Konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel

bir yaklaşımla irdelenmesini sistematize etme amacıyla geliştirilen kavramsal çerçeve “sürdürülebilir kentsel gelişme - kültür - konut alanları” etkileşim sistemini ifade etmektedir. Kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşen ve alt bileşenler bütüncül bir yaklaşımla belirlenmiş, bu bileşenler arasındaki etkileşim dönüşümsel yaklaşımla irdelenmiştir. Bir sonraki adımda sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşım ile konut alanlarında nasıl sağlanabileceğini belirleyebilmek için, Bursa kentinde uygulanmak üzere bir model geliştirilmektedir. Kavramsal çerçeveye dayanarak geliştirilen model yardımı ile, etkileşim sisteminde yer alan kavramların biribirleriyle zaman içinde gelişen dönüşümsel ilişkileri belirlenerek bu ilişkilerin sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki rolü belirlenmeye çalışılmaktadır. Geliştirilen model yardımı ile Bursa’da belirlenen konut alanında sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için stratejiler belirlenmesi ve bu stratejiler ile sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun öneminin vurgulanarak uygulama çalışmalarında kullanılması gerekliliğinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.Sürdürülebilirlik çalışmalarında sıklıkla kullanılan “senaryo yazımı” yöntemi kullanılarak geliştirilmiş olan model, Bursa kentindeki geleneksel bir konut alanında uygulanmıştır. Çok yönlü bir kavram olan sürdürülebilirliği sosyo-kültürel boyutuyla ele alıp sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesini bu bağlamda irdeleyen tez çalışmasının, bu alandaki eksikliklerin giderilmesi için bir adım olacağı düşünülmektedir.

Tez çalışması, çalışmanın problem alanının neden ve nasıl belirlendiğini, belirlenen problem doğrultusunda çalışmanın amacını, kapsamını ve çalışmanın nasıl bir yöntemle gerçekleştirildiğini açıklayan giriş bölümü ile birlikte altı bölümden oluşmaktadır. Konu alanını oluşturan ana kavramların belirlenerek tanıtıldığı ikinci bölüm; sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları kavramları ile ilgili tarihsel bir süreç içinde bilgilenmeyi sağlayan bir araştırma çalışmasını içermektedir. Araştırma ; sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kentsel gelişme , sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları olmak üzere üç ana başlık ile sunulmuştur. Bu başlıklar altında; kavramların tanımları, tarih içindeki gelişme süreçleri, bileşenleri, bu kavramlar ile ilgili yapılmış olan kuramsal ve uygulamalı çalışmalar ele alınarak incelenmiştir.

Çalışmanın problem alanının bir kavramsal çerçeve ile netleştirildiği üçüncü bölümde ana kavramlar sosyo-kültürel bir bakış açısıyla ele alınarak sistematize edilmiş ve “ sürdürülebilir kentsel gelişme - kültür - konut alanları etkileşim sistemi “ belirlenmiştir. Üç ana bileşenden oluşan kavramsal çerçeve ; sürdürülebilir kentsel gelişme bileşeni altında, fiziksel gereklilikler ve sosyo-kültürel gereklilikler alt

bileşenlerini, kültür bileşeni altında ; kent kültürü ve sürdürülebilirlik kültürü alt bileşenlerini, konut alanları bileşeni altında ; fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik alt bileşenleri içermektedir. Bu bölümde, kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşen ve alt bileşenlerin bütüncül bir yaklaşım ile nasıl belirlendiği ve bunlar arasındaki etkileşim sisteminin dönüşümsel yapısı açıklanmaktadır. Etkileşim sistemi, sürdürülebilir kentsel gelişme ile konut alanları arasındaki sosyo-kültürel bağlamdaki ilişkileri ifade etmektedir.

Dördüncü bölüm, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan nasıl sağlanabileceğini, kavramsal çerçevede ifade edilmiş olan etkileşim sistemine dayanarak belirleyebilmek amacıyla, Bursa kenti için geliştirilmiş olan model ve modelin aşamalarını içermektedir. Bu bölümde öncelikle, modelin geliştirilmesi için Bursa kentinin seçilme nedenleri; Bursa'nın tarihsel gelişim ve kentleşme süreci ve Bursa'daki konut alanlarının özellikleri ile birlikte açıklanmıştır. Kavramsal ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşan model , senaryo yazımı yöntemi ile geliştirilen üç uygulama adımı içermektedir. Bu adımlar sırası ile ; hedeflerin belirlenmesi, hedeflere ulaşmanın yollarının belirlenmesi ve belirlenen yolların uygulanabilirlik analizlerinin yapılmasıdır. Bu adımların gerçekleştirilmesi sonucunda konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesi için stratejiler belirlenmiştir.

Beşinci bölüm, modelin örnek alan olarak seçilen Bursa'daki geleneksel bir konut alanında nasıl uygulandığını ve elde edilen sonuçları içeren bölümdür. Bu bölümde ilk olarak, uygulama alanı olarak seçilen geleneksel konut alanının özellikleri açıklanmıştır. Daha sonra, belirlenen konut alanında modelin uygulama adımlarının nasıl gerçekleştirildiği, uygulama sonucunda elde edilen veriler ve verilerin analiz sonuçları aktarılmıştır. Bölüm sonucunda, geliştirilen senaryoların uygulanabilirlik analizleri sonuçlarından yola çkılarak bu konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişimi için stratejiler geliştirilmiştir.

Altıncı ve son bölüm tez çalışmasının sonuçlarının değerlendirildiği ve çalışmanın amaçlarına ne kadar ulaşabildiğinin tartışıldığı sonuçlar bölümüdür. Bu bölümde, tez kavramsal çerçevesine dayanarak Bursa kenti için geliştirilmiş olan model ve modelin uygulanması sonucunda geliştirilen stratejiler tartışılmaktadır. Bu model ve stratejilerin, bundan sonra yapılacak sürdürülebilir kentsel gelişme ile ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalarda, sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun göz ardı edilmeyerek konuya sosyo-kültürel bir bakış açısıyla yaklaşılması için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

A SOCIO-CULTURAL APPROACH FOR SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT : A CASE STUDY FOR BURSA

SUMMARY

In recent years, the globalization process accelerated by technological and economic developments in the world and in Turkey has brought about a rapid urban development and transformation process. In spite of positive impacts of the aforementioned transformation, flawed policies has produced unplanned cities with no identity, little infrastructure and unhealthy environments. As a consequence these cities cannot meet the physical, socio-cultural and physiological needs of their inhabitants. Due to widespread awareness caused by the negative impact of these unfit living environments, sustainability has become a subject of interest on various platforms. The tendency to think that the complex interrelations between human groups, their habitat and the global environment are becoming a great threat for sustainability, has caused the studies about the subject to focus on environmental dimensions of the problem. However, the often-neglected socio-cultural dimensions of sustainability underline the fact that the fundamental alterations in social and economic organizations in response to the changing environmental needs are prerequisites of ecological sustainability.

In the light of these findings, the scarcity of studies about socio-cultural dimensions of sustainability has been determined as a significant deficiency and identified as the concern of this thesis. In this study, the multifaceted concept of sustainability has been studied in a socio-cultural perspective. The concept has been examined in the context of sustainable urban development and in urban housing areas that play an important role in the urbanization process and urban life.

Accordingly, the conceptual framework of " sustainable urban development – culture – housing areas interaction system " has been developed in order to systematically study sustainable urban development with a socio-cultural approach

in housing areas. Components of the conceptual framework have been set with an integral approach and the interaction among them has been examined from a transactional perspective.

Following this initial step, a model, has been developed in order to establish the means of how sustainable urban development in housing areas can be achieved in a socio-cultural context: this model is to be applied in Bursa. With the aid of the model anchored in the conceptual framework, the transactional interrelations of the concepts of the interaction system and the role of these interrelations for the achievement of sustainable urban development will be determined. The aim of the model is to identify strategies for the achievement of sustainable urban development in the selected housing area of Bursa. These strategies will emphasize the importance of socio-cultural factors for the achievement of sustainable development in housing areas and point out the need to use them in practice. “Scenario writing“ method, which is usually employed in sustainability studies, has been used to develop the model which is then applied in a traditional housing area in Bursa. The study covered by this thesis, is anticipated to be an important step forward for studies about socio-cultural dimensions of sustainable urban development.

This study consists of six sections including an introduction that covers subtopics such as statement of the problem, purpose and significance of the dissertation, its scope and the method followed to reach this aim. An analysis of the literature covering the definitions of and the theoretical and empirical studies about the key concepts “sustainability”, “sustainable development”, “sustainable urban development” and “housing areas”, is included in the second section.

In the third section, the key concepts are systematized within a socio-cultural approach and the “ sustainable urban development - culture - housing areas interaction system ” is laid down as the conceptual framework. The conceptual framework consists of three components which further consist of subcomponents. These are; “sustainable urban development” with subcomponents of physical requirements and socio-cultural requirements; “culture” with subcomponents of city culture and culture of sustainability; “housing areas” with physical, socio-cultural and psychological subcomponents. The identification of the components and subcomponents by an integral approach and the examination of the interaction among them from a transactional perspective are also explained in the third section. This interaction system expresses the relations of sustainable urban development and housing environments in the socio-cultural context.

The fourth section includes a model developed for Bursa, based upon the conceptual framework as described in the third section. The model has been developed in order to establish the ways of how sustainable urban development can be achieved in the socio-cultural context. Initially, the causes of selecting Bursa to develop a model for, is described by giving information about physical, socio-economic and historical features of Bursa together with the explanation of the development process of urban housing and the studies about sustainable urban development made in Bursa. The model, consisting of a conceptual and a practical part, includes three application steps developed with the "scenario writing" method. These steps are respectively; determination of the goals, identification of the paths to attain the goals, and feasibility analysis of the identified paths. The results of the implementation studies are concluded with strategies for the achievement of sustainable development of the traditional housing area in Bursa, in the socio-cultural context.

The fifth section covers a case study applied in a traditional housing area in Bursa. In this section, firstly, information about physical, socio-economic and historical features of the case study area is given. Then, the case study is described with the techniques and methods used in application of the steps of the model. Data obtained during the fieldwork of the study, the analysis of data, and the outcomes of these analyses are explained at the end of this section. As a conclusion, strategies have been developed. for sustainable urban development of the case study area in a socio-cultural context.

The last section assesses the model and strategies developed from the outcomes of the empirical study carried out in the case study and also discusses the extent to which the aims of the study are achieved. Thus, the means of obtaining sustainable urban development in housing areas in the socio-cultural context are identified. The model and the strategies for implementation of socio-cultural studies to obtain sustainable urban development are anticipated to be an important step forward for studies about socio-cultural dimensions of sustainable urban development.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Dünyanın endüstrileşme sürecini geride bırakıp hızlı bir iletişim çağına girmesi ile birlikte, insan yaşamını ve çevresini şekillendiren en büyük etkenlerden biri olan dünya ekonomisi yeni bir boyut kazanarak belli çekim noktaları oluşmasına neden olmuştur. Son yıllarda dünyanın farklı bölgelerindeki bir çok kent önemli ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlere uğrarken , New York , Londra ve Tokyo gibi ekonomik gücü elinde tutan küresel kentlerin etkisinde yeni bir dünya düzeni gelişmiştir. İletişim imkanlarının ve hızının sınır tanımayan boyutlara ulaşmasının sonucunda başlayan küreselleşme süreci ile birlikte yaşanmakta olan kentsel dönüşüm farklı coğrafik, toplumsal ve tarihi özelliklere sahip bölgelerde farklı fiziksel ve sosyal yapılar doğurmaktadır. Bu gelişme sürecinin olumlu bir çok yanı bulunmasına rağmen, dünyanın ve insanlığın devamı için tehlike oluşturmaya başlamış olduğu da bir gerçektir. Yaşanmakta olan bu dönüşüm sürecinde, fiziksel ve sosyal çevre arasındaki denge yavaş yavaş bozulmaya başlamış ve bu durum insanların sosyal , kültürel ve psikolojik gereksinmelerinin karşılanmasında yetersizliğe neden olmuştur.

Dünya genelinde yaşanmakta olan bu değişim ve dönüşüm süreci Türkiye'de de yaşanmaktadır. Hızla gelişen sanayi ve iletişim sistemlerinin getirdiği küreselleşme sürecine karşı fiziksel, sosyal ve kültürel alt yapının geliştirilmesi aynı hıza ulaşamamaktadır. Bu şartlar altında insanların fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik ihtiyaçları yeterince karşılanamazken, uygulanan yanlış politikalar plansız, alt yapısız ve sağlıksız kentsel çevreler içeren kimliksiz kentlerin gelişmesine neden olmaktadır.

Yaklaşık son yirmi yıldır dünyadaki bu olumsuz gelişmelerin farkına varılmış ve engelleme amacı ile önemli organizasyonlar ve etkinlikler gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Politik, ekonomik ve akademik çevrelerce saptanan sorunlar için bilimsel çalışmalar yapılmış , tartışma ortamları sağlanmış ve çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Dünyadaki hızlı dönüşümün sınırlarını iyice zorlamaya başladığı dönemlerde gündeme gelen ve "sürdürülebilirlik" ile "sürdürülebilir gelişme"

kavramlarında odaklanan bu çalışmalar günümüzde de çeşitli ortamlarda devam etmektedir. Yapılan çalışmalar, disiplinler arası bir çalışma alanı olan mimarlığı farklı boyutları ile ilgilendirmektedir. İnsan yaşamının şekillenmesini ve bir anlam kazanmasını sağlayan ve fiziksel çevrenin yapılı kısmını oluştururken doğal kısmına da büyük ölçüde müdahele eden mimarlık, sürdürülebilirliğin temel amacı olan "günümüzün ihtiyaçlarının gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinin engellenmeden karşılanması " na (Brundlant,1987) hizmet edecek en önemli çalışma alanlarından biridir. Temel amacı insanların gereksinmelerini karşılayarak mutlu bir yaşam sürmelerine yardımcı olacak çevreleri tasarlamak ve üretmek olan mimarlık için büyük önemi olan "sürdürülebilirlik" kavramı farklı boyutları ile ele alınmalıdır.

"Sürdürülebilirlik" ve "sürdürülebilir gelişme" ile ilgili özellikle gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar, yaşam standartlarının, mevcut çevresel sınırlandırmaların üstesinden gelinerek, yükseltilmesine odaklanmıştır. Bu durum, sürdürülebilir gelişmenin tek hedefinin ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi olduğu izlenimini yaratırken; "gelişme" kavramının temelindeki toplumsal, kentsel ve ulusal ölçeklerde istenilen sosyal, ekonomik ve politik hedeflere ulaşabilmenin ihmal edilmesine neden olmuştur (Mitlin,Satterthwaite, 1996, Mitlin, 1992). Halbuki , sürdürülebilirliğin genellikle ihmal edilen veya gerekli önemde ele alınmayan sosyo-kültürel boyutunun önemi ; bu kavramın bir küresel kültür ürünü olduğu ve sağlanabilmesinin kültürel bir süreç içinde mümkün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, küçümsenemeyecek kadar büyüktür. Bu konu üzerinde çalışan bir çok araştırmacı tarafından, değişen çevresel ihtiyaçlara karşın sosyal ve ekonomik organizasyonda yapılacak temel değişiklikler sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme için çok önemli bir ön şart olarak görülmektedir (ör.: Blowers, 1997, Blowers , Pain,1999, Evans, 1997,Hatfield Dodds, 2000, Houghton, Hunter, 1996, Redclift, 1997, Redclift, Woodgate,1997, Richardson, 1997 ,Sachs, 1997, Sachs,1999,…) Aynı zamanda , şimdiye kadar yeterince ve gerekli detayda üzerinde durulmamış olan sosyo-kültürel ve psikolojik etkenlerin incelenmesinin ekolojik anlamdaki sürdürülebilirliğin bir gerekliliği olduğu vurgulanmaktadır (Bonnes, Bonaiuto,2002, Werner,1999, Werner,Altman,2000, Werner,2002). Dünyadaki ve Türkiye'deki durum böyle iken ; sürdürülebilirlik konusuna büyük ölçüde fiziksel boyutlarıyla yaklaşılıp sosyo-kültürel boyutlarının ihmal edilmiş olmasının yarattığı önemli eksiklik bu tez çalışmasının problemi olarak belirlenerek detaylı bir şekilde ele alınması düşünülmüştür.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışma kapsamında sürdürülebilirlik kavramı, “kent” ve “konut alanları” ölçekleri olmak üzere iki farklı ölçekte ele alınmaktadır. Sürdürülebilirliğin ne olduğu ve sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri kentsel ölçekte irdelenirken , bu gerekliliklerin nasıl sağlanabileceği, kentsel çevrenin oluşumu ve yaşanmasında önemli rolü olan konut alanları ölçeğinde irdelenmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için kentleri oluşturan fiziksel ve sosyal çevreler arasında sürdürülebilir bir ilişkinin olması gerekliliği, kentteki sosyal ve kültürel yaşamın en az ekonomik ve ekolojik şartlar kadar önemli olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışma, çok yönlü bir kavram olan sürdürülebilirliği sosyo-kültürel boyutuyla ele alıp sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesini bu bağlamda irdeleyerek bu alandaki eksikliklerin giderilmesinde bir adım olmayı amaçlamaktadır.

Farklı bakış açılarına sahip araştırmacıların çalışmalarında dile getirdiği gibi ; karmaşık bir yapıya sahip olan kentin anlaşılabilmesi için , insanlar ile olan ilişkilerinin çözümlenmesi önemli bir gerekliliktir. Bu çözümlemenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için ise, çevre-davranış çalışmalarının katkısı ile elde edilebilecek sosyo-kültürel bir yaklaşım önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Bu bakış açısı ile, çalışmanın konu alanı ”insan – çevre” etkileşim sisteminin genelden özele uzanan hiyerarşik yapısında ara ölçekte yer alan “insan ve konut alanları ilişkisi” olarak belirlenmiştir. Kent ve insanın birbirleri için olan karşılıklı önemleri ve ilişkileri “dönüşümsel” (transactional) yaklaşım ile ele alınmıştır. Bu yaklaşımda, bütün, yalnız ayrı parçaların bir araya gelmesi olarak değil, anlam ve özellikleri açısından birbirlerine bağımlı faktörlerin ortak değer kazandığı “kesişim noktası” olarak tanımlanmaktadır(Altman,Rogoff,1987;Turgut,1990;Werner,et.al,1985;Werner,2002)

Tez çalışması kapsamında kent ; fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin etkileşimini yansıtan farklı kentsel mekanlardan oluşan bir bütün olarak ele alınmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme ise, bu bütünün insanlar ile olan etkileşiminin irdelenmesinde sosyo-kültürel bir yaklaşımın kullanılarak, kültürün yansımalarından biri olan “yaşam şekli” nin kentsel mekanların oluşması ve kentsel gelişme süreci üzerindeki etkilerinin dikkate alınmasıyla sağlanabilir. Böylelikle, kentte yaşayan ve kenti yaşatan insanların kendi yaşam şekilleri ile sürdürülebilir gelişmeye katkıda bulunan “sürdürülebilir bir toplum” oluşturmalarının yolları belirlenebilir. Böyle bir toplumun sahip olduğu “sürdürülebilirlik kültürü“, sosyal, kültürel ve tarihi değerlerin korunarak yaşatılmasını gözeterek sürdürülebilir kentsel

gelişmenin sosyo-kültürel boyutlarının göz ardı edilmeden sağlanabilmesine olumlu yönde büyük katkıda bulunacaktır.

Fiziksel ve mekansal özelliklerin yanı sıra sahip olduğu sosyo-kültürel ve psikolojik özellikler ile konut alanları , bir yandan yaşam şeklini etkilerken diğer yandan barındırdığı farklı yaşam şekillerinin fiziksel ve sosyo-kültürel izlerini taşımaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin gerekliliklerinin yerine getirilmesi için gelişmesi gereken düşünce sistemi ve devamında yerleşecek olan davranış kalıplarının oluşturacağı "sürdürülebilirlik kültürü" ile yaşam şekli arasında da benzer şekilde karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Yaşam şekli, bir yandan sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında büyük bir etken iken , diğer yandan gelişen sürdürülebilirlik kültürü zamanla bir yaşam şekli haline gelmektedir. Kültürün bir yansıması olarak ele alınan yaşam şekli ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin bir ürünü olarak tanımlanabilecek olan sürdürülebilirlik kültürü arasındaki bu dönüşümsel ilişkinin irdelenmesi için konut alanları , içerdikleri farklı boyutlar ile uygun özelliklere sahip kentsel mekanlardır.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Üç aşamada oluşturulmuş olan çalışmanın ilk aşaması ; belirlenen problem ve amaca yönelik kaynak ve yayın taramaları yapılarak bilgi birikimi sağlanmasıdır. Tez konu alanını oluşturan ana kavramların belirlenerek tanımlanmasını sağlayan araştırma çalışması; kent, kent kültürü, kentin gelişimi, kentleşme, küreselleşme, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kentsel gelişme, sürdürülebilir gelişmenin sosyal ve kültürel boyutu, konut, konut alanları, kentsel konut gelişim süreci ve bu konuları içeren kuramsal ve uygulamalı çalışmaları kapsamaktadır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişme konu alanlarındaki sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik bakış açılarına dayanan kuramsal yaklaşımlar ve modeller incelenmiş ve elde edilen bilgiler ışığında tezin kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu aşamada kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşenler ve alt bileşenler belirlenirken; sürdürülebilirlik, kültür ve konut alanları kavramlarının çok disiplinli çalışma alanları oldukları göz önünde bulundurularak "bütüncül" (integrative) bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bütüncül yaklaşım doğrultusunda kavramlar ; fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutlarıyla ele alınmıştır. Kavramsal çerçevede yer alan bileşen ve alt bileşenler arasındaki etkileşim sistemi ise, birbirlerinin varlıklarını ve etkilerini zaman ve mekan içinde tamamlayan yapıları düşünülerek, dönüşümsel (transactional) yaklaşım ile irdelenmiştir.

“ Sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları “ etkileşim sisteminden yola çıkılarak, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan nasıl sağlanabileceğini belirlemek üzere Bursa kenti için bir model geliştirilmiştir. Öncelikle modelin geliştirilmesi için Bursa kentinin seçilme nedenleri ; kentin gelişme süreci, içerdiği konut alanlarının özellikleri ve kentte gerçekleştirilen sürdürülebilirlik çalışmalarının aktarılması yardımıyla açıklanmıştır. İki aşamalı olan modelin ilk aşamasında, etkileşim sisteminin, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesindeki rolü kavramsal olarak ortaya koyulmaktadır.İkinci aşamada ise Bursa’daki geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesi için bu etkileşim sisteminden nasıl yararlanılabileceği belirlenmektedir. Bu aşama kapsamında, sürdürülebilirlik çalışmalarında sıklıkla kullanılan “senaryo yazımı” (scenario writing) yöntemi kullanılarak, Bursa kentindeki geleneksel bir konut alanı için “geri beslemeli tahmin” (backcasting) senaryoları hazırlanmış ve senaryoların ele alınan konut alanı için uygunluğu fiziksel ve sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizleri yapılarak belirlenmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında, geliştirilen model önerisi, Bursa kentinde seçilen geleneksel konut alanında gerçekleştirilen alan çalışmaları ile uygulamaya koyulmuştur. Modelin uygulama aşamasının içerdiği adımlar bu konut alanı için gerçeleştirilerek; bu geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişmesinin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesinin yollarını belirleyen senaryolar geliştirilmiştir. Geliştirilen senaryo alternatiflerinin bu konut alanına uygunluğu fiziksel ve sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizleri ile belirlenmiştir.

Bu üç aşamanın sonunda ; tez çalışması kapsamında belirlenen problem, problemi netleştirerek konu alanının sınırlarını belirleyen kavramsal çerçeve, problemi çözmeye yönelik bir adım olduğu düşünülen model ve model doğrultusunda yapılan uygulama çalışmasında elde edilen veriler değerlendirilerek konu ile ilgili stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM 2. KONU ALANININ TANITILMASI – ANA KAVRAMLAR

Son kırk yıl içinde Batı dünyasının bütün büyük kentleri temel ekonomik, sosyal ve fiziksel değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır. Bu değişikliklerin en önemli nedenlerinden biri, İkinci Dünya savaşı sonrası otuz yılda gerçekleşen ve düzenli bir ekonomik gelişmeyle birlikte seyreden modernleşme hareketidir. Yetmişli yıllarda, teknolojik imkanların artmasıyla gelişen endüstrilerde daha az işgücü kullanılmaya başlanması ve servis sektöründeki genişlemenin neden olduğu ekonomik yeniden yapılanma kentlerdeki değişikliklerin diğer önemli etkenleridir. Seksenlerden bu yana gündemde olan küreselleşme süreci ise , özellikle finansal aktiviteler ve bilgi akışı için önem taşımakta ve kentlerdeki ekonomik ve sosyal değişiklikler üzerinde büyük rol oynamaktadır(Preteceille,1997). Ürünlerin, paranın ve uzman kişilerin dünyada eskisine oranla daha fazla dolaşmasını sağlayan küreselleşme, dünyadaki büyük kentleri bu uluslararası zincirin kavşak noktaları haline getirerek kent ve ekonomi arasında sıkı bağlantılar kurulmasına neden olmuştur (Short,1996).

Küresel ölçekteki ekonomik yeniden yapılanma süreci pek çok konuda eşitsizliği destekleyerek kent yaşamı ile ilgili ana problemlerin büyümesine yol açarken, birçok kentin doğal ve kentsel dokusu parçalanmakta ve yok olmaktadır (Recife Declaration, 1996). Doğanın korunması ile gelişmenin sağlanabilmesi arasındaki bu çelişkiyi engellemek amacıyla son yirmi yıldır dünyanın her yerinde, daha az doğa kullanılarak daha fazla insanı kapsayan bir gelişmeyi mümkün kılacak ” alternatif gelişme modelleri ” üzerinde çalışılmaktadır. Alternatif gelişme modelleri aranan bu süreçte “ sürdürülebilirlik “, “ sürdürülebilir gelişme “ , “ sürdürülebilir kentsel gelişme “ kavramları ortaya atılmıştır. Eşitsizliğe yol açtığı düşünülen küreselleşmeye tekrar bakıldığında, bu sürecin aslında sürdürülebilirliğin sağlanmasında yerel girişimleri olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Küreselleşmenin sonucu olarak artan işbirliği, ticaretin liberalleşmesi ve sermaye hareketleri, kaynakların daha etkili kullanılması ve kaynak hareketi ile

sürdürülebilirliği desteklemekte, bilgiye ulaşımı kolaylaştırmakta ve geleneksel yetki sınırlarını aşarak yönetimlerin gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte, küreselleşme; yönetimlerin gücünün ihmal edilebilmesi potansiyeline sahip olması, küresel güç merkezlerinin yer değiştirmesine neden olması, kültürel farklılığı azaltması ve kurumsal gelişmenin üstesinden gelebilme gücü ile sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için fırsatlar sunar. Önemli olan, küreselleşmenin kamusal, özel ve sivil yararların arttırılmasını sağlayacak şekilde yönlendirilmesidir (UNESCO,2002).

Dünya gündeminde ortaya çıkma süreci kısaca açıklanmış olan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramları aşağıdaki bölümde tanıtılacak, sosyo-kültürel bir yaklaşım ile tez kapsamında nasıl ele alındıkları açıklanacaktır. Daha sonraki alt bölümlerde ise , tezin amaçları doğrultusunda, sürdürülebilir gelişme ve kentsel gelişme , sürdürülebilir kentsel gelişme ve kentsel konut alanları kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler irdelenecektir.

2.1. Sürdürülebilir Gelişme

Analitik bir bakış açısıyla ele alındığında " sürdürülebilirlik " fikri temel olarak ekolojiye aittir ve bir ekosistemin zaman içinde hemen hiç değişmeden varlığını sürdürebilmesi anlamına gelir (Reboratti,1999). "Sürdürülebilir gelişme" ise, 1980'li yıllarda gelişmeci düşünce (developmentalism) ile çevreci düşüncelerin (environmentalism) birlikteliğinden ortaya çıkmıştır. Gelişme fikri eklendikten sonra bu kavrama artık sadece çevre açısından değil, toplumsal açıdan da bakılmaktadır. Bu bakış açısına göre, odakta olan "çevre" yerine "gelişme" kavramıdır ve toplum, sadece çevrenin sürdürülebilir gelişmesini gerçekleştiren bir eleman değildir. Önemli olan toplumun sürdürülebilir gelişmesidir ve bunun bir de çevresel boyutu vardır. (Reboratti,1999). Sürdürülebilir gelişme, insanları hem fiziksel bir kavram olan "sürdürülebilirlik", hem de sosyal bir kavram olan "gelişme"yi ve bunların birbirleriyle olan etkileşimlerini anlamaya davet etmektedir. Aksi taktirde, bu kavram farklı düşüncelere ve yorumlara ev sahipliği yapacak bir tartışma alanı olmaya devam edecektir. (Sachs,1997), (Blowers,1997), (Reboratti,1999).

En bilinen tanımı ile sürdürülebilir gelişme, " gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama güçlerine mani olmaksızın, günümüz neslinin ihtiyaçlarını karşılayan gelişme " dir. Bu tanım 1987'de Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu tarafından İngiltere'de yayınlanan ve Brundtland Raporu olarak da anılan raporda yer almaktadır (WCED, 1987), (Redclift, Woodgate, 1997), (Sachs, 1997) . Rapor ; gelecek, sosyal denge ve çevre sorumluluğu prensiplerini içermekte ve özellikle gelişmenin çevresel boyutu üzerinde durmaktadır. Sürdürülebilir gelişmenin bu en

bilinen tanımı , tüm ilgili çevreler ve halk tarafından istendiği düşünülen gelişme sürecinin nasıl oması gerektiği üzerinde bir anlaşmaya varılamadığında kullanılmaya başlanmıştır. Konu ile ilgililenen araştırmacıların çoğu tanımdaki basitliğin, sürdürülebilirliğin temelindeki karmaşıklıkları ve çelişkileri gizlemekte olduğunu düşünmektedir.

Redclift ve Woodgate(1997), Brundtland tanımında söz edilen gereksinimlerin zamanla değiştiğini ve bu nedenle tanımdaki gelecek nesillerin şimdiki nesillerle aynı nitelikleri taşımasının mümkün olmadığını belirtmektedirler. Aslında "gelişme " kavramı da anlamı itibarı ile gereksinimlerin, her nesil ve farklı kültürler için farklı tanımlanmasına yardım etmektedir. Brundtland tanımında değinilmeyen ikinci konu, " farklı kültürlerde gereksinimlerin nasıl tanımlandığı " dır. Herkes için gerekli olan sürdürülebilir gelişme farklı kültürler için farklı tanımlanabilmektedir. Ayrıca "hangi ihtiyaçlar?" ve "kimin ihtiyaçları?" soruları da cevapsız kalmaktadır. Sürdürülebilir gelişme ile ilgili yapılan tartışmalarda önemle üzerinde durulan diğer bir nokta " neyin sürdürülmesi gerektiği " dir. Bazı çevreci ekonomistler, doğal kaynaklar stoğu ya da "kritik doğal sermayeye" öncelik verilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Bazı araştırmacılar, sürdürülmesi gerekenin, mevcut ya da gelecek, üretim ya da tüketim düzeyleri olduğunu ileri sürmektedirler. Küresel nüfusun artmasının çevre üzerinde giderek artan taleplere yol açacağı gerçeği sürdürülebilir gelişme tanımında dikkate alınmalı, bireylerin tüketim alışkanlıklarının değişmesi gerekliliği üzerinde durulmalıdır (Redclift, Woodgate,1997) , (Sachs,W.,1997), (Pearce et.al.,1990).

Günümüze kadar ulusal ve uluslararası platformlarda, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının içeriği , hedefleri, kriterleri ve yerine getirilebilme yolları ile ilgili pek çok yorumlar yapılarak Brundtland Komisyonu raporuna alternatif tanımlar geliştirilmiştir. 1996 da gerçekleştirilmiş olan UNESCO-MOST toplantısında, politikacı ve bilim adamlarının yeni stratejik çabalar göstererek gelişmenin sadece doğanın korunması veya ekosistemlerin yönetimi ile ilgili olmadığını ; genel olarak yeni sosyal gelişme modellerini ve sosyal dönüşümü hedeflediğini , tüm ilgili çevrelere ve topluma duyurarak onları bu konuda ikna etmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bu toplantıda " sürdürülebilirlik ; toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesi " olarak tanımlanmıştır (UNESCO-MOST Declaration,1996). 1999'da Pekin'de gerçekleştirilen 20. UIA Kongresinde, Birleşmiş Milletler'in de oybirliği ile, sürdürülebilirlik için geliştirilen ve her yönü ile bütün bir süreç ifade eden tanıma göre; " sürdürülebilirlik ; yerel, bilgilendirilmiş, katılımcı, denge arayan bir süreç olup, adil bir ekolojik bölge içinde, toprakları ötesine ya da geleceğe hiçbir

problem ihraç etmeden çalışmaktır ". Sürdürülebilir gelişme ise hiç kuşkusuz bu süreci içeren gelişmedir. Tasarım mesleklerinin geleceğine yönelik derin sonuçlar içeren bu tanımda sürdürülebilirlik ; toplumu istismarcı, tüketime yönelik bir işletmeden, adil bir toplum haline dönüştürme süreci olarak görülmektedir. Bu süreçte, insanla doğa arasındaki ve çeşitli işletmelerin kendi aralarındaki dengeler yerel olarak ele alınmaktadır. Zamanımızın sorunu olan, bu gezegende doğanın sınırları içinde adilane bir yaşam tarzı oluşturmak ise önemli bir kentsel tasarım, kent yönetimi ve mimari tasarım problemi olarak görülmektedir(Levine ,et.al.,1999). Benzer bir şekilde, "Gelecek için Forum" 2000 yılına ait raporda belirtilen sürdürülebilir gelişme ; " insanların potansiyellerini anlayarak dünyanın yaşam kaynağı sistemlerini koruyan ve kuvvetlendiren bir şekilde yaşam kalitelerini yükseltmelerine olanak veren dinamik bir süreçtir " (DETR Report ,2000) . Castells (2000) in sürdürülebilirlik tanımı da bunu desteklemektedir : " sürdürülebilirlik mekan ve zaman üzerinde bir kontrol mekanizması kurabilmek için savaşmaktır ". Dünya Bankası, sürdürülebilir gelişmeyi, "olabilecek en son gelişme" olarak ifade ederek yapılmış olan tüm tanımları netleştirmiştir (World Bank 1992:34),(Sachs,1997) .

" Sürdürülebilirlik " ve " sürdürülebilir gelişme " kavramları gündeme geldikleri günden bugüne kadar farklı platformlarda farklı bakış açıları ile ele alınarak yorumlanmış ve yukarıda ifade edilmiş olan net tanımlara ulaşılmıştır. Bu tanımlar tez çalışması kapsamında da kabul edilen tanımlardır. Anlamı ve içeriği ile ilgili farklı tartışmalara yol açan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramları üzerinde yapılan çalışmaların geçirdiği aşamaların tarih sırasına göre aktarılması bu kavramların geçen yıllar içinde nasıl yorumlandığının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bu nedenle kavramların tarihsel gelişimi bir tablo ile Ek A da detaylı bir şekilde ifade edilmiştir.

2.1.1. Sürdürülebilir Gelişme Bileşenleri

Dünya gündeminde önemli bir yer almaya başladığı ilk yıllardan günümüze kadar, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının farklı platformlarda , pek çok farklı bakış açıları ile ele alındığı belirlenmiştir. Ulaşılan tüm tanımlarda kavramların ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutlarına değiniliyor olması dikkat çekmektedir. Bu üç farklı boyutun önemini irdeleyen araştırmacılar bunları sürdürülebilir gelişmenin bileşenleri olarak ele alarak sürdürülebilir gelişmeyi bu bileşenler yardımı ile açıklamaktadırlar.

Sürdürülebilir gelişmeyi analitik, normatif ve politik yansımaları ile irdeleyen Becker et.al. (1999), analitik olarak birbirinden ayrılabilen ve çevresel süreçleri açıklayabilen

üç temel kategoriden bahsederler : 1) Ekonomik süreçler : malların üretim ve tüketim şekilleri ve düzeyleriyle ilgilidir, 2) Sosyal süreçler, kalıplar ve faktörler : sosyal hiyerarşi , yaşam biçimleri ve değer yargıları gibi sosyal ve kültürel yapıyla ilgili olan bu kategori ekonomik süreçleri koruyarak biçimlendirir, 3) Karar verme süreci ve kurumsal düzenlemeler : bu kategori , karar verme sürecine katılım ve bu konudaki duyarlılık ile yaklaşım stratejilerinin yürütülmesi ve değişen şartlara uyum için yapılan kurumsal düzenlemelerle ilgilidir.

Sachs (1999) da , gelişmenin çok boyutlu ve açık uçlu bir süreç olduğundan dolayı, sağlıklı ve gerçekten sürdürülebilir bir gelişme için, sürdürülebilirlik bileşenlerinin her boyutta var olması gerektiğini ifade etmektedir. Sachs'a göre bu bileşenler sırası ile :

- Sosyal sürdürülebilirlik ve onun sonucu olan kültürel sürdürülebilirlik,
- Çevresel ve bölgesel sürdürülebilirliklerle tamamlanan ekolojik sürdürülebilirlik (doğanın sermayesinin korunması) ,
- Her alandaki niceliksel ve niteliksel ilerlemenin sürekli ve sosyal açıdan tarafsız olmasını sağlamak üzere, her türlü ekonomik sistemin (kurumlar, yaklaşımlar ve kurallar) verimliliğinin sağlanması olarak en genel anlamıyla tanımlanabilecek olan ekonomik sürdürülebilirlik,
- Tatmin edici bir ulusal ve uluslararası yönetim çerçevesi sağlayan politik sürdürülebilirliktir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar ; çevresel , ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sürdürülebilir gelişmenin birbirinden bağımsız ancak birbirini destekleyen bileşenleri olduğunu , sürdürülebilir gelişme hedeflerine ulaşılabilmesi için konunun bu üç farklı yaklaşım ile ancak bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Sosyal sürdürülebilirlik ekolojik sürdürülebilirlik için bir ön şart iken , ekonomik sürdürülebilirlik ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için çok önemli bir gerekliliktir. Sürdürülebilir gelişme ve bileşenlerini destekleyen ve izlenen gelişmenin tam anlamıyla sürdürülebilir olmasını sağlayan en önemli faktörlerden biri de sosyal sürdürülebilirlik kapsamında ele alınan kültürel sürdürülebilirliktir. Bu noktada birbirini her bakımdan destekleyen bu kavramların içeriğini açıklamak yerinde olacaktır.

Çevresel - ekolojik sürdürülebilirlik : en net ve bilinen tanımı ile " dünyanın doğal sermayesinin korunması ve sürdürülebilmesi " dir. Mitlin ve Satterthwaite (1996) doğal sermayeyi aşağıdaki başlıklar altında açıklamaktadır :

1) yenilenemeyen kaynakların kısıtlı stoğu ,

2) yerel ve küresel ekosistemlerin çözünebilir atıkları çözmek ve emmek için yenilenemeyen ve kısıtlı olan doğal kapasiteleri ,

3) yenilenebilir kaynakları sürdürülebilir seviyelerde tutabilmek için ekosistemlerin sınırlı kapasiteleri .

Buckingham,Hatfield,(1996),Elliott,(1994),Gilbert,Stevenson,(1996),Pugh,(1996) gibi bu konu üzerinde detaylı çalışmaları olan araştırmacıların vardıkları ortak sonuç şöyle özetlenebilir : çevresel - ekolojik sürdürülebilirlik ; yenilenebilen maddesel kaynakların ve doğal sistemlerin kendini yenileme hızından daha hızlı bir şekilde tüketilmemesini, yenilenemeyen kaynakların tüketim hızının ise , bu kaynakların yerini yenilenebilir kaynakların doldurabilme hızından düşük olmasını, doğaya atık bırakma hızının hava , su ve toprağın emme ve yeniden işleme kapasitesinin üstünde olmamasını gerektirmektedir. Bu şartlar yerine getirildiğinde; hava , su ve toprak kalitesi insan, hayvan ve bitki yaşamlarının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli standartlarda devamlı kalabilecektir.

Castells (2000) ise ekolojik sürdürülebilirliği, çevrenin ve yaşam kalitesinin karşı koyulamaz gözüken hızla bozulmasına karşı savaşmak olarak nitelendirerek bu kavrama daha geniş ölçekte bir anlam yüklemektedir. O'na göre bu savaş aynı zamanda mekanların kimliklerini kaybederek anlamsızlaşmalarına karşı da verilmelidir. Castells, tüm ekonomik stratejilerin sistematik bir şekilde ekolojik bir filtreden geçirilmesi ile çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabileceğini ifade ederek bu iki kavram arasındaki ilişkiyi net bir şekilde açıklamaktadır. Ekolojik filtreleme burada herhangi bir yatırımdan önce ciddi bir maliyet-kar analizi yapılması anlamında kullanılmaktadır. Castells'in çevresel-ekolojik sürdürülebilirliğe olan bu yaklaşımı tez çalışması kapsamında sürdürülebilir gelişmenin ele alınması ile uygunluğu açısından benimsenmiştir.

Sosyal Sürdürülebilirlik : en genel tanımı ile ; " insan ihtiyaçlarının karşılanmasına ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına destek olacak sosyal şartların korunup geliştirilerek doğal kaynakların günümüzdeki ve gelecekteki nesiller tarafından verimli kullanılmasının sağlanması " dır. Sosyal sürdürülebilir gelişme, toplumun ortak hedeflere ulaşmak için birbirine yardımcı olarak bir bütün halinde çalışmasını sağlayan ve aynı zamanda bireylerin sağlık, barınma, beslenme, kültürel ifade gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayabilen gelişmedir (Buckingham, Hatfield, 1996), (Elliott, 1994), (Gilbert, Stevenson, 1996), (Pugh, 1996). Ketizmen ve Turgut Yıldız(2006), Brundtland Raporu(1987)'nda bulunan ," doğal kaynakların ve mülklerin günümüzde ve gelecekte nesiller arasında nasıl paylaşılacağı sosyal kurallar ve değerler tarafından belirlenmektedir " ifadesinden yola çıkarak , gelişmenin sosyal olarak sürdürülebilir olabilmesi için; sosyal yapı, sosyal ilişkiler, gelenekler ve değerlere uygun olması gerektiğini belirtmektedir.

Sachs(1999), sosyal sürdürülebilirliğin eşitlik ve demokrasinin temel değerlerine dayanması gerektiğini düşünmekte ve küreselleşme sürecinde birbirlerine bağımlılıkları giderek artan dünya toplumlarının iç organizasyonuyla ilgili olduğunu ifade etmektedir. Buradaki demokrasi kavramı , tüm insan haklarının – politik, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel – tüm insanlara mal edilmesi anlamındadır (Sachs,1999). Bu noktada Sachs (1999), Gandhi'nin şu düşüncesinin önem kazandığını vurgulamaktadır : "dikkat çekecek derecede yüksek olan tüketimin , "kendi kendini kısıtlama" ile azaltılması sürdürülebilirliğin elde edilmesi için vazgeçilmez olan "yaşam şekli değişiklikleri"nin toplumlarda yerleştirilmesi için gereklidir". Sachs , aynı zamanda, " gelişimsel etiğin" de çevre bilincini içerecek şekilde genişletilmesi gerektiğini ileri sürmekte ve bu konuda Goulet (1995) in şu düşüncesine katılmaktadır : "çevre bilinci olmadan sosyal gelişme etiği olamaz, bunun tersi olarak da, sosyal gelişme etiği olmadan çevre bilinci olamaz". Sachs'a göre böyle bir etik toplumların biyolojik çeşitliliği koruma sorumluluğunu açıkça ifade etmelidir.

Çevre bilinci ile sosyal gelişme etiği arasındaki etkileşim İstanbul Habitat II kongresinde de gündeme gelmiştir. Bu kongrede Satterthwaite asıl konunun "sürdürülebilir kentler" değil, "sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıpları " olduğuna işaret etmiştir. Kongre kapsamında görüşülen "sosyal sürdürülebilirlik" kavramının ise sürdürülebilir gelişme için " sosyal ön şartlar " mı, yoksa " özel sosyal yapıların ve adetlerin muhafaza edilmesi gerekliliği " mi olduğu konusunda bir netlik getirilememiştir. Ancak varılan önemli bir fikir birliği vardır. Bu da ; sosyal yapılarda önemli dönüşümlerin ve güç dağılımının sorgulanmasının sürdürülebilir gelişmenin ön şartları olarak öne çıkması ile "bu kadar çok insanın ihtiyaçlarının neden karşılanmadığı" sorusuna açıklık getirilebileceğidir. Böylece işsizlik, fakirlik ve sosyal itelenmenin ekonomik , sosyal ve politik nedenlerinin araştırılacağı düşünülmektedir (Satterthwaite, 1996,1997), (Sachs,1999).

Bu düşünce Yerel Çevre Girişimcileri Uluslar Arası Konseyi (ICLEI)nin hazırladığı raporda da desteklenmiştir. Rapora göre ; tüketim artışını başarıyla bir tutan kültürel normlar sonlu kaynakları olan ve artan nüfuslu bir dünyada sürdürülemez. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin dayalı olduğu giderek genişleyen arz ve talep çevrimini karşılayabilmek için az gelişmiş ülkelerdeki ucuz iş gücüne ve kaynaklara el koymak küresel eşitsizlikleri ve çevresel bozulmayı derinleştirmektedir (ICLEI Report,2002).

Redclift (1996,1997) de sürdürülebilirliği bireylerle doğal, ekonomik ve politik çevreleri şartlayan sosyal kurumlar arasındaki bağların devam ettirilmesi anlamında

ele almaktadır. Redclift'e göre sürdürülebilirliğin sınırlarının gerçek dünya tarafından olduğu kadar kültürel ve tarihsel etmenler – dolayısı ile sosyolojik modeller - tarafından da belirlendiği dikkate alınmalıdır. Bu noktada sosyal sürdürülebilirliğin " kültürel " boyutu önem kazanmaktadır. Britannica Ansiklopedisindeki(1990) tanıma göre; kültürün gelişmesi insanın öğrenme ve öğrendiği bilgileri gelecek nesillere başarılı bir şekilde aktarma kapasitesine bağlıdır. Kültürlerde uyum ve değişiklik ekolojik ve çevresel değişiklikler ile birlikte görülür. Bu durumda hiç bir zaman statik bir yapıya sahip olmayan kültürün sürdürülebilir olması gerektiğini iddia etmek onun değişen ve gelişen yapısını ihmal etmek olur. En geniş anlamda insan faaliyetlerini kapsayan ve zaman içinde gelişen kültür tanımlayıcı bir kavram olduğu için değerlendirme kriterleri ile birlikte anlam kazanmaktadır (Nyström,1999). Bu durum Darlow(1996) tarafından açık bir şekilde belirtilmiştir ; "eğer kültür yaşam biçimimiz ise , çevre üzerinde kaçınılmaz olarak çok büyük etkisi vardır. Dolayısı ile yerel otoriteler tarafından uygulanan kültürel politikalar yaşam biçimimizi etkileyerek sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasına katkıda bulunacaktır ".

Sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında en önemli gerekliliklerden biri olarak görülen yerel otoritelerin güçlendirilmesi ve bu yönetimlerin uygulayacağı kültürel politikalar ile, kültürün gelecek nesillere aktarılmak istenen yanlarının korunup geliştirilerek gelecek nesillerin de aynı tutumda olması sağlanabilir. Bu değerler, tarihi kentsel bölgelerin doğal ve mimari yapısı ve günümüzün değerli mimarlık örneklerini içeren " kültürel miras " ; kentteki günlük yaşam; ev, iş ve okullarda geçen, aile yaşamı ve gelenekleri, toplum yaşamının kent merkezlerinde, komşuluklarda, çeşitli organizasyon ve demokratik yaşamda paylaşılması olarak özetlenebilecek olan " kültürel yaşam " ; resim, müzik, tiyatro, sinema, tasarım, zenaat, festivaller ve spor etkinlikleri gibi birey ve toplumların kültürel üretimlerini içeren " kültürel etkinlikler " olarak gruplandırılabilir (Fudge, 1999), (Nyström, 1999).

Ekonomik Sürdürülebilirlik: en genel tanımı ile ; " ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliği hedefleyen gelişmenin uygun finansal kaynaklar yardımı ile gerçekleştirilerek, ekonomik olarak karşılanabilir nitelikte olması " dır. Araştırmacılar bu nitelikteki bir gelişme süreci ile gelecek kuşaklara büyük maddi yükümlülükler bırakılmayacağını düşünmektedirler.

Castells (2000), günümüz bilgi çağında sürdürülebilir kentsel gelişmenin ne anlama geldiğini açıkladığı " Bilgi Çağı " (The Information Age) adlı kitabında kentler için ekonomik sürdürülebilirliğin maddi kazanç ve kaynak sağlayabilme becerisi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ,Castells, günümüzde tamamen kapitalist olan ve görünebilen gelecekte de öyle olacağı düşünülen dünyada ekonomik

sürdürülebilirliğin, maddi kazanç sağlarken bir taraftan da kentin verimliliğini ve rekabet gücünü arttırabilmesi gerektiğini ifade ederek yaptığı ilk tanımı güçlendirmektedir. O'na göre günümüz bilgi çağındaki kentlerin ekonomik sürdürülebilirliği mevcut olan tüm ilişkilerin birbirleri ile bağlı olabilmelerine ve artı değer yaratma yeteneğine sahip insan kaynakları stoğuna dayanmaktadır.

Paehlke (1999) , farklı çevresel imkanlar yaratmakla birlikte bir takım çevresel zararlara da neden olan ekonomik büyümenin sürdürülebilir gelişme için esas olmasının gerekmediğini ifade etmektedir. Araştırmacı aynı zamanda, sürdürülebilirlik söyleminin ekonomik büyümenin kaçınılmaz bir şekilde çevreye zarar verdiğini iddia etmediğini de vurgulayarak bu olgunun tüm sürdürülebilirlik bileşenleri ile birlikte ele alındığında anlamlı sonuçlara varılacağını düşünmektedir. Çevresel yaklaşımların sosyal ve ekonomik yaklaşımlara bağlanması doğrultusundaki düşünceler giderek artarken, kentlerin daha üretken, kararlı ve yenilikçi ekonomileri desteklemeye devam etmeleri , ancak bunu düşük düzeylerde kaynak kullanımı ile gerçekleştirmeleri sürdürülebilir kentsel gelişme hedeflerinden biri olarak belirtilmiştir (WHO,1992) ,(Houghton,Hunter,1994).

Ekonomik sürdürülebilirliğin sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesindeki vazgeçilmez önemi, Buckingham-Hatfield ve Evans(1996) ile Elliott(1994) tarafından yapılan sürdürülebilir gelişme tanımlarında çok net bir şekilde ifade edilmiştir. Bu tanımlara göre sürdürülebilir gelişme ; " kentlerin yaşam standartlarını geliştirip mevcut doğal kapasitelerini koruyarak gelişmeleri ve doğal kaynakları tüketmeyen, gelecek kuşakların da gereksinmelerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almayan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan ekonomik gelişme " dir.

2.1.2. Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımları

Sürdürülebilir gelişme kavramının dünya gündemindeki öneminin gün geçtikçe artması , "çevre " kavramının " sosyal bir yapı " olarak düşünülerek sosyolojik analizlere dahil edilmesi ve sosyologlar tarafından genellikle ihmal edilmiş olan "fiziksel çevre" nin pek çok önemli boyutunun ele alınmaya başlamasını sağlamıştır (Redclift,Woodgate,1997). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının , sadece sosyal bilimler veya sadece doğa bilimleriyle gerektiği gibi araştırılması mümkün olmayan çok boyutlu kavramlar oldukları giderek daha açık hale gelmektedir ancak henüz bu kavramlar ile ilgili farklı bilim dalları tarafından paylaşılan ortak bir anlayış bulunmamaktadır. Bu bölümde, her biri derin kavramsal temellere sahip olan farklı yaklaşımlar, dünyada sürdürülebilir gelişme konusunda

yapılan çalışmaların nasıl yönlendirildiğine açıklık kazandırmak amacıyla kısaca özetlenmektedir.

Sürdürülebilir gelişme yaklaşımları sürdürülebilirliğe karşı " zayıf " ve " kuvvetli " yaklaşımlar olarak iki farklı uçta gruplanabilir. Haughton ve Hunter (1994) bu farklılığı şöyle özetlemektedir : "zayıf sürdürülebilirlik" yaklaşımı doğal çevresel sermayeyi insan yapısı sermaye stoğu yardımı ile "yerine yenisi konabilir" olarak görmektedir. Bu bakış açısına göre, yeni teknolojik ürünler bazı durumlarda doğal çevresel malların yerini alabilir ve böylece sistemdeki sermaye toplamı sabit veya büyüyen bir düzeyde korunabilir. Alternatif olarak, "güçlü sürdürülebilirlik" yaklaşımı insan yapısı sermaye stoklarıyla doğal çevrenin sermaye stoklarının her zaman birbirinin yerine geçemeyeceğini kabul eder. Bu yaklaşımı destekleyen temellerden biri, insan yapısı sermayenin kolayca dalgalanabilmesine karşın doğal sermaye varlıklarının belli düzeylerin altına inmesi halinde etkinin geri dönüşsüz olması, belki de tamamen tükenmeyle sonuçlanmasıdır.

Blowers(1997) da çalışmasında, " ekolojik modernleşme " ve " risk toplumu " olarak ifade edilen birbirine zıt iki sürdürülebilir gelişme yaklaşımından bahsetmektedir. Ekolojik modernleşme çevre korumanın ancak ekonomik başarının artması ile sağlanabileceğini iddia eden iyimser bir yaklaşımken; risk toplumu , sürdürülebilir gelişmenin modern ve yüksek risk taşıyan teknolojileri tamamen red ederek alternatif üretim kalıplarının yüksek katılım ve demokrasi ile birlikte adapte edilmesi ile sağlanabileceğini iddia eden kötümser bir yaklaşımdır.

Baker et.al.(1997), sürdürülebilir gelişmeye yüklenen farklı anlamları politika seçenekleri ile bütünleştirerek bazı alternatif çerçevelerin gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu alternatifleri "sürdürülebilir gelişme merdiveni " olarak ifade eden araştırmacılar merdivenin en üst basamağında, "derin ekoloji " hareketiyle temsil edildiğinden "ekolojist" yaklaşım (Achterberg 1993: 84) olarak da anılmakta olan " İdeal Sürdürülebilirlik" modelini açıklamaktadırlar. Bu model ; insanoğlunun toplumsal, ekonomik ve politik sistemlerde ortaya koyduğu doğaya karşı tavrında radikal bir değişiklik üzerine kurulan çok derin bir vizyon sunarak , yaşam kalitesine odaklanan daha ayrıntılı gelişme göstergeleri setinin ortaya konmasına gerek duymaktadır (Ekins 1992: 62-71: LGMB 1995).

Hatfield Dodds (2000), farklı sürdürülebilir gelişme yaklaşımlarının karşılaştırılmasında temel faktörlerin, ele alınan çevresel ölçek ve temel araştırma birimi olduğunu belirtmekte ve bu doğrultuda beş farklı yaklaşım üzerinde durmaktadır(Hatfield Dodds,1998). Bunlar sırasıyla ; ekonomi,ekoloji ve sosyoloji

araştırma alanlarının kapsadığı " Sürdürülebilir Gelir Yaklaşımı" , "Ekolojik Yaklaşım", "Kurumsal Yaklaşım ", " Talep Taraftarı Yaklaşım" dır. Son olarak, çevre ile birlikte tüm kültür ve uygarlıkların toplu çöküşünü engellemek için insanların değerlendirme sistemleri, öncelikleri, davranış ve yaşam şekillerini içeren büyük kültürel değişiklikleri en kısa zamanda yapmaları gerektiğini savunan "Alternatif Etik Yaklaşımlar" üzerinde önemle duran araştırmacı, bu yaklaşımın sürdürülebilir gelişmenin homojenlik, düzen, bireyselcilik, bilimsel yönetim ve tüketim içeren bir kültürden ziyade çoğulculuk, kaos, paylaşım, katılım içeren daha sürdürülebilir bir kültür ile mümkün olabileceği düşüncesini içerdiğini ifade etmektedir (Hatfield Dodds 1998), (Max-Nef 1991).

Hatfield Dodds(2000)un " alternatif etik " yaklaşımı ile Baker et.al.(1997)nin " ideal sürdürülebilirlik " yaklaşımı , toplumların sosyal ve kültürel alt yapılarında kapsamlı değişiklikler yapılmadan sürdürülebilir gelişmenin sağlanamayacağını vurgulamakta ve bu değişikliklerin yapılması yönündeki çalışmalar için kavramsal temeller oluşturmaktadır. Bu nedenlerle, sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sosyo-kültürel bir bakış açısıyla ele alan tez çalışmasının kavramsal alt yapısının oluşmasında alternatif etik yaklaşım ile ideal sürdürülebilirlik yaklaşımı etkili olmuştur. Bu yaklaşımların temelini oluşturan kavramsal açılımlar, öncelikle bireysel, devamında ise toplumsal davranış ve alışkanlıkların sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi yönünde değiştirilmesi amacıyla ortaya konmuştur. Aşağıdaki bölümde çevre-davranış çalışmaları kapsamında bu amaçla yapılan araştırmalar açıklanmaktadır.

2.1.3. Sürdürülebilir Gelişme ve Çevre – Davranış Çalışmaları

Son on,onbeş yıldır, çevre-davranış çalışmalarının içeriğinde meydana gelen değişiklikler dikkat çekmektedir. Bonnes ve Bonaiuto (2002) çalışmalarında; Proshansky, Fabian(1986), Stokols, Altman(1987), Saegert, Winkel (1990), Bonnes, Secchiaroli (1995) ve Wapner,Demick(2000)'in ilgili çalışmalarından yararlanarak değişiklikleri şöyle sıralamışlardır ; doğal çevrenin fiziksel-biyolojik yönlerine ve süreçlerine verilen dikkatin artmış olması , çevrenin mekansal ve fiziksel özelliklerinin algılanmasını sağlayan sosyo-fiziksel yapının psikolojik süreçlerin bir parçası haline gelmesi ve son olarak, doğal süreçleri veya ekolojik kaynakları etkileyen günlük davranış ve hareketlere yerel ve küresel düzeyde özel önem verilmesi. Özel önem verilmeye başlanan bu davranış ve hareketler günlük yaşamda sık ya da ara sıra gerçekleştirilen davranışsal tercihleri içermekte ve Stern (2000) tarafından "çevresel davranışlar" (environmentally relevant behaviours), Kaiser (1998) tarafından ise "ekolojik davranışlar " olarak nitelendirilmektedir.

“Sürdürülebilir gelişme çevresel psikolojisi”(environmental psychology of sustainable development) genel başlığı altında ele alınan çevresel veya ekolojik davranışların irdelendiği araştırma perspektifleri genellikle, özel çevre eylemlerinde çatışma yaratan veya birbirine karşılıklı olarak bağımlı olan noktalara ve bu karşılıklı bağımlılıkların en bireysel, yerel ve sınırları belli durumdan en kolektif, geniş ve genel olana kadar çok yönlü özelliklerine dikkat edilmesinin önemini ortaya koymaktadır (ör.: Bonnes, 1998; Garling,et.al.,1998; Messick, 1999; Viek, 2000). Diğer bütün bilimler gibi çevresel psikolojinin de amacı , çevrenin daha yüksek bir farkındalıkla ve daha iyi yönetilmesine katkıda bulunmaya çalışmak, bunu gerçekleştirirken yerel düzeydeki girişimleri incelemek ve önermek, ama daima daha geniş, yani küresel bir çerçeveyi akılda tutmaktır.

Bu yaklaşımlar, bireysel ve kolektif, yerel ve küresel, fiziksel ve sosyal, şu an ve gelecek zaman diyalektiklerinde elemanlar arasındaki karşılıklı bağımlılığı vurgular. Bu açıdan bakıldığında , çevre-davranış çalışmaları kapsamında ele alınan insan ve çevresi arasındaki psikolojik ilişkilerin dönüşümsel ve bağlamsal (transactional and contextual) bir yaklaşımla daha iyi geliştirilebileceği anlaşılmaktadır. Bütünün, çeşitli yönleri arasındaki ilişkiler ve bunların bir arada nasıl çalıştıklarının anlaşılması dönüşümsel analizin önemli amaçlarından biridir. Turgut(1990)un ifade ettiği gibi kişi-psikolojik süreçler ve fiziksel-sosyal çevre bileşenlerini bir bütün olarak analiz eden dönüşümsel yaklaşımda davranış, içinde oluştuğu çevreden bağımsız olarak ele alınamaz (Moore,1987,Wapner,1987). Bu yaklaşımda insanlar, hem birincil çıkarı olan katılımcılar, hem de bunların içinde bulundukları sosyal muhit anlamına gelir (Wapner, Demick,2000),(Werner et.al.,2002).

Araştırmalarında dönüşümsel yaklaşımı kullanarak günlük deneyimlerin zengin karmaşıklığını tarif eden Werner, bu dünya görüşünün bütüncül yaklaşımı yardımıyla mimar ya da planlamacı gibi psikoloji dışındaki uzmanlık alanlarına mensup araştırmacıların da olguların bütüncül tariflerini anlayabileceklerini ve kendi işlerindeki sonuçlarını görebileceklerini düşünmektedir. İnsanlar, psikolojik süreçler, fiziksel çevre ve zamansal niteliklerin birbirine bağlı bir şekilde irdelenmesi anlamına gelen bütüncül yaklaşım, bu dört kavramın anlamlı bütünler oluşturacak şekilde bir araya gelebilme yolları ve zaman içinde bu ilişkilerin geçirdiği değişimleri irdeler. Böylelikle, insanlar ile farklı bağlamlar arasındaki dinamik ve değişken birliğin incelenebilir hale gelmesi sürdürülebilir gelişme ve insan davranışları arasındaki ilişkileri ele alan çalışmalara önemli kolaylıklar sağlamaktadır (Werner, et.al., 2002).

Bir çevre psikologu olan Werner (1999), sürdürülebilirlik alanında, genellikle fiili davranışları ölçen ve davranışta pozitif değişikliklerin nasıl sağlanabileceğini

gösteren, “eylem odaklı” (action–oriented) araştırmalar yapmıştır. Halk katılımı ve karar verme süreçlerini bütüncül yaklaşımlarla incelemeyi tercih eden Werner (1999) e göre, sürdürülebilirlik hakkındaki çevre psikolojisi araştırmalarındaki kilit varsayım şudur ; “sürdürülebilirlik, insanlar kendi üretim ve tüketim davranışlarının çevresel sonuçları hakkında daha fazla sorumluluk almadıkları sürece elde edilemez ”. Bu alanda yapılan çalışmalar arasında psikolojik prensiplerin kullanılmasıyla tüketimin azaltılması ve yaşam kalitesinin olumlu yönlerini korurken nüfus artışının sabit bir konuma getirilmesi üzerine yapılmış bazı araştırmalar mevcuttur. Werner bu araştırmaları üç geniş gruba ayırmaktadır : 1) günlük yaşam ; insanların kentleri nasıl kullandıkları ve deneyimledikleri, konut politikaları, gürültü ve toksik atıklar gibi çevresel stres yaratıcılar, 2) kaynak kullanımı ve korunması ; kentin formu ve kaynakların, özellikle enerji ve suyun kullanımı arasındaki ilişki, atıkların azaltılması ve geri dönüşümü, 3) çevre koruma ve restorasyon; nüfus ve kalabalıklaşma.

Werner (1999), sürdürülebilirlik ile ilgili psikolojik araştırmaların davranış değişikliklerine dayandığını düşünmektedir. O’na göre birbirini destekleyerek davranış değişikliğini etkileyen beş faktör şöyle açıklanabilir ; sorun hakkında genel bir sosyal farkındalık olarak açıklanabilen sosyal muhit (social milieu), davranışsal çözümler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlara katılma için istek duyma olarak açıklanabilen motivasyon, motivasyonu belirgin kılacak zihinsel veya durumsal harekete geçiricileri kapsayan hafıza, bireysel ve sosyal olarak elde edilmiş olan sürdürülebilirlik ile ilgili yeni davranış kalıplarının devam ettirilebilmesi için gerekli imkanları ifade eden fırsatlar ve son olarak sürdürülebilirlik ile ilgili davranışların doğru olarak uygulanabilmesi için gerkeli bilgi ve beceriler.

Werner(1999), psikologlara kültürel ve davranışsal değişiklikleri etkileyen uzun ömürlü ve içselleştirilmiş değişiklikler üzerinde araştırmalar yapmaları için çağrıda bulunmakta ve sürdürülebilirliğe şu konularda katkılarının olmasını beklemektedir : değerler, tavırlar ve davranışlarda değişikliklerin etkinleştirilmesi ; karşı-üretim yaklaşımlarının belirlenmesi ; yaşam kalitesinin tanımlanması ve ölçülmesine ek metodolojiler ve kavramsal çerçevelerle katkıda bulunulması ; motivasyonun sağlanarak sürdürülebilir bir geleceğin daha iyi bir vizyonunun oluşturulması ; tüketim ve yeniden üretimle ilgili temel değerlerin değişmesinin tüm dünyada acil olarak gerekli olduğunun vurgulanması ; insanların kendilerini , doğayı ve gelecekteki nesilleri etkileyecek politik ve ekonomik kararlara katılmalarını sağlayacak şekilde sosyal sistemlerin değiştirilmesi.

Kişisel düzeyde küresel bir perspektife sahip olarak küresel değerlere inanmanın, bireysel davranışı çevreciliğe yönlendirmede ana etken olduğunu kabul eden

sürdürülebilir gelişme çevresel psikolojisi, çok boyutlu ve farklı seviyelerdeki çevresel hareketler ve deneyimler ile ilgilenmek durumundadır. İnsanın yaşam çevresiyle ilgili bireysel düzeydeki çevresel hereketler bu bilim dalı tarafından yerel davranışlar olarak nitelendirilirken (Bonnes, Secchiaroli, 1995; Canter, 1986; Russell,Ward, 1982; Stokols, 1987), aynı bireysel ve yerel hareketler, makro süreçlerde daha doğrudan yer alarak toplu bir şekilde yaygınlaşıp paylaşıldıkça çevre açısından daha önemli olma eğilimi gösterirler. Bu hareketler ; ev, komşuluk çevresi, kent, bölge, ulus, biyosfer düzeyinde veya o bölgede yaşayanlar, vatandaşlar, Avrupalılar, insanlar, canlılar, v.b. farklı fiziksel veya sosyal düzeylerde ele alınabilirler. Dunlap ve Van Liere (1978) bu inanç sistemlerini "dünya görüşleri" veya "birincil inanç sistemleri" olarak tanımlamış ve bunları "Yeni Çevresel Paradigma" (New Environmental Paradigm - NEP) olarak nitelendirmeyi önermişlerdir (Bonnes, Bonaiuto, 2002), (Pol, 2002) . Özellikle, son yıllarda çevre psikolojisini karakterize eden çeşitli sosyal-psikolojik teoriler "çevrecilik taraftarı davranışlar" ın (pro-environmental behaviors) ve hareketlerin bir yanda " algılar, değerlendirmeler, tavırlar, değerler ve benzeri küresel kişisel uyumun sosyal - algısal sistemleri " ile, diğer yanda ele alınan yerel bağlamların çeşitli yönleriyle nasıl bağlantılı olduğunu hipotezlendirmek için kullanılmıştır. Kullanılan yeni perspektifler, temel motifler olarak ; kişilerin normlarının, değerlerinin ve sosyal kimliklerinin önemini vurgulamaktadırlar.

Bu perspektifler arasında etkisi gittiçe artan "tam ekoloji"(full ecology) perspektifinin bakış açısına göre; çevre kaynaklarının kullanıldığı her türlü etkinlik kaçınılmaz olarak sosyal bir boyut alır, çünkü her bir bireyin kullanım etkinliği aynı kaynaklara bağımlı olan diğer yaşam formlarına izin verilen kullanımı etkilemektedir. Bu perspektifte; ekolojik çevrede gerçekleşen bireysel hareket ve deneyimler , "çevresel farkındalığı" kazanmaya başlamıştır. "Çevre farkındalığı" (environment awareness) (ör.:Bechtel, 1997; Takala,1991); "çevreyle ilgili kaygı" (environmental concern) (ör.: Fransson, Garling,1999; Hine Gifford, 1991; Schan, Holzer, 1990; Stern, et.al.,1993) gibi kavramlar ve bunlarla ilgili "çevresel (veya ekolojik) sorumluluk" (environmental responsibility) (ör.: Blarney,1998, Hines, et.al.1987, Winter,2000) ve "çevreye bağlılık" (environmental commitment) (ör.:Montada, Kales,2000) gibi kavramlar "sürdürülebilir gelişme çevre psikolojisi" için giderek daha merkezi hale gelmektedir (Bonnes, Bonaiuto,2002). Tez çalışması kapsamında çevresel davranışlara yüklediği sosyal anlam ile "tam ekoloji" yaklaşımından yararlanılmıştır.

Sürdürülebilir gelişme çevresel psikolojisi bakış açısından her türlü planlama alanının hedefinin insanların mümkün olduğu kadar yüksek bir yaşam kalitesine ulaşması olması gerektiğini ifade eden Churchman(2002)a göre bu hedefe ulaşmak; insanların algılama, düşünme, öğrenme, hissetme ve gelişme yollarının anlaşılması; insanlar ve insan grupları arasında değişkenlik olabileceğinin kabul edilmesi ve sosyo-fiziksel çevrenin bu amaca ulaşılmasında olumlu bir değer veya engel teşkil edebileceğinin anlaşılmasını gerektirir. Bu noktada çalışmaların sosyo-kültürel yaklaşımlarla desteklenmesi gerekliliği açıklık kazamaktadır.

2.1.4. Sürdürülebilir Gelişmede Sosyo- kültürel Yaklaşımlar

Sürdürülebilir gelişme kavramının sosyo-kültürel bir bakış açısıyla irdelenmesinin temelindeki düşünce , antropolog Ingold(1992)un kültürel ifadeye dayanan teorileri incelediği çalışmasında elde ettiği sonuç ile net bir şekilde özetlenebilir. Bu sonuca göre; " İnsanlar çevrelerini direkt olarak anlayıp hareket edemezler. Bunu sadece kültürel ifadeleri aracılığı ile dolaylı olarak yapabilirler. " Bu sonuç bir anlamda, Goodland(1995)ın da belirttiği gibi ; çevresel sürdürülebilirliği de kapsamak üzere tüm sürdürülebilirlik tartışmalarının sosyal olarak yapılandırılmış olduğunu ifade etmektedir. Ekolojik prensipler bilimin bir parçası, bilim ise insan kültürünün bir parçası olduğuna göre ; sürdürülebilirlik fikri tüm bileşenleri ile modern bilimin sosyal yapısının bir parçası olarak ele alınabilir.

Bu noktada kültür, kültürel ifade ve sosyal yapı kavramları önem kazanmaktadır. Turgut(1990)'un belirttiği gibi kültürün "yaşam şekilleri" ve insan toplulukları tarafından iletişim kurmak için kullanılan "anlam sistemleri" olduğu konusunda ortak kanılar mevcuttur. Turgut (1990) çalışmasında, kültürel antropolojinin kurucusu sayılan Tylor'un bütüncü kültür tanımının , oldukça eski olmakla birlikte kültür kavramının bütün niteliklerini, özünü ve biçimlerini içine aldığını ifade etmektedir. Bu tanıma göre; " kültür, öğrenilmiş, korunmuş ve öğretilen, eğitimle yeni kuşaklara aşılanan bir değerler bütünü " dür. Bu tanımdaki " değerler bütünü " ifadesi Altman (1980), tarafından inançlar ve algılamalar; değerler ve normlar; grup ya da toplum davranışları ve alışkanlıkları seti olarak yorumlanmıştır. Rapoport (1980), ise "değerler bütünü" ifadesini sembolik kodlarla oluşmuş bilişsel şemalar, semboller ve anlamlar sistemi olarak tanımlamıştır (Turgut,1990). Tez çalışması kapsamında kültür ; " insanların yaşam şekillerini etkileyen değerler ve anlamlar sistemi " olarak ele alınmıştır. Böylelikle; sürdürülebilir kentsel gelişme kavramının insanlar tarafından ortaya atılmasının nedenlerinin anlaşılması, sağlanabilmesinin

gerekliliklerinin nasıl yerine getirilebileceğinin ve bunun kentsel konut alanlarındaki yaşam şekline nasıl yansıyacağının belirlenmesi sağlanabilir.

Sürdürülebilir gelişme tartışmaları, doğal ön şartları dikkate alınmadan toplumsal gelişmenin mümkün olamayacağını öne sürmektedir ve toplumsal dönüşümün, ekolojik başlangıç noktaları ile birlikte belli kültürel veya politik başlangıç noktalarına da dayandığını vurgular. Aynı zamanda, bu kavram, gelişme için gerekli olan stratejik veya politik şartları ve ortamı normatif olarak tanımlar. Temel amaç ; gelecekteki toplumsal gelişmenin hedeflerini yeniden tartışmak ve uluslararası, bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerdeki uygun sürdürülebilir gelişme politikalarını uygulayabilecek yönetim sistemleri kurmaktır. Bu noktada, toplum ve doğal çevre arasında karşılıklı bir hiyerarşik bağımlılığı düşündüren ekonomi önem kazanmaktadır. Becker et.al.(1999), bir sosyal bilimler kavramı olan sürdürülebilir gelişme ile ilgili her türlü tartışmada , bu farklı bağlamların birbirleri arasındaki yakın ve karmaşık ilişkiler kabul edilirken aralarındaki ayrımların da farkına varılması gerekliliği üzerinde önemle durarak , bu karmaşık yapının araştırılmasına sosyal perspektif getiren üç yaklaşım önermektedirler. Bunlar :

1) Konuya bölgesel perspektifler getirerek küresel çevresel süreçlerin anlaşılmalarını kolaylaştıran " toplumsal / sosyal süreçlerin çevresel etkilerinin hesaplanması " ,

2)Farklı sosyo-ekonomik şartlara sahip olan sosyal aktörlerin farklı biyolojik ve fiziksel çevrelerle ilişkilerini düzenleyen "politik ve kurumsal düzenlemelerin analizi",

3) Sosyal yaşamı oluşturan kültürel ve sosyal anlamları irdeleyerek sürdürülebilirlikle ilgili araştırmalara tanımlayıcı veya yorumcu bir perspektif getirilmesinde kullanan "aktöre yönelik " yaklaşımlardır.

Becker et.al. (1999), "aktöre yönelik yaklaşım" üzerinde özellikle durarak, sosyal bilimler kapsamındaki sürdürülebilirlik araştırmalarının, disiplinler arası çalışmalar ile problem ve aktöre yönelik kavramsal esaslara ve metodlara dayandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Araştırmacılar, bilimsel olmayan aktörlerin sürece katılım derecesi, bilim adamları arasındaki işbirliğinin formu ve disiplinler arası etkileşimin derecesi açılarından farklılık gösteren üç temel model öngörmektedirler. Sürdürülebilirlikle ilgili disiplinler arası araştırmalarda kullanılabilecek olan bu modeller aşağıdaki gibi açıklanabilir :

1) Daha önce tanımlanmış bir hedefe ulaşabilmek için çeşitli disiplinlerin yardımıyla çözüm yolları bulmayı amaçlayan "hedef odaklı çok disiplinli yaklaşım" (goal-oriented multi-disciplinarity),

2) Sosyal sorunların araştırma konuları haline getirilmesinde bilimsel olmayan aktörlerle bilim adamlarının işbirliği ile farklı disiplinlerin konu ile ilgili ortak bir sonuca

ulaşmasını amaçlayan "sorun odaklı disiplinler arası yaklaşım" (problem-oriented inter-disciplinarity),

3) Sorunların tartışılmasının ve ulaşılan sonuçların değerlendirilmesinin farklı disiplinlerden aktörlerin katılımıyla gerçekleştirilerek, gelecekteki araştırmalar için uygun kavramsal ve metodolojik yeniden yapılanmayı sağlamayı amaçlayan "öz düşünümsel disiplinlerüstü" yaklaşım (self-reflexive transdisciplinarity). Becker et.al.(1999), bu yaklaşımın sosyal alanda bilimsel yeniden yapılanmayı güçlendirerek çevre ve sürdürülebilirlikle ilgili araştırmalarda öz düşünümsel farkındalığı (self-reflexive awareness) arttıran yeni bir araştırma süreci yapılandırılmasını sağlayacağını düşünmektedirler. Öz düşünümsel disiplinler üstü yaklaşım , sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesinde çevresel farkındalık ve sorumluluk kavramlarının önemi üzerinde duran tam ekoloji yaklaşımının toplumsal ölçekteki bir yansıması olması niteliği ile tez çalışması kapsamında benimsenmiştir.

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının hangi yaklaşımlarla ele alındığı, bu kavramların sosyal bilimler ve çevre-davranış çalışmaları kapsamında nasıl bir yere sahip olduğu, bölüm 2.1.2., bölüm 2.1.3. ve bölüm 2.1.4. de açıklanarak sürdürülebilir gelişme konusundaki çalışmaların sosyo-kültürel bir bakış açısıyla ele alınmasının gerekliliği netleşmiştir. Tez çalışması kapsamında konunun sosyo-kültürel bakış açısıyla ele alınmasında; bölüm 2.1.2.de açıklanmış olan "ideal sürdürülebilirlik modeli" ve " alternatif etik modeller " in kuramsal altyapısını oluşturan yaklaşımlardan olan " tam ekoloji" yaklaşımı ve "öz düşünümsel disiplinler üstü" yaklaşımdan yararlanılmıştır. Her iki yaklaşımın da temelinde bulunan; "çevre bilinci ve sorumluluğu" kavramlarının çevreyle ilgili davranışlar ile aynı çevreye kişisel uyumu sağlayan sosyal sistemleri oluşturan – tavırlar, inançlar , duygular , değerler ve dünya görüşünü birleştirdiği düşüncesinden yola çıkılarak, bu kavramlar tez kavramsal çerçevesinde önemli birer bileşen olarak ele alınmıştır.

2.2. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme

Kentleşmenin geri dönüşü olmayan bir eğilim olduğu modern dünyada, kentler; ekonomik ve kültürel çekim noktaları, yeniliklerin yaşanması için merkezler ve kaynakların verimli kullanımı ve akışı için uygun alanlar olarak büyük potansiyele sahiptirler. Bununla birlikte; yoksulluk , eşitsizlik , işsizlik , altyapı ve hizmet sektöründeki yetersizlik , trafik karmaşası , suç , şiddet ve hastalık gibi pek çok sosyal, ekonomik ve çevresel problem için de potansiyel birer merkez durumundadırlar (Jian et.al.,1999), (Blowers,Pain,1999).

Bu noktada " kentler sürdürülebilir mi ? " sorusunu yanıtlamak insanlığın geleceği için önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirlik, sadece kentler ve doğal çevre arasındaki ilişkilerden oluşan fiziksel bir kavram olarak değil, aynı zamanda gelişme kalıplarının yol açtığı eşitsizlik içeren birtakım sonuçlarla ilgili sosyal bir olgu olarak ele alındığında; sosyal ve çevresel küresel krizin anahtar elemanı olan kentlerin küresel bir tehlikeyi mi ifade ettiği yoksa kentlerin kendilerinin mi tehlike içinde olduğu konusunda bir karmaşa söz konusudur. Bu nedenle kentlerin belli sosyal şartlar sağlandığında sürdürülebilir olabileceği ve bu konu üzerinde önemle durulması gerektiği tüm ilgili çevrelerce kabul edilmektedir (Blowers,Pain,1999).

20. UIA Kongresinde, doğru politikalar, doğru yönetim ve doğru formun, sürdürülebilir gelişmenin hedeflerinin sağlanabilmesi için en önemli hareket noktaları olan kentler için anahtar faktörler olduğu ifade edilmiştir (Jian et.al. ,1999). Kentler için göz önünde bulundurulması gereken diğer önemli bir nokta her kentin farklı bir yapısının olduğu ve bu nedenle sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinde farklı stratejiler üretilmesi gerekliliğidir. Bunun için kentsel yönetimler, hemşehrilerinin ihtiyaçlarını bölgesel şartlar ve imkanlar dahilinde karşılayabilmek için sürdürülebilirliğin sağlanması yolundaki rollerini kuvvetlendirmelidirler (ICLEI Report,2002).

Blowers ve Pain (1999), kentlerin ekolojik bütünlüğüne dikkat çekerek insanların doğal çevreleri ile ilişkilerinin yavaş yavaş kesildiğini belirtmektedirler. Kentlerin çevreyle olan fiziksel ilişkileri "ekolojik ayak izleri " terimiyle ifade edilmektedir. Bir kentin ekolojik ayak izi; kentin yaşamını sürdürebilmek için harcadığı kaynakların yeniden üretilmesi ve ortaya çıkan atıkların dönüştürülebilmesi için ihtiyaç duyulan verimli toprak ve su alanının toplamı olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram çevresel sürdürülebilirlik için önemli olmakla beraber "kim kirletiyor?" ve "kim tüketiyor ?" sorularını da gündeme getirmektedir. Bu noktada, gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerdeki kentler arasındaki büyük ekonomik uçurumların sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri dikkat çekmektedir. Gelişmiş ülkelerin kendi ekolojik ayak izlerinden kurtulmak ve kaynaklarını koruyarak atıklarını uzaklaştırmak istemeleri, buna karşılık gelişmekte olan ülkelerin hızla büyüyen kentlerindeki yaşam standardını yükseltme isteğiyle gelişmiş ülkelerin kendi kaynaklarını kullanmalarına izin vermeleri ile ortaya çıkan dengesizlikler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği imkansızlaştırmaktadır (Blowers,Pain, 1999).

Bu noktada kompleks bir yapıya sahip olan sürdürülebilir kentsel gelişme kavramının ; sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel faktörlerin her üçünü de içermesi gerekliliği netlik kazanmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl olması gerektiği konusundaki yorumlar , "kentsel sürdürülebilirlik" , "sürdürülebilir kentsel

gelişme" ya da "sürdürülebilir kent" olarak sürdürülebilirlik literatüründe görülen kavramların açıklanması ile birlikte irdelenmiştir.

Levine et.al. (1999)ın da belirttiği gibi; aslında sürdürülebilir kent yeni bir olgu değildir. Dünyanın çeşitli yerlerindeki tarihi kent ve kasabaların bu kadar uzun bir süre var olmalarının tek nedeni ; içerdikleri sosyal ve ekonomik aktiviteler arası ilişkiler ile sınırları dışındaki doğal ve tarımsal çevre arasındaki ilişkileri dengeli bir şekilde kurup bu dengeyi sürekli hale getirebilmeleriydi. Sürdürülebilir kent ise ; Haughton ve Hunter (1994) ın ifadeleri ile, ne geçmiş yerleşmelerin idealleştirilmiş şekli , ne de kentsel değişim adına kendi öz kültürel, ekonomik ve fiziksel bütünlüğünden ödün vermiş bir kent olmalıdır. Sürdürülebilir kent için çok çeşitli tanımlar yapılmıştır. Örneğin, Eklin et.al.(1991) için sürdürülebilir kent gelişimi; yalnızca biçim ve enerji verimliliği açısından değil, bir yaşama yeri olarak işlevleri açısından da 'kullanıcı dostu' ve becerikli bir kent yaratmayı hedeflemelidir. Berg (1990) kentlerin; gıda, su, enerji, ve materyal için uzaktaki ve kolayca tükenebilir kaynaklara bağımlı hale geldiklerinden dolayı sürdürülebilir olmadıklarını savunmaktadır. Aynı zamanda, her türlü kabul edilebilir sürdürülebilirlik gereğinin dayanması gereken yerel sistemlerin ciddi derecede bozulduğunu , ayrıca , bir topluma ait olma duygusu ve halk katılımı gibi kentleri yaşanabilir kılan sosyal sistemlerin de git gide yıprandığını belirtmektedir.

Sürdürülebilirliğin (eko-)sistemler dinamiğine ait bir kavram olduğunu düşünen ve sağlanabilmesi ile dinamik bir evrimsel sistemin oluşmaya başlayacağını ifade eden Nijkamp (1990,1994), bu düşünceden yola çıkarak kentsel sürdürülebilirliği "kent sisteminin uzun vadedeki sürekliliği" olarak açıklar. Bir başka deyişle sürdürülebilir kentsel gelişme : " değişimin sürekliliğini sağlamak amacıyla sosyo-ekonomik çıkarların çevre ve enerjiyle ilgili kaygılarla uyum içinde bir araya getirilebildiği kentsel gelişmedir" (Ewers,Nijkamp, 1990).

Haughton ve Hunter (1994) da sürdürülebilir kent tanımlarında insan ve kültür faktörleri üzerinde durarak ; doğal, yapısal ve kültürel çevrelerini mahalle ve bölge ölçeğinde küresel sürdürülebilir gelişmeyi destekleyecek şekilde geliştirmek için çaba sarfeden insanları ve iş çevrelerini barındıran kentleri sürdürülebilir kentler olarak nitelendirmişlerdir.

Ward (1976) ın "insanın evi" olarak nitelendirdiği kent her zaman bu sıfatını korumuştur. Kimse evini yıkmak istemez, ama şu an içinde bulunulan yaşam kalitesiyle ilgili umursamaz tavır kentlerin yaşamda kalması için gereken şartları tehdit etmektedir. Nijkamp(1994), buna karşı çıkmak için kentlerin refahına yönelik

güçlü bilimsel ve politik ilginin gerekli olduğunu düşünmektedir. Hemen hemen tüm dünyada , sosyal ve ekonomik gelişmenin temel taşlarını oluşturan doğal ve insan yapısı çevresel zenginlikleri erozyona uğratmayan ve ekonomik olarak yaşama geçirilebilir olan bir gelişme hızının bulunması gerekliliği konusundaki bilincin giderek yükselmesi sevindirici bir gelişmedir. Ancak, bu gereklilik konusunda önemli yaklaşımların belirlenip belirlenemeyeceği hala önemli bir tartışma ve araştırma konusudur. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin daha iyi kavranabilmesi amacı ile kent ve kentsel gelişme kavramlarına kısaca değinilerek kentin faklı bileşenleri ve dinamikleri ile zaman içinde geçirdiği değişim ve dönüşüm süreci sosyo-kültürel bağlamda ele alınarak aktarılacaktır.

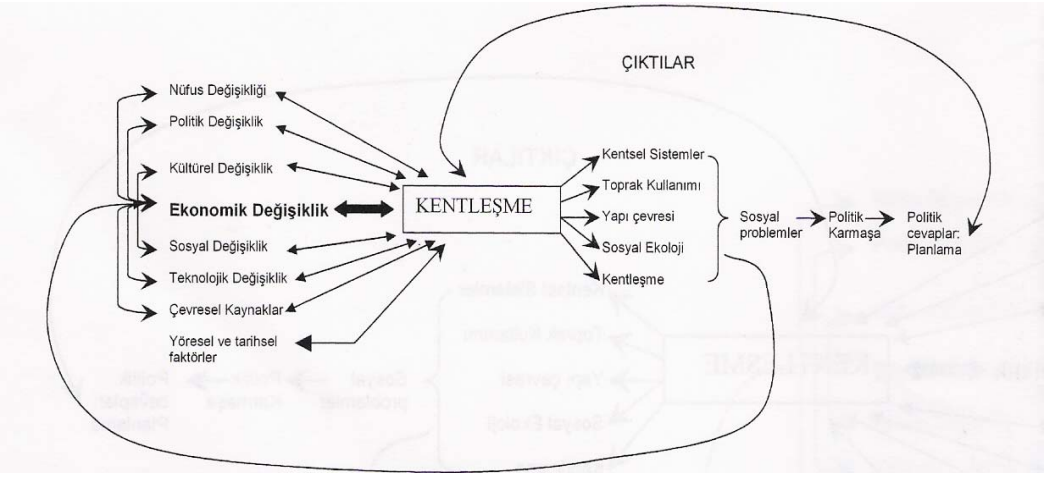
2.2.1. Kent ve Kentsel Gelişme

Kentin tam olarak ne anlama geldiği ve nasıl bir gelişim sürecine sahne olduğu, kent mekanının daha iyi tanımlanması ve bu mekanın tarih içinde geçirdiği aşamaların açıklanması ile mümkün olabilir. Madanipour (1996), kent mekanının, sosyal ve psikolojik boyutlar içermekte olan fiziksel bir mekan, kent formunun ise bu mekanın geometrisi olduğunu ifade etmektedir. Sosyal felsefe, kent coğrafyası, kent sosyolojisi ve mimarlık bilim dallarındaki sosyo-mekansal yaklaşımlar kentin farklı boyutları arasındaki dinamik ilişkilere odaklanmıştır. Madanipour, kentsel mekanın anlaşılabilmesi için ; yapısal çevreyi oluşturmak amacıyla kullanılan para ve gücü yönlendiren politik ekonomi perspektifi ile birlikte kentsel mekana anlam kazandıran insan davranışlarındaki gelişimleri içeren günlük yaşam perspektifinden de bakılması gerektiğini düşünmektedir. Kentsel mekanın tüm boyutları ile birlikte anlaşılabilmesi fiziksel geometriyi sosyal ve sembolik geometriler ile ilişkilendirmeyi sağlayacak kentsel gelişme sürecinin izlenmesi ile mümkün olabilir.

Kent ve kentsel yaşamın tarih boyunca geçirdiği aşamalar farklı açılardan ele alınarak yorumlanabilir. Kent bilimciler bu konuyu genellikle “ekolojik model” ve “politik ekonomik model” olarak adlandırılan iki farklı model yardımıyla irdelemektedirler (Palen, 1997). Palen (1997), ekolojik modelden yararlanarak ilk kentlerin ortaya çıkışını ve zaman içindeki gelişmelerini nüfus, organizasyon, çevre ve teknoloji arasındaki ilişkilere bağlayarak açıklamaktadır. Short (1996) ise çalışmasında, kentlerin gelişmesini ekonomik gelişmeler ile ilişkilendirerek “politik-ekonomik model” i kullanmış ve endüstri devrimi ile birlikte kentsel gelişmenin hızlandığını, yeni kentler ve yeni kent tiplerinin ortaya çıktığını belirtmiştir. Böylelikle endüstrileşme ve kentleşme birbirlerinin karşılıklı etkisiyle ilerlemiş, köyler kasabalara , kasabalar kentlere dönüşmüştür. Bu dönüşüm fiziksel olmakla beraber

sosyal yapıda da kendini ciddi bir şekilde göstermektedir ve kapitalist kentlerle beraber kapitalist toplum ortaya çıkmıştır.

“Kentleşme” , bir milletin kentsel alanlarda yaşayan nüfus oranındaki değişiklikleri ifade eden bir kavramdır ve nüfus yoğunluklarından kaynaklanan sosyal organizasyondaki değişiklikleri tanımlamada da kullanılır. Bu nedenle kentleşme , kırsal alanların kentsel alanlara dönüşüm süreci ve insanların yaşam şekillerinin -değer, tavır ve davranışları ile birlikte- kırsaldan kentsele doğru değişmesi olarak tanımlanmaktadır. Kentleşme tanımının ilk bölümünde nüfus yoğunluğu ve ekonomi önemli değişkenler iken ikinci bölümünde sosyal, psikolojik ve davranışsal faktörler önem kazanmakta ve her iki değişkenler seti birbirini desteklemektedir (Brunn, Williams, 1993), (Hartshorn, 1992), (Knox,1994). Kentlerin tarih içindeki değişim ve dönüşüm süreci fiziksel ve sosyo-kültürel boyutları ile birlikte ele alındığında daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Şekil 2.1 de kentleşme süreci nedenleri ve sonuçları ile birlikte şematik olarak ifade edilmektedir.

Şekil 2.1 : Kentleşme Süreci (Knox,1994den alınmıştır)

Son 50 yıl içinde kentler tanımlı alanlar olmaktan çıkarak , kırsal alanlar ile aralarında herhangi bir görülebilir sınır bırakmadan art alanlarına doğru hızla yayılan çirkin kentsel alanlar haline gelmişlerdir. Farklı amaçlar için düzenlenmiş tek fonksiyonlu yerleşim kalıpları organik kent dokusunun yerini alırken, yollar geniş caddelere ve trafik arterlerine , meydanlar ve parklar tanımsız açık alanlara dönüşmüştür. Ekspres yollar üzerindeki ofis ve alışveriş kompleksleri, eğlence ve spor merkezleri çoğalırken tarihi kent merkezleri kültürel ve ekonomik merkezler olarak önemlerini kaybetmişlerdir. Artık insanların pek çoğu tüm ihtiyaçlarını kentin dışında karşılayabildiği için kent merkezine hiçbir zaman gitmemektedir. Son yıllarda karşılaşılan diğer bir değişiklik, yapı çevresinin şekillenmesindeki uluslararası

ölçekteki genel tutumdur. Hava alanları ve ticaret merkezleri dünyanın her yerinde aynı şekilde görülmektedir. Yerel özelliklerin korunması gün geçtikçe daha da zor bir hale gelmektedir. Bu gelişmeler ve kentsel fonksiyonların ölçeğindeki büyüme kentsel alanların ölçeğinde de büyümeye neden olmuştur. Küçük ölçekli karma fonksiyonlu toprak kullanımı yerini ticaret, konut, ofis, üniversite, trafik akışı ve otopark alanları olarak belirli fonksiyonlara ayrılmış büyük bölgelere bırakmıştır (Nyström,1999).

Özet olarak, Greenberg(1995)in de belirttiği gibi ; konutlar, yollar, alışveriş merkezleri ve ofis parklarının inşaasında acele edilirken yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik ve ekonomik gelişmenin temel prensipleri ihmal edilmiştir. Birçok şey inşa edilirken toplumların nasıl inşa edileceği unutulmuştur. Dünya genelinde bu duruma nasıl gelindiğinin irdelenmesi bir takım şeylerin değiştirilebilmesi için önemli bir başlangıç olacaktır.

“Kentleşme“ metropolitan büyümeyi ifade ederken , “ kentlileşme ” kent yaşamının sosyal kalıpları ve davranış şekillerini ilgilendirmektedir. Kentlileşme, değer yargıları, gelenek, görenek ve toplum davranışlarında görülen değişiklikler ile insanların belli yerlerde yaşamaya karşı verdikleri sosyal ve davranışsal bir yanıttır (Brunn, Williams, 1993), (Palen , 1997). Son 50 yıl içinde kentler kadar insanlar da pek çok değişime uğramışlardır. Günümüzde Avrupanın %80 i kırsal art alandan veya diğer ülkelerden gelerek kentlere yerleşmiş kentli nüfustan oluşmaktadır. Son 20-30 yıl içinde endüstriyel toplum bilgi toplumuna dönüşmüştür. Artık daha çok insan üniversite bitirerek profesyonel bir meslek sahibi olmaktadır (Nyström,1999).

Kentlerde yaşanan fiziksel değişim ve dönüşüm ile birlikte değişen bireyler ve toplum beraberinde sosyo-kültürel değişim ve dönüşümleri de getirmiştir. Aynı şekilde , çeşitli nedenlerle yaşanan sosyo-kültürel değişim ve dönüşümlerin farklı fiziksel ve mekansal yansımaları görülmekte, bu da yaşam şekillerini değiştirmektedir. Short(1996)un değimi ile “ yeni bir kent kültürü ” oluşmaktadır. Bu yeni kent kültüründe, gelir dağıtımından çok gelir oluşturulmasına önem verilmektedir. Geç modernizmin yeniden dağıtım kentleri erken postmodernizmin girişimciler kentlerine dönüşmektedir. Birbirine aynı kuvvetle karşı koyan eğilimler söz konusudur. Zengin ülkelerin kentlerinde birçok insan işin miktarı kadar kalitesiyle de ilgilenmektedir. Sosyal ve kişisel hedefler olarak ekonomik büyüme ve gelirin yükseltilmesi ekolojik sorumluluk ve yaşam kalitesinin yükseltilmesiyle yarışmaktadır. Short(1996) a gore, 1990’ların ve sonrasının yeni kent kültürü iş, ekolojik sorumluluk ve yaşam kalitesinin bir karışımı olmalı ve bu konular birbiriyle karşılıklı ilişkili konular olarak ele alınmalıdır. Sağlıklı bir çevresi ve iyi bir yaşam

kalitesi olan kentlerin işleri çekme ve tutma olasılığının daha fazla olması beklenir. Bununla birlikte, yeni toplum kültürü tartışma ve eleştiriye imkan tanımakta, değişim sürecinde alternatif seslerin işitilme fırsatları artmaktadır.

2.2.2. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Gereklilikleri

Tez konu alanının tanıtılması amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda, sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişme kavramlarının farklı tanımlarına rastlanmıştır. Ancak her iki kavramın da tüm tanımlarında yeri olan anahtar kavram " yaşam kalitesi " dir. Sürdürülebilir gelişmenin temel amacı olan yaşam kalitesinin arttırılabilmesi için, ekolojik bütünlüğün sağlanması ile birlikte konunun sosyal, psikolojik ve kültürel bağlamlarda da ele alınması önemli bir gerekliliktir ve ölçülebilmesi için farklı boyutlar arası ilişkiler kuran kapsamlı çalışmalar gerekmektedir.

Rogerson et.al.(1987),oldukça zengin bir literatüre sahip olan yaşam kalitesi kavramının bir çok çalışmada "refah" (well-being) ile eş anlamlı olarak kullanılmış olduğuna dikkat çekmektedir. Mitchell (2000) ise, yaşam kalitesinin Cutter (1985) tarafından yapılmış olan tanımda yer alan faktörlerin tümünü kapsadığını düşünmektedir. Bunlar ; "bir bireyin yaşamından ve çevresinden memnuniyet duymasını sağlayan ve refah düzeyini belirleyen maddi ve manevi tüm faktörler" dir. Marans(2003), yaşam kalitesi ile ilgili çalışmaların insan – çevre ilişkilerinin sistematik bir şekilde ele alınmasına imkan verirken ; bu çalışmalarla elde edilen verilerin politikacılar , yerel yönetim yetkilileri ve tasarımcılar için önemli kararların alınmasında belirleyici olduğunu ifade etmektedir.

Redclift (1999), dikkatleri yaşadığımız topluma çekmekte ve sürdürülebilir gelişme gerekliliklerinin belirlenmesi için öncelikle sürdürülebilir olan çevrenin yönetimiyle ilgili konuların belirlenmesi ile işe başlamanın uygun olduğunu düşünmektedir. Sürdürülebilir gelişmeye duyulan ilginin ardından sürdürülebilirlik gerekliliklerine duyulan ilginin artması ile birlikte bunların belirlenmesinin çok zor olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmacıya göre sürdürülebilir olmamanın sayısız göstergesinin mevcut olduğu günümüz yaşam şartlarını incelemek sürdürülebilirlik gerekliliklerinin geliştirilebilmesi için önemli bir başlangıçtır. Bu konuda aynı şekilde düşünmekte olan Redclift ve Woodgate (2000)e göre, sürdürülebilirlik politikalarının belirlenmesinde yalnızca neyin , nasıl ölçüldüğü değil, elde edilmek için çabalanan şeyin ne olduğu da etkilidir. Anahtar göstergelerin kullanılması uygun politika seçimleri yapılabilmesi için önemli bir temel sağlayabilir.

Sürdürülebilir gelişmenin temel gereklilikleri olarak belirlenmiş olan ekolojik bütünlüğün sağlanması ve yaşam kalitesinin arttırılabilmesi için yapılması gerekenlerle ilgili pek çok çalışma mevcuttur . Bu çalışmalarda elde edilen sonuçların genel olarak üç ana başlık altında toplandığı görülmektedir (Haughton, Hunter, 1994), (Gullberg, Martensson, 2000), (Pol, 2002). Bu başlıklar Haughton ve Hunter (1994) ın çalışmasında aşağıda görüldüğü gibi net bir şekilde özetlenmektedir :

- Nesiller arası eşitlik prensibi (inter-generational equity): her türlü insan etkinliği ele alınırken gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve arzularını karşılayabilmelerinin de göz önüne alınması gerekliliğini ifade etmektedir.
- Nesil içi eşitlik prensibi (intra-generational equity) : kaynak dağıtımının temel ihtiyaçlar ve ortak arzuların da hesaba katılarak daha eşit yapılması gerekliliğini ifade etmektedir.
- Sınır ötesi sorumluluk prensibi (transfrontier responsibility): küresel çevrenin korunması ve sınır ötesi kirlenmenin tanınıp kontrol edilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

Bu üç ana başlık dışında bazı çalışmalarda; halkın, kendisini ilgilendiren tüm konularda , dolayısıyla sürdürülebilir gelişme üzerinde de karar verme şansının olması olarak tanımlanan halk katılımı (public participation) da bir sürdürülebilir gelişme prensibi olarak ele alınmaktadır (Mitchell,2000), (Sztumski,2001) .

Sürdürülebilir gelişme kentsel ölçekte ele alındığında yukarıda açıklanmış olan temel prensipleri kentlerde sağlamayı kolaylaştıracak yaklaşımlara ihtiyaç duyulacağı çok açıktır. Sürdürülebilir gelişmenin " insan yerleşmelerinin sürdürülebilirliği " olarak ele alındığı Habitat II kongresinde sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için mekansal çeşitlilik ve karma fonksiyonlu konut ve hizmet alanlarının gerekliliği üzerinde önemle durulmuştur. Kongrede farklı fonksiyonların birlikte kullanımına imkan veren, uygun kentsel yoğunluk sağlayan, minimum ulaşım gerektiren ve enerji korunumuna olanak veren, açık ve yeşil alanları ihmal etmeyen toprak kullanımı kalıplarının uygulanmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır (UNCHS, 1996) .

Sürdürülebilir kentsel gelişme konusunda, Jenks et.al.(1996), Gullberg, Martensson (2000) , Burton, et.al. (2000), Mitchell (2000) , Hatfield Dodds (2000) , Williams et.al.(2000), Churchman(2002) gibi bir çok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalarda genel olarak görülen temel gereklilikler Plessis (2000) in çalışmasında netleştirilmiştir. Plessis(2000) tarafından yapılmış olan sınıflandırmada odak noktası; yaşam kalitesinin yükseltilmesi , Habitat II de vurgulanmış olan karma

fonksiyonlu toprak kullanımı ve buna bağlı olarak gelişen nüfusun ve işlevlerin eşit dağılımıdır. Karma fonksiyonlu toprak kullanımı ; kullanım saatlerini arttırırken , söz konusu alanı daha güvenli bir hale getirir, optimum kullanım alanı , enerji tasarrufu ve daha az kirlilik sağlar. Tüm bunların yanında toplumsal yapılanma için farklı imkanlar sunarak kuvvetli komşuluk ilişkileri gelişmesine yardımcı olur. Bu toprak kullanım şekli ; konut alanları , iş alanları ve toplumun diğer ihtiyaçlarını karşılayan fonksiyonların birbirleri ile yakın ilişkiler içinde olmasını sağlayan bir kentsel formun gelişmesine yardımcı olurken çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler arası ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırarak yaşam kalitesinin artmasını olumlu yönde etkiler.

Jenks et.al.(1996), sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için “dengeli yaklaşımlar” gerekliliği üzerinde durarak standart bir kent formu olamayacağını belirtmişlerdir. Temalar ve teknik detaylarda ortak görüşlerin olması çok doğaldır ancak her yerde geçerli olabilecek tek bir çözüm bulunması mümkün değildir. Bu noktada yerel özellikler çözüm önerileri getirilebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Yerel özelliklere göre farklılık gösteren, kabul edilebilir yoğunluk düzeyi ve gereğinden fazla kalabalık arasındaki çizginin belirlenmesi için ise kentlerin taşıma kapasitesi önem kazanmaktadır.

Sınırlı doğal kaynaklar içeren belirli bir alanda, bu alanda yaşayan mevcut ve gelecek nesillerin yaşamlarına olumsuz bir şekilde müdahele etmeyip doğal, sosyal, kültürel ve ekonomik çevreye zarar vermeden yaşamlarını sürdürebilen insan sayısını ifade eden taşıma kapasitesi, sabit değildir. Gelişen teknoloji ile birlikte yükseltilebilen taşıma kapasitesi hızlı nüfus artışının getirdiği baskılar nedeniyle bir çok kentte sınırları zorlar hale gelmiştir. Ancak zamanla yıpranan çevre, gelişen teknolojik imkanlara rağmen, taşıma kapasitesi dahilindeki insanların bile yaşamlarını sürdürmelerini sağlayamaz hale gelmektedir (Carrying Capacity Network, webpage). Taşıma kapasitesi insan yaşamını ilgilendiren problemler bağlamında ele alındığında ”kültürel kapasite” kavramının gündeme gelmesi gerekiliğini ifade eden Hardin (1991), yaşam kalitesiyle doğru orantılı olan kültürel kapasitenin, ekolojik anlamda ele alınan taşıma kapasitesinden her zaman daha düşük olduğuna dikkat çekmektedir.

Kültürel kapasite söz konusu olduğunda, kentsel gelişme ile kültürel gelişme arasındaki ilişkiyi irdeleyen çalışmalara değinilmelidir. Darlow(1996) , Fudge(1999) , Bianchini(1999) , Ulvskog(1999) ve Evans(2001) gibi araştırmacılar, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik kültür politikalarının geliştirilmesi gerekliliği üzerinde önemle durmaktadırlar. Bianchini(1999), şimdiye kadar yapılan çalışmalar

sonucunda özellikle Avrupa ülkelerinde kültürel politikalar ile kentsel tasarım stratejileri arasında kenti daha çekici kılmak adına birtakım bağlantılar kurulduğunu ifade ederek bunları şöyle özetlemiştir : kent merkezleri sosyal eşitsizlikler ve farklılaşma ile toplum yaşamı ve sivil kimlik arasında bir katalizör olarak kullanılmış, bu amaçla daha çok açık alanlar tasarlanarak üretilmiştir. Kültürel politikalar yerel bazlı ekonomik faaliyetleri canlandırmak ve yok olmaya yüz tutmuş geleneksel meslekleri yeniden gündeme getirmek için değerli araçlar olarak giderek daha çok kullanılmaktadır. Böylelikle ; uluslararası hareketli sermayeyi çekebilmek için tasarlanan sevimli, kozmopolit bir kültürel yaşam kentlerin ve bölgesel pazarlama stratejilerinin can alıcı bir parçası haline gelirken kent merkezleri kentsel ve bölgeler arası rekabette yerel üretimi sergilemek için kullanılan alanlar haline gelmişlerdir.

Ancak günümüzde bu tip fiziksel yaklaşımların kentsel problemlerin çözümünün sadece küçük bir parçası olduğu konusundaki bilinç artmaktadır. Bunun yanında , insan davranışlarının nasıl birbirleri ile ilişki kurduğu ; yaşadıkları yeri sahiplenip sahiplenmedikleri ve bu doğrultuda yaşam şekillerini değiştirip değiştirmeyecekleri konularına gerekli önem verilmeden kentlerin ekolojik olarak daha sürdürülebilir olamayacağı anlaşılmıştır. Kısaca kent plancıları ve politikacılar; doğal, sosyal, kültürel, politik ve ekonomik çevreler arasındaki ilişkileri görerek bunların sentezini yapabilme becerisini edinmelidirler.Bu noktada sadece sert değil yumuşak alt yapı ve bu alt yapı elemanlarının nasıl kullanılacağının önemi ortaya çıkmaktadır. Yumuşak alt yapı (soft infrastructure) elemanları ; günlük çalışma ve eğlence rutinlerini , gelenekleri , mekanın atmosferini , insanların ait olma ve sahiplenme duyguları gibi faktörleri içeren sosyal ve kültürel ilişki ağları ve dinamikleridir.

Bianchini (1999), kültürel planlama yaklaşımını sürdürülebilir kentsel gelişmenin gerekliliklerinden biri olarak kabul ederek, kentin kültürel bir bütün olarak algılanmasını gelecek hakkındaki önemli stratejik soruları kavramsallaştırmada önemli bir adım olarak görmektedir. Bu yaklaşıma göre ; sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yerel halkın kültürel, sosyal ve politik yaşamını canlandırma yönündeki kararlı tutum fiziksel ve ekonomik yenilenme stratejilerinden daha büyük bir önem ile ele alınmalıdır.

2.2.3. Dünyada Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çalışmaları

Dünya gündeminde sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin önemli bir yer edinmesi ile birlikte sürdürülebilirlik kavramını ve hedeflerini tanıtarak dünya genelinde çeşitli platformlarda yaymayı misyon olarak kabul eden uluslararası ve ulusal organizasyonlar, üniversitelere bağlı araştırma birimleri

artmaya başlamıştır. Yerel Çevre Girişimcileri Uluslar Arası Konseyi (International Council for Local Environmental Initiatives, ICLEI), Sürdürülebilir Kentler Programı (Sustainable Cities Programme), Sürdürülebilir Kentler Ağı (Network on Sustainable Cities, APEC), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme, UNEP), Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Komitesi (United Nations Committe of Human Settlements,UNCHS),Yerel Otoriteler Milletler Arası Birliği (International Union of Local Authorities,IULA), Avrupa Sürdürülebilir Kentler Kampanyası (European Sustainable Cities and Towns Campaign) bu organizasyonların en önemlilerinden sadece bir kaçıdır.

Bu organizasyonlar ve akademik birimler ile ulusal ve yerel yönetimler, özellikle de mimarlık ve kentsel tasarım sektöründeki özel girişimciler tarafından konu ile ilgili farklı içerik, kapsam ve ölçeklerde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların ses getiren ve sürdürülebilirlik gündemi üzerinde önemli etki yaratanlarının büyük bir kısmı Ek A da kronolojik olarak aktarılmıştır. Bu bölümde daha çok, yerel yönetimler ve özel sektör tarafından son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalara değinilerek sürdürülebilir kentsel gelişmenin bu ölçekte nasıl ele alınıp irdelendiği aktarılacaktır.

1999'da Hollanda'da düzenlenen " Sürdürülebilir Kentler Bölgesel Konferansı " nda sürdürülebilirlik kavramının Brundtland Raporu'nda belirtilen tanımının güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Konferans sonucunda belirlenen anahtar mesajlar şu şekildedir;

- Yerel yönetimler kentsel sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi çalışmalarında ilk sorumlu kuruluştur, ancak bu gelişme devletin tüm kademelerinin desteği ile sağlanabilir.
- Sürdürülebilir gelişme hedeflerine ulaşabilmek için geliştirilecek tüm politikalar için kuvvetli bir işbirliği gerekmektedir.
- Yaşam kalitesi, halk sağlığı, çevresel faktörler, sosyal yapılaşma ve diğer prensip ve değerler, kentlerin gelişimi üzerinde etkisi olan tüm ölçeklerdeki – yerel, ulusal veya uluslararası - politikalar için bütüncül elemanlar olarak ele alınmalıdır (Strategies for Sustainable Cities, webpage).

Sürdürülebilir kentsel gelişme kapsamında yerel yönetimlerin önemini vurgulayan diğer bir organizasyon 2000 yılında Hannover'de düzenlenen " Üçüncü Sürdürülebilir Kentler Avrupa Konferansı " dır. Bu konferansta farklı yerel yönetimlerin, kendi kentlerinin sürdürülebilir gelişmesi için uzun süren çalışmalar sonucu tespit ederek uygun gördükleri stratejiler ve çözüm yolları tartışılmıştır. Bu tartışmalar ; sürdürülebilir gelişme için bütüncül kentsel politikaların gerekliliği (halkın

katılımı, karma fonksiyonlu kentsel alanlar ve farklı sosyal grupların işbirliğini içeren), yerel, ulusal ve uluslararası politikalar arasındaki işbirliğinin gerekliliği, farklı yerel yönetimler tarafından farklı şekillerde ele alınan " Yerel Gündem 21 " eylem planlarını standartlaştıracak değerlendirme yaklaşımlarının gerekliliği ve bu konularda yapılan tüm çalışmalarda elde edilen deneyimlerin paylaşılması gerekliliği olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır (Hannover Conference Decleration,2000).

Sürdürülebilir Gelişme Dünya Zirvesi için bir hazırlık komitesi mahiyetindeki Birleşmiş Milletler'e bağlı Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 2002 Şubat'ta düzenlediği komisyon toplantısında elde edilen sonuçlar bağlamında ICLEI ' nin hazırladığı raporda da hemen hemen aynı noktalar vurgulanmaktadır ;

- 1992 Rio Konferansı'ndan ve özellikle de "Gündem 21"(Agenda 21)den bu güne kadar geçen süre zarfında sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla kentsel ölçekte büyük bir hareket oluşmuştur. Yerel yönetimlerin doğal kaynak kullanımı , kentsel gelişme, halk sağlığının dikkate alınması, sosyal servisler ve eğitim stratejilerinde yaptıkları sürdürülebilirliğin sağlanması yönündeki değişiklikler bu harekette önemli bir yer tutmaktadır.
- Yerel yönetimler kentsel sürdürülebilirliğin sağlanması yönündeki bu çalışmalarını ulusal sürdürülebilirlik stratejileri ile daha iyi bir şekilde bütünleştirdikleri taktirde sürüdürülebilir gelişmenin sağlanmasında anahtar eleman olacaklardır.
- Yerel yönetimler artık sürdürülebilirliğin sadece çevreci bir hareketten ibaret olmadığını anlamışlardır ve sürdürülebilir kentsel gelişme politikalarında önceliği ; eşit güç dağılımı, sosyal eşitlik ve güvenlik gibi konulara vermektedirler.
- Bu öncelikler ; sürdürülebilir gelişme üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olabilen kentleşme, yerelleşme ve küreselleşme süreçleri bağlamında ele alınmalıdır.
- Üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan biri ; şimdiye kadar kullanılan üretim, tüketim ve pazarlama yöntemlerinin sürdürülebilirlik gereklerine uymamasının altında yatan nedenlerin yerel ölçekte de araştırılması gerekliliğidir.

Aynı yılın Mayıs ayında yine ICLEI tarafından gerçekleştirilen ve başarılı yerel yönetim çalışmalarından örnekler verilen kongrede de özellikle ; yerel yönetimlerin kuvvetlendirilmesi, her ölçek ve kademedeki işbirliği ve katılımın arttırılması , sürdürülebilir kültürel normların topluma kabul ettirilerek yeni bir " sürdürülebilirlik

kültürü " nün oluşturulması konuları üzerinde durulmuştur. Bu kongre sonunda hazırlanan raporda şu sonuca varılmıştır : " sürdürülebilirlik, eşitlik ve güvenlik, yaşamımızı şekillendiren ve anlam kazandıran değerlerimizin önemli ölçüde değişmesi ile sağlanabilir. Alacağımız kararların gelecek nesillerin ilgi alanlarını yansıtacağını unutmadan çevremiz ve diğer insanlar ile uyum içinde yaşamak için kendi kendimize söz vermeliyiz " (ICLEI, 2002) .

Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için dünya genelinde yerel ve merkezi yönetimler bazında yapılan bu çalışmalar ile akademik tabanlı çalışmaları bir araştırma çerçevesinde birleştiren projeler de bulunmaktadır. Bu projelerde, genellikle, yapılan uygulamalar belirli kavramsal çalışmalar çerçevesinde karşılaştırılmakta ve sürdürülebilir kentsel gelişme için uygunlukları belirlenmeye çalışılmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygun görülen gelecek plan ve programlarının hazırlanarak sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması ana hedeftir. Bu çalışmalar kapsamında gelecek belirleme çalışmalarında kullanılan; senaryo yazımı , gelecek tahmini (forecasting), geri beslemeli tahmin (backcasting), Delphi tekniği ve modelleme tekniklerinden yararlanılmaktadır. Özellikle "senaryo yazımı" ve "geri beslemeli tahmin", sürdürülebilir gelişme gerekliliklerinin sağlanması durumunda elde edilecek geleceği ve bu geleceğe ulaşmanın yollarını tarifledikleri için sürdürülebilirlik çalışmalarına uygunluğu açısından tercih edilmektedir (Gullberg,Martensson, 2000), (Holmberg, Robert, 2000), (Höjer,Mattsson,1999), (Robert, 2003). Avrupa Çevre Bürosu'nun (European Environment Agency,EEA) 2000 yılında , Avrupa ve dünya ölçeğinde 1997-2000 yılları arasında sürdürülebilir gelişmenin sağlanması amacıyla hazırlanmış olan 40 senaryo çalışmasını irdelediği araştırma bu konuda yapılan en kapsamlı çalışmalardan biridir. Bu çalışma kapsamında ele alınan senaryolar üç grup altında toplanmıştır. Bunlar ; sürdürülebilirlik bileşenlerini ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları ile birlikte ele alan senaryolar, enerji sektörü ile çevre arasındaki ilişkileri irdeleyen senaryolar ve ekonomi ile çevre arasındaki ilişkileri irdeleyen senaryolardır (Greeuw, et.al.,2000). Bu çalışma sonunda, mevcut senaryoların geliştirilerek gelecekte tüm Avrupa'yı kapsayan bir ölçekte kullanılabileceği belirlenmiştir.

Kavramsal tabanlı olan bu uluslararası organizasyonların yanında , sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlama amacı ile yerel yönetim ve özel sektör işbirliği ile gerçekleştirilmiş farklı ölçeklerde pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar arasında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması amacıyla konunun sosyo-kültürel boyutlarını da ele alarak olumlu sonuçlara ulaşmış çalışmalardan bazıları şöyle sıralanabilir : Polonya'da Lublin Kenti Yenileme Projesi(Kipta,1999), İsveç, Zürih'de

Rotach Caddesi düzenlemesi ve Industriequartier konut bölgesi rehabilitasyonu (Hugentobler,Gysi, 1999), Brezilya'da Curitiba kenti canlandırma projesi (ICLEI,2002),USA,Burlington Kent merkezi iyileştirme projesi (ICLEI,2002), İspanya,Basque kentinde Getxo-Bilbao yerleşmesi geliştirme projesi (SPSC,2002), Belçika, Brüksel'de Cureghem Yerleşmesi Yenileme Projesi (IBGE-MIM,2002), USA, Los Angeles'da Playa Vista Yerleşmesi (Kalamaros,2000), Avusturya, Viyana'da Westbahnhof yerleşmesi (Dumreicher,et.al.,2000).

Dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilmiş olan sürdürülebilir gelişmeyi sağlamaya yönelik çalışmaların genellikle kentsel ölçekte ele alındığı , konunun konut alanlarında yeterince irdelenmediği belirlenmiştir. Çalışmalar, ele alındıkları ölçek ve ilgi alanları bağlamında değerlendirildiğinde ;

- Genellikle ulusal veya bölgesel ölçekte ele alınmış oldukları ,(ör. : Howes, 2000, Zanre,2000, ICLEI,2000,…)
- Genellikle belli bir konuda odaklanmış oldukları (enerji korunumu, ulaşım, haberleşme , kent formu, konut ihtiyacı , vb.) (ör.: Barrett,1996, Houghton, 1997, Kenworthy,2000, Nijkamp,Rienstra,1996, Welbank, 1996,…)
- Kentsel ölçekte ele alınmış olan çalışmaların ; genellikle kent merkezinin , eğer tarihi bir kent ele alınmış ise, tarihi kent merkezinin yeniden canlandırılmasına yönelik , kentsel koruma bağlamında irdelenmiş olduğu, (ör.: Kipta,1999, Montgomery, 1995,Tiesdell,et.al.,1996, …)
- Konut alanları ile ilgili çalışmaların genellikle önceden belirlenmiş problemli bir konut alanının şartlarının iyileştirilmesine yönelik olduğu , (ör.:Fauset, 2000, RSDF,2000, Hugentobler, Gysi,1999,…) belirlenmiştir.

Çalışmalar, kuramsal altyapıları bağlamında değerlendirildiğinde ;

- Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için sosyal, kültürel ve psikolojik faktörlerden yararlanılan çalışmalarda genellikle, ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması ile kullanıcı davranışları ve tüketim alışkanlıkları arasındaki ilişkilerin irdelendiği, (ör.: Werner, 1999, 2002, Werner, Altman,2000, Bonaiuto, Bonnes ,2000, Bonnes, Bonaiuto,2002,…)
- Sürdürülebilirliğin genellikle ekolojik bağlamda ele alınarak bu amaçla gerçekleştirilmesi gereken teknolojik yenilikler üzerinde durulduğu, sosyal ve kültürel öneminin ihmal edildiği ,(ör.: Edwards,2000, Morgan, Talbot, 2000, Vlied,Gade,2000, …) belirlenmiştir.

İncelenen çalışmalar arasında, sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinin önemini özellikle vurgulayarak bunu sağlamanın yollarının araştırıldığı bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Konuya sosyal ve kültürel bakış

açılarıyla yaklaşan çalışmalar olmakla birlikte , bunlar sosyal adalet ve dengelerin kurulması(ör.:Becker et.al.,1999,Redclift,1999) ile ilgilenmekte ya da kültürel mirasın korunması gerekliliğini (ör.:Strange,1997,1999,Tiesdell,et.al.,1996) vurgulamaktadır. Büyük ölçeklerde ve toplumsal boyutlarda ele alınan çalışmaların, sosyo-kültürel ve psikolojik faktörlerin yeterince irdelenmesine imkan vermediği gözlemlenmiştir.

2.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme ve Konut Alanları

Daha önceki bölümlerde ortaya çıkma ve gelişme süreçleri aktarılan kentleşme, küreselleşme ve sürdürülebilir kentsel gelişme, pek çok araştırmacının insanların en önemli fiziksel ortamları olarak kabul ettiği, konut ve yakın çevresinin fiziksel ve sosyo-kültürel yapısının gelişimini etkilemiştir. Yaşanmakta olan bu gelişmeler ile birlikte insanlar ve konut çevreleri arasındaki karşılıklı etkileşimler de daima gelişmektedir. Günlük aktivitelerin gerçekleştirilebilmesi için koruyucu bir kabuk oluşturmakta olan konut; fiziksel bir bütün, sosyal bir obje, ekonomik fayda ve sermaye stoğu sağlayan ticari bir obje olmakla birlikte, içinde yaşayan insanların kimlik ve statü sembolü niteliğindedir. Çok farklı anlamlar ifade eden konut kavramının bu kompleks yapısı nedeni ile tam bir tanımının yapılmasından kaçınılmıştır, bu nedenle konuttan bahsedilirken hangi boyutu ile ele alındığı özellikle belirtilmelidir (Rapoport,1980), (Bourne,1981). Turgut (1990,1992) çalışmalarında ; konut ve kültür çalışmalarının, sosyo-politik, kültürel ve tarihsel kapsamda ele alınması gerekliliğini savunarak , hangi kültürel bileşenlerin ve değişkenlerin konutun oluşmasında ve kullanımında ne şekilde etken olduğunun belirlenmesinin önemini vurgulamaktadır.

Konut sosyo-kültürel bağlamda ele alındığında, içinde yaşayan bireyler için ifade ettiği anlamlar ile birlikte kazandığı “yuva” niteliği önem kazanarak bu yuvanın yaşam bulduğu “ev” kavramı ön plana çıkmaktadır. “Konut”, “ev-yuva”, “ikamet“ kavramları arasındaki farklılıklar ve ilişkiler üzerinde çalışan pek çok araştırmacı konutun, günlük yaşamın bir parçasını ve sosyal ilişkileri içerdiği için diğer mimarlık ürünlerinden çok daha farklı niteliksel özellikler taşıdığı konusunda ortak bir görüşe sahiptirler(Dovey,1985),(Duncan,1985),(Lawrence,1987,1993,1997a,b,2002),(Uraz, Turgut, 1993), (Turgut , Kellett, 1996). Araştırmacılara göre “ev-yuva “ kavramı ise içerdiği psikolojik, sosyal ve kültürel anlamlar ile “konut” kavramından daha soyuttur ve insanlar ve çevre arasındaki ilişkiler bütünü olarak düşünülebilir. “Ev–yuva” kavramının çok boyutlu yapısını, dönüşümsel bir yaklaşımla ele alarak , “kullanım” ve “anlam” kavramları yardımı ile açıklayan Turgut ve Kellett(1996); kullanımın eve anlam kattığını, anlamın ise evin nasıl kullanılacağını belirlediğini ifade

etmektedirler. Norberg – Schulz (1985) ise “ev-yuva” ile “konut” arasındaki farkın “evde olmak” anlamına gelen “ikamet etme” eylemi tarafından ortaya koyulduğunu düşünmektedir. Seagert(1985) e göre ; bireyin konut ve evi aracılığıyla çevresi ile en içten ilişkilerini kurma süreci olan “ ikamet etme ” fiziksel, sosyal ve psikolojik faktörlere bağlı olarak konuta anlam kazandırır.

Kültürel, sosyo-demografik, psikolojik, politik ve ekonomik faktörler tarafından tanımlanabilen kompleks bir bütün olan konut, “ev-yuva” sıfatı ile de farklı kültürlerin fiziksel çevre ile olan etkileşimlerinin izlenebildiği, içinde yaşayan insanların yaşam şekilleri ile büyük bir uyum içinde olan kişisel mekan olarak özetlenebilir. Konut alanları, insanların yaşamlarını sürdürdükleri kentsel mekanlar olarak sosyal düzen için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, kentin sosyal bağlamda irdelenebilmesi, en önemli kentsel mekanizmayı oluşturan konut alanlarının dikkatle ele alınarak incelenmesini gerektirmektedir (Short,1996). Turgut(1996), konut alanlarını kentleşme süreci içinde oluşturan kültürel, davranışsal, sosyo-ekonomik ve mekansal bileşenlerin sürekli birbirleri ile etkileşim içinde bulunarak her bir sistem çıktısının bir diğeri için girdi oluşturduğunu ve böylece konut örüntüsünün oluştuğunu belirtmektedir. Kentsel konut, Bourne (1981) tarafından yerel topografya ve ulaşım ağınının üzerinde yer alan, kent tarihi ve ekonomisinin ve bu konutları üreten ve tüketen sosyo-politik sistemin fiziksel bir ifadesi olarak tanımlanmıştır. Knox(1994) ise , kentlerin yalnızca farklı bileşimlerdeki mahallelere değil, farklı sosyo-demografik değişim hızlarına da bölünerek kentsel konut kalıplarında değişikliklere neden olduklarını belirterek kentsel konut oluşum sürecinin yalnızca mekansal değil sosyo-kültürel boyutlarla da incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Kentlerde barınan insanların yaşam şartlarının iyileştirilmesinin sosyal bir sorumluluk olarak görülmeye başlaması ise 19.yy. sonlarında başlayan sosyal reform hareketleri ile olmuştur ve böylelikle kentsel konutların kaliteleri üzerindeki çalışmalar kentsel konut kavramının bir gelişim sürecine girmesini sağlamıştır (Bourne,1981). Yirminci yüzyılın son on yılı içinde başlayan sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ve küreselleşme süreçleri mekan ve mekan düzenindeki değişmeleri de beraberinde getirerek ; kentlerde önemli ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlere neden olmuştur. Madanipour(1996), yirminci yüzyılda yaşanan kentsel dönüşüm sürecini üç temel pragmatik kentsel yaklaşım ile özetlemektedir. Bunlardan birincisi; kentsel alanların korunması veya değiştirilmesine yönelmiş olan “metropolitan paradigma”, ikincisi; kentsel gelişmeye karşılık altkentleşmeyi öngören “anti-kentleşme” , üçüncüsü ise; her iki yaklaşıma karşı geliştirilmiş olan küçük kasabalar öneren “mikro-kentleşme” dir. Bu yaklaşımların ortak noktası, insan

yerleşmelerini tüm olumsuzlukları ile tehdid etmeye devam eden hızlı kentleşmeye karşı mükemmel insan yerleşmeleri vaad ediyor olmalarıdır.

Gelişmiş ülkelerin çoğunda durum böyleyken, üçüncü dünyada konut şartları ve sorunları nitel ve nicel olarak farklıdır. Bütün alanlarda birbirlerinden farklı olan bu ülkelerin tek ortak paydaları düşük gelir düzeyleri, sınırlı sayıda kaliteli konut, konut alanları alt yapılarına yetersiz yatırım ve yüksek düzeylerde kentleşmenin devam etmesidir.Üçüncü dünyadaki kentsel konut pazarında, üst ve orta gelir grubundaki insanların kaliteli ve lüks konutları ile alt gelir grubundaki insanların ikamet ettikleri gecekondu mahallelerindeki sağlıksız konutlar olmak üzere iki farklı sosyal ve mekansal kalıp belirlenebilir.Çoğu kalıcı ve iyi organize olan gecekondu yerleşmeleri bazı kentlerde toplam nüfusun üçte biri ila yarısını temsil edebilmekte ve lüks konut alanları ile yan yana var olabilmektedir (Hartshorn, 1992),(Bourne, 1981).

Türkiye'deki kentsel konut gelişim süreci,dünyada da olduğu gibi; ekonomik, siyasal ve toplumsal olarak belirli dönüm noktalarına işaret eden farklı dönemler içinde farklı özellikler göstermiştir. Bu dönemleri evrensel ve yerel olarak ayrı ayrı ele alarak tarihsel süreç içinde inceleyen Bilgin(1996), sırasıyla; Tanzimat ile Cumhuriyet arasında, Cumhuriyet'in ilanı ile seçimler arasında, 1945-1980 yılları arasında ve 1980 sonrasında hala içinde yaşanılıyor olan yılları kapsayan ve genel tarihsel oluşumlar ile birbirinden ayrılan dört alt döneme işaret etmektedir.Bu dönemler modern kentsel konut biçimlerinin bitişik nizam apartman,sıra ev ve bahçe içinde banliyö evinden, yap-satçı üretim ile gittikçe artan bitişik ve ayrık nizam apartmanlar,kentlerin imarlı alanlarının dışındaki kamu arazilerinde yayılan gecekondular ve hisseli tapulu konutlar, kamu ve özel sektör girişimleri ile artan kooperatif ve toplu konutlara ve nihayet son yıllarda büyük kentlerde hızla yayılmakta olan lüks villalar ve çok katlı rezidanslara kadar , konut ve yerleşme düzeni üzerinde de belirgin değişimlere aracılık etmiştir. Bu kentsel konut gelişim sürecinin günümüze kadar kentlerde bırakmış olduğu kentsel konut biçimleri, fiziksel ve sosyo-kültürel özellikleri birbirinden çok farklı olan, " kent içi " ve " kent dışı " konut alanları olarak iki ana başlık altında ele alınabilir. Bu alanlar; "müstakil ve müşterek kullanımlı konutlar" olmak üzere iki farklı konut tipi içermekte ve farklı fiziksel ve sosyo-kültürel çevre özellikleri ile sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinde ayrı bir önem ifade etmektedirler.

2.3.1. Konut Alanlarının Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sürecindeki Anlamı

Kentsel konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişme sürecindeki fiziksel ve mekansal önemi ile birlikte , konut alanı sakinleri için olan sosyo-kültürel ve

psikolojik anlamı çeşitli araştırmalar ile ortaya koyulmuştur. Bu bölümde, konut alanlarının insanlar için olan psikolojik anlamının çevre-davranış çalışmaları kapsamında nasıl ortaya koyulduğu belirlenerek, bu anlamın sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki rolü irdelenecektir.

Altman(1993) ve Arias(1993) dünyadaki gelişim eğilimlerinin insanların günlük yaşamlarını ve çevreleri ile olan ilişkilerini fiziksel, psikolojik ve sosyal açılardan etkilediğini düşünmektedirler. Bu durum, konut ve konut çevresi kalitesi ile kullanıcılar arasındaki iletişimin ve bu iletişimin zaman içinde geçirdiği değişikliklerin önemini vurgulamaktadır. "Anlam" ın büyük rol oynadığı bu ilişkilerde "mekansal kimlik" (place identity), " yaşanılan çevreye ve eve bağlılık" (place attachment), "yaşanılan çevre ve evden duyulan memnuniyet derecesi " (residential satisfaction) ve "çevre kalitesi " (environmental quality) kavramları önem kazanmaktadır. Tez çalışması kapsamında, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel gereklilikleri bağlamında ele alınan "çevre taraftarı davranışlar " ın (proenvironmental behaviors) toplumda yerleşmesinde büyük rol alan ve kentsel konut alanlarının psikolojik bileşenleri olarak nitelendirilen " çevreye bağlılık ve aidiyet duyguları " ile "çevreden duyulan memnuniyet ve tatmin " kavramları üzerinde özellikle durulmaktadır.

Buttimer(1980), "aidiyet duygusu" nun kişinin evinde ve çevresinde toplanan etkinliklerin önemlilik derecesinin bir fonksiyonu olduğunu düşünmektedir. Araştırmacı "ev" ile "ulaşılabilecek ufuklar" arasındaki dengenin, "öz-kimliğin" ve duygusal iyi olma halinin sürdürülmesi için gerekli olduğunu ifade etmektedir. Proshansky (1995), kişinin içinde yaşadığı fiziksel dünyayı algılaması ile gelişen "öz-kimliğinin" bir parçası olarak "yer kimliği" kavramını geliştirmiştir. Bir çok araştırmacı tarafından farklı biçimde tanımlanmış olan "yer" kavramı ise; insanlara, kişisel bağlılık yoluyla bir aidiyet duygusu kazandırması ve böylelikle yaşamlarına anlam katan bir amaç yaratması ile büyük önem taşımaktadır. Bu konuda çalışan Weideman ve Anderson(1985), Relph (1976)'in düşüncesine katılarak, yuvayı insan yaşamında en fazla kişisel önemi olan "yer" – "insan varlığının merkezi , referans noktası " - olarak düşünmüşlerdir.

Lalli (1992), "yer kimliği" nin kentsel yaşamla ilgili bir başka kimlik olan "kentsel kimliği " türettiğini düşünmektedir. Lalli'ye göre kentle ilgili kimlik, bireyin daha kapsamlı öz-kimliğinin bir yönü olarak, benlik ve kentsel çevre arasındaki karmaşık bağın bir sonucudur. Kent, kişinin kişisel deneyim zenginliğinin genel bir sembolü haline gelir ve kişi için belli bir zamansal süreklilik duygusu sağlar. Lalli'nin kavramsal yaklaşımından türetilen ve kentle ilgili kimliğin ölçülmesinde kullanılan

beş farklı faktör : evrim, süreklilik, bağlılık, aşina olma ve taahhüttür. Proshansky et.al.(1995) ise , genellikle bireylerin belli bir kent veya kentsel ortam olarak, kentsel yaşam biçimine “aidiyet duygusu hissetme “ ve onunla “özdeşleşme” lerinin çeşitli yolları olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacılar kentsel kimliğin, toplum değerlerindeki değişimler nedeniyle toplumun bilinci çerçevesinde değişken bir yapısı olduğuna dikkat çekmektedirler.

“ Çevreden duyulan tatmin ve memnuniyet duyguları ” da, “ çevreye bağlılık ve aidiyet duyguları ” gibi pek çok araştırmacı tarafından dikkate değer bulunmuştur. Weideman ve Anderson(1985), bir çevreden duyulan tatmin ve memnuniyeti, söz konusu çevrenin ve bu çevrede ikamet eden insanların objektif karakteristikleri ile insanların konut çevresinin çeşitli yönleri hakkındaki algıları ve inançlarının bir fonksiyonu olarak ele almakta ve özellikle algılanan yaşam kalitesinin bir belirleyicisi olarak irdelemektedir (Campbell et.al.,1976),(Francescato,1974,1979).

Weideman ve Anderson(1985)a göre yaşanılan çevreyle ilgili tatmin ve memnuniyet mutlak değil bağıl bir terimdir ve kesin anlamı yer, zaman ve değerlendirmenin amacına ve değerlendiricinin değer sistemine göre değişir. Çeşitli kişisel, demografik, sosyal karakteristikler bu duyguların gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Daha önceki konut deneyimleri, kişinin toplumla bütünleşme derecesi, kişinin referans grubu, kişinin topluma karşı sosyo-psikolojik genel tavrı ve kişinin adet ve gelenekleri gibi kişisel faktörlerin “ memnuniyet ve tatmin “ üzerindeki etkilerini araştıran çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca, ikametin süresi, sosyo-ekonomik statü ve yaş aralığı bu duyguları etkileyen faktörler olarak kabul edilmektedir. Çevreden duyulan memnuniyet ve tatmin ; söz konusu çevredeki kullanılabilir tesislerin sayısı ve bu tesislere ulaşım imkanları, sosyal hizmetlerin nitelikleri ve konut birimlerinin karakteristikleri gibi objektif ölçütler ile veya ikamet eden kişinin konutunun durumuyla ilgili duygu ve düşünceleri gibi subjektif değerler ile değerlendirilmektedir (Weideman, Anderson, 1985).

Elde edilen bilgiler ışığında, kentsel konut alanlarının , fiziksel ve sosyo-kültürel özelliklerinin yanısıra insanlar için ifade ettikleri psikolojik anlamlar ve bunların insan tavır ve davranışları üzerindeki yansımalarının sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasında büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır.Tez çalışmasında , günümüzde kentlerin, insanlar için ifade ettikleri anlam ve önemlerini yitirmiş oldukları ve bu anlam ve önemi geri kazanmalarının ancak sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi ile mümkün olabileceği düşüncesi benimsenmiştir. Bu doğrultuda , psikolojik ve sosyo-kültürel anlamın en iyi ifade edilebildiği ve değerlendirilebildiği konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için strateji ve

politikalar belirlenebilmesi amacıyla irdelenmesinin olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

2.3.2. Dünyada Sürdürülebilir Kentsel Konut Alanları Çalışmaları

Fiziksel olarak kent bütününde kapladığı alanın diğer kentsel fonksiyonlara oranla çok büyük olduğu düşünüldüğünde ve insanlar için taşıdığı sosyal, kültürel ve ekonomik değerler göz önünde bulundurulduğunda, kentsel konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişme gerekliliklerinin sağlanabilmesi için önemli bir hareket noktası olduğu açıklık kazanmaktadır. Bu durumda, sürdürülebilir kentsel gelişmenin temel amacı olan " kentlerde yüksek yaşam kalitesinin sağlanması ", konut alanları ölçeğinde ele alınarak çalışmalara başlandığında başarılı sonuçlar elde edilebilir.

Konut alanlarının yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin diğer tüm mimari ürünlerden çok daha fazla olduğunu düşünen Edwards(2000), günümüz toplumunu barındıran ve gelecek toplumları da barındırmaya devam edecek olan kentsel konut alanlarının sosyal bütünleşme ve kişisel tatminler için önemini vurgulayarak, bu alanların sosyal ve çevresel uyum için odak noktası niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Edwards(2000), konuyla ilgilenen; Fauset(2000),Heath(2000),Hugentobler ve Gysi(1999) Kenworthy (2000) , Morgan ve Talbot(2000), Sherlock(1996) gibi diğer araştırmacıların da belirttiği gibi sürdürülebilir kentsel gelişmeye imkan tanıyacak kentsel konut alanlarının bir takım özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu özellikler şu maddeler ile özetlenebilir ; optimum yoğunluk, karma fonksiyon, farklılaşabilen kullanım süreleri, toplu taşımaya ağırlık veren bir toprak kullanımı ve ulaşım planı, güvenli bir yerleşme planı, güneş ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, sosyal etkileşim ve doğayla bütünleşme sağlayacak açık alanların kullanımı, etkili kirlenme ve atık stratejileri . Bu özelliklerin sağlanabilmesi amacıyla kentsel konut alanlarının tasarımı veya farklı kullanımlara olanak verecek şekilde yeniden düzenlenmesi ile olumlu çevresel, toplumsal ve ekonomik kararların alınabileceği düşüncesinden yola çıkılarak uygulamaya koyulmuş ve başarı ile sonuçlanmış çeşitli çalışmalar mevcuttur (Kalamaros , 2000), (Heath,2000), (Fauset, 2000).

Şimdiye kadar farklı yerlerde gerçekleştirilmiş olan sürdürülebilir kentsel konut alanları çalışmalarından elde edilen sonuçlar bu tez çalışması için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle farklı kentsel konut sunum biçimlerini içeren kentsel konut alanlarından örnek çalışmalar irdelenerek sürdürülebilir kentsel gelişme gerekliliklerinin bu kentsel konut alanlarında nasıl sağlanmaya çalışıldığı

araştırılmıştır. Dünyanın farklı yerlerinde gerçekleştirilmiş olan bu çalışmalar uygulamanın şekline göre üç farklı grupta toplanabilir. Bunlar;

1) mevcut bir kentsel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişme kriterleri bağlamında fiziksel ve sosyo-kültürel şartlarının iyileştirilerek yeniden düzenlenmesi,

2) verimli bir şekilde kullanılamayan ya da terk edilmiş bir kentsel çöküntü alanının sürdürülebilir kentsel gelişme kriterleri esas alınarak konut bölgesi olarak planlanması ,

3) konut alanı olarak yapılaşmaya yeni açılmış bir kent arazisinde sürdürülebilir kentsel gelişme kriterleri doğrultusunda bir planlama yapılmasını içermektedir.

Her üç grup için de sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmalarının büyük bir önemle ele alındığı İngiltere'de yapılmış olan çalışmalardan örnekler seçilmiştir. İlk gruptaki çalışmalara örnek olarak İngiltere Çevre Bakanlığı tarafından Londra, Islington'da bulunan bir geleneksel İngiliz kent içi konut alanının banliyö yerleşmelerine alternatif olacak şekilde iyileştirilerek müstakil konut ihtiyacının kentin sınırları dışına taşmadan karşılanması çalışması verilebilir. Bu çalışmada kentsel yoğunluğun arttırılarak , uzun vadede, her türlü yaşam ihtiyacı ve aktivitesine yürüme mesafesinde ulaşılabilirliğin sağlanabileceği yoğun kentler oluşturulması amaçlanmaktadır. Bölgedeki 'Georgian ' ve 'Victorian' tarzı konutların yeniden yorumlanarak modernize edilmesi ile , otopark ihtiyacını da karşılayan, yol üzeri müstakil sıra konut alanları tasarlanmış ve uygulanmıştır (Sherlock,1996).

İkinci gruptaki çalışmalara, üniversite, yerel yönetim ve özel sektör işbirliği ile Londra, Manchester, Glasgow ve New Castle gibi farklı özelliklere sahip kentlerin merkezi alanlarında kullanım dışı kalmış ticari ve endüstriyel yapılar ile ofis binalarının konut fonksiyonuna uyarlanması için yapılan pilot çalışmalar örnek verilebilir. Yapılan çalışmalar sonucunda kentin fiziksel taşıma kapasitesi sınırları dahilinde daha yoğun bir şekilde kullanılması ile doğal kaynakların korunmasının sağlandığı ve toplu taşımanın desteklenerek bireysel motorlu araç kullanımının önemli ölçüde azaltıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar, kullanım dışı binaların konut fonksiyona uyarlanarak yeniden kullanımının kent merkezlerini canlandırıp yaşam kalitesini arttırarak sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda etkili bir yöntem olduğunun belirlenmesi açısından önemlidir(Heath,2000).

Üçüncü grup çalışmalara Greenwich Yarımadası'nda özel bir şirket tarafından gerçekleştirilen Greenwich Millennium Köyü örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada endüstriyel atıkların büyük ölçüde kirlettiği yarım adada Millenium Dome yapımından sonra olumlu yönde değişen fiziksel şartların bir süre sonra tekrar bozulmasından kaynaklanan çevresel yıpranmanın engellenerek yarım adanın kentsel niteliklere

sahip bir iş, eğlence ve konut çevresi haline gelmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Uygulanan proje yüksek yoğunluklu , karma fonksiyonlu, farklı sosyo-ekonomik gruplara dahil insanlara hizmet verebilen, canlı bir kentsel konut çevresi yaratmıştır. Planlama aşamasında ekolojik , sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik prensiplerinin sağlanmasına uygun planlama kararları alınarak sürdürülebilirliğin sağlanabileceği görülmüştür (AR, 2002).

Sürdürülebilir kentsel gelişmenin fiziksel olduğu kadar sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları ile de sağlanabilmesini amaç edinerek farklı ülkelerdeki kentsel konut alanlarında gerçekleştirilmiş olan çalışmalardan bazıları şöyle sıralanabilir : USA,Boston'da Jamaica Plain Yerleşmesi (RSDF,2000), İngiltee.Manchester'De Hulme Yerleşmesi(Fauset,2000),Danimarka,Güney Jutland'da Kolding Yerleşmesi (Vlied,Gade,2000), Avustralya, Melbourne'da St.Kilda Yerleşmesi (SPSC,2002), İsveç , Zürih'te A+K+W5 Projeleri (Hugentobler,Gysi,1999),İngiltere, Glasgow'da Shettleston Yerleşmesi (Morgan,Talbot,2000).

Konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi amacıyla Türkiye'de de çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Kentlerdeki yerel yönetimler bünyesinde çalışmalarını sürdüren Yerel Gündem 21 organizasyonu , kentlerimizdeki kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması için belediyeler arasında ulusal işbirliğini ve dayanışmayı sağlayan Tarihi Kentler Birliği, Çevre ve Kültür Değerlerini Tanıtma ve Koruma Vakfı ve üniversitelerdeki ilgili akademik birimlerin destekleri ile gerçekleştirilen bu çalışmalardan bazıları uygulamaya koyulmuştur. Yönetimi Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Cumalıkızık Tarihi Çevre Koruma ve Revitalizasyon Grubu tarafından yapılan,kentsel ve doğal sit ilan edilmiş bir Osmanlı köyü olan "Cumalıkızık Koruma Yaşatma Projesi" halkın da katılımıyla başarıyla gerçekleştirilmiştir (BBŞB,1998). Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen, GAP İdaresi ve ÇEKÜL Vakfı yönetiminde halkın da katılımıyla sürdürülen "GAP Bölgesi Kültürel Miras Gelişimi Projesi" Yerel Gündem 21 esasları dikkate alınarak oluşturulan Gap Master Planının uygulanmasını kapsamaktadır (GAP- RDAEC,2004).

2.4. Bölüm Sonucu

Bölüm 2 kapsamında, tez konu alanını oluşturan ana kavramların belirlenerek tanımlanmasını sağlayan bir araştırma çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda tez konu alanını oluşturan ana kavramlar üzerinde dünyada ve Türkiye'de neler düşünüldüğü, hangi yaklaşımlar ile ne gibi kavramsal modeller geliştirildiği , bu modellerin nasıl uygulamaya koyulduğu ve uygulamalarda elde

edilen başarı veya başarısızlıkların nedenleri belirlenmiştir. Bu bölüm sonucunda elde edilenler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Özellikle endüstri devrimiyle birlikte hızla gelişim gösteren teknoloji, iletişim ve ulaşım imkanları sonucunda kentlerin çekim gücünün artması ile başlayan kentleşme süreci büyük bir ivme kazanmış ve yirminci yüzyıl sonlarında tüm dünyayı pek çok farklı açıdan etkiler hale gelmiştir. Hızlı kentleşme süreci sonucu, kavram olarak Aslanoğlu(1998)nun dünyanın sıkışması ve tek bir yer olarak algılama bilincinin artışı olarak tanımladığı "küreselleşme" gündeme gelmiş ve bu süreç, ilk olarak dünya çapında bağlantı – alışveriş - mal ve insan hareketliliğinin artışı, ikinci olarak da zihinsel / kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı değişim ve farklılaşmalar olarak kendini göstermiştir.

Yaşanan hızlı değişim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri tartışılırken üzerinde yaşanılan dünyanın tek olduğunun ve kaynaklarının büyük bir hızla tüketiliyor olduğunun farkına varılmış ve ilk olarak bu sürecin hızının azaltılması, daha sonra da tamamen engellenmesi konusunda çalışmalara başlanılmıştır. Bu noktada "sürdürülebilirlik" kavramı ortaya atılarak sağlanmasının yolları araştırılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda sürdürülebilirlik ; " toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesi " (UNESCO-MOST,1996) olarak tanımlanırken, sürdürülebilir gelişme ise sürdürülebilirliği sağlayabilen gelişme, bir anlamda gelişmenin varabileceği en son nokta olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir gelişme; birbirlerini tanımlayan, tamamlayan ve sürekli etkileşim halinde olan ekolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik bileşenleri ile birlikte ele alınmaktadır. Sürdürülebilir gelişme bileşenlerinin birbirleriyle olan etkileşimini farklı bakış açıları ile yorumlayan farklı sürdürülebilir gelişme yaklaşımlarının ortaya koyduğu sürdürülebilir gelişme gereklilikleri bulunmaktadır. Bu gerekliliklerin odak noktası "yaşam kalitesi " kavramı iken, ortak amaç yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Bu amaca ulaşabilmenin tek yolu ; yaşanılan dünyayı oluşturan doğal, bireysel, fiziksel, ekonomik, politik, kurumsal, teknolojik, kültürel ve sosyal sistemlerin tümünde yeniden yapılandırmadır.

Kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacı, yaşam kalitesi kavramının, kentleri yaşanılabilir kılan tüm sistemler bağlamında ele alınması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Böylelikle sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte " sürdürülebilir kentsel gelişme " nin nasıl olması gerektiği tartışmaları başlamış ve bu yöndeki çalışmalar artmıştır. Sonuçta sürdürülebilir kentsel gelişme ; " kentlerin yaşam kalitelerini geliştirip mevcut doğal kapasitelerini koruyarak fiziksel olarak gelişirken, gelecek kuşakların da gereksinmelerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden

almadan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyarak, sosyal dengeyi bozmayan ekonomik gelişmeleri " olarak belirlenmiştir (Nijkamp,1990,1994), (Haughton,Hunter,1994). Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasını hedefleyen farklı kentsel gelişme modelleri öngörülmüş, bu modeller doğrultusunda yeni kentsel konut alanları planlanmış, mevcut yerleşmelerde ise iyileştirme çalışmaları başlatılmıştır. Birbiri ile çelişen sürdürülebilir kentsel gelişme modelleri mevcut olmakla birlikte hepsinin vardıkları ortak noktalar sürdürülebilir kentin özellikleri üzerinedir. Bunlar ; fiziksel özellikler - yüksek yaşam kalitesi, optimum yoğunluk, karma fonksiyonlu yaşama alanları, kuvvetli toplu taşıma ve yaya trafiği, minimum doğal kaynak ve enerji kullanımı ; sosyal özellikler – etkin ve güçlü yerel yönetim, fırsat eşitliği, yoğun sosyal etkileşim ; kültürel özellikler – tarihi ve kültürel süreklilik, güçlü aidiyet, bağlılık , kentlilik duyguları, canlı ve yaşayan kent merkezi olarak sıralanabilir. Dünyanın farklı bölgelerinde, fiziksel ve sosyo-kültürel özellikleri ile farklılaşan bir çok kentte yapılan uygulama çalışmaları ; sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri ile birlikte bir bütün olarak ele alındığında başarılı sonuçlar elde edilebileceğini göstermiştir. Çevresel ve ekonomik anlamda sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ancak konunun öneminin her sosyal sınıf ve statüdeki insanlar tarafından anlaşılıp benimsenmesi ile sağlanabileceği, bu konuda çalışan tüm araştırmacılar tarafından kabul edilmiştir. Bütün insanların konunun önemini kavraması ise sosyo-kültürel bir yaklaşım ile mümkündür.

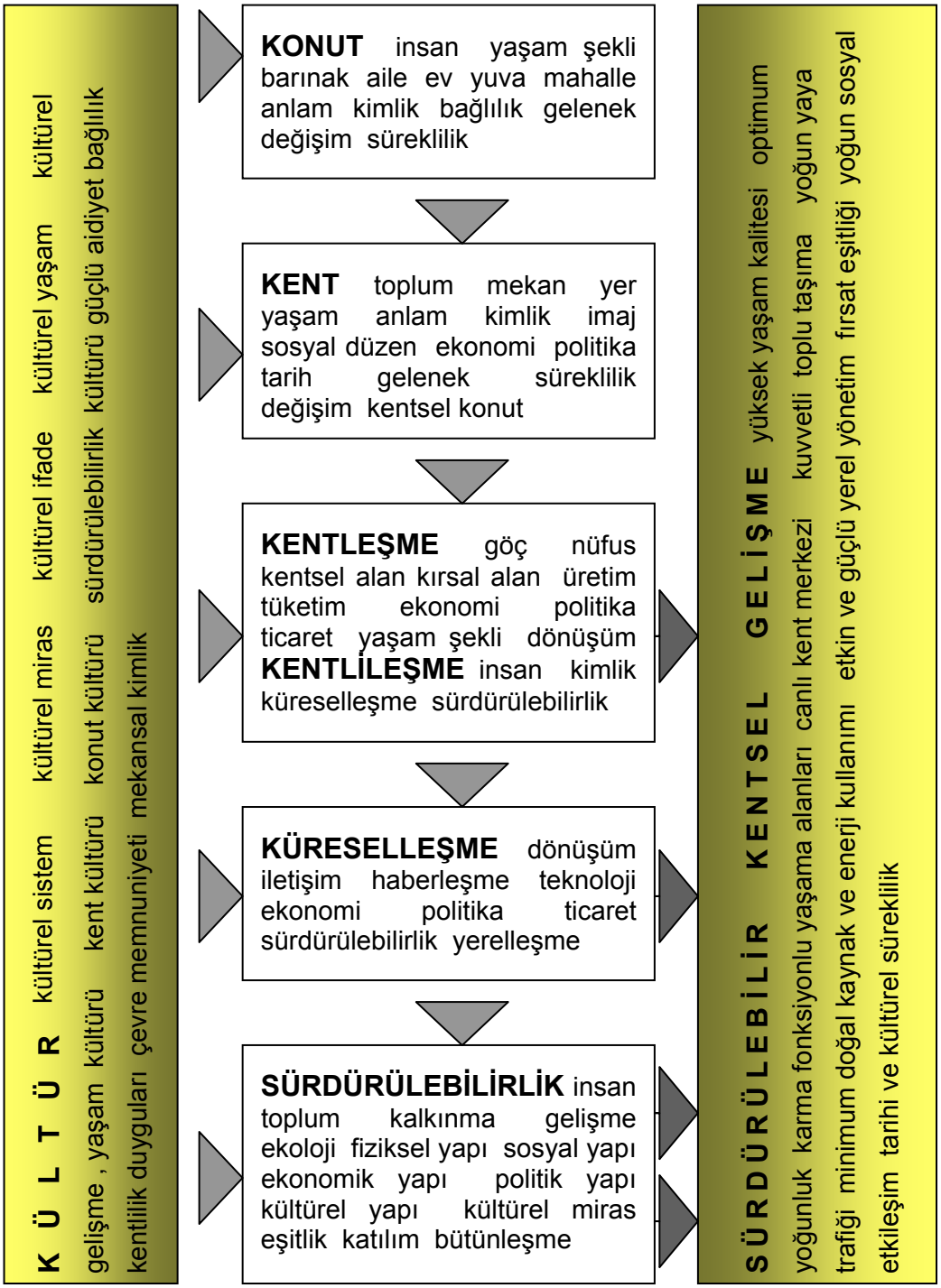
Sürdürülebilir kentsel dokuyu oluşturan alt birimlerin büyük bir yüzdesi kent yapı stoğunda en çok paya sahip olan ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesinde baş aktör olan insanların yaşamlarının büyük bir kısmının geçtiği konut alanlarıdır ve bu alanların da sürdürülebilir niteliklere sahip olması beklenir. Bu konuda yapılmış olan kavramsal ve uygulamalı çalışmalar sonucunda sürdürülebilir kentsel konut alanlarının nitelikleri belirlenmiştir. Bunlar; yüksek yaşam kalitesi, optimum yoğunluk, kaliteli ve canlı ortak yaşam merkezleri ,canlı kültürel ve sosyal yaşam, mevcut yapı ve altyapıların konut fonksiyonuna uyarlanarak yeniden kullanımı, geri dönüşümlü malzeme kullanımı, geri dönüşüm sistemleri ,minimum enerji kullanımı, minimum motorlu araç trafiği, , yoğun toplu taşıma, yürüme ve bisiklet yolları olarak sıralanabilir.

Konut alanlarının sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi ise, bu alanların yapı taşı olan konut biriminin insanlar için taşıdığı önem; fiziksel bir barınak olmaktan öte insan yaşamındaki psikolojik ve sosyal anlamı ve yeri , kültürel bir ürün ve değer olma özelliği ve bu boyutları ile sürdürülebilir kentsel gelişme üzerindeki etkilerinin dikkatle ele alınarak irdelenmesini gerektirmektedir. Bu gereklilik, sosyal bilimler

kapsamında yapılan sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalarda önemle vurgulanmaktadır. Özellikle, çevre-davranış çalışmaları kapsamında belirlenmiş olan "ev-yuva" kavramlarının insanlar için taşıdıkları sosyal ve psikolojik anlamlardan yola çıkılarak konut alanlarına yüklenen sosyo-psikolojik önem, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasının ilk şartı olan toplumda "sürdürülebilirlik kültürü" nün oluşmasında etkin bir şekilde kullanılabilir niteliktedir. İnsanların değer yargılarının olumlu yönde değişmesi, çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğunun gelişmesini ve bunun sonucunda sürdürülebilirlik çalışmalarına katılımın artmasını sağlamaktadır. Yaşanılan konut alanına olan bağlılık ve aidiyet duyguları ve bu alandan duyulan memnuniyetin artmasıyla artan bu duyarlılığın bir yaşam şekli haline gelmesi, sürdürülebilirlik kültürünün oluştuğunun en önemli göstergesidir. Önemli olan, uygun yaklaşımlar ile üretilen doğru politikaların uygulanabilmesidir.

Doğru politikaların üretilebilmesi için sürdürülebilir gelişmenin sosyo-kültürel boyutunun net olarak belirlenmesi gerekmektedir. Aslında, Redclift ve Woodgate'in de dikkat çektiği gibi ; çevresel (ekolojik) sürdürülebilirlik tarafından ortaya atılan problemin açıklanma yolları sürdürülebilir gelişmenin sosyo-kültürel boyutunu şekillendirmektedir. Bu problem , Giddens(1984)'ın " otoriter güçler " (authoritative resources) olarak nitelendirdiği bir takım güçlerin, fiziksel çevreyi tehlikeye atma ihtimalini göz önünde bulundurarak, doğanın insan yaşamına olan fiziksel desteğinin (doğal kaynaklar) azalması veya kaybolmasına göz yumup yummayacağı arasında kalan kararsızlıktan kaynaklanmaktadır. Bu sorunun cevaplanması için sürdürülebilirliğin sınırlarının kültürel ve tarihsel faktörler tarafından da belirlendiğinin hatırlanması gerekmektedir. Redclift ve Woodgate (1997)' in de ifade ettiği gibi, insanların daha sürdürülebilir bir yaşam şekline doğru hareket edebilme kapasitesinin sınırları "gerçek dünya" tarafından olduğu kadar sosyolojik modeller tarafından da belirlenmektedir. Sonuç olarak, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yapılması gereken kararlı değişikliklerin ancak bu konuya sosyo-kültürel bir bakış açısıyla yaklaşılması ile gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

Problemin konu alanının netleştirilmesi çalışmaları sonucunda belirlenen ana kavramlar ve alt bileşenlerinin sistemleştirilmiş hali şekil 2.2 de görülmektedir. Bölüm 3 de, konut alanlarında sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl sağlanabileceğini belirlemek üzere tez kapsamında konunun hangi bileşenler ve bilimsel yaklaşımlar yardımı ile ele alındığı açıklanarak tezin kuramsal alt yapısı belirlenecektir. Kullanılan bilimsel yaklaşımlar doğrultusunda oluşturulan etkileşim sistemi kavramsal çerçeve kapsamında detaylı olarak açıklanacaktır.

Şekil 2.2 : Tez konu alanını oluşturan ana kavramlar ve bileşenleri

BÖLÜM 3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE : SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME - KÜLTÜR –KONUT ALANLARI ETKİLEŞİM SİSTEMİ

Bu bölümde, tezin kavramsal çerçevesini oluşturan bileşenler, belirlenen temel yaklaşımlar doğrultusunda problem alanını sistemleştirmek üzere değerlendirilerek aralarındaki ilişkiler kurulmuştur. Böylece , belirlenen problemin çözümünde ilk adımı oluşturan kavramsal çerçeve netleştirilmiş, kavramsal çerçeve ve bileşenleri farklı düzeylerdeki açılımları ile ele alınarak bu bileşenlerin etkileşim şeması oluşturulmuştur.

Sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları içerdikleri farklı boyutlar ile disiplinler arası çalışma alanlarıdır ve ancak " bütüncül " yaklaşımlarla ele alınarak çalışıldığında başarılı sonuçlara varılabilir. Her iki kavram da, ortaya çıkma ve gelişme süreçlerinde baş rolde olan "insan" ile birlikte ele alındıklarında ise "dönüşümsel" yaklaşım ile irdelenmeleri kaçınılmaz bir gerekliliktir. Ancak bu yaklaşım ile ele alındığında, insan ve insan davranışı ile bu kavramlar arasındaki karşılıklı etkileşim analiz edilebilir. Tezin amacı doğrultusunda bu bölümde oluşturulacak kavramsal çerçeve kapsamında sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları ; fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik boyutları ile bir bütün olarak ele alınırken, bu kavramların sosyo-kültürel yapısı dönüşümsel yaklaşım ile irdelenmiştir. Ele alınmış olan bileşenler ve aralarındaki etkileşim sistemi irdelenmeye başlanmadan önce tez kapsamında kullanılan kuramsal yaklaşımlar belirlenerek çalışma alanının kavramsal çerçevesi netleştirilmiştir.

3.1.Tez Kapsamında Kullanılan Kuramsal Yaklaşımlar ve Modeller

Tez kapsamında insanların fiziksel çevre ile olan psikolojik ve sosyal ilişkileri ; büyük ölçekte kent ve insan, orta ölçekte konut alanları ve insan , küçük ölçekte ise konut ve insan ilişkileri olarak ele alınmıştır. Bu ilişkiler irdelenirken temel olarak ;

sürdürülebilir gelişme çevresel psikolojisinde kullanılan araştırma perspektifleri arasından, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için bireysel davranışlar ile sosyal sistemler arasındaki ilişkileri kurgulayan sosyo-psikolojik yaklaşımlar ve bu ilişkileri bir bütün olarak ele alarak analiz eden dönüşümsel yaklaşımdan yararlanılmıştır . Çevresel psikolojide sürdürülebilir gelişme ile ilgili çevresel davranış ve eylemlerin çevresel tutumlar ve yerel özellikler ile ilişkisinin anlaşılmasında kullanılan sosyo-psikolojik yaklaşımlar özellikle son 15-20 yıldır benimsenmiştir(Bonnes, Bonaiuto, 2002). Bu yaklaşımlar bireyleri sosyal sistemlerin fiziksel ve sembolik birer parçası olarak görerek , bireysel psikolojik olguların sosyal olaylar ile birlikte çalışılması ve anlaşılması gerektiğini savunmaktadır (Bonnes, Bonaiuto, 2000, 2002, Dunlap, 2002, Werner, et.al.,2002, Becker, et.al., 1999, Sachs,1999, Redclift, 1999, Sachs, 1997, Redclift, Woodgate,1997).

Sosyo-psikolojik yaklaşımlarda ele alınan çevresel davranış ve eylemlerin çevresel tutumlar ve yerel özellikler ile ilişkisinin karmaşık yapısı ise dönüşümsel yaklaşım ile analiz edilmektedir. Turgut (1990)'un çalışmasında belirttiği gibi; psikolojik-sosyal süreçler ve fiziksel çevre faktörleri birbirlerine bağlı bileşenlerdir (Altman,1985) ve bu ilişkilerin bir bütün olarak analiz edilmesinde kullanılan bu yaklaşımda insan ve çevre birbirlerine bağımlı olarak biri diğerinin bağlamında zaman ve mekan içinde ele alınmaktadır (Moore,1987). Dönüşümsel yaklaşım son yıllarda insanların sürdürülebilirlik gerekliliklerine karşı olan tavır ve davranışlarını incelemede de sıklıkla kullanılmaktadır (Werner,et.al.,2002, Werner,1999).

Bu iki temel yaklaşım yardımı ile bireylerin yaşadığı psikolojik süreçler ile sosyo-kültürel olgular arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılarak "sürdürülebilir kentsel gelişme-kültür-kentsel konut alanları etkileşim sistemi " ortaya koyulmuştur. Etkileşim sistemi , konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sosyo-kültürel bir yaklaşım geliştirilmesi için kavramsal bir temel oluşturmaktadır. Tez çalışmasında, kültürel değerlere verdikleri önem ve sürdürülebilirliği sosyal ve psikolojik bir olgu olarak ele almaları nedenleri ile, sosyo-psikolojik yaklaşımlar arasından benimsenmiş olanlar şöyle açıklanabilir :

- Tam Ekoloji Yaklaşımı : Her ekosistemin temel konusu olarak, insanın psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve tarihsel yönlerini ele alan bu yaklaşımda, çevre kaynaklarının kullanıldığı her türlü etkinlik kaçınılmaz olarak sosyal bir boyut alır, çünkü her bir bireyin kullanım etkinliği aynı kaynaklara bağımlı olan diğer yaşam formlarına izin verilen kullanımı etkilemektedir. Ekolojik çevrede gerçekleşen bireysel hareket ve deneyimler "çevresel farkındalık" kazanmaya başlayarak insanlarda "çevresel kaygı, sorumluluk" ve " çevreye bağımlılık" kavramlarının

yerleşmesini sağlamakta ve böylelikle çevreyle ilgili davranışlar ile aynı çevreye kişisel uyumu sağlayan sosyal-algısal sistemler birleştirilmektedir(Bonnes, Bonaiuto, 2002).Tez kapsamında, sürdürülebilir kentsel gelişme, "insan odaklı" bir kavram olarak ele alınarak, özellikle psikolojik , sosyal ve kültürel yönleri ile irdelenirken ekonomik ve tarihsel yönleri de göz önünde bulundurulmuştur. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için "çevre bilinci ve sorumluluğu" önemli bir sosyo-kültürel gereklilik ," çevreye duyulan bağlılık ve aidiyet" ve " çevre algısının niteliği" ise bu gerekliliğin sağlanmasında etkili olan psikolojik bileşenler olarak belirlenmiştir.

- Öz Düşünümsel Disiplinlerüstü Yaklaşım : Sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmalarının sosyal bilimler temelli olarak yönlendirilmesinin, birey ve toplumlarda öz farkındalığın gelişerek çevre ve sürdürülebilirlik bilincinin artmasını sağlayacağını ifade eden bu yaklaşım, sosyal problemlerin araştırılması ve çözümünün farklı disiplinlerin katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Böylelikle, temel sosyal kavramlar ile ilgili kavramsal ve yöntemsel yeni düzenlemelerin mümkün olacağı ve bu düzenlemelerin gelecekteki çalışmalar için yeni yaklaşımlar geliştirebileceği ifade edilmektedir (Becker et.al., 1999) . Tez kapsamında , sürdürülebilir kentsel gelişme bu yaklaşımda öngörüldüğü gibi sosyal bir kavram olarak ele alınmış ve sağlanabilmesinin sosyo-kültürel gerekliliklere bağlı olduğu ifade edilmiştir. Çevre ve sürdürülebilirlik bilincinin gelişmesi ile ortaya çıkacak olan değer yargılarındaki değişmenin sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi üzerindeki etkisi irdelenmiştir.
- İdeal Sürdürülebilirlik Modeli : Sürdürülebilirlik kavramına karşı olan genel tutumda radikal bir değişiklik ile tüm toplumsal, ekonomik ve politik sistemlerde yeniden yapılanma öngören "Derin Ekoloji " hareketi ile temsil edilen bu yaklaşım, gelişmenin sosyal boyutlarını vurgulayarak yaşam kalitesine odaklanan gelişme göstergeleri setinin ortaya konması gerekliliği üzerinde durmaktadır.Gelişmenin niteliksel olarak ölçüldüğü bu yaklaşımda, üretim ve tüketim kalıplarında ciddi değişiklikler yapılması öngörülmekte, halkın bilinçlendirilmesi ve değerlendirme sistemlerinde halk kontrolünün esas kabul edilmesi gerekli görülmektedir (Baker et. al.,1997). Sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesinde önemli rol alan sosyal-algısal sistem bileşenlerinden inançlar, değerler ve dünya görüşüne getirdiği yeni yorumlar ile ideal sürdürülebilirlik modeli, tez kapsamında benimsenen sosyo-psikolojik yaklaşımlardan biridir.
- Alternatif Etik Yaklaşımlar : Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için insan yaşamındaki değerlerin, önceliklerin, tavır, davranış ve yaşam şekillerinin değişmesi gerektiğini ; değerlendirme sistemleri ve dünya görüşlerinin teknik ve metodlardan daha önemli olduğunu ileri süren bu yaklaşımlar, sürdürülebilir gelişmenin

sağlanabilmesi için geniş çevresel ve sosyal ölçeklerde çalışılması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşımlar, sosyal anlamda , bireysel kazanımlardan çok kültürel ve sosyal normların önemini vurgularken , çevresel anlamda ise, insan ve doğal sistemler arasında karşılıklı dayanışmayı ve kültürel değerlerde bu yönde gerçekleşecek köklü değişimleri esas kabul eden derin ekoloji yaklaşımını benimsemektedir (Hatfield Dodds,2000). Sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel bağlamda ele alındığı tez çalışmasında alternatif etik yaklaşımlarda benimsenmiş olan sürdürülebilirlik gereklilikleri irdelenmiştir.

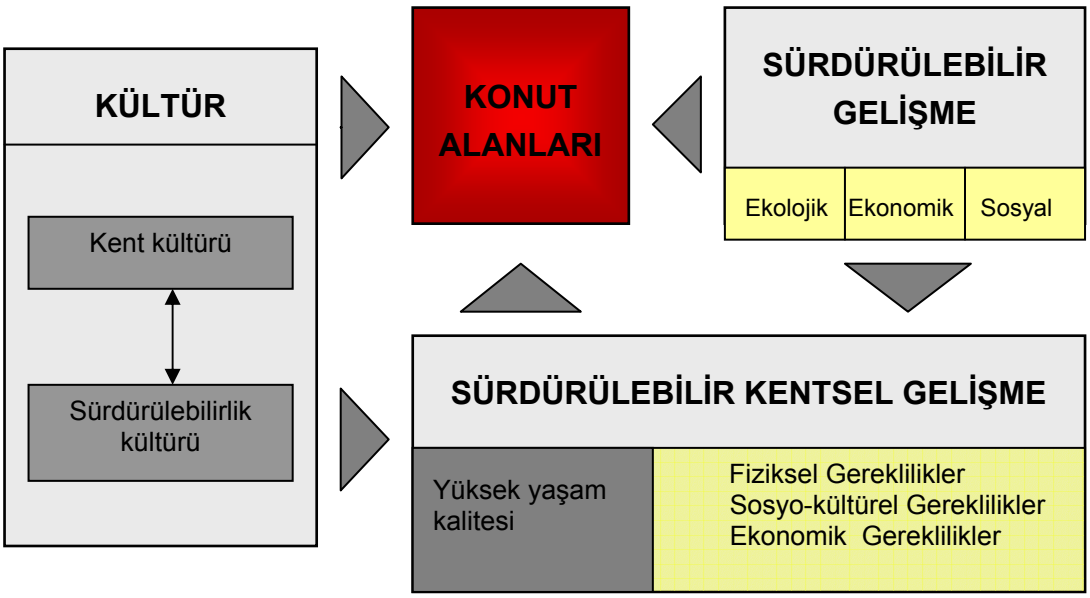
3.2.Tez Kavramsal Çerçevesi : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme – Kültür –Konut Alanları Etkileşim Sistemi

Günümüz dünyasında değişen değer yargıları ve yaşam şekilleri nedeni ile kentler sahip oldukları anlam ve önemi yitirmeye başlamışlardır. Bu yitirilen anlam ve önemin geri kazanılmasının çözüm yolu sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesidir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için gerekli koşulların gerçekleştirilebilmesi için ise toplum genelinde bir "sürdürülebilirlik kültürü" oluşmalıdır. Bu "sürdürülebilirlik kültürü" şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan ve halen süregelen sürdürülebilir gelişme çalışmalarına sosyal bilimlerin de katkısı ile sağlanabilir. Doğal bilimler kapsamında ortaya atılan " sürdürülebilirlik " ve " sürdürülebilir gelişme " kavramlarının temelde bir " sosyal bilimler kavramı " olarak kabul edilmesi bu konuda yapılacak işbirliğinin ilk şartıdır. Bu da ancak " sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel bir yaklaşım " ile ele alınmasıyla mümkün olabilir. Sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel bir yaklaşımla ele alınması ; sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için, kültürün yansımalarından biri olan "yaşam şekli" nin kentsel mekanların oluşması ve kentsel gelişme sürecindeki etkilerinin, bir önceki bölümde açıklanmış olan sosyo-psikolojik ve dönüşümsel yaklaşımlar doğrultusunda, dikkatle irdelenmesi anlamına gelmektedir. Bu noktadan yola çıkarak öne sürülen hipotezler aşağıda ifade edilmiştir :

1) yaşam şekli ile sürdürülebilirlik kültürü arasında dönüşümsel bir ilişki vardır.
2) konut alanları ile yaşam şekli arasında dönüşümsel bir ilişki vardır.
3) dolayısıyla , konut alanları ve sürdürülebilirlik kültürü arasında da dönüşümsel bir ilişki vardır.

Yukarıdaki önermeler ile ifade edilen ilişkiler, tez kavramsal çerçevesi olarak belirlenen "sürdürülebilir kentsel gelişme-kültür-konut alanları etkileşim sistemi"ni oluşturmaktadır.

Bu hipotezlerin geçerliliğinin kanıtlanabilmesi aynı zamanda tezin amacına ulaştığını gösterecektir. Bunun sağlanabilmesi için öncelikle sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişme tanımları farklı açılardan ele alınarak bütüncül bir yaklaşım ile belirlenmiştir. Tanımların netleştirilmesi, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için gerekli olan koşulların da netleştirilmesini sağlamıştır. Tez kapsamında yaşanılan çevre olarak ele alınan konut alanlarının fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerinin belirlenmesi ile kavramsal çerçevenin diğer bileşenler seti oluşturulmuştur. Sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları ilişkisinin belirlenmesinde yararlanılan sosyo-psikolojik yaklaşımlar bağlamında kültür kavramının hangi bileşenleri ile ele alındığının belirlenerek tez kapsamında geliştirilen sosyo-kültürel yaklaşımın netleştirilmesi ile kavramsal çerçeve konu alanının sınırları belirlenmiştir. Kavramsal çerçeve konu alanı ve bu kapsamda ele alınan kavramlar arasındaki ilişkiler şekil 3.1.de görülmektedir.

Şekil 3.1 : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme – Kültür - Konut Alanları – Etkileşimi Konu Alanı

Şekilde de görüldüğü gibi ; kültür , sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları tezin kavramsal çerçevesini oluşturan temel bileşenler olarak belirmektedir. Kavramsal çerçevedeki " kültür " ve " sürdürülebilir kentsel gelişme " bileşenleri, sürdürülebilir kentsel gelişmenin temel amacı olan " yüksek yaşam kalitesi " nin sağlanabilmesi için ilk olarak "sürdürülebilirlik kültürü" nün oluşması ve bunun "kent kültürü" ile bütünleşmesi gerektiğinin açıklanmasında kullanılmaktadır. Kavramsal çerçevenin üçüncü bileşeni olan "konut alanları" ise,

sürdürülebilir kentsel gelişme ve kültür arasındaki etkileşimin konut alanları bağlamında irdeleneceğini ifade etmektedir. Bu etkileşimin kent bütününde irdelenmesi bu tez çalışması kapsamında , zaman ve ölçek sınırları nedeniyle , mümkün değildir. Konut alanları , taşıdıkları fiziksel ve sosyo-ekonomik değerler ile kentsel gelişme sürecinin farklı dinamiklerini yansıtmaları ve insan yaşamı için taşıdıkları sosyo-kültürel ve psikolojik değerler ile kentsel yaşamı yönlendirmeleri nedenleri ile tercih edilmiştir.

Aşağıdaki bölümlerde, şekil 3.1.de görülmekte olan " sürdürülebilir kentsel gelişme-kültür- konut alanları " etkileşimi konu alanını oluşturan kavramlar ve bileşenlerinin ayrıntılı açılımları ve birbirleri ile olan ilişkileri aktarılmıştır.

3.2.1. Kültür Bileşeni

Sürdürülebilirlik kavramını kültürel bakış açısı ile ele alan ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasının sosyo-kültürel bir yaklaşımla nasıl mümkün olabileceğini belirlemeyi amaçlayan tez çalışması kapsamında kültür, " insanların yaşam şekillerini etkileyen değerler ve anlamlar sistemi " olarak ele alınmıştır.

Çok boyutlu bir kavram olan sürdürülebilirlik bir küresel kültür ürünüdür. İnsanoğlu yaşadığı dünyadaki mevcut doğal ve fiziksel değerleri farklı kültürler ile yoğurarak şekillendirmiş ve bugünkü duruma getirmiştir. Günümüzde dünyanın içinde bulunduğu durumun olumlu ve olumsuz yanları ; ulaşılan genel geçer değerlerin bir sentezi olarak nitelendirilebilecek, küresel kültür kapsamında yorumlanarak sürdürülebilirlik kavramı ortaya atılmıştır. Bir kültür ürünü olarak ele alınabilecek sürdürülebilirliğin tam olarak ne olduğu ve nasıl sağlanabileceği yine kültür yardımıyla netleşebilir. Bunun için yeni bir " sürdürülebilirlik kültürü " gelişmeli ve tüm dünyada yaygınlaşmalıdır. Böyle düşünüldüğünde sürdürülebilir kentsel gelişmenin kültür ile birlikte ele alınması , hatta bu kavramın kültürel bir bakış açısı ile irdelenmesi gerekliliği netleşmektedir. Bu noktada kavramsal çerçevede kültür bileşeninin çok önemli bir yer tuttuğu açıktır.

Kentler ve mekanlar kullanıcıları ile birlikte anlam kazanırlar ve yaşarlar . Kullanıcı kültürü fiziksel çevreyi şekillendirir ve onu destekleyen sosyal çevreyi oluşturur. Kültürün sürekli kendini yenileyen ve geliştiren devingen yapısı korunarak gelişmeye açık bir şekilde, ancak özünü kaybetmeden sürdürülmelidir. Başarılı sürdürülebilirlik politikaları ancak bu şekilde geliştirilebilir.

Bu nedenle öncelikle, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasında baş aktör olan insanın bu konudaki davranışsal ve düşünsel tutumu ile bulunduğu kültürel ortam arası ilişkiler incelenmiştir. Bu ilişkilerin nasıl yeni bir davranışlar bütünü –

yani, sürdürülebilirlik kültürü – oluşturduğunun irdelenmesi amacıyla kültür kavramı kavramsal çerçevede “kent ve kültür” ile “sürdürülebilirlik ve kültür“ olarak ele alınmıştır. Kültürün bu iki başlık altında ele alınması “sürdürülebilir kentsel gelişme” kavramının “kentsel gelişme” ve “sürdürülebilirlik” kavramlarını içeriyor olması açısından da anlamlıdır.

3.2.1.1. Kent Kültürü

Kültürel bir olgu olan kentin kültürel bağlamda ele alınması ; kentsel yaşamı ve kent formunu oluşturan, toplumsal ve bireysel düşünce ve uygulamaların dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu da ancak, kentin farklı kültürler tarafından üretilirken aynı zamanda bu kültürlerin üretim yeri olarak görülmesi ile sağlanabilir (Agnew et. al,1984). İnsan etkinliklerinden bağımsız olarak düşünülmesi mümkün olmayan kültür, hem sürekliliğin, hem de değişimin nedenlerini ifade edebilecek şekilde kullanıldığında kent ve kültür ilişkisinin karmaşık yapısı bir netlik kazanabilir. Kent ve kültür arasındaki bu karşılıklı ilişkiler tez kavramsal çerçevesinde “kültürel sistem” , “ kültürel miras ” ve “ kültürel yaşam ” olarak üç alt başlık ile sistematize edilmiştir. Kent ve kültür bileşeninin alt başlıkları aşağıdaki gibi açıklanabilir :

- Kültürel Sistem : Pek çok farklı sistemler ve dinamikler bütünü olan kent, var oluşunun nedeni olan insan ve farklı insan davranışlarının altında yatan kültür faktöründen dolayı , “ kültürel sistem “ olarak nitelendirilmiştir. Büyük ölçekli ve resmi toplumsal ilişkilerin yaşandığı kent, toplumun bir bütün olarak organize olmasında önemli bir sosyo-ekonomik ve politik faktör olmakla birlikte , o toplumun kültürel yapısını yansıtmaktadır.
- Kültürel Miras : Kültürel sistem olarak nitelendirilebilen kent, var oluşundan bu yana geçirdiği evrelerin her türlü izini taşımaktadır. Kentsel gelişmenin olumlu yönde ilerlemesi için yol gösterici niteliğinde olan ve kentin fiziksel olduğu kadar sosyal yapısında da fark edilen bu izler “ kültürel miras ” ı oluşturmaktadır. Kentin içinde bulunduğu sürekli gelişme ve değişme süreci , kültürel miras olarak kabul edilen değerlerin korunması ile tarihi geleceğe taşıyacak şekilde gerçekleşirse bu gelişme başarılı bir gelişme olabilir.
- Kültürel Yaşam : Toplumun ve toplumsal gelişmenin bir aynası olan kent ; barındırdığı kültürel miras ile geçmişteki yaşamı , devamlı sahne olduğu kültürel yaşam ile de günümüzdeki kentsel ve kültürel yaşamı aynı anda göstermektedir. Kent, içerdiği tüm fiziksel ve sosyal varlıklar ile “ kültürel yaşam “ ı ifade etmektedir. İnsanların farklı mekanlarda geçirdikleri kişisel günlük yaşamları ve paylaştıkları toplumsal yaşam, içinde bulundukları farklı

organizasyonlar ile birlikte çeşitli kültürel ifade ürünlerini içeren kültürel üretim ve tüketim kalıpları kültürel yaşamı oluşturmaktadır.

Bu üç bileşen, kentsel gelişme ile kent kültürünün birbiri ile iç içe olduğunu ifade etmektedir. Bir kültürel sistem olarak ifade edilmiş olan kent içerdiği kültürel mirası koruyup kültürel yaşamı zenginleştirerek başarılı bir gelişme süreci izleyebilir. Başarılı kentsel gelişme ise kültürel gelişmeyi desteklemektedir. Özetle; kültür, kentsel gelişmeyi yönlendirirken ; kent, kültürün gelişmesi için uygun şartların sağlandığı mekansal, sosyal ve zamansal sistemler bütününü oluşturmaktadır.

3.2.1.2. Sürdürülebilirlik Kültürü

Kent ve kültür ilişkisi kadar sürdürülebilirlik ve kültür ilişkisi de tez problematiği açısından son derece önemlidir. İnsanoğlu çok farklı kültürel sistemler içinde yaşadığına ve kendi de kültürel bir varlık olduğuna göre sürdürülebilirlik ve kültür iç içe geçmiş iki kavramdır. Sürdürülebilirlik kültürü ; sürdürülebilirliğin tüm insanlar tarafından anlaşılması ve kabul edilmesi ile gereklerinin sağlanabilmesi için yapılan çalışmalara bilinçli olarak katılmasının yeni bir düşünce sistemi ve bunun sonucunda doğan davranış kalıbı olarak yerleşmesi anlamına gelmektedir. Bu durum kavramsal çerçevede " kültürel ifade " ve " yaşam şekli " olarak iki alt başlık ile sistematize edilmiştir. Alt başlıklar aşağıdaki gibi açıklanabilir :

- Kültürel İfade : Dünyada son yıllarda karşı karşıya kalınan ve yaşamın devamlılığını tehdit eden olumsuz gelişmeleri engellemek amacı ile ortaya atılan sürdürülebilirlik kavramı insanlar tarafından geliştirilmiştir ve dolayısıyla bir " kültürel ifade " ürünüdür. Hemen hemen her alanda yaşanan olumsuzlukları teşvik etmenin değil engellemenin doğru olduğuna inanan insanlar bu yönde bir dünya görüşü geliştirerek, bu dünya görüşünü sürdürülebilirlik söylemi ile genel değerleri kapsamına almışlardır.
- Yaşam şekli : Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi yönündeki olumlu çabaların sadece günümüzdeki çalışmalar ile sınırlı kalmayıp gelecekte de devam ettirilmesinin sağlanabilmesi, insanların sürdürülebilirlik kavramını ve gereklerini bilinçli bir şekilde kabul ettiklerini gösterecektir. Bu yöndeki sürekliliğin sağlanması yeni bir " sürdürülebilirlik kültürü " oluştuğunun somut ifadesidir. Oluşan sürdürülebilirlik kültürünün insanları eski alışkanlıklarından vazgeçirerek sürdürülebilirliğin gerekliliklerini sağlayacak yeni davranış kalıplarının yerleşmesini sağlaması ise bu yönde gelişen yeni bir " yaşam şekli " olduğunu göstermektedir. Sürdürülebilirlik kültürü gelişmiş bir toplum

bunu mevcut kent kültürü ile birleştirerek yeni bir yaşam şekli oluşturabilen toplumdur.

3.2.2. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Bileşeni

Sürdürülebilirlik kavramının ilk ortaya çıktığı yıllardan günümüze kadar, "sürdürülebilirlik" , "sürdürülebilir gelişme" ve "sürdürülebilir kentsel gelişme" kavramları farklı platformlarda farklı uzmanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanarak yorumlanmıştır. Bu kavramların tez kapsamında nasıl ele alınarak yorumlandığı bu bölümde aktarılmaktadır.

Tez kapsamında kabul edilen tanıma göre " sürdürülebilirlik : yerel, bilgilendirilmiş, katılımcı ve dengeli bir süreç olup ; bir toplumun adil bir ekolojik bölge içinde , kendi toprakları ötesine ya da geleceğe hiçbir problem ihraç etmeden daha iyi bir yaşam kalitesi için çalışmasıdır ". Bu tanım , 20. UIA Kongresinde kabul edilen ve sürdürülebilirlik sürecini açıklayan tanım ile, UK Strateji raporunda bulunan ve sürdürülebilirliğin amacını " daha iyi bir yaşam kalitesi " ne ulaşmak olarak açıklayan tanımın birleştirilmesiyle elde edilmiştir. Bu tanımın tasarım mesleklerinin geleceğine yönelik sonuçlar içermesi, tez konu alanının mimari tasarım çerçevesinde ele alınıyor olması gereği , çok önemli bir noktadır. Günümüzün sorunu olan, doğanın sınırlarını ve kapasitesini zorlamadan dünyanın her bölgesinde adil ve kaliteli bir yaşam tarzı oluşturulması için, mimari tasarım ve şehircilik disiplinleri kapsamında yapılacak çalışmalarla çözülebilecek pek çok problem vardır.

"Sürdürülebilir gelişme" ise , hem fiziksel bir kavram olan "sürdürülebilirlik" hem de sosyal bir kavram olan "gelişme" kavramları ve bunların birbirleri ile olan etkileşimlerinin anlaşılmasını gerektiren bilimsel , politik , sosyal ve psikolojik olgular içeren çok boyutlu bir kavramdır. Tez kapsamında benimsenen sürdürülebilir gelişme tanımı, İngiltere Çevre,Ulaşım ve Bölgeler Bakanlığı (DETR) tarafından hazırlanan "Gelecek için Forum" yıllık raporlarından 2000 yılına ait raporda belirtilen tanımdır. Bu tanıma göre " sürdürülebilir gelişme ; insanların potansiyellerini anlayarak dünyanın yaşam kaynağı sistemlerini koruyup kuvvetlendirecek şekilde yaşam kalitelerini yükseltmelerine olanak veren dinamik bir süreçtir " .

Küresel, bölgesel, yerel gibi pek çok farklı ölçekte söz konusu olan sürdürülebilir gelişme tez kapsamında öncelikle kentsel ölçekte ele alınmış, daha sonra ise kentsel konut alanları ölçeğinde irdelenmiştir. Tez kapsamında kabul edilen tanıma göre sürdürülebilir kentsel gelişme ; " kentlerin yaşam kalitelerini geliştirip mevcut doğal kapasitelerini koruyarak fiziksel olarak gelişirken, gelecek kuşakların da gereksinmelerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almadan, ekonomi ile

ekosistem arasındaki dengeyi koruyarak, sosyal dengeyi bozmadan ekonomik olarak gelişmeleri " dir.

Temel amacının " kentlerdeki yaşam kalitesinin arttırılması " olduğu belirtilen sürdürülebilir kentsel gelişme kavramının fiziksel olmakla birlikte pek çok sosyo-kültürel ve ekonomik olguyu da içerdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada; sürdürülebilir kentsel gelişmenin fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişme sürecinde en önemli etkenlerden biri olan ekonomi , hem fiziksel hem de sosyo-kültürel faktörler ile çeşitli ilişkiler içinde bulunduğundan tek başına bir gereklilik olarak ele alınmayıp fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikler kapsamındaki bileşenler ile ilişkileri bağlamında irdelenmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri aşağıdaki iki bölümde aktarılmaktadır.

3.2.2.1. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gereklilikleri

Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri belirlenirken, öncelikle, bu kavramın özünde yer alan " kentsel gelişme "nin fiziksel gereklilikleri netleştirilmiştir. Daha sonra ise söz konusu olan kentsel gelişmenin sürdürülebilir nitelikte olabilmesi için ihtiyaç duyulan gereklilikler üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım ile belirlenmiş olan sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri ; " yüksek çevre kalitesi ", " optimum yoğunluk ", " minimum enerji ve kaynak tüketimi " bileşenleri altında ele alınmıştır. Bu bileşenler aşağıda açıklanmaktadır :

- Yüksek Çevre Kalitesi : Bu bileşen kapsamında ele alınmış olan kavramların büyük bir kısmı aslında sürdürülebilirlik kavramı ortaya atılmadan çok daha önce kent ve kentsel tasarım konuları ile ilgilenen düşünürler tarafından "başarılı kentsel mekan özellikleri " veya " çevre performansları " olarak ortaya koyulmuştur. Çok farklı kriterler içeren bu gereklilikler, tez problematiği çerçevesinde bir sentez yapılarak "yüksek çevre kalitesi " başlığı altında toplanmıştır. "Çevre kalitesi" kavramının genellikle performans çalışmalarında kullanıldığı ve "performans" teriminin bir süreç sonunda elde edilen sonucun başarısını ifade ettiği düşünüldüğünde bu kavramların birbirleri ile olan ilişkileri netleşmektedir. Çeşitli alt bileşenlerden oluşan fiziksel çevrenin performansı, bu çevreyi oluşturan fiziksel bileşenlerin kalitesine bağlıdır (Esin, Özsoy, 2003). Fiziksel çevre kalitesinin yüksek olmasının sağlanması ise, Mazumdar (2003) ın da belirttiği gibi, kentlerde yüksek yaşam kalitesinin elde edilebilmesi için gereklidir. 1996 tarihli Avrupa Sürdürülebilir Kentler Raporu'nda da sürdürülebilir gelişmenin temel

göstergelerinden birinin “yüksek çevre kalitesi” olduğu belirtilmiştir (European Sustainable Cities Report, 1996). Sadece yüksek çevre kalitesine sahip mekanlar toplumların sosyal ve kültürel yaşamlarının parçası olabilirler. Bu görüşlerden yola çıkılarak, sürdürülebilir kentsel gelişmenin ana hedefi olan “kentlerde yüksek yaşam kalitesi”nin sağlanabilmesi için temel gerekliliklerden biri olarak “yüksek çevre kalitesi” ele alınmıştır. Bu başlık altında ele alınan kriterler, kentsel alanların birbiriyle birlikte gelişim gösteren oluşum ve kullanım evrelerinde söz konusu olan ; fiziksel çevre koşulları ile çevreye ait canlılık/çeşitlilik, ulaşılabilirlik, esneklik, güvenlik ve verimlilik performanslarıdır. Bu kriterler; Becker et.al.(1999), Dumreicher (2000), Fauset (2000), Fawcett (2000), Hasic (2000), Heath (2000), Hugentobler,Gysi(1999), Jenks (2000), Kalamaros (2000), Masnavi (2000), Montgomery (1998), Newman, Kentworthy (2000), Satterthwaite (1997) gibi araştırmacılar tarafından ele alınmış olan farklı ölçeklerdeki sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmaları incelendikten sonra, bu çalşmalarda ele alınmış olan kriterlerin tezin amaçları doğrultusunda değerlendirilmesiyle belirlenmiştir.

Fiziksel çevre koşulları başlığı altında ele alınan bileşenler; yapısal elemanlar, doğal çevre elemanları, ulaşım elemanları ve altyapı elemanlarının fiziksel durumlarıdır. Bu birbirini tamamlayan elemanlardan oluşan çevrenin çeşitli fonksiyonları barındırması, yeterli sosyal etkileşim mekanlarına sahip olması ve mevcut tarihi, kültürel değerlerinin korunmuş olması , çevrenin çeşitlilik içeren canlı bir kentsel alan olmasını sağlarken; bu alana ve içerdiği fonksiyonlara ulaşımın rahatlığı, alanın güvenliği, içerdiği binaların farklı kullanımlara elverişliliği çevrenin ve çevresel kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasına imkan tanımaktadır.

- Optimum Yoğunluk : Kentsel gelişmenin olumlu özelliklere sahip olabilmesi için ilk gereklilik olarak belirlenen “ yüksek çevre kalitesi “ nden sonra, bu kentsel gelişmenin sürdürülebilir normlarda olabilmesi amacı ile belirlenmiş olan gerekliliklerden ilki “ optimum yoğunluk “ tur. İkinci bölümde, Montgomery (1998), Naess(2001), Newman, Kentworthy (2000), Sherlock (1996), Williams (2000), Williams et.al.(1996) gibi araştırmacıların , minimum enerji ve doğal kaynak tüketimi ile maksimum fayda sağlanmasını amaç edinen farklı kent formları arayışları ve mevcut kentsel yerleşmelerin bu yöndeki düzenlemelerini içeren çalışmalarının incelenmesi sonucunda,

kentsel gelişmenin sürdürülebilir olması için kentsel yerleşmelerin mümkün olduğunca yoğun olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 3.1: Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gereklilikleri

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME FİZİKSEL GEREKLİLİKLERİ		
GEREKLİLİK	**KRİTERLER**	**AÇIKLAMA**
Yüksek Çevre Kalitesi	Fiziksel çevre koşulları	Yapısal çevre elemanların durumu
		Doğal çevre elemanlarının durumu
		Ulaşım elemanlarının durumu
		Altyapı elemanlarının durumu
	Canlılık / Çeşitlilik	Tarihi ve kültürel değerlerin korunmuşluk durumu
		Sosyal etkileşim ve canlı kültürel yaşam sağlayan ortak mekanlar
		Karma fonksiyonlu konut alanları
	Ulaşılabilirlik	Çevrenin ulaşılabilirliği
		Farklı fonksiyonların ulaşılabilirliği
	Esneklik	Binaların farklı kullanımlara elverişliliği
	Güvenlik	Çevrenin güvenliği
	Verimlilik	Çevrenin verimli kullanım imkanları
Optimum Yoğunluk	İnsan yoğunluğu	Kentsel alanın taşıma kapasitesini aşmayacak optimum yoğunlukta insan barındırma
	Bina yoğunluğu	Kentsel alanın taşıma kapasitesini aşmayacak optimum yoğunlukta bina barındırma
	Fonksiyon yoğunluğu	Kentsel alandaki mevcut binaların mümkün olduğunca yoğun ve farklı fonksiyonlarda kullanılması
Minimum enerji ve kaynak kullanımı	Geri dönüşümlü malzeme kullanımı	
	Geri dönüşümlü sistem kullanımı	
	Minimum araç	Yoğun toplu taşıma ,bisiklet ve yaya yolları

Bu nedenle sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin ikinci başlığı " optimum yoğunluk " olarak belirlenmiştir. Burada "yoğunluk" ifadesi kentsel yerleşmelerdeki "insan", "bina" ve "fonksiyon" yoğunluğunu içermektedir. Bahsedilen yoğunluk söz konusu çevre için mümkün olan maksimum yoğunluk değil, bu çevrenin taşıma kapasitesini aşmayacak, en elverişli ,yani optimum yoğunluktur. Kentin fiziksel olmakla birlikte, sosyal bir ekosistem olduğu (ESCR,1996) kabul edildiğinde ; taşıma kapasitesi,

çevrenin her türlü yer altı ve yer üstü , yenilenebilir ve yenilenemez nitelikteki doğal kaynakları ile birlikte sosyal alt yapısının da sınırlarını içermektedir. Çevredeki binaların ve bu binalarda yaşayan insanların yoğunluğu ile fonksiyonların çeşitliliği bu sınırları zorlamayacak şekilde belirlenmelidir.

- Minimum enerji ve kaynak kullanımı : Sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası olan, dünyanın doğal kaynaklarının gelecek nesillerin de faydalanabilmesi amacıyla minimum düzeyde kullanılması gerekliliği kent ölçeğinde ele alındığında , kentlerin coğrafi sınırları içerisinde mevcut bulunan kaynakların bu doğrultuda kullanılması olarak karşımıza çıkmaktadır. " Minimum enerji ve kaynak kullanımı " gerekliliğinin yerine getirilmesi , kentsel ve mimari tasarım proje ve uygulamalarında mümkün olduğunca fazla "geri dönüşümlü malzeme ve sistem" kullanılması ile mümkün olabilir. Ayrıca, doğal kaynakların tüketilmesi ve yaşam için gerekli olan doğal varlıkların kirletilmesinde büyük payı olan " motorlu taşıma araçlarının kullanımının minimuma indirilmesi " kentsel ölçekte sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için üzerinde önemle durularak çözüm üretilmesi gereken diğer bir gerekliliktir. Minimum enerji ve kaynak kullanımının nasıl sağlanabileceği üzerinde çalışan Berke (2000), Castells (2000), Montgomery (1998), Naess (2001), Raymond (2000), Satterwaite (1997),van Vliet,Gade(2000) gibi araştırmacıların, geri dönüşümlü malzeme ve sistem kullanımı ve motorlu taşıt kullanımının minimuma indirilmesi gerekliliği üzerinde fikir birliğine vardıkları belirlenmiştir.Tez kapsamında ele alınan sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri alt bileşenleri ve bu bileşenlerin açılımları ile birlikte tablo 3.1.de görülmektedir.

3.2.2.2. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-kültürel Gereklilikleri

Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanması, fiziksel gerekliliklerin gerçekleşebilmesinin önşartıdır. Sosyo-kültürel gereklilikler yardımıyla fiziksel gerekliliklerin önemi anlaşılarak yerine getirilmeleri için çalışmalar yapılabilir. Sürdürülebilirliğin elde edilebilmesi, öncelikle, insanların bireysel değer yargılarındaki kalıpların kırılarak davranış ve yaşam şekillerindeki kaçınılmaz değişiklikleri yapabilme ve bu doğrultuda yaşamlarını yeniden düzenleyebilme becerilerine bağlıdır (ESCR,1996,Sachs,1999,UNESCR,2002). Sachs (1999) ın önemle vurguladığı "ne kadarı yeterlidir?" , sorusunun her bir birey ve farklı sosyal gruplar tarafından sorulmaya başlanması değer yargılarının değişerek yeni bir sürdürülebilirlik kültürü oluştuğunun göstergesidir. Sürdürülebilirliğin öneminin bilincine vararak, gerekli sorumlulukları yerine getirmeyi kabullenmiş , yani ;

sürdürülebilirlik kültürü gelişmiş bir toplum , benimsemiş olduğu bu sürdürülebilirlik kültürü ile kendi öz değerlerini, gelenek, görenek ve sosyal normlarını bütünleştirebildiğinde sürdürülebilir gelişme sosyo-kültürel anlamda sağlanmış olacaktır. Ketizmen ve Turgut Yıldız(2006)'ın çalışmalarında ifade ettikleri gibi, Hardoy,et.al.(1993), paylaşılan değerler, algılar, tavır ve davranışların sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi üzerindeki etkisi ile gelişme kavramının önemli bir parçası olan kültürün kendi içindeki sürdürülebilirliğinin birbirini tamamladığını vurgulamaktadır. Tez kapsamında sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri olarak belirlenen "değer yargılarında değişiklik", "gelişme ahlakı","çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu ", " sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım" içerdiği kriterler ve açıklamaları ile birlikte tablo 3.2 de görülmektedir.

Tablo 3.2 : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-kültürel Gereklilikleri

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİ		
GEREKLİLİK	**KRİTERLER**	**AÇIKLAMA**
Değer yargılarında değişiklik	Dünya görüşünün değişmesi	Temel değerlerin tüm insanlar arasında eşitlik ve demokrasi sağlayacak yönde gelişmesi
	Küresel ve yerel değerler arasında denge Öz kültür ve değerlere sahip çıkma	küresel çıkarların yerel değerlere zarar verecek boyutlara ulaşmasının engellenmesi, yerel değerlerin korunarak geliştirilmesi
Gelişme ahlakı	ekolojik, ekonomik ve sosyal dengelerin kurulması	sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarının oluşturulması
	kültürel gelişmenin sağlanması	
Çevre-sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu	Çevrenin fiziksel ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve sürdürülmesi gereğinin kabulü	
	Sürdürülebilirlik kavramının tanınması	
	Sürdürülebilirliğin fiziksel ve sosyo-kültürel gereklerinin kabul edilmesi	
Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım	Sürdürülebilirlik gereklerinin yerine getirilmesi için yapılan çalışmalara bilinçli ve istekli olarak tüm sosyal statüdeki insanların katılarak kendi yaşamları ve çevreleri hakkında söz sahibi olmaları	

- Değer Yargılarında Değişiklik : dünya görüşünün değişmesi ve küresel - yerel değerler arasındaki dengenin sağlanması olarak ifade edilebilecek olan bu gerekliliğin sağlanması ile sürdürülebilirlik için kaçınılmaz olan yaşam şekilleri değişiklikleri yapılarak sürdürülebilir bir toplum oluşturulabilir. Yeni dünya görüşü Sachs'ın (1995) çalışmasında ifade ettiği gibi eşitlik ve demokrasinin temel değerlerine dayanmalıdır. Demokrasi, tüm insan haklarının – politik, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel – tüm insanlara mal edilmesi anlamına gelmektedir. Küresel ve yerel değerler arasındaki denge ise, küresel çıkarların yerel değerlere zarar verecek boyutlara ulaşmasının engellenmesi ile sağlanabilir. Ancak bu şekilde, kent kültürü içerdiği kültürel miras ve kültürel yaşam ile birlikte korunarak geliştirilebilir.

- Gelişme Ahlakı : Farklı platformlarda yapılan çalışmalar sonucunda, üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan birinin ; şimdiye kadar kullanılan üretim, tüketim ve pazarlama yöntemlerinin sürdürülebilirlik gereklerine uymamasının altında yatan nedenlerin ve sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarının nasıl olabileceğinin araştırılması gerekliliği olduğu belirlenmiştir(Redclift,1999),(Mitlin,Satterthwaite,1996),(Satterthwaite ,1997), (ICLEI,2002). Tez kavramsal çerçevesinde " gelişme ahlakı " başlığı altında ele alınmış olan bu gerekliliğin ifade ettiği ; ekolojik, ekonomik ve sosyal dengelerin kurulmasıyla tüm alanlarda sağlanabilecek kültürel gelişme, sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını oluşturabilir. Ekonomik tabanlı olan bu gereklilik sürdürülebilir kentsel gelişmenin ekonomik boyutunun sosyo-kültürel bakış açısı ile nasıl ele alınabileceğini net bir şekilde belirtirken tez kapsamında ayrı bir bileşen olarak ele alınmamış olan "ekonomik gereklilikler" in ihmal edilmemiş olduğunu da açıkça göstermektedir.

- Çevre ve Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sorumluluğu : Değer yargılarının değişmesi ve yeni bir gelişme ahlakının sağlanmasından sonra "çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu " olarak belirlenen üçüncü gereklilik kendiliğinden gerçekleşecektir. Bu gereklilik, "çevrenin korunması ve geliştirilmesi gereklerinin kabulu" , " sürdürülebilirlik kavramının tanınması " ve " sürdürülebilirlik gereklerinin kabul edilmesi " bileşenlerini içermektedir. Yaşanılan dünyanın gelecek nesillere zarar görmeden aktarılabilmesinin bir borç olduğu ve bu bilincin edinilmesi gerekliliği bugüne kadar konu ile ilgili gerçekleştirilmiş olan, Rio Earth Summit,1992, Naples World Congress,2000, Johannesburg World Summit II, 2002 gibi uluslararası organizasyonlarda önemle vurgulanmıştır.

- Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım : Çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğunun insanlarda yerleşmesinden sonra, “sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım “ olarak belirlenen dördüncü gerekliliğin gerçekleşmesi büyük ölçüde sağlanarak “ sürdürülebilirlik kültürü ” toplumda tam olarak yerleşecektir. Bu durum Goulet(1995) tarafından şu şekilde ifade edilmiştir ; “çevre bilinci olmadan sosyal gelişme etiği olamaz, bunun tersi olarak , sosyal gelişme etiği olmadan da çevre bilinci olamaz”.

Toplum genelindeki dünya görüşünün sürdürülebilirliğin sağlanması yönünde değişerek bunun gereklerinin yerine getirilmesinin başlamasıyla “sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri”nin önemi anlaşılacak ve bu yöndeki çalışmalar artacaktır. Fiziksel gerekliliklerin sağlanması ise, sürdürülebilir kentsel gelişmenin olumlu sonuçlarını göstererek çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ile sorumluluğunun artmasına ve katılım oranının yükselmesine katkıda bulunacaktır. Böylelikle, insanlar sahip oldukları kültürel değerleri, gelenek ve göreneklerini, kısaca yaşam şekillerini yönlendirmede söz hakkı kazanarak, yaşadıkları kentin kimliğini yansıtan tarihi ve kültürel mirasın korunup değerlendirilerek günümüz şartlarına uygun gelişme göstermesine katkıda bulunacaklardır. Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikleri arasındaki bu dönüşümsel ilişki aslında sürdürülebilir kentsel gelişmenin çok devingen bir yapıya sahip olan kültür ile birlikte ele alındığında daha anlamlı sonuçlara ulaşılacağını göstermektedir.

3.2.3. Konut Alanları Bileşenleri

Kenti ve kent sakinlerini etkileyen psikolojik, sosyal, kültürel ve fiziksel faktörlerin her biri tek tek ve aralarındaki karmaşık ilişkiler ile sürdürülebilir kentsel gelişmeyi etkilemektedir. İnsan – çevre ilişkilerinin bu çok boyutlu yapısının sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri, günlük yaşamın büyük bir kısmına sahne olan ve kentteki en büyük mekan kullanıcısı olması dolayısıyla kent formunu büyük ölçüde etkileyen konut alanlarında incelenebilir. Özellikle, konut alanlarını oluşturan komşuluk üniteleri(mahalle) kent ve konut arasındaki ara ölçekte bulunmalarından dolayı mekansal olmakla birlikte sosyo-kültürel boyutlarıyla da önemli bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Tez çalışması kapsamında benimsenmiş olan bu düşünceler doğrultusunda, kavramsal çerçevenin ana bileşenlerinden üçüncüsü “konut alanları ” olarak belirlenmiştir. Tezde ele alınan problemin belirlenmesi ve tartışılması sürecinde, konut alanlarını oluşturan temel birim olan “ konut “ son derece önemli bir yer tutmaktadır. Kavramsal çerçevede konutun fiziksel boyutu ile birlikte, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutları , önemli birer alt bileşen olarak ele alınmıştır. Aşağıdaki bölümlerde bu alt bileşenler açılımları ile birlikte aktarılmıştır.

3.2.3.1. Fiziksel Bileşenler

Konut alanları terimi kent bütünü içinde belli bir alanı tariflemektedir. Ancak kentlerin büyük bir çoğunluğunda çok farklı özelliklere sahip farklı kentsel konut alanları bulunduğundan bu alanlarla ilgili yapılacak çalışmalarda, öncelikle, ele alınacak konut alanının tanımı yapılmalıdır. Bu tanım, alanın fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerinin belirlenmesi ile netleştirilerek konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi sağlanabilir. Tez kavramsal çerçevesinde kentsel konut alanlarının fiziksel bileşenleri ; " konum " , " konut tipi " ve "fiziksel çevre özellikleri " alt bileşenleri ile ifade edilmiştir. Bu bileşenler aşağıdaki gibi açıklanabilir :

- Konum : Konut alanları en genel hatları ile " kent içi " ve " kent dışı " olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Birbirinden çok farklı özellikler gösteren fiziksel ve sosyo-kültürel bileşenleri olan bu konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişmesinin sağlanmasına yönelik farklı yöntemler geliştirilmiştir. Ele alınan konut alanının kent içi veya kent dışında bulunma durumu kavramsal çerçevede " konum " olarak ifade edilmiştir.
- Konut Tipi : Konut alanlarının kent içi ve kent dışı olarak temelde ikiye ayrılmasından sonraki adımda bu alanlarda bulunan konutlar ; "müstakil kullanımlı konutlar" ve " müşterek kullanımlı konutlar" olmak üzere iki farklı tipe ayrılmaktadır. Kent içi ve kent dışı konut alanlarında hem tek bir kullanıcıya ait müstakil konutlar, hem de ortak kullanım alanlarına sahip olan ve birden çok konut birimi (daire)nin oluşturduğu apartmanlar bulunmaktadır. Bu durum kavramsal çerçevede "konut tipi" olarak ifade edilmiştir. Kendi içlerinde gruplara ayrılmakta olan müstakil ve müşterek kullanımlı konutlar, mekansal özellikleri gereği farklı yaşam şekillerine sahne olmaktadırlar. Farklı yaşam şekillerine sahip insanların sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki rollerinin nasıl değiştiğinin belirlenmesi bu amaçla yapılacak çalışmalar için önemli bir veri oluşturmaktadır.
- Fiziksel Çevre Özellikleri : Konut alanlarının farklı "fiziksel çevre özellikleri " ne sahip olmaları, farklı problemler ve çözüm alternatifleri ile sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasında ayrı bir öneme sahip olmalarına neden olmaktadır. Fiziksel çevre özellikleri başlığı altında, kentsel konut alanının fiziksel çevresini oluşturan yapay bileşenler olan binaların ve alt yapı elemanlarının biçimsel ve sayısal mekan özellikleri ; doğal bileşenlerin ise topografik özellikleri ve bitki örtüsü özellikleri ele alınmıştır. Konut alanlarının

yapı taşı olan konutların sahip olması gereken standartlar fiziksel çevre özellikleri ile birlikte irdelenmiştir.

3.2.3.2. Sosyo-kültürel Bileşenler

Konut ve konut alanlarını yaptığı kültürler arası çalışmalarla irdeleyen ve çevre – davranış çalışmaları bağlamında ele alan Rapoport, kültürün konut (veya herhangi bir yapısal çevre) ile direkt ilişkisinin kurulmasının, bu kavramların çok geniş ve soyut olmalarından dolayı imkansız olduğunu, ancak " sosyo-kültürel değişkenler " yardımı ile somut ifadeler elde edilebileceğini belirtmektedir (Rapoport,1998,2001). Rapoport "çevre" kavramını tanımlarken kullandığı bileşenlere uygun olduğu için, konut alanlarının yapısal çevrenin en iyi örneklerinden biri olduğu düşüncesindedir. Aile yapısı , sosyal düzen ve ilişkiler , roller, statüler, kimlik, sosyal kurumlar gibi kültürün sosyal ifadeleri , hem gözlemlenebilir hem de yapısal çevre ile ilişkisi kurulabilir elemanlardır. Sosyal değişkenlerin yanında kültürün var olan bazı özel ifade şekilleri ; dünya görüşü (world views), değerler (values), imajlar, yaşam şekilleri ve eylem sistemleridir(Rapoport,1977,1980,1998,2000, 2001, 2002) .

Tez kapsamında konut alanları sosyo-kültürel bakış açısıyla irdelenirken Rapoport'un kültür ve insan davranışı arasındaki ilişkileri soyuttan somuta doğru giden bir süreç içinde açıkladığı yukarıdaki bakış açısı benimsenmiştir. Kültürün özel ifade şekilleri olan; dünya görüşü, değer yargıları, imajlar, yaşam şekli ve eylem sistemlerinden özellikle "yaşam şekli " üzerinde durulmuştur. Dünya görüşü , belli bir kültürün üyelerinin dünyayı görme şeklidir ve değerler ile birlikte belirli tercihlere yol açarak bir tür yaşam şekli oluşturur. Diğer kavramlar ile karşılaştırıldığında daha soyut olan " dünya görüşü " ve " değer yargıları " sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri kapsamında ele alınarak sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasındaki rolleri açıklanmıştır. "Yaşam şekli " ise, Rapoport(2001) un tanımı ile, kaynakların paylaştırılması konusundaki tercihlerin bir tür dışa vurumudur. Yaşam şekli , bir çevrenin analizi ve tasarımında kullanılan en somut ve etkili kültürel ifade şekli olan eylem sistemlerinin oluşmasına katkıda bulunur. Diğer tüm kültürel bileşenler (yaş, sosyal sınıf, eğitim, din, …) yaşam şeklini etkiliyorsa kültürün çevreyi biçimlendirmesinde önemli bir yer tutuyor demektir. Bu neden ile kavramsal çerçevede yer alan konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri sürekli "yaşam şekli" bağlamında irdelenmiştir.

Son yıllarda, Bonnes,Bonaiuto(2000,2002), Dunlap(2002), Werner, et.al.(2002), Becker,et.al.(1999), Sachs(1999), Redclift(1999), Sachs(1997), Redclift, Woodgate (1997) gibi araştırmacılar tarafından yapılan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kentsel

gelişme ile ilgili çalışmalarda, toplum ve bireylerin sosyal özelliklerinin çok önemli bir yer kapladığı görülmektedir. Bunun nedeni, her bireyin çevresel kaynakların kullanımına farklı yaklaşarak aynı kaynaklara bağlı diğer yaşamları farklı etkilediğinin , bu farklılıkların nedeninin ise sosyal ve kültürel özellikler olduğunun anlaşılmış olmasıdır. Dolayısıyla, çevreye karşı ilginin sosyal değişkenlerle olan ilişkisinin belgelenmesi dikkat çekmeye başlayan bir araştırma alanı olmuştur.

Tez kavramsal çerçevesinde; kültürün sosyal değişkenleri olarak ifade edilen aile yapısı, sosyal düzen ve ilişkiler , roller, statüler, kimlik ve sosyal kurumlar arasından ; toplumun temel birimini oluşturan ailenin özelliklerini ifade ettiği için "aile yapısı", toplumsal ilişkileri ve bunların oluşturduğu düzeni ifade ettiği için ise "sosyal düzen" konut alanları sosyo-kültürel bileşenlerinin ilk iki elemanı olarak belirlenmiştir. "Statü ve rol " kavramlarının , insanların toplumsal yapı içinde işgal ettikleri konumu ve bu konumdaki beklentilerini ifade eden kavramlar (Marshall,1994) olarak, "sosyal düzen" bileşeni kapsamında ele alınmaları yeterli bulunmuştur. Karmaşık bir yapıya sahip olan "kimlik" kavramı, insan ve kentsel çevre arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkan "kentsel kimlik" (Lalli,1992) bağlamında ele alınmıştır. "Değerlendirme, bağlılık ve aidiyet , süreklilik ve sorumluluk" kavramları ile birlikte irdelenen (Lalli,1992, Proshansky, et.al.,1995) bu kavram, konut alanları psikolojik bileşenlerinden, "çevreye duyulan bağlılık ve aidiyet duyguları" ile "çevrenin algılanması ve değerlendirilmesi" kapsamında değerlendirilmiştir. Belli başlı toplumsal ilgi alanlarını içine alan davranış kalıplarından meydana gelen (Marshall,1994) "sosyal kurumlar", sosyal düzenin bir parçası olarak ele alınmıştır. Konut alanlarının sosyo-kültürel bileşenlerinden üçüncüsü olarak ise "yaşam döngüsü", tüm kültürel elemanların zaman içindeki değişiminin nasıl gerçekleştiğine dair önemli ipuçları verdiği için kavramsal çerçevede yerini almıştır. Bileşenler aşağıda açıklanmaktadır :

- Aile Yapısı : Bu bileşen kapsamında ailenin çekirdek aile mi yoksa geniş aile mi olduğu, aile bireylerinin meslek ve gelir durumlarının ne olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu özellikler konut formunu ve konutun içerdiği mekanları , konut içindeki yaşam şeklini ve söz konusu kentsel konut alanı sakinlerinin ait oldukları sosyal sınıfı belirlemede yardımcı olmaktadır. Aile yapısında gözlenen değişiklikler sadece konut formu ve mekansal düzenini değil , belirlenen çevredeki konut ihtiyacının ne yönde olduğunu da etkilemektedir. Tez kapsamında konutun iç mekan özellikleri ile değil yakın çevresi ile ilişkileri bazında orta ölçekte ele alınıyor olmasına rağmen, aile yapısı,

seçilen çevre için oluşturulacak sürdürülebilir kentsel gelişme senaryolarında öngörülecek konut tiplerini belirlemede etkili bir faktör olarak görülmektedir.

- Sosyal Düzen : Toplumların nasıl ve ne için uyum içinde bir arada bulunduğunu açıklayan (Marshall,1994) “sosyal düzen” , farklı insan grupları arasındaki ilişkiler bütünüdür. Ortak değer ve normlara sahip aile, akrabalık, komşuluk veya belirli bir grup içindeki ilişkiler, zamanla kendi aralarında daha büyük ölçeklerdeki sosyal ilişki ağlarını oluşturur. Ortak ilgi alanları, farklı yaşam şekillerine ait aktiviteler, hobiler zamanla belirli bir kimlik kazanabilir veya kurumlaşabilir. Bu şekilde oluşan “sosyal kurumlar”, “sosyal düzen” ile birlikte kentsel alanların oluşması ve şekillenmesinde, insan ihtiyaçlarını belirleyen nitelikleri ile , etkin rol oynamaktadır. Bu nedenlerle, mevcut sosyal düzen ve sosyal kurumlar oluşturulacak kentsel gelişme senaryolarında öngörülecek yeni eylem ve işlevlerin niteliğini etkilemektedir.
- Yaşam Döngüsü : İnsanlar, tüm yaşamları boyunca biyolojik , psikolojik ve sosyo-kültürel yapılarında gerçekleşen değişiklikler ile birlikte zamansal bir döngü içindedirler. İnsanın yapısı gereği yaşanılan bu değişiklikler ile birlikte, karşılaşılan önemli olaylar ile başlangıcı ve sonucu belirlenen çeşitli zaman dilimleri de yaşam sürecini yönlendirmektedir. Yaşanılan kent ve konutlar bu değişikliklere mekansal olarak sahne olurken, içerdikleri psikolojik ve sosyo-kültürel anlamlarla yaşam döngüsü üzerinde direkt olarak etkilidirler. Tez kapsamında, eğer varsa , daha önce yaşanılan kent , mahalle ve/veya konutun özellikleri ile insanların bu mekanlarda yaşama süreleri yaşam döngüsünü etkileyen bileşenler olarak özellikle dikkate alınmıştır.

3.2.3.3. Psikolojik Bileşenler

Sürdürülebilirliğin sağlanarak yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi için, insanların çevre ile ilgili konularda bilinçlendirilmesi ve sorumluluk hissetmelerinin sağlanabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmalar kapsamında, “günlük yaşam”, “kaynak kullanımı” ve “çevrenin korunması” ile psikolojik prensipler arasındaki ilişkileri irdeleyen araştırmalar yapılmıştır(Werner,1999). İncelenen çalışmalar doğrultusunda, günlük yaşamın büyük bir kısmının geçtiği konut alanlarında çevre bilinç ve sorumluluğun sağlanabilmesi ile bu alanların psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkilerin irdelenmesi tezin amaçları açısından uygun görülmüştür.

Çeşitli araştırmalar ile sürdürülebilir gelişme çevre psikolojisi için ne kadar önemli olduğu kanıtlanmış olan ; “ çevre farkındalığı “ ve “ çevreyle ilgili kaygı ” kavramları ile bunlara bağlı olarak gelişen “çevresel sorumluluk ” kavramı, bireysel ölçekteki “çevresel davranışlar”ın toplumda yerleşerek sürdürülebilirlik kültürünü oluşturmasını etkilemektedir. Bu kavramlar, kavramsal çerçevede “çevre-sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu” ve “sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım “ bileşenleri ile ifade edilmiştir. Bilinç ve sorumluluk kavramları, sosyo-kültürel gereklilikler bileşenlerinden “değer yargılarında değişme”nin kapsadığı; inançlar, duygular, değerler ve dünya görüşü gibi “sosyal-algısal sistem” bileşenleri ile sürdürülebilirlik kültürü arasındaki ilişkilerin kurulmasını da sağlanmaktadır (Bonaiuto,Bonnes,2000,Bonnes,Bonaiuto,2002,Werner,1999, Werner, et.al., 2002).

Psikolojik kavramlar ile sürdürülebilir kentsel gelişme arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler son yıllarda yapılan araştırmalar ile ortaya koyulmaktadır. Öte yandan, aynı psikolojik kavramlar ile konut arasındaki ilişkiler çok daha önceki yıllarda , özellikle çevre–davranış çalışmaları kapsamında yapılmış olan araştırmalar ile belirlenmiştir. Bu çalışmaların vardıkları ortak sonuç, Lawrence (1993)ın da ifade ettiği gibi ; bir dizi kültürel, sosyo-demografik, psikolojik, politik ve ekonomik faktörler tarafından tanımlanabilen, aynı zamanda bu faktörleri tanımlayan konutun, karmaşık bir bütün olduğudur. Konutun zaman içinde değişen farklı anlamları mekansal, zamansal, toplumsal ve deneyimsel boyutları ile ifade edilebilir. Hızla değişen dünyada konut kavramının anlaşılabilmesi, ev mekanının fiziksel özelliklerinin ötesinde yaşamın niceliksel değerlerini, özellikle bireyler arası ilişkileri kapsayan bir kavramsal çerçeve geliştirilmesi ile mümkün olabilir (Lawrence,1997). Bu sonuçlar psikolojik kavramların konutun anlaşılmasında önemli rolü olduğunu göstermektedir.

“Sürdürülebilirlik” ve “konut” çalışma alanlarındaki araştırmaların ortak sonuçlarından yola çıkılarak;”duygular(bağlılık ve aidiyet)” , “algılar”, “değerlendirme” ,“memnuniyet” ve “beklentiler” tez kavramsal çerçevesinde konut alanları psikolojik bileşenleri olarak belirlenmiştir. Bağlılık ve aidiyet duyguları ile algılar ve değerlendirme, yaşanılan mekan ile özdeşleşerek psikolojik bağların kurulmasında etkili olan “kimlik” kavramının açıklanmasında da kullanılmıştır. Bu bileşenler kentsel konut alanlarının tanımlanmasında ve gelişme sürecinde önemli bir rol oynarken, sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında da aynı derecede etkilidirler. İnsanların sürdürülebilirlik bilinç ve sorumluluklarının artması sonucunda sürdürülebilirlik çalışmalarına katılmaları sürdürülebilirlik kültürünün oluştuğunu göstermektedir. Bilinç ve sorumluluğun artması ise yaşanılan çevreye bağlılık ve aidiyet ile bu çevrenin algılanma düzeyine, geliştirilen kentsel kimliğin niteliğine ve çevreden

duyulan memnuniyete bağlıdır. Kentsel konut alanları psikolojik bileşenleri aşağıdaki gibi açıklanabilir :

- Duygular (bağlılık – aidiyet) : yaşanılan konut alanı ve konuta karşı duyulan bağlılık ve aidiyet (aid olma) duygularını ifade etmektedir. Kültürün sosyal değişkenlerinden biri olan "kimlik" kavramı kavramsal çerçevedeki yerini bu bileşen altında bulmaktadır. Bonaiuto ve Bonnes(2000),"Sosyal Kimlik Teorisi" (Social Identity Theory) ni irdeledikleri çalışmalarında, insanların kentsel kimlik ifadeleri geliştikçe yaşadıkları çevreye karşı olan bağlılık ve aidiyet duygularının arttığını belirtmektedirler. Diğer yandan Mazumdar (2003), yaşam kalitesi yüksek çevreler ile insanlar arasında duygusal bağlar kurulduğunu, yaşanılan çevrenin yaşam kalitesi yükseldikçe, buraya duyulan bağlılık duygusunun arttığını ifade etmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin ana hedefinin yaşam kalitesinin yükseltilmesi olduğu düşünüldüğünde bu hedefe ulaşılabilmek ile bağlılık ve aidiyet duyguları arasındaki ilişki netleşmektedir.
- Algılar ve Değerlendirme : konut alanı sakinlerinin yaşadıkları çevreden ne anladığını , bu çevreyi nasıl algıladığını ve çevreyle ilgili olumlu / olumsuz değerlendirmelerini ifade etmektedir. Bonaiuto ve Bonnes(2000), sosyal kimlik kavramının kademelerinden biri olarak ifade ettikleri "kentsel kimlik" ile çevrenin "algılanma düzeyi " arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kentsel kimlik geliştikçe çevrenin daha olumlu bir şekilde algılanmaya başlandığını tespit etmişlerdir. Algılar ve değerlendirme ile "çevre farkındalığı","çevreyle ilgili kaygı"," çevresel sorumluluk" ve "çevreye bağlılık" gibi çevresel davranışlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi bu davranışların sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi yönünde değiştirilebilmesi için gereklidir(Bonnes,Bonaiuto, 2002).Tez kapsamında çevre algısının ve değerlendirmesinin olumlu olmasının çevreye karşı duyulan bağlılık ve aidiyeti arttırırken, sorumluluk duygusunun da gelişmesini sağladığı kabul edilmektedir.
- Memnuniyet : konut alanı sakinlerinin yaşadıkları çevreden duydukları memnuniyet derecesini ifade etmektedir.Marans(2003),Campell,et.,al.(1976) ın çalışmasından yola çıkarak, kent, mahalle ve konut ölçeklerinde ele alınabilecek olan "yaşanılan çevreden duyulan memnuniyet" in yaşam kalitesini belirleme çalışmalarında önemli bir veri olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu kavram, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için stratejiler geliştirmeyi hedefleyen tez çalışması için önem kazanmaktadır.

Tablo 3.3 Konut alanları bileşenleri

KONUT ALANLARI BİLEŞENLERİ			
BİLEŞEN	**ALT BİLEŞEN**		**AÇIKLAMA**
Fiziksel Bileşenler	Konum		konut alanının “kent içi” veya ”kent dışı”nda olma durumu
	Konut Tipi		konutun “müstakil” veya “müşterek” kullanımlı olma durumu
	Fiziksel Çevre Özellikleri		binaların ve altyapı elemanları nın biçimsel ve sayısal mekan özellikleri, doğal bileşenlerin topografik özellikleri ve bitki örtüsü
Sosyo-kültürel Bileşenler	Aile Yapısı		ailenin tipi (çekirdek/geniş), aile bireylerinin meslekleri ve gelir durumları
	Sosyal Düzen		aile,akrabalık,komşuluk ve grup ilişkileri, sosyal kurumlar
	Yaşam Döngüsü		insanların biyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel yapılarındaki değişiklikleri içeren zamansal döngü,
Psikolojik Bileşenler	Duygular (bağlılık-aidiyet)	Kentsel kimlik	yaşanılan konut alanı ve konuta karşı duyulan bağlılık ve aid olma duyguları ve bunları etkileyen kentsel kimlik ifadesi
	Algı-değerlendirme		yaşanılan konut alanının nasıl algılandığı , bu alanla ilgili olumlu/ olumsuz değerlendirmeler, geliştirilen kentsel kimlik
	Memnuniyet		Yaşanılan konut alanından duyulan memnuniyet
	Beklentiler		Yaşanılan konut alanının sahip olmasının istendiği imkanlar

- Beklentiler : konut alanı sakinlerinin yaşadıkları çevrenin ne gibi imkanlara sahip olmasını istediğini ifade etmektedir. Diğer psikolojik bileşenler ile birlikte insanların çevre ile olan bağlarını düzenlemede ve çevre performanslarının değerlendirilmesinde etkilidir. Marans (2003), yaşam kalitesinin arttırılması çalışmalarında çevreden duyulan memnuniyet derecesinin belirlenmesi kadar çevre sakinlerinin beklentilerinin ne yönde olduğunun tespit edilmesi gerekliliğinin önemini vurgulamaktadır.

Bu bileşenler topluca ele alınıp birbirleri ile olan ilişkileri analiz edilerek konut alanları ile insanlar arasındaki psikolojik ilişkilerin niteliği ortaya koyulmuştur. Değerlendirme çalışmasından elde edilen sonuçlar sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl sağlanabileceğini belirlemede kullanılmıştır. Tablo 3.3 de konut alanları bileşeni alt bileşenleri ve açılımları ile birlikte görülmektedir.

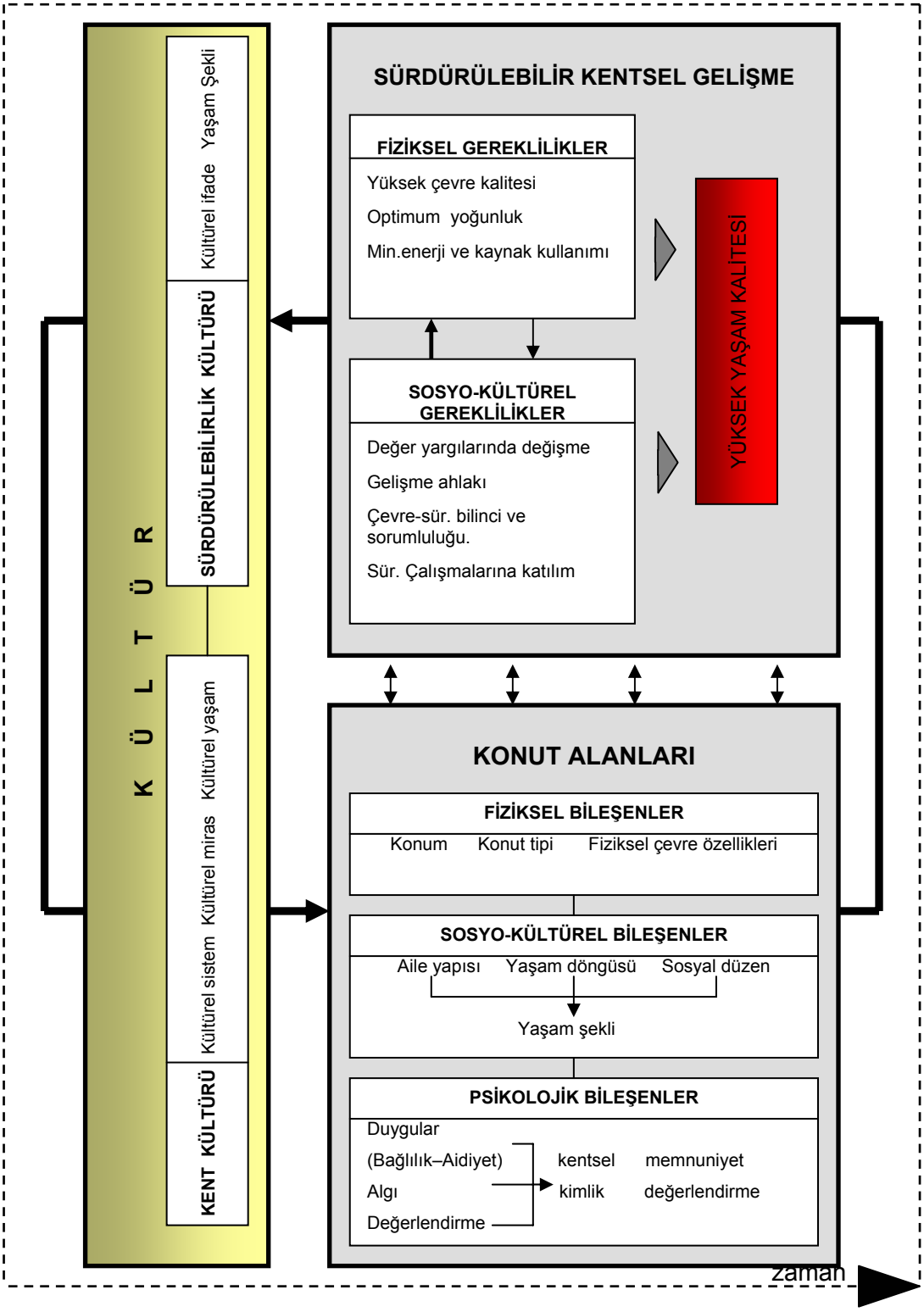
3.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme - Kültür - Konut Alanları - Etkileşim Sistemi

Kavramsal çerçevede ; "kent kültürü" ile "sürdürülebilirlik kültürü" olarak iki alt bileşen ile ifade edilen kültürün , sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut alanları ile sürekli karşılıklı etkileşim halinde olduğu görülmektedir. Bu etkileşim kültür ve gelişme kavramlarının devingen yapıları gereği döngüsel bir zaman dilimi içinde devam etmektedir. İlk olarak "kültür", konut alanları sakinlerinin yaşamlarını sürdürdükleri mekan ile olan fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutlardaki ilişkilerini etkilemektedir. Bu boyutlar; " konut alanlarının fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik" bileşenleri ile ifade edilmiştir. Tez kapsamında "insanların yaşam şekillerini etkileyen değerler ve anlamlar sistemi" olarak ele alınan kültür, bu "yaşam şekli" olma niteliği ile, insanların sosyal çevresini oluşturur ve onunla bütünleşen fiziksel çevrelerini şekillendirir. Bu süreçte, insanların değer ve anlamlar sistemlerinin oluşmasında etkin rol alan psikolojik özellikler de kültür ile etkileşim içindedir. Konut alanları, yaşam şekli olarak ifade edilen kültür ile etkileşim sürecinde, kent kültürünü oluşturan kültürel sistem, kültürel miras ve kültürel yaşamın bir parçası haline gelir. Kent bütünündeki bu önemli yeri ile konut alanları, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinde önemli bir hareket noktasıdır. Konut alanlarındaki yaşam şeklini oluşturan "sosyo-kültürel bileşenler" ve bu yaşam şeklini yönlendiren davranışları oluşturan "psikolojik bileşenler" , sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinde temel olan "sosyo-kültürel gereklilikler " in bireysel ve toplumsal ölçekteki gelişme düzeyini belirlemektedir. Bu bileşenlerin kapsadığı sosyo-kültürel ve psikolojik kavramlar, sürdürülebilir kentsel gelişme için gerekli olan çevresel davranışların –diğer bir deyişle sosyo-kültürel gerekliliklerin- bireysel ölçekte gelişmesini ve toplumsal ölçekte yerleşerek sürdürülebilirlik kültürünü oluşturmasını sağlamaktadır. Konut alanlarının, kent içindeki konumu, içerdikleri konut tipleri, bu konutların sahip olduğu standartlar ve diğer fiziksel çevre özellikleri , kısaca "fiziksel bileşenler" ise, sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanabilmesinde etkilidir. Bu bileşenler, çevre kalitesinin göstergesi olan çevresel performans düzeylerinin tespit edilmesinde , çevrenin sahip olması gereken optimum yoğunluk oranının hesaplanmasında, çevrede

minimum enerji ve kaynak kullanımının nasıl sağlanabileceğinin belirlenmesinde kullanılan önemli verileri içermektedir.

Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi ise kültür bileşenlerini olumlu yönde etkileyerek bu ilişkiler zincirinin son halkasını oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasının “kent kültürü” ile “sürdürülebilirlik kültürü”nün iç içe geçmesi ile oluşan yaşam şeklini nasıl etkilediği şöyle açıklanabilir : fiziksel gereklilikler ; bir kültürel sistem, kültürel miras ve kültürel yaşamdan meydana geldiği ifade edilen kentin bu bileşenleri ile birlikte olumlu yönde gelişmesini sağlayan gerekliliklerdir. Sosyo-kültürel gereklilikler ise; kentin fiziksel olarak sürdürülebilirliğinin sağlanması için gerekli olan sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında vazgeçilemez olan koşulları ifade etmektedir. Sürdürülebilirliğin öneminin bilincine vararak, gerekli sorumlulukları yerine getirmeyi kabullenmiş , yani ; sürdürülebilirlik kültürü gelişmiş bir toplum , benimsemiş olduğu bu sürdürülebilirlik kültürü ile kendi öz değerlerini, gelenek, görenek ve sosyal normlarını bütünleştirebildiğinde sürdürülebilir gelişme sosyo-kültürel anlamda sağlanabilir. Zaman içinde gelişerek devam eden sürekli bir yapıya sahip olan bu ilişkiler sistemi şekil 3.2 de “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme – Kültür – Konut Alanları Etkileşim Sistemi “ olarak görülmektedir.

Kavramsal çerçeve bileşenleri arasındaki etkileşimin yanı sıra, ana bileşenler ile alt bileşenler arasında da karşılıklı etkileşimler söz konusudur. Ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ile mümkün olan sürdürülebilir kentsel gelişme “fiziksel” ve “sosyo-kültürel “ sürdürülebilirlik gereklilikleri ile ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin ana hedefi olan yüksek yaşam kalitesinin elde edilmesi birbirlerini tamamlar nitelikteki bu gerekliliklerin gerçekleştirilmesi ile mümkün olabilir. Konut alanlarının alt bileşenleri olan fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik özellikleri arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Kültür bileşenleri olan “kent kültürü ” ile “sürdürülebilirlik kültürü” arasında da birbirlerinin etkisini pekiştiren kuvvetli bir ilişki vardır.

Şekil 3.2 : Kavramsal Çerçeve : Sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları etkileşim sistemi

3.4. Bölüm Sonucu

Bu bölümde tez çalışmasının kavramsal çerçevesi tanımlanarak , sistemi oluşturan bileşenler arası etkileşim şeması belirlenmeye çalışılmıştır. Sürdürülebilir kentsel gelişme süreci fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikleri ile ele alınarak, kültürün bu süreçteki önemli yeri belirlenmiştir. Bunun yanında, sürdürülebilir kentsel gelişme ve kültür etkileşiminde konut alanlarının rolü fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik boyutları ile değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak ; kent kültürü ve sürdürülebilirlik kültürü olarak belirlenen "kültür" bileşeni ; fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerin birbirini tamamladığı " sürdürülebilir kentsel gelişme " bileşeni ; fiziksel, sosyo-kültürel, psikolojik alt bileşenlerin oluşturduğu "konut alanları " bileşeni etkileşim sistemini oluşturan temel öğeler olarak belirlenmiştir. Bu bileşenlerin, alt bileşenleri ve birbirleri arasında zaman içerisinde değişen dönüşümsel bir ilişki söz konusudur. Çok boyutlu yapısı itibarı ile farklı şekillerde ele alınmış ve yorumlanmış olan sürdürülebilir kentsel gelişmenin yine çok boyutlu bir kavram olan kültür ile ilişkisinin irdelenmesinde böyle bir sistematik açılımın önemli kolaylıklar getireceği düşünülmektedir.

Bir sonraki bölümde ; kavramsal çerçeveye dayanarak Bursa kentinde uygulanmak üzere bir model geliştirilmiştir. Bu model yardımı ile Bursa'da seçilen bir konut alanında sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl sağlanabileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Modelin uygulanmasıyla elde edilecek sonuçların, Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması için stratejiler belirlenmesinde yol gösterici olacağı ve bu stratejiler ile sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun öneminin vurgulanarak uygulama çalışmalarında kullanılması gerekliliğinin ortaya konulacağı beklenmektedir.

BÖLÜM 4. KONUT ALANLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞMENİN SAĞLANABİLMESİ İÇİN SOSYO-KÜLTÜREL BİR MODEL – BURSA ÖRNEĞİ

Tez kapsamında, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için fiziksel ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik gerekliliklerinin yerine getirilmesi, bunun için ise toplum genelinde bir "sürdürülebilirlik kültürü"nün oluşması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu şekilde ; sürdürülebilirliğin öneminin bilincine vararak, gerekli sorumlulukları yerine getirmeyi kabullenmiş olan toplum, kendi öz değerleri ile gelenek, görenek ve sosyal normlarından oluşan kültürel yaşamı ve bu yaşamı barındıran fiziksel çevreyi koruyarak geliştirmeyi sağlayabilir. Bu da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabildiği anlamına gelmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için toplumda yerleşmesi gereken sürdürülebilirlik kültürünün en kısa zamanda oluşturulabilmesi konut alanlarında mümkündür. Sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında etkili olduğu ileri sürülen; yaşanılan çevrenin fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik özellikleri konut alanlarında net bir şekilde belirlenebilir. Bu alanlar, barındırdıkları kültürel miras ve sürekli sahne oldukları kültürel yaşam ile kent kültürünü en iyi yansıtan kentsel mekanlardır. Aynı zamanda, konut alanları sürdürülebilirlik kültürünün gelişerek bir yaşam şekli haline gelmesi için gerekli olan tüm sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklere sahiptir.

Tez kapsamında ortaya konulan hipotezler, bir önceki bölümde, dönüşümsel ve sosyo-kültürel bir yaklaşım kullanılarak geliştirilmiş olan, " sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları " etkileşim sistemi yardımı ile kavramsal olarak açıklanmıştır. Bu bölümde ise ; sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşım ile konut alanlarında nasıl sağlanabileceğini belirleyebilmek için, Bursa kentinde uygulanmak üzere bir model geliştirilmektedir. Kavramsal çerçeveye dayanarak geliştirilen model yardımı ile, etkileşim sisteminde yer alan kavramların biribirleriyle zaman içinde gelişen dönüşümsel ilişkileri belirlenerek bu ilişkilerin sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki rolü belirlenmeye çalışılmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri ile konut alanlarının fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılarak,

sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için bu ilişkilerden nasıl yararlanılabileceğinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Modelin uygulanmasıyla elde edilecek sonuçların, Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması için stratejiler belirlenmesinde yol gösterici olacağı ve bu stratejiler ile sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun öneminin vurgulanarak uygulama çalışmalarında kullanılması gerekliliğinin ortaya konulacağı düşünülmektedir.

4.1. Model için Bursa Kentinin Seçilme Nedenleri

Bu bölümde, sosyo-kültürel bir yaklaşımla konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinin yollarının belirlenmesi ve bu yolların değerlendirilmesi çalışmalarının Bursa kenti için geliştirilmesinin nedenleri açıklanacaktır. Bu amaçla, öncelikle Bursa'nın tarihsel gelişim ve kentleşme süreci açıklanmış, daha sonra ise Bursa'da bulunan kentsel konut alanları ve özellikleri belirlenmiştir.

Tarihi, sosyal ve ekonomik açılardan Türkiye'nin önemli kentlerinden biri olan Bursa; Marmara Denizi' nin güneydoğusunda bulunan verimli bir ova ve geniş bir tarımsal art alanda merkezi bir yerde bulunmaktadır. 1950' lerden bu yana büyük iç ve dış göçlere sahne olan Bursa, Türkiye'de en büyük nüfus artış hızlarından birine sahip olan kentlerden biri haline gelmiştir. Bursa'nın İstanbul gibi bir dünya kentinin çok yakınında bulunması ve uluslararası ticaret yollarının bu konuma göre biçimlenişi kentin tarih içindeki gelişim sürecinde görülen önemli etkenlerden biridir. Bursa otomotiv ve tekstil başta olmak üzere, sanayi sektöründe ve dolayısıyla uluslar arası ticarette önemli bir merkezdir (Altaban,1999), (Tekeli,1999).

Bursa, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki önemi dolayısıyla, bir kısmı korunabilmiş olan değerli mimari yapıtlar ve farklı kültürlere sahip etnik grupları barındırmış olan geleneksel konut dokusuna sahiptir. Ancak aynı zamanda yaşadığı hızlı endüstrileşme ve dolayısıyla kentleşme sürecinin getirdiği farklı boyutlardaki sorunlar ile de karşı karşıyadır. Hızla değişen kent yaşamı, kentte bulunan değerli anıtsal ve sivil mimari örneklerinin eskiden sahip oldukları mekansal canlılıklarını kaybetmelerine ve yeterli ilgi göremeyen bu mekanların fiziksel yıpranmaya uğramasına neden olmaktadır. İnsanlar ve kent arasında geçmişte yoğun olarak hissedilen bağ zayıflayarak yerini gittikçe bireyselleşen yaşamlara ve kimliksizleşen mekanlara bırakmaktadır. Özellikle, toplumun sosyo-kültürel yapısının ve yaşam şeklinin en önemli fiziksel ve mekansal yansıması olan geleneksel konut dokusunun hızla yok olması, tarihi ve kültürel değerleri koruma bilincinin henüz yerleşmediği ve dolayısıyla bu değerlere sahip çıkılmayarak gerektiği gibi faydalanılamadığını göstermektedir. Bu durum aynı zamanda, önemli

tarihi ve sosyal belgelerin ortadan kalkması anlamındadır. Kentin bu özellikleri göz önünde bulundurularak, Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi ve kentin yitirmeye başladığı anlam ve önemini çok geç kalmadan geri kazanabilmesi için bir model geliştirilmesi uygun görülmüştür. Bu bağlamda, Bursa'da bulunan kentsel konut alanlarından biri için sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinin yolları sosyo-kültürel bir yaklaşım ile belirlenecek ve bu yolların uygulanabilirlikleri değerlendirilecektir.

Bursa , sürdürülebilir gelişme çalışmalarına katılım konusunda Türkiye'de önde gelen kentlerden biridir. Türkiye'deki Yerel Gündem 21 süreci Bursa ve Urla yerel yönetimlerinin önderliğinde başlamıştır. IULA, IULA-EMME, ICLEI, WALD, UNDP, ACR gibi uluslararası kuruluşlara üye olan Bursa Büyükşehir Belediyesi, kentlerimizdeki kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması için belediyeler arasında ulusal işbirliğini ve dayanışmayı sağlayacak olan Tarihi Kentler Birliği'nin kurucu üyesidir. Avrupa Tarihi Kentler Birliği ve Dünya Sağlıklı Kentler Birliği üyesi olan Bursa Büyükşehir Belediyesi, sürdürülebilir gelişme konusunda gerçekleştirilmiş önemli organizasyonlardan biri olan Johannesburg Zirvesinde Türkiye'yi temsil etmiştir. Ülkemizin doğal-tarihsel-kültürel mirasının korunması, özgün kimliğinin yaşatılması yönündeki başarılı çalışmaların ödüllendirildiği " Tarihi Kentler Birliği Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme" yarışmasında, "Kültür Yolu Canlandırma Projesi" ile 2004 yılında Bursa Osmangazi Belediyesi başarı ödülüne layık görülmüştür. Bursa Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin sürdürülebilir gelişme konusundaki bu olumlu girişimleri kent yetkililerinin bu konudaki duyarlılığını göstermektedir ve modelin geliştirilmesi için Bursa'nın seçilmesinde kentin özellikleri ile birlikte bu duyarlılık da etkili olmuştur.

4.1.1. Bursa'nın Tarihsel Gelişim ve Kentleşme Süreci

Bursa, zengin kültürel, tarihi ve doğal öğelerin iç içe yer aldığı, anıtsal ve sivil mimarimizin en eski ve özgün örneklerini barındıran, köklü bir kültürel mirasın biçimlendirdiği Anadolu'nun tarih yüklü önemli birkaç kentinden biridir. Konumunun yerleşime uygunluğu, doğal yapısının tarıma elverişliliği ve askeri önemi nedeniyle Bursa, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olmuştur.

Özellikle tarih boyutuyla öne çıkan Bursa'nın bugünkü görünümü, değişik uygarlıkların birleşiminin bir ürünüdür. Yörede tarih boyunca egemen olmuş toplumlar geride önemli kültür kalıtları bırakmışlardır. Her yeni topluluk kendi kültürünü egemen kılmaya çalışırken, yörenin mevcut toplumsal ve kültürel

yapısından da etkilenmiştir. Bursa kültürünün, ortak bir kültürün sentezi olma niteliği Anadolu'nun birçok kentine göre daha ağır basmaktadır (Tekeli, 1999).

Görkemli bir tarihi geçmişi barındıran kentin bu süreç içinde geçirdiği aşamalar, kültürün tarihsel ve toplumsal evrimi konusunda da önemli ipuçları sunmaktadır. Kent bu bağlamda incelendiğinde; tarih öncesi dönem, Helenistik dönem, Bithinya krallığı dönemi, Roma dönemi, Bizans dönemi, Osmanlı dönemi olmak üzere başlıca altı dönemin izlerini ortaya koymaktadır.

Bursa'nın tarih öncesi dönemlere ait geçmişi ile ilgili çok az bilgi mevcuttur. Bunlar Taş Çağı, Geç Taş Çağı ve Erken Bronz Çağı'na ait bir takım bulgularla sınırlıdır. Bursa ve çevresinin yazılı tarih dönemine ait bilgiler İ.Ö. 2000'lerin sonlarına doğru başlayan " Ege Göçleri " ile çevreye gelen Bithyni'liler ve Thyni'liler ile başlar. İ.Ö. 334 yılına kadar Lidyalılar ve Perslerin egemenliğinde kaldıktan sonra Bursa Prusias tarafından kurulup adı verilerek Bithynia Krallığı'nın en önemli kentlerinden biri haline gelmiştir. İ. Ö. 71 yılında Bithynia Krallığı'nın yıkılması ile sosyal ve kültürel açıdan bölgeye büyük katkıları olan Roma dönemi başlamıştır. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesi ile Bizans İmparatorluğu egemenliğinde kalan Prusa 1326 'da Osmanlılar tarafından alınmıştır. Bu dönemde büyüyüp gelişen Bursa 1363 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti olarak kalmış ve imparatorluğun çöküşüne kadar önemini hiç yitirmemiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra hızlı bir gelişme dönemi geçiren Bursa, kısa zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan Türkiye'nin en önemli kentlerinden biri haline gelmiştir ve gelişimini her açıdan sürdürmektedir (Bursa Ans.,1984), (Süel,1996).

Tekeli (1999), Bursa'nın yaşadığı kentsel dönüşümler ve bunların etkilerinin kavranabilmesi için öncelikle kentin coğrafi konumunun çözümlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Verimli bir ovanın güneyinde birden dik olarak yükselen bir dağın eteğindeki kuzeye bakan bir terasta yer almakta olan Bursa'nın, yüzyıllardır bir dünya kenti olma niteliğini korumuş olan İstanbul'a yakınlığı, coğrafi konumunun belirleyici diğer önemli özelliğidir. Bu koşullar bir sanayi öncesi kenti olan Bursa'nın oluşumunu ve büyük bir ticari merkez haline gelmesini açıklamaktadır. M.S.555 lerde ipek üretimine başlayarak önem kazanan ve 1326 tarihinde Osmanlıların eline geçen Bursa, doğu – batı ekseninde 800 m. uzunlukta , kuzey-güney ekseninde 500m. genişlikte bir kale, kenti yönetenlerin sarayının bulunduğu bir iç kale ve kentin ana girişini oluşturan doğu kapısının önünde gelişen kale altı bölgesinden oluşan bir yapıya sahipti. Kale ve iç kale arasındaki alanda mahallelere ayrılmış bir yerleşme

dokusu ,kale surlarının dışında da farklı etnik gruplara ait üç mahalle bulunmaktaydı. Şekil 4.1 de Bursa'nın 1650 yıllarına ait bir gravür görülmektedir.

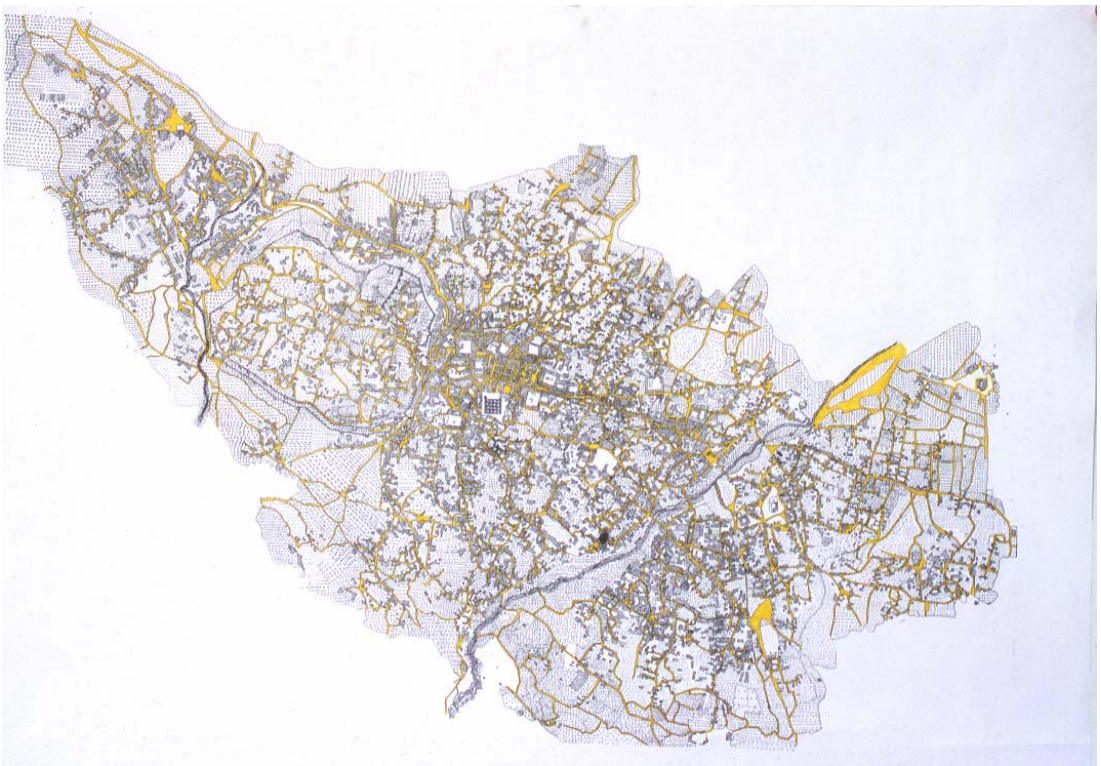
Şekil 4.1 : Bursa'nın 1650 yıllarındaki görünümü

Tekeli(1999)nin belirlediği kentin bugüne kadar geçirmiş olduğu üç önemli yapısal değişiklik aşağıdaki gibi özetlenebilir :

1) 14.yy.ın ikinci yarısında kale dışında bedesten merkezli bir çarşı sisteminin oluşması ve kentin gelişme dinamiğini ve kimliğini belirleyen güçlü bir odak haline gelmesi : böyle bir bedestenin kurulmuş olması Bursa'nın çok önemli bir ticaret merkezi haline gelmesinin mekansal yansıması olarak görülebilir. Kale dışındaki bu iş alanı, kentin konut alanının farklılaşmasını belirleyen yeni bir odak olarak ortaya çıkarak kent mekanını farklılaştırmıştır. Kale dışında imaret sitelerinin kurulması ve etrafında mahallelerin oluşmasıyla yayılan kentin doğusundaki bedesten merkezli iş alanının çevresi etnik yapıdaki farklılaşmayı yansıtan bir konut dokusuyla sarılmıştır. Kentin yeni çekim merkezi olan iş alanının çevresi müslüman mahalleleriyle çevrilmişken , diğer farklı yönlerde farklı etnik grupların mahalleleri gelişmiş,14. yy. da yaşanan bu dönüşüm 18.yy. sonuna kadar kentin yapısının ne olacağını belirlemiştir.

2) 19.yy ın ikinci yarısında kentin Osmanlı modernitesinin etkisi altında yaşadığı yeniden yapılanma : Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen değişimlerden etkilenen Bursa , İstanbul ve İzmir'den sonra modern kamusal mekanlarını yaratan ilk kentlerden biri olarak kabul edilmektedir. (Tanyeli, 1999). 19. yy. da dünya koşullarına göre tamamen yeniden yapılanan ipekçilik, kenti dış pazarlara açılmış bir ekonominin bölgesel merkezi haline getirmiştir (Tekeli,1999). Ahmet Vefik Paşa tarafından başlatılarak 19.yy.ın son dönemine kadar diğer Bursa valilerince sürdürülen ve modernitenin belli ilkelerine dayandırılmış olan imar operasyonları doğrultusundaki gelişmeler ile kentin fiziksel dokusunda üç farklı mekanizmadan etkilenen önemli bir dönüşüm yaşanmaya başlanmıştır. Bunlardan birincisi ; organik kent dokusunun araç trafiğine olanak verir

hale dönüştürülmesi, ikincisi; ahşap konutlardan oluşan kentte büyük yangınlar ve depremler sonrasındaki mevzii planlarda yapılan yenilemeler, üçüncüsü ise, kentin aldığı göçmen nüfusun yerleştirilmesi için geometrik dokudaki yeni mahallelerin planlanması ve geliştirilmesidir. Kent dokusunu 40-50 yıllık bir süreç içinde büyük ölçüde dönüştüren modernite projesi, korumacı yönüyle 1854 depreminde zarar gören tarihi eserlerin restorasyonlarının yapılmasını da sağlamıştır. Kentin iş alanlarında yaşanan dönüşüm, nüfusun artışı ve etnik kompozisyondaki değişmenin de etkisiyle, kentin konut alanlarının biçimlenmesine yansımıştır. Bursa'nın modernleşme tarafından dönüştürülmesi Osmanlı İmparatorluğu'nun 1. Dünya savaşına girmesiyle önemli bir kesintiye uğrayarak Kurtuluş Savaşı sonrasına kadar sürmüştür. Şekil 4.2 de, Suphi Bey tarafından 1862 yılında hazırlanmış olan harita görülmektedir. Bu harita, kentin 1855 depreminden sonraki mevcut durumunu, Ahmet Vefik Paşa tarafından müdahele edilip aksiyel yollar açılmadan önceki halini göstermesi açısından çok önemli bir belgedir. Şekil 4.3. de, Gabriel (1958)den, Cerasi(1999) tarafından derlenmiş olan Bursa'nın 20. yy. başındaki durumunu gösteren harita görülmektedir. Bu haritadaki kesik çizgiler yol açılması için yapılan yıkımları göstermektedir.

Şekil 4.2 : Bursa 1862 Haritası (B.B.Ş.B. Nazım Plan Bürosu Arşivi)

3) Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı kentleşmenin ve Bursa'da özellikle 1970'li yıllardan sonra gözlenen sanayideki niteliksel gelişmenin kentte

yarattığı dönüşüm : Cumhuriyet'in radikal bir modernite projesini uyguladığı bu dönemde kent nüfusu savaş öncesinin nüfusuna ulaşmadığı için, sınırlı bir kaç alanda yeni yapılaşma olmuştur (Tekeli, 1999). Osmanlı döneminden farklı olarak kentin tümünü kapsayan planların yapılmasına geçilmiştir. Henri Prost'un 1940 yılında uygulamaya giren ve 1960'lı yıllara kadar kenti yönlendiren planında ; Bursa ovasının verimsiz bölümlerinin yerleşmeye açılması, Çekirge'nin kaplıca ve turizm merkezine dönüşmesi, Gemlik yolu üzerindeki alanların bir bölümünün sanayiye ayrılması öngörülmüştür. 1958 yılında kent merkezinin yaşadığı büyük yangın ve bunun yanında nüfusun artması kentin yeniden planlanmasını gerektirmiştir. Luigi Piccinato danışmanlığında hazırlanan nazım planında kuzeyde ova kenarında yeni bir eksen oluşturularak, 19.yy.da güney-kuzey eksenine yönelen kentin gelişmesi yeniden doğu –batı eksenine oturtulmaya çalışılmış, böylelikle gelişmenin kentin eski dokusu ve merkezi üzerindeki baskıları azaltılarak korumacı bir eğilim yaratılmıştır. Şekil 4.4. de Bursa'nın 1960 yılında Piccinato tarafından hazırlanan nazım planı görülmektedir.

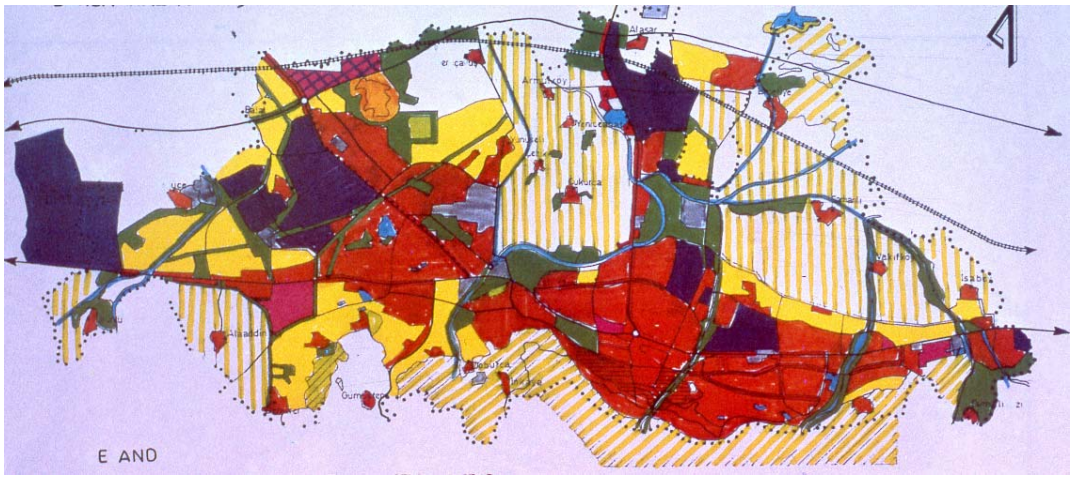

Şekil 4.3 : Bursa'nın 20. yy. başındaki durumunu gösteren harita (Cerasi,1999)

Şekil 4.4 : Bursa 1960 Planı (B.B.Ş.B. Nazım Plan Bürosu Arşivi)

1970li yıllarda sanayinin hızla gelişmesi ve çeşitlenmesi, nüfusun hızla artarak kent merkezinin yapısının değişmesi sonuçlarını getirmiştir. Merkez 19. yy. da oluşan, vilayet, belediye, adliye gibi resmi kuruluşların bulunduğu odağın önemini korumaya devam ederken, gelişen yollar boyunca farklılaşarak yayılmıştır (Batkan,1996), (Dostoğlu, Oral ,1999), (Dostoğlu,Vural,2002). Şekil 4.5 de Bursa Nazım İmar Bürosu tarafından 1998 yılında hazırlanmış olan kentin sınırlarını ve sektörel dağılımını gösteren harita görülmektedir.

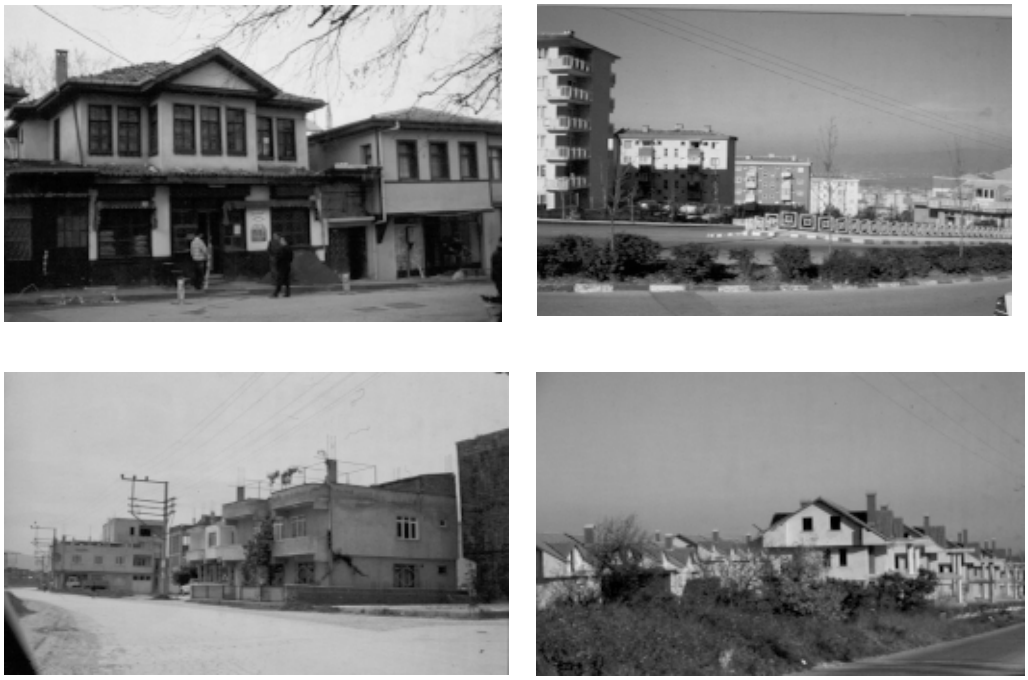
Şekil 4.5 : Bursa 1998 Haritası (B.B.Ş.B. Nazım Plan Bürosu Arşivi)

4.1.2. Bursa'da Kentsel Konut Gelişim Süreci

Bursa günümüzde çok geniş bir mekana yayılmış bulunmaktadır. Doğu-batı yönündeki yayılımı 30 km. yi , kuzey-güney yönündeki yayılımı 16-17 km. yi bulan, nüfusu iki milyona yaklaşan kent artık metropolitan bir ölçeğe varmıştır. Ekonomik yapısı çok dinamik olan ve çeşitlilik içeren Bursa makroformu hızlı büyümüş bir sanayi kentinin sorunlarını yansıtır. 1960'lardan günümüze kadar üretilen çok sayıda imar planına rağmen konut alanlarının %65 'i –diğer büyük şehirlerde olduğu gibi- Bursa'da da yasa dışı yöntemlerle gerçekleşmiştir. Bu durum salt piyasa güçlerine

bırakılmış planlamaların kent gelişmesini denetleyemediğini ve piyasanın kentin önemli sorunlarını çözümlemekte yetersiz kaldığını göstermektedir (Altaban,1999).

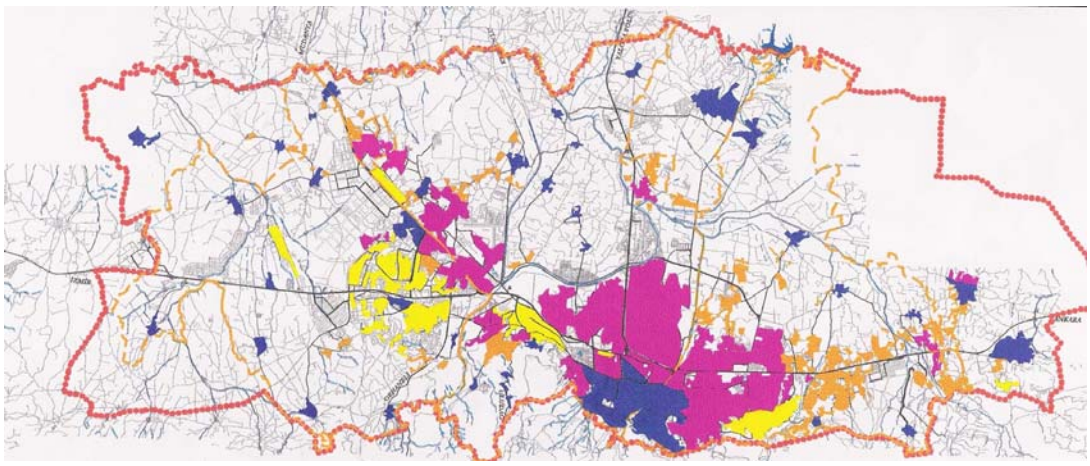
Dostoğlu(2000), Bursa'da tipolojik olarak birbirinden farklı beş ana konut grubu olduğunu ifade etmektedir. Bunlar: kent merkezi ve Bursa yakın çevresinde bulunan Osmanlı İmparatorlu'ğu döneminden kalan geleneksel konutlar, Cumhuriyet dönemi ile başlayan modernleşme hareketleri sonucu yapım süreçleri başlayan apartmanlar, yoğun iç ve dış göçler nedeniyle konut arzının kaşılanamaması sonucunda kent çeperlerinde imarsız alanlarda göçmenlerin kendi olanakları ile yaptıkları gecekondular ve hisseli tapulu alanlar üzerinde inşa edilen kaçak yapılar, gecekondu alanlarına alternatif olarak gelişen sosyal konutlar, üst gelir gruplarının kent yaşamının stresinden uzaklaşmak için tercih ettikleri kent dışında gelişen villalar ve toplu konut alanlarıdır. Şekil 4.6 da bu kentsel konut tiplerinden örnekler görülmektedir.

Şekil 4.6 : Bursa 'daki Kentsel Konut Alternatiflerinden Görünümler

Bursa Büyükşehir Belediyesi Kentsel Gelişme Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan " Bursa Merkez Analitik Etüd Raporu "nda (2003) ise Bursa'daki mevcut konut alanları fiziksel mekandaki konumları itibarı ile ele alınarak ; tarihi konut bölgeleri, bitişik nizamın yoğun olduğu konut bölgeleri, bitişik nizama geçişin yaşandığı konut bölgeleri ve kooperatifleşmenin yoğun olduğu konut bölgeleri olarak dört başlıkta incelenmiştir.

Aynı raporda mevcut konut alanları ile planların karşılaştırılması çalışması sonucunda konut alanları beş ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar : tarihi niteliği olan konut alanları, plan kararları uygulamasında sorun olmayan konut alanları, plan kararları uygulanamayan (sağlıklaştırılması gereken) konut alanları, plansız gelişme eğilimi gösteren , sağlıklaştırılması ve geliştirilmesi gereken konut alanları ve kırsal nitelikteki konut alanları olarak sıralanmaktadır. Şekil 4.7 de görülen harita Bursa Büyükşehir Belediyesi Kentsel Gelişme Şube Müdürlüğü tarafından 2003 yılında hazırlanmıştır ve Bursa'nın kentsel konut sunum biçimlerinin dağılımını göstermektedir. Haritada mavi renk tarihi kent dokusunu, pembe renk bitişik nizamın yoğun olduğu konut dokusunu,sarı renk kooperatiflerin yoğun olduğu konut dokusunu, turuncu renk ise bitişik nizama geçişin olduğu konut dokusunu ifade etmektedir. Şekil 4.8 de Bursa'nın bugünkü kentsel dokusundan örnekler görülmektedir.

Şekil 4.7 : Bursa Merkez Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (B.B.Ş.B. Kentsel Gelişme Şube Müdürlüğü,2003)

Şekil 4.8 : Bursa'nın Genel Görünümü (http://www.osmangazi-bel.gov.tr)

Yukarıda açıklanmış olan kentsel konut alanları arasından, Bursa Büyükşehir Belediyesi Kentsel Gelişme Şube Müdürlüğü tarafından yapılmış olan sınıflandırmada " tarihi niteliği olan konut alanları " olarak belirlenen konut alanlarından biri tez kapsamında sosyo-kültürel bir yaklaşım ile geliştirilmiş olan modelin uygulanması için örnek alan olarak seçilmiştir. Bu konut alanları, kentin kuruluşundan bu yana geçirdiği evreleri belgeleyen en önemli sivil mimari örneklerini içermesi, geleneksel organik kent dokusunu hala koruyor olması , bu özelliklerin bir getirisi olarak geleneksel yaşam kalıplarını , sosyal organizasyonu yer yer hala yaşatıyor olması nitelikleri ile kentin özgün kimliğini yansıtma ve kültürel mirasını büyük oranda oluşturma özelliğine sahiptir. Aynı zamanda bu konut alanları günümüzün değişen şartları ve değer yargılarının mekansal ve fiziksel yansımalarını da içerdikleri için geleneksel ile modern arasında her boyutuyla bir geçiş alanı niteliği taşımaktadırlar. Bursa kent genelinde sosyal ve kültürel yaşamın en önemli odağı olma özelliğini hala koruyan tarihi kent merkezi ile olan yakın ilişkileri bu konut alanlarının mekansal ve sosyal değerini daha da arttırmaktadır.

4.2. Bursa İçin Geliştirilen Konut Alanlarında Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Sağlanabilmesi Sosyo-kültürel Modeli

Geliştirilen model, kavramsal ve uygulamalı olmak üzere iki aşama içermektedir. Modelin ilk aşaması , " sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür - konut alanları " etkileşim sisteminin kavramsal çerçevesinin belirlenerek tanımlanmasıdır. Sosyo-psikolojik ve dönüşümsel yaklaşımlardan yararlanılarak geliştirilmiş olan sosyo-kültürel bakış açısı ile belirlenmiş olan kavramsal çerçeve elemanları ve alt bileşenleri ile bunlar arasındaki etkileşim sistemi üçüncü bölümde netleştirilmiştir. Modelin ilk aşamasında, bu etkileşim sisteminin, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesindeki rolü kavramsal olarak ortaya koyulmaktadır.

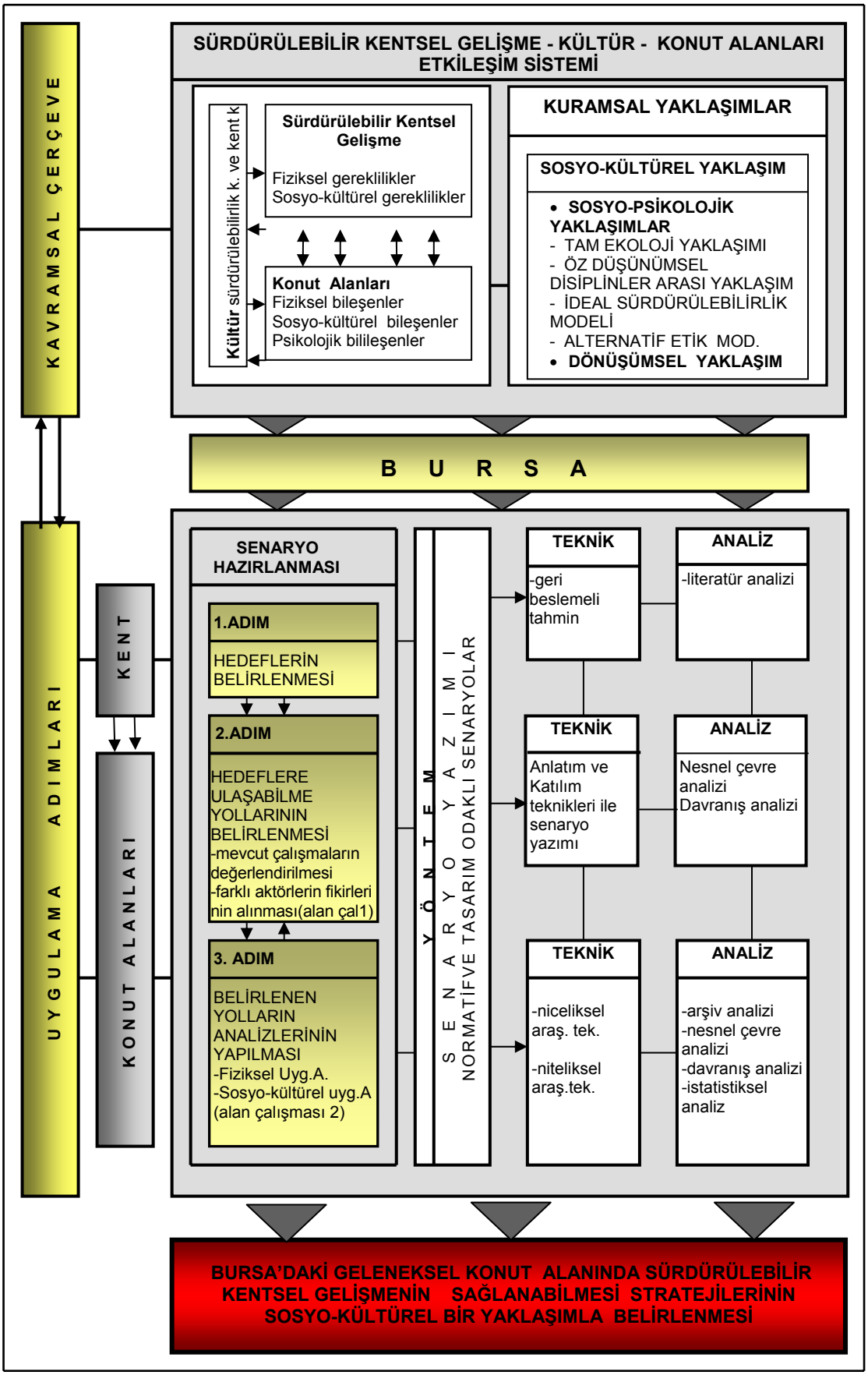
Modelin ikinci aşamasında ise, Bursa'daki geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesi için bu etkileşim sisteminden nasıl yararlanılabileceği belirlenmektedir. Bu aşamanın kurgulanma sürecinde şu düşünce etkili olmuştur : bir çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişmesinin sağlanması amacıyla yapılacak çalışmalarda, öncelikle, o çevreyi oluşturan fiziksel, psikolojik ve sosyo-kültürel bileşenler ve bu bileşenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak çevrenin sürdürülebilir gelişimi için hedeflenenler ve bu hedeflere ulaşabilmenin yolları belirlenmelidir. Bu da, belirlenen hedefleri çalışmaların başlangıç noktası olarak kabul ederek, hedeflere ulaşmanın

yollarını tarifleyen normatif ve tasarım odaklı senaryolar ile mümkün olmaktadır. Daha sonra, geri beslemeli tahmin tekniği ile geliştirilen senaryoların söz konusu çevre için uygunluğunun değerlendirilmesi için gerekli işlemler yapılmaktadır. Bu bağlamda, Bursa kentinde belirlenmiş olan geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan nasıl sağlanabileceğini ortaya koymak üzere senaryolar geliştirilmiştir. Senaryoların geri beslemeli tahmin tekniği ile hazırlanıp değerlendirilmesi birbirini takip eden üç adım içermektedir. Bu adımlar ;

1. hedeflerin belirlenmesi,
2. hedeflere ulaşabilmenin yollarının belirlenmesi,
3. belirlenen yolların uygulanabilirliğinin analiz edilmesidir.

İlk adımda belirlenen hedefler, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik olduğu için, bu adım Bursa kenti ölçeğinde yapılan bir çalışmaları içermektedir. İkinci ve üçüncü adımlar ise, kentsel ölçekte belirlenen hedeflerin seçilen geleneksel konut alanında sağlanabilmesinin yollarını belirleyen ve bu yolların uygulanabilirliklerini değerlendiren çalışmalar oldukları için konut alanı ölçeğinde gerçekleştirilmiştir. Üçüncü adımdaki değerlendirme çalışmalarında elde edilen sonuçlar doğrultusunda ikinci aşama kapsamında geliştirilen senaryolarda gerekli değişiklikler yapılarak senaryoların çevrenin ve günün şartlarına daha uygun bir hale getirilmesi sağlanabilir. Aynı şekilde kavramsal çerçeveye dayanan uygulama adımlarının sonuçları doğrultusunda kavramsal çerçeve bileşenleri ve ya bu bileşenler arası ilişkiler tekrar tartışılarak etkileşim sistemi netleştirilebilir.

Bu adımların gerçekleştirilmesi sonucunda, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sosyo-kültürel değerlerin ne kadar önemli olduğunu vurgulayan, göz ardı edilmemesi gereken bu değerlerin uygulama çalışmalarında nasıl kullanılabileceklerini ortaya koyan stratejiler belirlenecektir. Bu stratejiler ile sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için uygun zeminler hazırlayacak fiziksel ve mekansal düzenlemelerin bu geleneksel konut alanında neler olabileceği belirlenmeye çalışılacaktır. Tez kavramsal çerçevesinde yer alan bileşenler arasındaki etkileşim sisteminin seçilen konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl sağlanabileceğini belirleyebilmek için geliştirilen model şekil 4.9.da içerdiği adımlar ile birlikte görülmektedir.

Şekil 4.9 : Bursa'daki geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sosyo-kültürel bir model

4.3. Modelin Geliştirilmesinde Yararlanılan Yöntemlerin Belirlenmesi

Bursa'da belirlenen geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesinin yollarının belirlenmesi modelinin geliştirilmesinde yararlanılan kuramsal yaklaşımlar ve bilimsel yöntemler ile uygulamaya dönüştürülmesinde kullanılan yöntemler ve araştırma tekniklerinin birbirini tamamlayacak şekilde belirlenmesine dikkat edilmiştir. Bu şekilde, uygulama çalışması sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilerek güvenilir veriler elde edilmesi sağlanacaktır. Kavramsal çerçeve bileşenlerinden yola çıkılarak belirlenmiş olan hedefler uygulama çalışmalarının odağını oluşturmaktadır. Bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğini tariflemek için senaryo yazımı yönteminden yararlanılmış ve geri beslemeli tahmin tekniğiyle geliştirilen senaryoların uygulanabilirlikleri fiziksel ve sosyo-kültürel analizlerle değerlendirilmiştir. Şekil 4.9 da kullanılan kavramsal yaklaşımlar, bilimsel yöntemler , araştırma ve veri analizi teknikleri uygulama adımlarına göre sınıflandırılmış olarak görülmektedir. Aşağıda bu yöntemlerin özellikleri aktarılarak uygun görülme nedenleri açıklanmıştır.

- Senaryo Yazımı Yöntemi

Kahn ve Wiener(1967) senaryoları, " belli bir zaman dilimi içinde ardı ardına gerçekleşen eylemlerin oluşturduğu olayların tarifi ile birlikte mümkün olan farklı gelecek imajlarını içeren hipotezler " olarak tanımlamaktadır (van Asselt, et.al.,1998, Greeuw et.al.,2000). Daha sonraki yıllarda Becker,et.al.(1982) senaryo tanımını şu şekilde yapmıştır ; "gelecekte gerçekleşmesi istenen toplumsal koşullar ile güncel olan koşullar arasında geçmesi muhtemel olan bir dizi olayın tarifi". Senaryolar, dinamik ve mantıksal bir olaylar dizisini aktarma özellikleri ile durağan ve anlık görüntüler sunan gelecek imajlarından farklılaşmaktadırlar (UK Transport Policy Report,2005). Sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmaları kapsamında ; konut tipleri, ulaşım problemlerinin çözümleri, toprak kullanım alternatifleri gibi konularda insanların tercihlerini belirlemek için geliştirilebilecek olan senaryoların bu konularda strateji belirlenebilmesi için yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir (Goodchild, 1997), (Naess,2001). Senaryolar, sürdürülebilir bir yaşam tarzının nasıl olabileceğinin belirlenebilmesi için ortaya koyulan yeni düşünceler ile aktörler arasında katalizör görevini üstlenerek yaşanan sosyal sürece katkıda bulunmaktadırlar (Manzini,2003).

Senaryolar, tahmin (forecasting) ve geri beslemeli tahmin (backcasting) senaryoları olarak iki alt grupta ele alınabilirler. Tahmin senaryoları mevcut durumdan yola çıkarak gelecek alternatifleri geliştirirken; geri beslemeli tahmin senaryoları , istenen

bir gelecek durumdan yola çıkarak bu duruma ulaşabilmek için geliştirilen farklı stratejileri içerirler ve farklı özelliklere sahip olabilirler. Örneğin ; betimleyici senaryolar mümkün olabilecek olayları tercih edilmeleri veya edilmemelerini dikkate almadan sıralayan senaryolarken normatif senaryolar bu olayların aktarımında değer yargıları ve ilgi alanlarını da dikkate alır (Greeuw et.al., 2000). Anastasi (1997) ise , senaryoları, hazırlanmalarında kullanılan tekniklere ve ele aldıkları konu odağına göre iki farklı şekilde sınıflandırmaktadır. İlk sınıflandırmaya göre; modelleme, anlatım ve katılım teknikleri kullanılarak hazırlanan senaryolar sırasıyla "niceliksel, niteliksel ve karma" senaryolar olarak üç alt başlıkta ele alınırlar. Modelleme, öne sürülen varsayımların gelecekteki önem derecelerinin belirlenmesinde veya senaryoların güvenilirliklerinin test edilmesinde bilgisayar programlarından yararlanılan bir tekniktir. Anlatımlara dayanan senaryolar genellikle niceliksel verilerin zayıf veya eksik olduğu durumlarda geleceğe giden yolların uzmanlar tarafından niteliksel olarak tariflendiği senaryolardır. Katılım tekniği ile hazırlanan senaryolarda ise, konu ile ilgili farklı kesimlerden insanların (kullanıcılar, yerel yönetim yetkilileri, yükleniciler vb.) düşünceleri de alınarak , bu düşünceler hem senaryoların geliştirilmesinde veri olarak kullanılır, hem de konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşılması sağlanabilir . Böylelikle senaryolar, uzmanlar ile halk arasında fikir alışverişini sağlayan bir köprü görevi üstlenirler (Wegener, 1993).

İkinci sınıflandırmaya göre senaryolar; " küresel, odaklı ve tek konulu" olarak ilgi alanlarına göre üç alt başlıkta ele alınırlar.Küresel senaryolarda dünyanın bir bütün olarak geleceği ile ilgilenilirken,odaklı ve tek konulu senaryolar belirli bir coğrafi bölgeye odaklanır veya enerji, ulaşım gibi tek bir konuyu vurgular. Senaryolar, sosyal, ekonomik, çevresel, kurumsal gelişmelerden hangisinin ne kadar ele alındığına bağlı olarak değişebilen farklı bütüncüllük derecelerinde hazırlanabilirler (Greeuw et.al., 2000), (Van Asselt et.al.,1998). Bütüncül bir senaryo, bir konu ile ilgili farklı neden-sonuç ilişkilerini ve bu konuyu ilgilendiren sektörler arası ilişkileri içeren disiplinler arası bir çalışma gerektirir (Rotmans, et.al.,1994), (Schneider, 1997).

Tez kapsamında hazırlanan senaryolar ; hem niteliksel , hem de niceliksel veriler içeren, farklı stratejiler önerirken farklı değer yargılarını ve ilgi alanlarını da göz önünde bulunduran normatif senaryolardır. Anlatım ve katılım teknikleri kullanılarak kentsel konut alanı ölçeğinde hazırlanmış olan bu senaryolar , konuyu sosyo-kültürel boyutları ile ele alırken ekonomik ve çevresel boyutları da göz ardı etmemektedir.

Bu özellikleri ile senaryolar, Manzini ve Jegou (2000), tarafından "tasarım odaklı senaryolar " (Design-orienting Scenario, DOS) olarak nitelendirilen; farklı gelecek

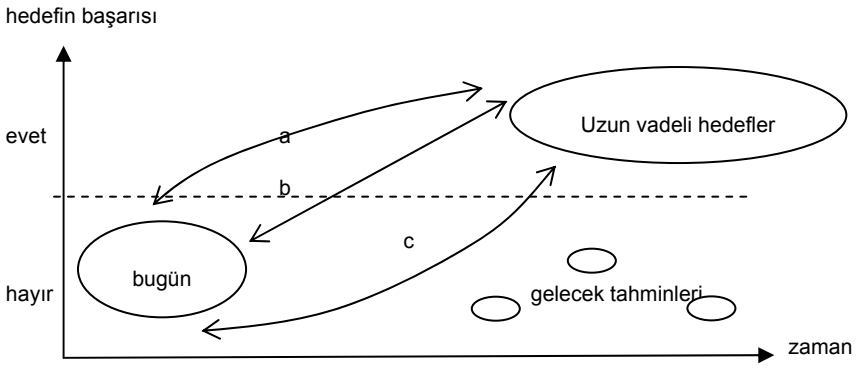
görüşlerinin gerçekleştirilmesi mümkün olabilen öneriler ile zenginleştirilerek sonunda bir değerlendirmeye tabi tutulduğu ve bu özellikleri ile tasarım süreçlerinde birer araç olarak kullanılan senaryolar ile de benzerlik göstermektedir. Tasarım odaklı senaryolar ; istenen geleceğin nasıl olduğunu belirten bir " görüş ", bu geleceğe nasıl ulaşılabileceğini belirten bir " öneri " ve bu önerinin belirlenen amaçlar doğrultusunda ne kadar rasyonel olduğunu belirlemek için yapılan "değerlendirme " çalışmaları olarak sıralanabilecek olan bileşenlerden oluşmaktadır. Bu senaryolar ; farklı çözüm yolları önermeleri ile "çokluk", mevcut teknolojik ve sosyo-ekonomik imkanları göz ardı etmemeleri ile " uygulanabilirlik " ve " kabul edilebilirlik ", birey ve toplum yaşamlarının yer aldığı fiziksel ve sosyo-ekonomik mekanları ifade eden " yaşam " bağlamında ele alınmaları ile " mikro-ölçek ", istenen gelecekle ilgili somut önerilerde bulunmaları ile " görülebilir ifade " ve farklı aktörlerin bir görüş üzerindeki düşüncelerinin birleştirilmesini kolaylaştıran yapıları ile "katılım" özelliklerine sahiptirler (Manzini,2003).

- Geri Beslemeli Tahmin Yöntemi

Geri beslemeli tahmin, belirsiz şartlar altında planlama stratejisidir. Sürdürülebilirlik bağlamında geri beslemeli tahmin , sürdürülebilir gelişmenin başarılı bir şekilde sağlanabilmesi için gerekli şartların tanımlanmasından sonra, günümüz şartları ile gelecek arasındaki ilişkinin stratejik bir şekilde kurulmasını sağlayacak işlemler bütünüdür (Holmberg,Robert,2000). Höjer ve Mattsson (1999) çalışmalarında , bu yöntemin istenilen geleceği tarifleyen senaryoların üretildiği normatif yönünün yanı sıra, tariflenen gelecek alternatiflerinin fiziksel ve sosyal olarak mümkün olabilirliğini kontrol eden ve potansiyel etkilerinin neler olabileceğini tartışan analitik ve eleştirel yönünün önemini vurgulamaktadırlar. Dreborg(1996), elde edilen gelecek alternatiflerinin detaylı bir plan veya tasarım ya da büyük bir karara temel oluşturmasının şart olmadığını belirtmekte ancak, bu alternatiflerin, sonuçları ile birlikte güvenilir bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Quist, Vergtagt, 2003).

Geri beslemeli tahmin yönteminin, çözümlenmesi gereken problemlerin karmaşık bir yapıya sahip olması, mevcut yaşam şartlarının bu problemlerin bir parçası olması ve büyük bir değişikliğe ihtiyaç duyulması durumunda faydalı olan bir planlama yöntemi olduğu Dreborg(1996) tarafından ifade edilmiş ve konuyla ilgilenen araştırmacılar tarafından bu özellikleri ile kabul edilmiştir. Bu yöntem, ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için bu konuların içerdiği karmaşık problemlerin sistematik ve koordine bir şekilde ele alınmasını ve meydana gelebilecek değişikliklerin daha net olarak önceden görülmesini sağlar (Holmberg,

Robert, 2000), (Höjer, Mattsson, 1999), (Kuisma, 2000), (Robert, 2005). Höjer ve Mattsson(1999) ile Robert(2005)'in çalışmalarında geri beslemeli tahmin yöntemini açıklamak amacıyla, Steen ve Akerman(1994) den alarak kullandıkları grafik, şekil 4.10 da görülmektedir. Grafikte bu yöntemin nasıl uygulanabileceği görülmektedir.

Şekil 4.10 : Geri Beslemeli Tahmin Yönteminin Uygulama Çerçevesi
(Steen, Akerman,1994 de dayanmaktadır.)

Kısa vadeli yön belirleme çalışmaları (short-term directional studies) ile uzun vadeli gelecek tahminlerinin (long-term forecasts) hedeflere belirlenen sürede ulaşmanın mümkün olmadığını gösterdiği durumlarda, yeni yollar araştırılması geri beslemeli tahmin yönteminin ana fikrini oluşturmaktadır. Şekilde a,b,c olarak görülen oklar, istenen gelecek ile günün şartları arasındaki ilişkinin analizini sağlayan alternatif yollardır (backcasts). Bu yollar, farklı gelecek imajları çizen ve potansiyel etkileri değerlendirilen senaryolardır. Kesik çizgi ile ise uzun vadeli hedeflerin başarı eşiği ifade edilmektedir (Höjer,Mattson,1999), (Robert,2005).

Geri beslemeli tahmin yöntemi, nasıl bir gelecek istendiğinin belirlenmesi aşamasında normatif, bu geleceğe nasıl ulaşılabileceğinin belirlenmesi aşamasında ise analitik ve betimleyici bir nitelik kazanmaktadır. İstenen geleceğe nasıl ulaşılabileceğinin belirlenme aşamasında gelecek senaryoları ile günün şartları arasındaki ilişkiler farklı analiz yöntemleri kullanılarak kurulmaktadır. Bu analiz yöntemleri yapılan çalışmanın niteliğine ve amaçlarına göre matematiksel modellemelerden , arşivsel ve davranışsal analizlere kadar geniş bir yelpazede ele alınabilir (Höjer, Mattsson,1999), (Robert, 2005).

Tez kapsamında geliştirilen senaryoların hazırlanmasında geri beslemeli tahmin kullanılmıştır. Böylelikle, geliştirilen senaryoların kentin günümüzde karşı karşıya olduğu problemlerden etkilenmesi engellenerek, ele alınan konut alanının istenen geleceğe ulaşabilme yollarının hedefler doğrultusunda tariflenmesi sağlanmıştır. Anatım ve katılım teknikleri kullanılarak hazırlanan senaryolar ile ele alınan konut

alanının fiziksel ve sosyo-kültürel şartları arasındaki ilişkiler ise niteliksel ve niceliksel araştırma teknikleri kullanılarak elde edilen çevre verilerinin nesnel ve davranışsal analizler ile irdelenip istatistiksel analiz ile test edilmesiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle senaryolarda öngörülen yolların bu geleneksel konut alanı için uygun olup olmadığı fiziksel ve sosyo-kültürel bağlamda değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme çalışmaları sonucunda Bursa'daki konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşımla sağlanabilmesine yönelik stratejiler geliştirilebilir. Sağlıklı öngörüler doğrultusunda geleceği yönlendirebilmek olarak tanımlanan strateji, her ne olursa olsun farklı bir şeyler yaratmak değil, temel değerlere sadık kalarak başarılı olmaktır (Ünaldı,2002). Strateji geliştirme, hedeflere ulaşabilmek için belirlenmiş olan yolların uygulanabilirliğinin değerlendirilmesinde şu dört sorunun cevaplandırılmasını içeren yaratıcı bir süreçtir : 1) güçlü yanları nasıl kullanabiliriz ? 2)zayıf yanları nasıl geliştirebiliriz? 3) fırsatları nasıl değerlendirebiliriz? 4) tehditlere nasıl karşı koyabiliriz? (wikipedia webpage). Bu bağlamda, geliştirilen model kapsamında hedeflere ulaşabilmek için senaryolar ile belirlenmiş olan yolların değerlendirme çalışmaları sonunda bu dört sorunu cevapları aranarak stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Tablo 4.1 de modelde kullanılan yöntem , teknik ve analizler görülmektedir.

Tablo 4.1 : Kullanılan yöntem ve teknikler

YÖNTEM	TEKNİK	ANALİZ
Senaryo Yazımı Normatif, Tasarım Odaklı Senaryolar	Geri Beslemeli Tahmin Anlatım,Katılım Niceliksel Araş. Tek. (tespit,arşiv araş.) Niteliksel Araş. Tek. (Gözlem,görüşme,anket)	Arşivsel Analiz Nesnel Analiz Davranışsal Analiz İstatistiksel Analiz

4.4. Modelin Uygulama Adımları

Modelin geliştirilmesinde yararlanılan senaryo yazımı yöntemi ile belirlenen geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişimini sosyo-kültürel açıdan nasıl sağlanabileceğini tarifleyen geri beslemeli tahmin senaryoları hazırlanmıştır. Bu teknik ile senaryoların hazırlanması ve değerlendirilmesi birbirini izleyen üç adımın uygulanmasını gerektirmektedir. Bu adımlar, Bursa'da belirlenmiş olan geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesinin yollarını belirlemek için geliştirilen modelin sağlıklı bir şekilde

uygulamaya dönüştürülmesini sağlamaktadır. Aşağıdaki alt bölümlerde bu adımlar açıklanmıştır.

4.4.1. Adım 1 : Hedeflerin Belirlenmesi

Modelin birinci aşamasında, tez kavramsal çerçevesinde yer alan kavramların birbirleri ile olan ilişkilerini sistematik bir hale getirmek amacıyla oluşturulan etkileşim sistemi yardımı ile, kentlerin yitirmeye başladıkları anlam ve önemi geri kazanmalarının sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi ile mümkün olduğu belirtilmiştir. Bu etkileşim sistemi, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yerine getirilmesi gereken fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikler ile kentlerde yüksek yaşam kalitesinin sağlanabileceğini de ifade etmektedir. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için öncelikle toplumda sürdürülebilirlik kültürünün oluşması gerekliliği de aynı etkileşim sistemi yardımı ile açıklanmıştır.

Bu etkileşim sisteminden uygulama çalışmalarında nasıl yararlanılabileceğini ortaya koyacak olan modelin ikinci aşamasının bu ilk adımında, etkileşim sisteminin oluşturulduğu sosyo-kültürel bakış açısıyla Bursa kenti için belirlenen hedefler şöyle sıralanabilir :

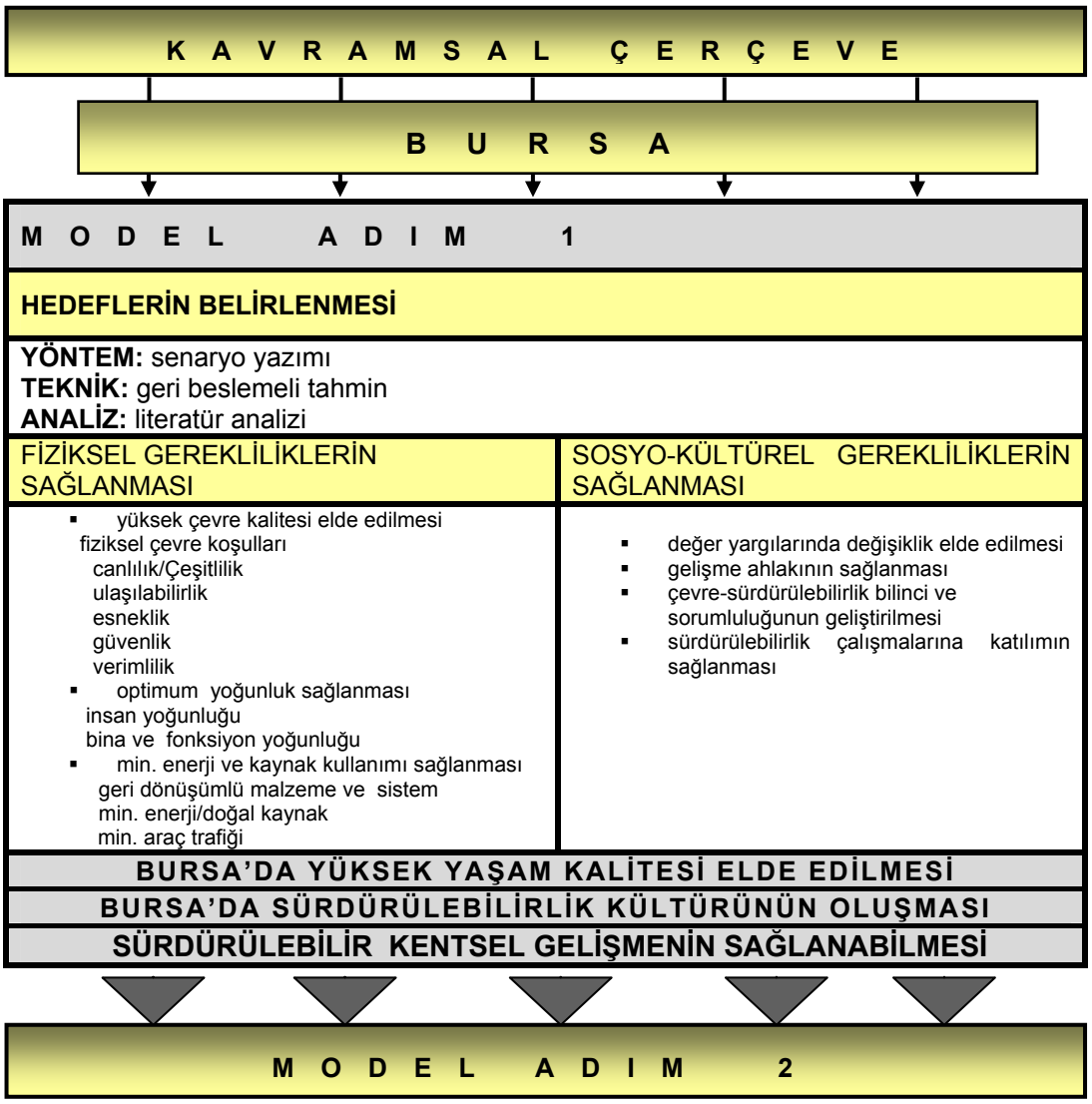
- Hedef 1: Bursa, yaşadığı hızlı endüstrileşme ve kentleşme süreci nedeniyle kaybetmeye başladığı anlam ve önemini geri kazanmalıdır.
- Hedef 2 : Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişme ile elde edilebilecek olan "yüksek yaşam kalitesi " sağlanmalıdır.
- Hedef 3 : Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için toplum genelinde "sürdürülebilirlik kültürü" oluşmalıdır.

Hedeflerin odak noktasını oluşturan sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yerine getirilmesi gereken şartlar tez kavramsal çerçevesinde sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri ile sosyo-kültürel gereklilikleri olarak ifade edilmiştir. Bu gerekliliklerin sağlanması ile hem yüksek yaşam kalitesi elde edilebilecek, hem de sürdürülebilirlik kültürü oluşacaktır. Böylelikle, sosyo-kültürel bir yaklaşım ile kavramsal olarak kurulmuş olan sürdürülebilir kentsel gelişme ve kültür ilişkisinin uygulama çalışmalarında nasıl kullanılabileceği, fiziksel gereklilikler ile birlikte sosyo-kültürel gerekliliklerin sağlanmasının da hedef olarak belirlenmesi ile netlik kazanmaktadır.

Hedeflere ulaşabilmek için sağlanması gereken fiziksel gereklilikler ; kentte yüksek çevre kalitesinin sağlanması , kentteki insan, bina ve fonksiyon yoğunluklarının

optimum düzeyde tutulması ve kentteki enerji ve kaynak kullanımının minimuma indirilmesi olarak belirlenmiştir. Sağlanması gereken sosyo-kültürel gereklilikler ; tüm kent halkının ve yetkili kişilerin değer yargılarının değişmesi ile yerel değerler ile küresel değerler arasındaki dengenin sağlanması, ekolojik,ekonomik ve sosyal dengelerin kurulması ile sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarının oluşturulması, çevre ve sürdürülebilirlik bilincinin ve sorumluluğunun bireyler ve sosyal kurumlar tarafından edinilmesi , sürdürülebilirlik çalışmalarına tüm çevrelerin katılımının artması olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.2 : Model Adım 1 Açılımı

Genel hedeflerin ve hedeflere ulaşabilmek için sağlanması gereken şartların bu ilk adımda belirlenmesinin avantajları vardır. Böylelikle sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinin yolları, belirlenen hedefler doğrultusunda tariflenebilir. Aynı zamanda, bu yolları tarifleyen senaryoların günümüzde kentte yaşanan problemlerden ve bu problemlerin altında yatan eğilimlerden etkilenip bunları

geleceğe taşıması engellenmiş olur. Uygulamanın ilk adımı olan " hedeflerin belirlenmesi " adımının detaylı açılımı tablo 4.2 de görülmektedir.

4.4.2. Adım 2 : Hedeflere Ulaşabilme Yollarının Belirlenmesi

İlk adımda belirlenen hedeflere nasıl ulaşılabileceğinin tariflenmesi ikinci adımı oluşturmaktadır. Burada önemli olan, Bursa'da ve uygulamanın yapılacağı konut alanında günümüzde yaşanmakta olan toplumsal problemlerin ve sürdürülebilirliği tehdit eden günümüz gerçeklerinin, hedeflere ulaşabilmek için öngörülecek değişimlerin yönünü etkilemesine izin verilmemesidir. Öncelikle, ulaşılabilen mevcut çalışmaların , belirlenmiş olan hedeflere ulaşmayı sağlayıp sağlayamadığı irdelenmelidir. Eğer bu çalışmalar istenilen geleceği ifade etmede yetersiz bulunursa, hedeflenen şartlara ulaşabilmek için farklı yollar araştırılmalıdır.

Bu amaçla dünyada, Türkiye'de ve Bursa'da konuyla ilgili yapılmış olan çalışmalar irdelenmiş; sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabildiği bir geleceğe ulaşabilmek için sürdürülebilirliğin fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikleri ve bunların birbirleri ile ilişkilerinin bir bütün olarak ele alınmamış olduğu belirlenerek bu durum bir eksiklik olarak saptanmıştır. Bu saptama sonucunda , belirlenen hedeflere nasıl ulaşılabileceğinin tariflenmesi için sosyal ve kültürel faktörlerin fiziksel faktörler ile birlikte ele alınırken ekonomik faktörlerin de tamamen ihmal edilmediği " tasarım odaklı ve normatif senaryolar " geliştirilmiştir. Senaryolarda, ele alınan konut alanının fiziksel çevre özelliklerinin ne yönde değişmesi gerektiğine , öngörülen değişikliklerin halkın sosyo-ekonomik durumunu nasıl etkileyeceğine , merkezi/yerel yönetim ve halk işbirliğiyle çalışmalara nasıl maddi kaynak sağlanacağına değinilerek, gerekli ekonomik ilişkiler en genel hatları ile kurulmaya çalışılmıştır.

Bu adımda, senaryolar hazırlanmadan önce, yerel halkın, kent yetkililerinin ve konu ile ilgili uzmanların düşünceleri yapılan görüşmeler ile belirlenmiş ve elde edilen sonuçlar senaryoların geliştirilmesinde veri olarak kullanılarak katılım tekniğinden yararlanılmıştır. Daha sonra, elde edilen veriler değerlendirilerek öngörülen yollar anlatım tekniğinde olduğu gibi niteliksel olarak açıklanmıştır.

Senaryolar ile sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanabilmesinin yolları belirlenmeye çalışılırken , bu amaçla öngörülen değişikliklerin sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanmasına nasıl katkıda bulunabileceği de ifade edilmektedir. Aynı şekilde, sosyo-kültürel gerekliliklerin sağlanabilmesi için öngörülen değişikliklerin fiziksel gerekliliklerin sağlanması üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. " Hedeflere ulaşabilme yollarının belirlenmesi " adımının detaylı açılımı tablo 4.3 de görülmektedir.

Tablo 4.3 : Adım 2 Açılımı

M O D E L A D I M 1

M O D E L A D I M 2

HEDEFLERE ULAŞABİLME YOLLARININ BELİRLENMESİ

- **MEVCUT ÇALIŞMALARIN HEDEFLERE ULAŞMAYI SAĞLAYIP SAĞLAMADIĞININ BELİRLENMESİ**
- **FARKLI AKTÖRLERİN DÜŞÜNCELERİNİN BELİRLENMESİ**
- **HEDEFLERE ULAŞABİLME YOLLARINI TARİFLEYEN SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SENARYOLARININ HAZIRLANMASI**

YÖNTEM : Normatif ve Tasarım Odaklı Senaryo Yazımı
Geri Beslemeli Tahmin(analitik ve betimleyici),
TEKNİK : Anlatım ve Katılım
VERİ ANALİZİ : Nesnel Çevre Analizi , Davranış Analizi

SENARYOLAR SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME FİZİKSEL GEREKLİLİKLERİNİ NASIL SAĞLAYABİLİR ?	SENARYOLAR SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİNİ NASIL SAĞLAYABİLİR ?
▪ yüksek çevre kalitesi - çevrenin fiziksel çevre koşullarının iyileştirilmesi, - çevrede canlılık ve çeşitlilik sağlanması, - çevrenin ulaşılabilirliği arttırılması, - çevredeki fonksiyonların esnekliğinin arttırılması, - çevrenin güvenliğinin arttırılması, - çevrenin verimliliğinin arttırılması ▪ optimum yoğunluk - çevrenin taşıma kapasitesi göz önünde bulundurularak yaşayan insanların yoğunluğu optimum düzeye getirilmesi, - çevrenin taşıma kapasitesi göz önünde bulundurularak bina ve fonksiyonların yoğunluğunun optimum düzeye getirilmesi, ▪ min. enerji ve kaynak -çevrede geri dönüşümlü malzeme ve sistem kullanımının teşvik edilmesi, -çevrede min. enerji ve doğal kaynak kullanımının sağlanması, -çevrede min. düzeyde araç trafiğini gerektirecek bir ulaşım sisteminin öngörülmesinin sağlanması için alternatif yolların belirlenmesi ve uygulanması ile	▪ Değer yargılarında değişiklik Yerel halk ile yerel yönetim görevlilerinin sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasını olumlu yönde etkileyecek şekilde değer yargılarını değiştirmek üzere motive edilmesi, ▪ Gelişme ahlakı Kentsel gelişme sürecinde önemli rolü olan ekonomik, politik, sosyal ve kültürel süreçlerde ele alınan kriterlerin belirlenmesinde her zaman sürdürülebilir gelişme gerekliliklerinin ön planda tutulmasının tüm ilgililer tarafından temel ilke olarak benimsenmesinin sağlanması, ▪ Çevre-sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu Yerel halk ve yerel yönetim görevlilerinin çevre koruma ve sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda bilinçlendirilmeleri ve bu konudaki sorumluluklarının farkına varmalarının sağlanması, ▪ Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım Yerel yönetim tarafından yönlendirilen sürdürülebilirliğin sağlanması konusundaki çalışmalara yerel halkın her aşamada katılımının sağlanması için alternatif yolların belirlenmesi ve uygulanması ile
SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİ SAĞLANABİLİR	**SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME FİZİKSEL GEREKLİLİKLERİ SAĞLANABİLİR**

M O D E L A D I M 3

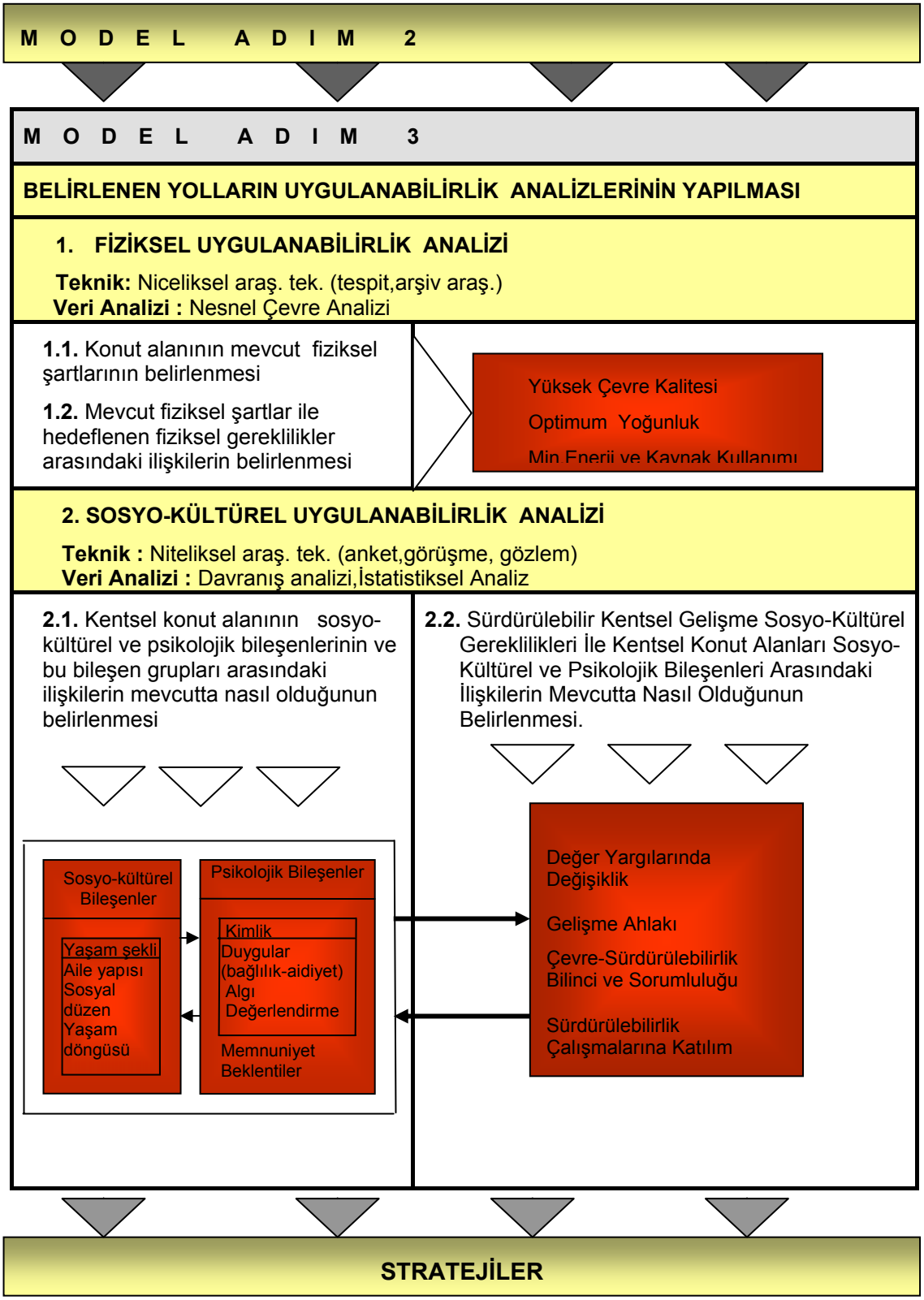
4.4.3. Adım 3 : Belirlenen Yolların Uygulanabilirlik Analizlerinin Yapılması

Bu adım, senaryolar yardımı ile bir önceki adımda tariflenmiş olan "hedeflere ulaşmanın yolları" ile "günün şartları" arasındaki ilişkilerin analiz edilerek , bu yolların uygulanmasının fiziksel ve sosyo-kültürel olarak mümkün olabilirliğinin kontrol edilmesidir. Höjer ve Mattsson(1999)'a göre bu adım geri beslemeli tahmin yöntemi ile hazırlanan senaryoların analitik ve eleştirel yönünü ifade eder ve uygulama çalışmasının asıl başlangıcıdır.

Bursa'da belirlenmiş olan geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sosyo-kültürel bir yaklaşımla belirlenen hedeflere nasıl ulaşılabileceğini tarifleyen senaryolar ile bu konut alanının mevcut şartları arasındaki ilişkilerin analizi, "fiziksel uygulanabilirlik analizi" ve "sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizi" olarak iki bölümden oluşmaktadır. Fiziksel uygulanabilirlik analizi kapsamında; belirlenen konut alanı için geliştirilen senaryolarda öngörülen, sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanabilmesine yönelik çalışmaların uygulanabilirliği irdelenmektedir. Bu amaçla öncelikle, ele alınan geleneksel konut alanının mevcut fiziksel şartları ; arşiv analizi, fiziksel tespit ve gözlem teknikleri ile belirlenmektedir. Daha sonra, belirlenen "mevcut fiziksel şartlar" ile "hedeflenen fiziksel gereklilikler" arasındaki ilişkiler nesnel çevre analizi ile analiz edilmektedir. Böylelikle hedeflenen fiziksel gereklilikler olan; yüksek çevre kalitesi,optimum yoğunluk ve minimum düzeyde enerji ve kaynak kullanımının sağlanabilmesi için senaryolarda öngörülen yolların uygulanabilir olup olmadığı belirlenebilir.

Sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizi kapsamında ; geliştirilen senaryolarda öngörülen, sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanabilmesine yönelik çalışmaların uygulanabilirliği irdelenmektedir. Bu amaçla öncelikle, ele alınan Hisar bölgesinin mevcut sosyo-kültürel özellikleri ; sakinlerin aile yapıları, yaşam döngüleri, yaşam şekilleri ve çevredeki sosyal düzenin irdelenmesi ile belirlenmektedir. Bölgenin psikolojik özellikleri; sakinlerin çevreye olan bağlılık ve aidiyet duyguları , algı ve değerlendirme düzeyleri ve bunlara bağlı olarak gelişen çevre kimliğinin niteliği, çevreden memnun olma düzeyleri ve beklentileri irdelenerek belirlenmektedir. Bu tespitlerde gözlem, görüşme ve anket teknikleri,bileşenler arası ilişkilerin kurulmasında ise istatistiksel analizler kullanılmaktadır. Daha sonra, bölgedeki mevcut durum, sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri kapsamındaki "çevre-sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu" ile "sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım" bağlamında irdelenerek halkın bu konulardaki düşünceleri ortaya çıkarılmaktadır.

Tablo 4.4 : Adım 3 Açılımı

“Mevcut sosyo-kültürel ve psikolojik şartlar “ ile “hedeflenen sosyo-kültürel gereklilikler” arasındaki ilişkiler istatistiksel analizler ve davranış analizi yardımı ile değerlendirilmektedir. Bu işlemler dizisi sonunda, hedeflenen sosyo-kültürel gerekliliklere ulaşabilmek için senaryolarda öngörülen yolların uygulanabilir olup olmadığı belirlenebilir. “ Belirlenen yolların uygulanabilirlik analizlerinin yapılması“ adımının detaylı açılımı tablo 4.4 de görülmektedir.

Diğer yandan , bu adımda, kavramsal çerçevede yer alan ; konut alanları psikolojik ve sosyo-kültürel bileşenleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve daha sonra bu bileşenler ile sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri arasındaki ilişkilerin ortaya koyulması ile yaşanılan çevrenin psikolojik ve sosyo-kültürel bileşenlerinin sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasındaki etkisinin ne boyutta olduğu belirlenmektedir. Ayrıca, konut alanlarının sahip oldukları psikolojik ve sosyo-kültürel bileşenleri ile sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilebilmesi için uygun kentsel mekanlar olup olmadıkları belirlenmekte ve böylelikle kavramsal çerçeve ile belirlenmiş olan “sürdürülebilir kentsel gelişme - kültür - konut alanları “ etkileşim sisteminin geçerliliği tartışılabilmektedir.

4.5. Bölüm Sonucu

Bölüm 4 kapsamında , bölüm 3 de belirlenmiş olan , “ sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları “ etkileşim sisteminden yola çıkılarak geliştirilen model yardımı ile Bursa’da seçilen geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesinin nasıl mümkün olabileceği belirlenmiştir. İki aşamalı olarak geliştirilen modelin ilk aşamasında; sürdürülebilir kentsel gelişme gerekliliklerinin konut alanlarında fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerden yararlanılarak nasıl sağlanabileceği sosyo-kültürel bir yaklaşım ile ortaya koyularak sürdürülebilir kentsel gelişme , kültür ve konut alanları arasındaki ilişkiler netleştirilmiştir. Modelin ikinci aşamasında; ilk aşamada kuramsal olarak ortaya koyulmuş olan ilişkilerden yararlanılarak, Bursa’daki geleneksel bir konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesinin yolları araştırılmıştır. Sürdürülebilirlik çalışmalarında sıklıkla kullanılan senaryo yazımı yönteminin, geri beslemeli tahmin tekniği ile uygulanmasını içeren ikinci aşama; hedeflerin belirlenmesi, hedeflere ulaşabilme yollarının belirlenmesi ve belirlenen yolların uygulanabilirliğinin analiz edilmesi olmak üzere birbirini izleyen üç uygulama adımından oluşmaktadır .

Modelin geliştirildiği Bursa kentinde ”fiziksel ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik gerekliliklerinin sağlanması yoluyla yüksek yaşam kalitesinin elde edilmesi ”, birinci adımda hedef olarak belirlenmektedir. Bu hedefe ulaşabilme yollarının, geri beslemeli tahmin tekniği ile hazırlanan senaryolar yardımıyla tariflenmesini içeren ikinci adımda katılım ve anlatım teknikleri ile geliştirilen senaryolarda veri olarak kullanılmak üzere, yerel halk , yerel yönetim yetkilileri ve uzmanların konu ile ilgili düşüncelerini almaya yönelik görüşmeler yapılmaktadır. Geliştirilen senaryoların söz konusu geleneksel konut alanı için uygun olup olmadığı ; bu alanın mevcut fiziksel ,sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerinin verilendirilerek birbirleri arasındaki ilişkilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulguların sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikleri bağlamında değerlendirilmesi ile üçüncü adımda belirlenmektedir. Böylelikle, senaryolarda öngörülen çalışmaların uygulanabilirliklerinin ne boyutta olduğu farklı açılardan ele alınarak irdelenebilmektedir.

Bu modelin uygulanması ile elde edilen sonuçların, Bursa’daki konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşımla sağlanabilmesine yönelik stratejiler geliştirilmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu model yardımı ile geliştirilecek stratejiler, günümüzde kentte yaşanan problemler ve bunların nedenlerinin geleceğe taşınarak gelişmelerin yönünü etkilemesini engelleyebilir. Bu şekilde; ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasına engel olan günümüz problemlerinin altında yatan nedenlerin sosyo-kültürel bir yaklaşımla nasıl ortadan kaldırılabileceği belirlenebilir.

Bir sonraki bölümde , bu bölüm kapsamında geliştirilen modelin, uygulama alanı olarak seçilen Bursa kentindeki geleneksel bir konut alanında nasıl uygulamaya koyulduğu modelin içerdiği adımlara paralel olarak aktarılmış, elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

BÖLÜM 5. MODELİN BURSA KENTİ ÖRNEĞİNDE UYGULANMASI

Bu bölüm kapsamında, Bursa kenti için sosyo-kültürel bir yaklaşım ile geliştirilmiş olan konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi modeli Bursa'da seçilen geleneksel konut alanında uygulanmıştır. Uygulama çalışmasından elde edilecek sonuçlar, söz konusu geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo - kültürel bir yaklaşımla sağlanabilmesi için stratejiler belirlenmesini sağlayacaktır. Geliştirilen stratejiler ile konut alanlarında yapılacak bütün çalışmalarda, sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun üzerinde önemle durularak bu noktadan hareketle uygulamaların yapılması gerekliliğinin ortaya koyulacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışmanın ayrıntıları ve elde edilen sonuçlar aktarılmadan önce, uygulama alanının özellikleri aktarılmıştır.

5.1. Belirlenen Konut Alanının Özellikleri

Bursa 'da, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) tarafından 1979 – 1998 yılları arasında alınan çeşitli kararlar ile belirlenmiş olan, farklı özelliklere sahip ve farklı büyüklüklerde on iki kentsel sit alanı bulunmaktadır. Bu alanlardan beşi kent içi geleneksel konut dokusu içermektedir (Alptekin,Yıldız,2005). " Maksem'in Doğusu – Gökdere – İpekçilik ", " Setbaşı – Yeşil – Emirsultan " , "Tophane Yamaçları", "Kayhan-Reyhan-Hanlar Bölgesi", "Maksem'in Batısı-Hisar-Muradiye" olarak adlandırılan bu bu bölgelerden, "Maksem'in Batısı-Hisar-Muradiye" kentsel sit alanı modelin uygulama çalışmasının gerçekleştirileceği alan olarak belirlenmiştir. Bu alan, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.02.2000/7712 sayılı kararıyla 3.derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir ve yer yer 1.derece arkeolojik sit alanları içermektedir. Tophane bölgesinde bulunan ve tarihi Bursa kent surları ile çevrili olan alanın eski adı "Hisar" mahallesi iken günümüzde dört ayrı mahalle içeren bir kentsel konut alanıdır. Bu alan, tarihi kentin ilk kurulduğu bölge olması, tarihi kent merkezine yürüme uzaklığında olması ve yoğun bir konut dokusuna sahip olması nedenleri ile bu beş geleneksel konut

bölgesi içinden tercih edilmiştir. Bu özellikleri ile yerleşme, bir yandan uzun bir zaman dilimi içinde geçirdiği fiziksel ve sosyo-kültürel değişikliklerin izlenmesine olanak tanımaktayken, diğer yandan kentin günümüzdeki sosyo-kültürel dinamiklerini de yansıtmaktadır. Mimari ve kültürel miras niteliği taşıyan anıtsal yapılar ve geleneksel konutlar içeren , organik bir kentsel dokuya sahip olan uygulama alanı aynı zamanda günümüz apartmanları ve müstakil konutlarını da barındırmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme-kültür-konut alanları etkileşiminin farklı birkaç konut tipini barındıran böyle bir kent içi konut alanında değerlendirilmesi, konut tipleri arasında karşılaştırma yapılmasını da mümkün kılmaktadır.

Çalışma alanının sınırları , tarihi kale surlarının içinde kalan dört mahalleden üçü olan "Kavaklı" , "Osmangazi" ve "Mollagürani" mahallelerini kapsamaktadır. Sur içindeki dördüncü mahalle olan "Alaaddin" mahallesi, sınırları içinde bulunan geleneksel konut sayısı daha az olduğu ve mahallenin büyük bir kısmı sur dışında kaldığı için tercih edilmemiştir. Bu alanda bulunan anıtsal yapıların bir çoğu 1801 büyük Bursa yangınında ve daha sonra 1855 yılı depreminde büyük hasar görmüş ve ileriki yıllarda bazıları yeniden yapılmış , bazıları ise onarılmıştır(Osmangazi Bel.,Bursav,2005). Günümüzde hala kullanıma açık olan anıtsal yapılar mevcuttur. Sivil mimari örneklerinin ise büyük bir çoğunluğu harap olmuş , ayakta kalabilenler ise yanlış politikalar nedeniyle yavaş yavaş yok olmaya devam etmiştir. Günümüzde, alandaki konutların yaklaşık %15 i geleneksel konuttur, ancak gerekli ilgiyi göremeyen bu konutların büyük bir kısmı yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Tarih içinde bölgede yaşamış olan halkın yüksek sosyo-ekonomik seviyede ve çoğunlukla Bursa'nın ileri gelen kişilerinden oluştuğu belirlenmiştir. Günümüzde eski Bursa'lıların bir kısmı hala bölgede yaşamlarını sürdürmektedir, ancak bölgede diğer kentlerden Bursa'ya göç etmiş, orta ve düşük sosyo-ekonomik seviyede bir grup insan da bulunmaktadır.

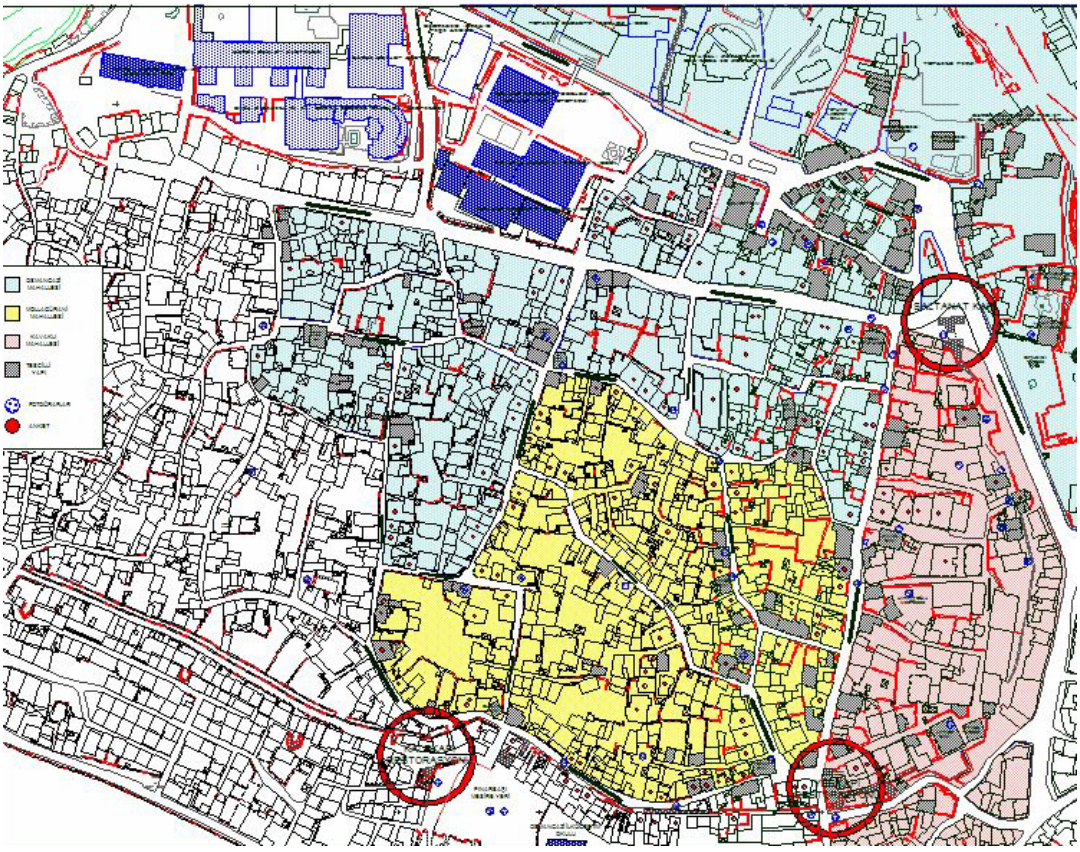
Şekil 5.1 : Uygulama alanından görünümler

Belirlenmiş olan konut alanı, modelin ilk aşaması olan kavramsal çerçevede konut alanlarının fiziksel bileşenleri olarak yer alan " konut konumu" ve "konut tipi " dikkate alınarak şu şekilde tariflenebilir :

- Konut Konumu : uygulama alanında bulunan konutlar konumları itibarı ile " kent içi " konut sınıfında yer almaktadır.
- Konut Tipi : uygulama alanı iki farklı konut tipi içermektedir ; "müstakil kullanımlı konutlar" ve "müşterek kullanımlı konutlar". Müstakil kullanımlı konutlar kendi içinde geleneksel konutlar ve müstakil tek evler olarak ayrılmakta, her iki tip te bahçeli ve bahçesiz olma durumlarına göre değerlendirilmektedir. Apartman daireleri ise ; ortak bir giriş mekanı ile birlikte eğer varsa bahçe ve depo alanlarını söz konusu birim içinde yaşayan tüm insanlar ile ortak olarak kullandıkları için "müşterek kullanımlı konutlar" olarak nitelendirilmiştir. Şekil 5. 2 de uygulama alanındaki konut tiplerinden örnekler , Şekil 5.3 de uygulama alanının, alan çalışması kapsamında tespit edilmiş olan bugünkü durumu görülmektedir.

Şekil 5.2. Uygulama alanındaki konut tiplerinden örnekler

Şekil 5.3 : Uygulama Alanı Mevcut Durumu

5.2. Uygulama Çalışması

Bu bölümde; Bursa kenti için geliştirilmiş olan modelin, bir üst bölümde genel özellikleri aktarılmış olan geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel açıdan sağlanabilmesi için ilk aşamada kavramsal olarak ortaya koyulmuş olan etkileşim sisteminden nasıl yararlanabileceği belirlenmektedir. Bu amaçla, modelin ikinci aşamasını oluşturan uygulama adımlarının gereklilikleri yerine getirilmiştir. Bu adımlar kapsamında, öncelikle modelin ikinci aşamasında yararlanılan senaryo yazımı yönteminde kullanılan geri beslemeli tahmin tekniği ile hedefler belirlenmiştir. Bir sonraki adımda, hedeflere ulaşabilmenin yollarını belirlemek üzere anlatım ve katılım teknikleri kullanılarak senaryolar hazırlanmış ve son olarak bu senaryoların uygulanabilirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan çalışmalar aşağıdaki bölümlerde aktarılmıştır.

5.2.1. Hedeflerin Belirlenmesi

Modelin uygulama aşamasının ilk adımı olan “hedeflerin belirlenmesi” kentsel ölçekte gerçekleştirilen bir çalışmadır. İlk aşamada oluşturulan etkileşim sisteminden

uygulama çalışmalarında nasıl yararlanılabileceğini ortaya koyabilmek için, Bursa kenti için belirlenen hedefler şöyle sıralanabilir :

- Hedef 1: Bursa, yaşadığı hızlı endüstrileşme ve kentleşme süreci nedeniyle kaybetmeye başladığı anlam ve önemini geri kazanmalıdır.
- Hedef 2 : Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişme ile elde edilebilecek olan "yüksek yaşam kalitesi " sağlanmalıdır.
- Hedef 3 : Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için toplum genelinde "sürdürülebilirlik kültürü" oluşmalıdır.

Etkileşim sisteminde , kültürün en önemli ifadelerinden biri olarak ele alınan yaşam şekli ile sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması için oluşturulması gereken sürdürülebilirlik kültürü arasındaki dönüşümsel ilişkiler ifade edilmiştir. Konut alanları ile yaşam şekli arasında da aynı şekilde dönüşümsel bir ilişki söz konusudur. Bu durumda, konut alanları ile sürdürülebilirlik kültürü arasında var olduğu ileri sürülen dönüşümsel ilişkiden yararlanılmalı ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için konut alanlarından yola çıkılmalıdır.

Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için gerekli olan sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında konut alanlarındaki yaşam şekli etkili ise ; bu yaşam şeklini etkileyen fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenlerden yararlanılarak sürdürülebilir kentsel gelişmenin iki temel bileşeni olan fiziksel ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik gerekliliklerinin sağlanması mümkün olabilir. O zaman, Bursa için ortaya koyulan hedeflere ulaşabilmek üzere uygulamanın gerçekleştirildiği konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanması hedef olarak belirlenmelidir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmesi konut alanında yüksek yaşam kalitesinin elde edilmesini sağlarken sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasını da destekleyerek ana hedeflere ulaşmayı sağlayacaktır. Bu durumda seçilen geleneksel konut alanı için belirlenen hedefler şöyle sıralanabilir :

- Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri yerine getirilmelidir.
  - konut alanında yüksek çevre kalitesi sağlanmalıdır,
  - konut alanındaki insan, bina ve fonksiyon yoğunlukları optimum düzeyde tutulmalıdır,
  - konut alanındaki enerji/kaynak kullanımı minimum düzeye indirilmelidir.
- Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri yerine getirilmelidir.

-kent yetkilileri ve konut alanı sakinlerinin değer yargılarının sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi yönünde değişmesi sağlanmalıdır,

-çevre ve sürdürülebilirlik bilincinin ve sorumluluğunun konut alanı sakinleri ve sosyal kurumlar tarafından edinilmesi sağlanmalıdır,

-sürdürülebilirlik çalışmalarına tüm ilgili çevrelerile birlikte halkın katılımı sağlanmalıdır.

Fiziksel gerekliliklerin yerine getirilmesi hedefine ulaşılabildiği taktirde ; söz konusu konut alanının geleneksel dokusu korunabilir, bu doku içindeki kültürel ve tarihi miras niteliğindeki anıtsal ve sivil mimari yapıtların daha fazla yıpranmasına engel olunarak korunmaları sağlanabilir, bu eserlerin günün şartlarına uygun bir şekilde kullanımına olanak verilerek canlı bir sosyal ve kültürel yaşama sahne olan mekanlar haline gelmeleri yeniden sağlanmış olur. Bu durum Bursa için belirlenmiş olan hedef 1 ve hedef 2 ye ulaşılabildiğini gösterir.

Sosyo-kültürel gerekliliklerin yerine getirilmesi hedefine ulaşılabildiği taktirde; kent yetkilileri ve kent sakinlerinin sürdürülebilirliğin öneminin bilincine varması ve gerekli sorumlulukları yerine getirmeyi kabullenmesi sağlanabilir.Bu da, kentin sahip olduğu fiziksel, mekansal, sosyal ve kültürel değerlerin korunarak yaşatılması için çaba gösterileceği anlamındadır. Bu şekilde kent ve kentliler, kendi öz değerleri ile gelenek, görenek ve sosyal normlarından oluşan kültürel yaşamı ve bu yaşamı barındıran fiziksel çevreyi koruyarak geliştirmeyi sağlayabilir. Bu durum Bursa için belirlenmiş olan hedef 3 e ulaşılabildiğini gösterir.

5.3.2. Hedeflere Ulaşabilme Yollarının Belirlenmesi

Bu bölümde, bir üst bölümde belirlenmiş olan hedeflere ulaşabilmek için; uygulama alanının fiziksel , sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerinden yararlanılarak buradaki yaşam şeklinin, sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasına katkıda bulunur hale gelmesinin yolları belirlenmeye çalışılmaktadır. Hedeflere ulaşabilmek için farklı yollar aramadan önce, kentte konu ile ilgili bugüne kadar yapılmış olan ve yapılması düşünülen çalışmalar irdelenerek bu çalışmaların hedeflere ulaşabilme konusunda ne kadar yeterli olabildiği belirlenmelidir. Aşağıdaki bölümde bu çalışmalar aktarılmıştır.

5.3.2.1. Mevcut Çalışmaların Değerlendirilmesi

Bursa Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri tarafından ortak olarak gerçekleştirilen konut alanları ile ilgili çalışmalar kentin giderek daha büyük alanlarını kaplamaya başlayan hisseli kaçak yapılaşma alanları üzerinedir. Sanayileşme ile birlikte hızla göç alan ve bu göçle oluşan arazi taleplerine cevap

veremeyen Bursa bir taraftan kaçak yapılaşma ile mücadele etmekte , bir taraftan da Bursa Ovası ve Uludağ'ı bu baskıdan nasıl koruyacağının planlarını yapmaktadır. Hisseli kaçak yapılaşma alanları kent bütününde fiziksel ve sosyal problemlerin en çok yaşandığı alanlar oldukları ve hızla yayıldıkları için bu bölgelerin sağlıklaştırılması çalışmalarına öncelik verilmiştir. " Sağlıklaştırılması yapılacak konut alanları " kapsamına alınan bu bölgeler için yoğunluğun arttırıldığı , mevcut dokunun iyileştirilmesini amaçlayan dönüşüm projeleri hazırlanmış ancak parsellerin çoğunun hisseli olması ve dönüşüm için yeterince talep olmamasından dolayı bu projeler uygulanamamıştır. Bu nedenle bu bölgeler mevcut durumları ile sağlıklaştırılacak alanlar olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmalar devam etmektedir (Yıldırım Belediyesi, Çalışma Raporu, 2002). Ayrıca, kent sınırları genişledikçe merkezde kalmaya başlayan Karayolları, D.S.İ. , Köy Hizmetleri gibi büyük kamu kuruluşlarının kent merkezi dışına taşınması ve bu alanlar için dönüşüm projeleri hazırlanması çalışmaları da devam etmektedir.

Bu çalışmalar yapılırken, kentsel dönüşüm ve konut alanları sağlıklaştırma çalışmalarının fiziksel mekanın iyileştirilmesi amaçlı olmakla birlikte olumlu sosyal getirilere de vesile olacağı gerçeği yetkililerce fark edilmiştir ve bu doğrultuda da bir çaba vardır. Bir kısmı uygulama, bir kısmı da projelendirme aşamasında olan pilot çalışmaların sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması yolunda önemli birer adım olması ve örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Kentin sürdürülebilir gelişmesinin sağlanmasının bir gereklilik olduğunun yerel yönetimde rol alan yetkili kişiler tarafından biliniyor olması ve bunun sağlanabilmesi konusunda girişimlerde bulunulması Bursa için önemli bir gelişmedir. Ancak kent genelinde kapladığı alan olarak önemli bir yüzdeye sahip olduğu için hisseli kaçak yapılaşma alanlarının üzerinde yoğun olarak çalışılıyor olması , kentteki konut alanları sınıflandırılmasında yer alan diğer konut alanları üzerinde yeterince durulmaması sonucunu getirmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan konut alanları sınıflandırmasında "tarihi doku" ve "tarihi niteliği olan konut alanları" olarak ifade edilen geleneksel konut alanları Bursa kent kimliği ve kültürünün belirlenmesinde , diğer tüm konut alanları ile karşılaştırıldığında , en büyük rolü oynamaktadır. Ancak kent bütününü etkileyen bu kadar önemli kentsel alanlar olmalarına rağmen geleneksel konut alanları ve bulundukları çevreler yeterince ilgi görmemektedir. Bursa için çok değerli bir kültürel miras olan Cumalıkızık Köyü'nü Koruma - Yaşatma Projesinin başarı ile gerçekleştirilerek olumlu sonuçlar alınmasından sonra, benzer niteliklerde olan Gümüştepe Köyü için de aynı paralelde bir projenin hazırlıklarına başlanmıştır.

Kültürel ve mimari mirasın korunması yolundaki bu çalışmalar çok önemli ve değerli olmakla birlikte, gerçekleştirildikleri bölgeler kentsel konut alanları içine girmeyen , kentsel yerleşme dokusundan belli bir uzaklıkta olan alanlardır. Dolayısıyla içe dönük bir yaşam sürmektedirler ve ancak turistik amaçlar ile ziyaret edilen bu alanların korunması ve geliştirilmesi yönündeki çalışmalar, sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmaları içinde kent geneli ile bütünleşmesi beklenemeyecek özel çalışmalardır. Büyük bir kısmı kent merkezinde yer alan çok değerli geleneksel konut alanları sorunları ile başbaşa bırakılmış durumdadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, Kentsel Gelişme Şubesi tarafından hazırlanan "Bursa Merkez Analitik Etüd Raporu"(2003)nun Konut Alanlarındaki Sorunlar bölümünde geleneksel konut alanları ile ilgili şu açıklama yer almaktadır :

> „ *Bursa'nın tarihsel niteliğinden dolayı tarihsel merkezindeki sit alanları içinde kalan konut alanlarının sağlıklı bir şekilde korunması ve geliştirilmesi beklenirken maalesef bu amaca da ulaşılamamıştır. Bu bölge içinde kalan konutların bir bölümü eskimiş olup onarımlarının yapılması gerekmektedir. Özellikle bu alanlarda çöküntü alanlarından çok , gezilen müze anlayışının oluşması sağlanmalıdır."*

Aynı raporun çözüm önerileri bölümünde ise yukarıdaki şekilde belirtilen soruna şu çözüm getirilmiştir :

> *„ Özellikle Osmangazi İlçesinin kentsel sit alanı içinde kalan yerleşim alanlarının mutlak bir şekilde iyileştirilmeye gidilmesi gerekmektedir. Bu sadece yeniden konut alanlarının yapılması anlamına gelmemelidir, mevcut konut birimlerinin gerek dış cephe, gerekse içinin revize edilmesi ile de gerçekleştirilebilir. Ayrıca yapılan plan değişikliklerinin uygulamaya geçebilecek şekilde yapılması ve bu planın uygulanabilmesi için gerekli şartların hem ekonomik hem de yerel boyutta hazır olması sonucunda çok daha kısa bir zaman diliminde bu yenilemenin olacağı düşünülmektedir."*

Osmangazi Belediyesi, Bursa'nın sahip olduğu tarihi ve kültürel değerleri ile birlikte bir Osmanlı başkentine yakışır hale getirilmesi amacıyla "Bursa Kültür Yolu Canlandırma" projesini geliştirmiştir. Bu proje kapsamında, Bursa'da bulunan ve her biri yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtan önemli birer belge olan " Sultan Külliyeleri " ni birbirine bağlayan bir güzergah belirlenerek "Kültür Yolu" olarak nitelendirilmiştir. Bu yolu canlandırmaya yönelik çalışmalar kapsamında özellikle anıtsal yapıların restorasyon çalışmaları yapılmıştır ve bu çalışmaların bir kısmı devam etmektedir (TKB Yarışma Sunumu,2005). Tez çalışmasının uygulama alanı olarak seçilen "Hisar ve Surlar Bölgesi " , "Kültür Yolu Canlandırma Projesi" ile belirlenen "Kültür Yolu" nda bulunan ana bölgelerden biridir ancak proje kapsamında özellikle bölgedeki surlar ve sur kapılarının ve diğer anıtsal yapıların restorasyonları üzerinde durulmakta, geleneksel konut dokusu ile ilgili herhangi bir girişim yer almamaktadır.

Yapılan arşiv analizleri ve görüşmeler sonucunda, modelin uygulama alanı olarak seçilen geleneksel konut alanı ile ilgili özel bir çalışma olmadığı , yapılmakta olan çalışmaların tek yapı ölçeğindeki restorasyon çalışmaları ile sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bursa'da mevcut olan tüm geleneksel konut alanlarının ise, yerel yönetimin konut alanları ile ilgili çalışmalarında kentsel konut alanları sınıflandırmasında yer aldığı , ancak , sorunlarının belirlenerek çözüm alternatifleri geliştirilmek üzere çalışmaların henüz yapılmamış olduğu belirlenmiştir. Bu nedenlerle, belirlenen geleneksel konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için hedeflenenlere ulaşma konusundaki mevcut çalışmalar yetersiz bulunarak, hedeflere ulaşabilmek için farklı yollar belirlenmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla, farklı yolların tariflendiği senaryo alternatifleri geliştirilmiştir. Senaryoların geliştirilmesinde kullanılan katılım tekniği gereği öncelikle konuyla ilgili farklı aktörlerin düşünceleri belirlenmiştir. Bu çalışmalar aşağıdaki bölümde aktarılmıştır.

5.2.2.2. Farklı Aktörlerin Düşüncelerinin Belirlenmesi (Alan Çalışması 1)

Konu ile ilgili farklı aktörlerin düşüncelerinin belirlenmesi için yapılan çalışmalar iki bölümden oluşmaktadır :

1) yerel halkın konu ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesi amacı ile, uygulama alanında ikamet eden insanlar arasından ulaşılmış olan 162 kişi ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket, senaryoların geliştirilmesinde kullanılmak üzere halkın nasıl bir çevre ve yaşam istediğinin ve bu isteklerin nedenlerinin belirlenmesine yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular ile insanların, yaşadıkları çevrenin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerin korunarak günümüz şartlarına uygun bir şekilde kullanımını sağlayacak fiziksel ve mekansal düzenlemeleri kabul edip etmeyecekleri, yaşamlarında meydana gelecek sosyal, ekonomik ve kültürel değişikliklere ne kadar hazır oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler apartman dairesi ve ya geleneksel konut sakinlerine ait olmalarına göre ayrılarak konut tipinin yaşam şekli üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket formu Ek B. 1 de görülmektedir.

2) kent yetkilileri ve konu ile ilgili profesyonellerin (mimar, kent plancısı, öğretim üyesi, sivil toplum örgütleri üyeleri) düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla, yerel yönetimlerinde çeşitli görevlerde bulunan yetkililer ve konu ile ilgili meslek sahiplerinden oluşan toplam 30 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Bu kişilere , Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için konut alanlarında neler yapılması gerektiği ve geleneksel konut alanlarının içerdikleri tüm değerler ile birlikte

nasıl korunarak yaşatılabileceğine yönelik sorular sorulmuştur. Görüşme formu Ek B.2 de görülmektedir.

Yerel halkın düşüncelerinin belirlendiği çalışmanın birinci bölümünün değerlendirme sonuçlarına göre ; sakinler yaşadıkları çevrenin daha bakımlı, daha modern ve daha prestijli olmasını istemektedirler. Bunun için yapılması istenenler sıralandığında; ilk sırayı çevredeki geleneksel konutların onarılarak kullanılabilir hale getirilmesi(%85), ikinci sırayı çevrede yeni yeşil alan ve çocuk parkları yapılması (%46), üçüncü sırayı çevrede yeni otopark alanları tahsis edilmesi (%24) almaktadır. Geleneksel konutların günümüz kullanımına uygun hale getirilmesi için neler yapılabileceği sorulduğunda alınan cevaplar istek yoğunluğuna göre sıralandığında ise; ilk sırayı, onarılan geleneksel konutların tekrar ikamete açılması ve boş parsellerde yeni ve modern konut birimlerinin inşa edilmesi (%82); ikinci sırayı, onarılan geleneksel konutlarda farklı fonksiyonlara yer verilmesi ve boş parsellerde çevrenin sakinleri dışındaki insanlar tarafından da kullanımına olanak verecek binalar inşa edilmesi ; üçüncü sırayı ise onarılan geleneksel konutların ve boş parsellerde inşa edilecek yeni binaların, çevre sakinleri ve kentliler dışındaki insanların da çevrenin sahip olduğu tarihi , kültürel ve mimari değerlerden faydalanmaları için konaklama birimleri olarak hizmet etmesi için yapılacak işlemler almaktadır.

Yerel halkın düşüncelerinden çıkarılabilecek sosyo-ekonomik bağlamdaki sonuç ise şöyle özetlenebilir : insanların %56 sı çevrede yapılacak yeni düzenlemelerde öngörülen farklı fonksiyonlarda sağlanacak iş imkanına olumlu yaklaşmaktadırlar. Geleneksel veya müstakil konut sahibi çevre sakinlerinin % 27 si konutunun bir kısmı veya tamamının başka bir fonksiyon verilerek kullanılmasını ve kendisine de burada bir iş imkanı sağlanmasını istediğini , %24.7 si ise bu konuda uygulama yapıldıktan sonra bir karar verebileceğini belirtmiştir.Elde edilen sonuçlar çevre halkının genel olarak çevreye yapılacak olumlu müdahalelere karşı olmadığını ancak bazı tereddütleri olabileceğini göstermektedir.

Çevre sakinlerinin düşünceleri yaşadıkları konut tipine göre karşılaştırıldığında ; bölgenin mevcuttakinden daha yoğun bir konut bölgesi haline gelmesi her iki grup tarafından da eşit kabul edilebilecek oranda uygun görülmektedir. Bu oran geleneksel ve müstakil konut sakinlerinde %80, apartman dairesi sakinlerinde %83 tür. Çevrede farklı fonksiyonlara yer verilmesi, geleneksel ve müstakil konut sakinleri tarafından %77 oranında kabul edilirken, apartman dairesi sakinleri arasında bu oran %69 a düşmektedir. Çevrede turizme yönelik fonksiyonlara yer verilmesi ilk grup tarafından %68 oranında kabul edilirken, ikinci grupta bu oran %58 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar, geleneksel konut sakinlerinin çevreye farklı fonksiyonlar

getirilmesi durumunda konutlarının değer kazanacağı , kendilerinin de ekonomik açıdan desteklenecekleri için bu konuya olumlu baktıklarını düşündürmektedir. Apartman dairelerinin bu durumdan doğrudan etkilenmemesi ise, bu konut sakinlerinin farklı fonksiyonlara karşı belirli bir tepki vermemelerini açıklamaktadır.

Kent yetkililerinin ve uzmanların düşüncelerinin belirlendiği çalışmanın ikinci bölümü değerlendirildiğinde iki tür sonuç ile karşılaşılmıştır. Bunlardan ilki, çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanabilmesi için turizmin bir araç olarak kullanılmasının uygun olduğu, bu amaçla turizme yönelik konaklama, yeme-içme, alışveriş, gösteri-sergileme fonksiyonlarının öngörülebileceğidir.İkinci önemli sonuç ; kent içi konut stoğunun optimum yoğunlukla kullanımının uygun olduğu yönündeki düşüncelerin görüşme yapılan yetkililer arasında %50 oranında olduğudur. Bu durum, kent içi konut alanlarından, çevrenin taşıma kapasitesinin sınırları dahilinde mümkün olan maksimum düzeyde faydalanmanın olumlu getirileri konusunda tereddütler olduğunu göstermektedir. Farklı aktörlerin konu ile ilgili düşünceleri belirlendikten sonra geliştirilen senaryolar, anlatım tekniği kullanılarak niteliksel olarak aşağıdaki bölümde tariflenmiştir.

5.2.2.3. Senaryoların Geliştirilmesi

Uygulama alanı olarak seçilen Hisar bölgesinde sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanarak hedeflere ulaşmanın nasıl mümkün olabileceğini tarifleyen üç farklı kentsel gelişim senaryosu öngörülmüştür. Senaryolar, hedeflere ulaşmayı sağlayacak somut öneriler içeren farklı çözüm yolları sunarken, mevcut teknolojik ve sosyo-ekonomik faktörleri göz ardı etmeyen , farklı aktörlerin düşüncelerini ortak bir noktada birleştiren yapıları ve çevrede öngörülen yaşamın fiziksel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yansımalarını ele almaları ile tasarım odaklı senaryo özelliklerine sahiptirler. Senaryoların her üçünün de sahip oldukları ortak özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir :

- **Yüksek çevre kalitesi :** bu fiziksel gerekliliğin sağlanması için alt bileşenleri bağlamında öngörülenler aşağıda özetlenmiştir.

Fiziksel Çevre Koşulları : Senaryoların her üçünde de mevcut geleneksel konut dokusunun ve anıtsal yapıların yenilenmesi için gerekli çalışmaların yapılması,apartmanların gerekli cephe ve yakın çevre düzenlemelerinin yapılması, gerekli yaya ve araç yolları ile otopark alanları düzenlemelerinin yapılması önerilmektedir. Çevrede mevcut açık kamusal alanların şartlarının iyileştirilerek korunması ve uygun boş alanlarda yeni açık /yeşil alanların öngörülmüştür. Alan çalışması 1 de görüşleri alınan yerel halkın %46 sının (74 kişi) çevrede yeşil alan ve

çocuk parkları düzenlenmesini çevrenin önem ve değerinin artarak daha verimli bir hale gelmesi için önemli bir gereklilik olarak gördüğünün belirlenmesi halkın bu konudaki düşüncelerinin bu tutumu desteklediğini göstermektedir.

Canlılık ve Çeşitlilik : geleneksel konut alanının " kültürel değerlerinin , tarihi ve mimari mirasının " korunması, senaryolarda ortak amaç olarak ele alınmıştır. Çevrede mevcut olan tüm geleneksel konutlar , tarihi ve mimari değeri olan tüm dini ve anıtsal yapılar ve tarihi kent surlarının onarılarak korunması ve kullanılabilir bir hale getirilmesi öngörülmektedir.Alan çalışması 1 de görüşleri alınan, çevre halkının %85 inin (106 kişi) geleneksel konutların onarılarak korunmasını istediği, %55 inin (89 kişi) ise bu işlemin çevrenin önem ve değerinin artarak daha verimli bir hale gelmesi için ilk veya ikinci gereklilik olarak gördüğü belirlenmiştir. Yetkili ve uzman kişilerin ise tümü bu görüşü onaylamaktadır. Bu sonuçlar senaryolardaki geleneksel konutlara karşı olan tutumun farklı kesimler tarafından desteklendiğini göstermektedir.

Geleneksel konutların bir kısmı geliştirilen senaryonun niteliğine göre fonksiyon değişiklikleri ile günümüz kullanımına daha fazla hizmet edebilecektir. Mevcut çevrenin " karma fonksiyonlu " bir hale getirilmesi ile günün her saati yaşayan " canlı ve çeşitli fonksiyonlar içeren bir konut alanı " na dönüşmesi sağlanacaktır. Düzenlemeler ile "açık ve kapalı ortak mekanlar " oluşturularak " sosyal etkileşim "in artması desteklenerek çevre halkının birbirleri ve yaşadıkları çevre ile bütünleşmesi sağlanabilir. Alan çalışması 1 sonucunda, açık veya kapalı kamusal alanlarda halkın %80 inin eğitici kurs ve seminerler, % 60 ının çeşitli eğlenceler , % 60 ının çeşitli alışveriş (kermes, pazar, vb.) etkinlikleri düzenlenmesini istediği anlaşılmıştır.

Ulaşılabilirlik : Senaryoların her üçünde de uygulama alanının otopark kapasitesinin arttırılması , yaya ve araç yollarında yeni düzenlemeler yapılması ve halkın toplu taşımaya daha çok teşvik edilmesi öngörülmektedir. Bunun nedeni ; senaryolarda çevrenin kullanıcı sayısının -sürekli ikamet ve ya günü birlik ziyaretçi olarak- arttırılarak imkanlar dahilinde çevreden maksimum fayda sağlanmasının öngörülüyor olmasıdır. Bu durumda çevrenin,hem kentin her yönünden daha kolay ulaşılabilirliğini sağlayacak, hem de kendi sınırları dahilindeki yaya ve araç dolaşımını rahatlatacak imkanlara sahip olması gerekmektedir.

Esneklik: Çevrede bulunan binaların ve içerdikleri fonksiyonların, günümüz şartlarında sürekli değişen kullanıcı gereksinimlerine ve yaşam şekline uyum sağlayabilecek nitelikte olması, mevcut boş arsalarda yeniden inşa edilmesi düşünülen binalar için esnek tasarımların desteklenmesi öngörülmektedir . Bu

şekilde çevre , ileride karşılaşılabilecek farklı gereksinimlere fiziksel, sosyal ve ekonomik açılardan daha kolay ve kısa sürede cevap verebilir.

Güvenlik : Çevrede bulunan kullanılmayan konutların onarılıp yeni işlevler kazandırılarak kullanılır hale getirilmesi ve boş arsalarda yeni binaların inşa edilerek değerlendirilmesi ile bu alanlar daha güvenli hale getirilecektir. Çevrenin karma fonksiyonlu bir yaşam alanı haline getirilmesi her saatteki kullanımı desteklediği için akşam saatlerinde de yoğun olarak kullanılacak olan çevrenin bu hareketli yaşamdan dolayı güvenliğinin sağlanması kolaylaşacaktır.

Verimlilik : Çevredeki geleneksel konutların büyük bir oranının kötü durumda olması, büyük oranda otopark ihtiyacı olması, araç yollarının bakımsız ve yetersiz olması, yeterli açık alan bulunmaması çevrenin " verimli olarak kullanılamadığı "nı göstermektedir. Allan çalışması 1in sonuçları halkın düşüncelerinin de bu doğrultuda olduğunu göstermektedir. Senaryolarda; geleneksel konutların gerekli müdaheleler ile kullanılır hale getirilmesi , araç ve yaya yollarının düzenlenmesi , açık ve kapalı ortak alanlar planlanması ve otopark ihtiyacı için çözümler aranması öngörülerek çevrenin yerel halk, kent sakinleri ve ziyaretçiler için daha verimli hale gelmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Optimum Yoğunluk : Çevrenin tüm şartlarının değerlendirilerek mümkün olan maksimum faydayı sağlayabilmesi için -insan yoğunluğu ve bina / fonksiyon yoğunluğunun her ikisini de ele alan - optimum yoğunluğa sahip bir geleneksel çevre haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, senaryolarda, uygulama alanı olarak seçilen çevrenin , fiziksel ve kültürel taşıma kapasitesi de göz önünde bulundurularak, bu kapasiteyi zorlamayacak insan yoğunluğuna ulaştırılması ve mevcut yapı ve alt yapının , kaynakların da optimum kullanımı ile , maksimum düzeyde değerlendirilmesi, böylelikle fonksiyon yoğunluğunun arttırılması öngörülmektedir. Uygulama alanının bir bölümü 1. derece arkeolojik sit, tamamı ise 3. derece arkeolojik sit, alanı kapsamındadır. Fiziksel özellikleri, tarihi ve kültürel değeri ile tamamen kentsel sit alanı kapsamında olması gereken bir bölge olan uygulama alanın mevcut durumundan daha yoğun bir yaşama alanı haline getirilmesi için boş arsalarda çok katlı binalar inşa edilmesi, çevreye karşı büyük bir saygısızlık olmakla birlikte, çevrenin fiziksel taşıma kapasitesini zorlayacaktır. Çevrenin taşıma kapasitesini zorlamadan daha fazla insanın bu değerli çevreden yararlanmasını sağlama amacıyla öngörülen yoğunluğun arttırılması işleminin iki şekilde gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir : 1) mevcutta kullanılamayacak derecede kötü durumda bulunan geleneksel konutların gerekli müdaheleler ile kullanılırlığının sağlanması ve mümkün olan maksimum sayıda insana hizmet

vermesi, 2) mevcut boş arsalarda, mümkünse orijinal haline uygun, bu mümkün değilse ; çevredeki dokuya saygılı, sürdürülebilirlik fiziksel gerekliliklerini sağlayacak özelliklere sahip yeni binaların günümüz teknolojisi ve mimari tasarım anlayışı ile inşa edilmesi.

Alan çalışması 1 ile farklı aktörlerin de görüşlerinin belirlenmesiyle ; çevrenin mevcut durumundan daha yoğun bir konut bölgesi ve ya konutlar ile birlikte farklı fonksiyonlar da içeren daha canlı, hareketli ve yoğun bir kentsel alan haline getirilmesinin büyük oranda kabul edilmiş bir düşünce olduğu belirlenmiştir. Senaryoların ikisinde bu yoğun ve karma fonksiyonlu kullanımın nasıl sağlanabileceği, birinde ise , diğer senaryolara alternatif olarak, çevrenin mevcut yoğunluğunun korunarak daha verimli bir şekilde kullanımının nasıl sağlanabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

- **Minimum enerji ve kaynak kullanımı :** Senaryolar kapsamında yapılması öngörülen fiziksel değişikliklerin tümünde sürdürülebilir kentsel gelişmenin vazgeçilmez gerekliliklerinden biri olan minimum enerji ve kaynak kullanımı göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda geleneksel yapım sisteminde yüzyıllardır kullanılıyor olan " geri dönüşümlü malzeme " kullanımından ödün verilmeyip , bunun yanında " geri dönüşümlü sistemlerin " kullanımı öngörülmektedir. Ulaşım alternatiflerinin , kentin genel toplu taşıma politikası ile birlikte ele alınarak geliştirilmesi öngörülmektedir. Senaryoların niteliklerine göre çevrenin motorlu araç trafiğine açık ve kapalı olacak yolları belirlenerek , otopark ihtiyacının karşılanabilmesi için alternatifler geliştirilmesi, tüm senaryolarda motorlu araç trafiğini minimuma indirip " yaya trafiğine " öncelik tanıyan çözümler üretilmesi öngörülmektedir.

Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanması hedefine ulaşabilmek için senaryoların üçünde de mevcut olan ortak özellikler yukarıda belirlenmiştir. Açıklanmış olan ortak özellikleri ile senaryolar , fiziksel gereklilikleri sağlarken, sosyo-kültürel gerekliliklerin sağlanması hedefine de hizmet etmektedir. Öngörülen fiziksel ve mekansal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi sürecinde yaşanan sosyal ve kültürel etkileşimin yanısıra süreç sonunda elde edilen kentsel mekanların yüksek yaşam kalitesi sunduğunun görülmesi çok önemlidir. Böylelikle sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinde fiziksel gerekliliklerin yerine getirilmesinin rolü ortaya çıkarken, kısaca bu gereklilikleri kabullenmek anlamına gelen sosyo-kültürel gereklilikler de sağlanmış olacaktır. Bunun yanı sıra, sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanması hedefine

ulaşabilmek için senaryoların hepsinde bir takım sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzenlemeler de öngörülmektedir. Bunlar aşağıda özetlenmiştir :

- **Değer yargılarında değişiklik :** Dünyanın, kentlerin, yaşam şartlarının, kısaca insanlığın gelişme sürecinde sahip olunan değerlerin korunması gerekliliğinin kabul edilmesi ile değer yargılarındaki değişiklik başlamış olur. Senaryolarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi için öngörülen fiziksel değişikliklerin tümü , mevcut değerlerin korunarak günümüz şartlarına uygun hale getirilmesiyle birlikte yerel halkın " sosyal, ekonomik ve kültürel denge" lerinin kurulması hedefine ulaşmaya yöneliktir. Senaryoların katılımcı teknikle hazırlanması sürecinde, konu ile ilgili farklı kesimlerden insanların düşüncelerini almak amacıyla gerçekleştirilmiş olan çalışmalar , insanların yaşadıkları çevrenin sorunlarını ve bunların çözüm yollarını düşünmeye başlamaları için bir adım niteliğindedir. Ayrıca senaryolarda ortak sosyal mekanlarda konu ile ilgili eğitim programları gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

- **Gelişme ahlakı :** Kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için kaçınılmaz olan teknolojik yeniliklerin gerçekleşmesi için gerekli olan kaynak ve enerji kullanımının ekolojik, sosyal ve ekonomik dengeleri bozmaması, bunun yanında kültürel gelişmeyi de desteklemesi gerektiğinin tüm ilgili çevreler tarafından kabul edilmesi gelişme ahlakının oluşmaya başladığı anlamına gelmektedir. Senaryolarda öngörülen fiziksel değişikliklerin her biri, bu dengeleri koruma ve kültürel gelişmeyi destekleme hedefine ulaşmayı amaçlamaktadır. Senaryoların; hazırlık , uygulama ve uygulama sonrası aşamalarında yaşanan süreçlerde gelişme ahlakının, öncelikle yerel halk ve yönetimler, devamında ise tüm kentlilere kazandırılması hedeflenmektedir. Bu da ancak mümkün olan en yüksek düzeydeki katılımın sağlandığı eğitim programları ile mümkündür.

- **Çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu :** Geliştirilen senaryolarda çevre halkının tamamına çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğunun kazandırılması amaçlanmaktadır. Senaryoların herhangi birisinin uygulamaya konulması durumunda olumlu yönde gelişecek olan çevre algısı beraberinde çevre bilincinin ve çevreye karşı olan bireysel ve kurumsal sorumlulukların artmasını da getirecektir. Yapılan tüm çalışmalar, insanların kendi mahallelerine olan bağlılıklarını arttırarak " kentlilik bilinci " nin oluşmasını , kent kimliği ve kültürünün korunması ve sürdürülmesi için gerekli olan "sorumluluk" duygularının gelişmesini sağlayacaktır. İnsanlarda bu bilinç oluştukça kentsel konut alanları başta olmak üzere tüm kentte sürdürülebilir kentsel gelişmenin gerekleri, kullanıcı katkısı da alınarak, daha yoğun bir şekilde yerine getirilebilir. Çevre

algısının olumlu yönde gelişmesi ile birlikte artan çevre bilinci ve sorumluluğundan sonra son adım sürdürülebilirlik kavramının net olarak anlaşılması ve kentlerin gelişebilmesi için vazgeçilmez bir gereklilik olduğunun bilincine varılmasıdır. Senaryolarda öngörülen fiziksel , mekansal ve fonksiyonel değişiklikler sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanmasının yollarını belirlerken, bu bilincin halka kazandırılmasında bir araç olarak da kullanılmaktadır.

- **Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım :** Senaryolarda öngörülen değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli ön hazırlıkların yapılması, uygulama ve uygulama sonrası kullanım sürecinin yetkililer, uzmanlar, yükleniciler ve halk tarafından birlikte yaşanması, sürdürülebilirlik çalışmalarına katılımın ne kadar olumlu sonuçlar doğurduğunun görülmesini sağlayacaktır. Böylelikle halkın sürdürülebilirlik çalışmalarına gönüllü olarak katılmanın kendi yaşamları ve çevrelerinin olumlu yönde gelişmesi için çok büyük bir gereklilik olduğunu anlaması beklenmektedir. Bu düşünceyi kabul ederek çalışmalara katılan halk , sonuçlar üzerinde kendi payının da olduğunu düşünüp daha istekli olarak çalışmalarda rol alabilir. Çevre bilinci / sorumluluğu ve sürdürülebilirlik bilincinin artması ile sürdürülebilirlik çalışmalarına katılımda görülen artış, beraberinde bu olumlu algı düzeyinin ve bilincin de artmasını getirecek böylelikle zaman içinde döngüsel bir etkileşim doğacaktır.

Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanması hedefine ulaşabilmek için yukarıda açıklanan ortak özelliklere sahip olan ancak her biri farklı bir yol öngören senaryolar aşağıda özetlenmiştir :

- **Senaryo 1 :** Konut +Turistik Alışveriş

Bu senaryoda çevre yoğunluğunun mevcuttaki ile yaklaşık aynı düzeyde tutulması, kullanılamaz durumdaki geleneksel konutların gerekli müdahaleler ile turizme yönelik küçük ticaret ve alışveriş fonksiyonlarına imkan verecek hale getirilmesi, mevcut boş arsaların ise geçici sergileme ve satış fonksiyonlarına hizmet eden açık kamusal alanlar olarak değerlendirilmesi öngörülmektedir. Böylelikle çevrede ikamet eden insan yoğunluğunda bir artış olmamakla birlikte kent kimliğini ve geleneksel konut kültürünü yansıtan bu konut alanının günlük ziyaretçi sayısının arttırılması ile daha fazla insana hizmet vermesi sağlanabilir.

Bu senaryoda ticaret fonksiyonuna verilen önem ile geleneksel çevrenin sadece sakinleri tarafından değil , çevreye alışverişe gelen turistler ve diğer insanlar tarafından da yaşanması , daha fazla kullanıcı kitlesine hizmet etmesi yoluyla, sahip olduğu fiziksel ve sosyo-kültürel değerlerin farkına varılması ve hak ettiği

canlı yaşam şekline kavuşması hedeflenmektedir. Bu durum çevrenin kent genelindeki değerini ve önemini arttırırken , kent kimliğine olumlu bir katkıda bulunarak geleneksel çevre ile kent arasında karşılıklı bir etkileşim başlatabilir. Böylelikle, alan çalışması 1 kapsamında belirlenmiş olduğu gibi ; çevrenin daha bakımlı, daha modern, daha prestijli , daha güvenli ve daha merkezi bir konut alanı haline gelmesi sağlanarak yerel halkın beklentileri de karşılanabilir.

Senaryoda turizme yönelik küçük ticaret fonksiyonlarına yer verilmesi çevre halkı için ekonomik bir girdi sağlama imkanını doğurmaktadır. Özellikle geleneksel konutların zemin katlarında öngörülen turistik birimlerin işletmeciliği istendiği taktirde geleneksel konut sahibine veya kira karşılığı oturan sakinlere verilebilir ya da yine aynı kişiler bu birimlerde çalışabilirler. Bu imkanlar, bir yandan yerel halkın sosyo-ekonomik durumunu olumlu yönde etkilerken, diğer yandan çevrenin onarılması ve yenilenmesi çalışmalarına maddi kaynak sağlamaktadır.

Bu senaryoda hedeflere ulaşabilmek için izlenen yol; çevrenin mevcut yapı ve alt yapısında gerekli iyileştirilme çalışmalarının yapılarak verimli bir şekilde kullanılabilmelerini sağlamak, gereken açık alan ve trafik düzenlemeleri ve bazı konutlarda farklı fonksiyon eklemeleri ile çevreyi mevcut yoğunluğunu koruyan bir konut alanı olmakla birlikte canlı bir alışveriş merkezi haline getirmektir. Böylelikle halkın yaşam kalitesi , yenileme çalışmaları sonucunda fiziksel olarak artarken , verilen yeni işlevlerin getireceği iş imkanları ile sosyo-ekonomik olarak da artacaktır.

- **Senaryo 2 :** Yoğun Konut

Bu senaryoda da senaryo1 de öngörüldüğü şekilde geleneksel çevrenin günümüz kullanımında olduğu gibi konut alanı olarak işlevini sürdürmesi öngörülmektedir. Bu senaryoda farklı olarak, nüfus yoğunluğunun arttırılması yoluyla kent kimliğini ve geleneksel konut kültürünü yansıtan çevrenin daha fazla insana hizmet etmesi hedeflenmektedir. Yoğunluğun arttırılması işleminin , daha önce de belirtilmiş olduğu gibi, iki şekilde sağlanabileceği düşünülmektedir : 1) mevcutta kullanılamayacak derecede kötü durumda bulunan geleneksel konutların gerekli müdaheleler ile tekrar konut fonksiyonuna hizmet edecek şekilde kullanılırlığının sağlanması, 2) mevcut boş arsalarda, mümkünse orijinal haline uygun, bu mümkün değilse; çevredeki dokuya saygılı, sürdürülebilirlik fiziksel gerekliliklerini sağlayacak özelliklere sahip yeni konutların günümüz teknolojisi ve mimari tasarım anlayışı ile inşa edilmesi. Bu şekilde çevrenin taşıma kapasitesi zorlanmadan daha fazla insanın bu değerli çevrede ikamet etmesi sağlanabilir. Çevrenin bugün sahip olduğu yoğunluğun , mevcut ama kullanılamayan geleneksel konutların tümüne yaşanabilir nitelikler

kazandırıldıktan ve bazı geleneksel konut yapılarında mevcut olan konut dışı fonksiyonların tekrar konut fonksiyonu ile yer değiştirmesini sağlayacak düzenlemeler yapıldıktan sonra, bu konutlarda yaşayacak insanlar ile birlikte yükselmesi beklenmektedir. Konut işlevinin yanı sıra çevrede yaşayan insanların günlük ihtiyaçlarına cevap verecek küçük alış veriş birimleri de - mevcuttakilerin iyileştirilmesi ve gerekiyorsa yenilerinin eklenmesi ile - öngörülmektedir.

Bu senaryoda hedeflere ulaşabilmek için izlenen yol ; mevcut yapı ve alt yapıdan maksimum düzeyde faydalanarak, mevcut binaların hemen hemen tümünü –günlük alışveriş ihtiyaçlarını göz ardı etmeden- konut fonksiyonuna uyarlayıp mevcut otopark ihtiyacı , dar araç yolları , yetersiz yaya yolları gibi ulaşım problemlerine çözümler arayarak çevrenin taşıma kapasitesi sınırları dahilinde optimum yoğunlukta bir konut alanı haline getirmektir. Böylelikle halkın yaşam kalitesi , yenileme çalışmaları sonucunda fiziksel olarak artarken, yeni inşa edilmesi öngörülen konut birimlerinden elde edilecek gelirin bir kısmı ile oluşturulacak fon yardımıyla sosyo-ekonomik olarak da artması sağlanabilir.

- **Senaryo 3 :** Konut + Turizm

Bu senaryoda, diğer senaryolardakinden farklı olarak ; çevrenin günümüzde olduğu gibi sadece bir konut alanı olması değil , turizme yönelik tüm fonksiyonları içeren karma bir yapıya sahip olması öngörülmektedir. Böylelikle çevrenin içerdiği fiziksel ve sosyo-kültürel değerlerden çevre ve kent sakinlerinin dışındaki insanların da faydalanması sağlanabilir. Turizme açılan geleneksel çevre ; bu şekilde bir taraftan sahip olduğu değerlerin korunup yaşatılarak günün şartlarına uygun bir şekilde kullanılmasına imkan verirken, içereceği turizme yönelik fonksiyonlar ile farklı kullanıcı gruplarına hitap ederek yerel değerlerin, kent kimliğinin ve kültürünün daha çok tanınması, öneminin anlaşılması ve benimsenmesini sağlayacaktır. Küreselleşme hızla devam ederken yerel değerlerin de aynı hızla önem kazanmaya başladığı günümüz dünyasında, bu senaryoda öngörülen turizm fonksiyonunun, geleneksel bir konut alanının sahip olduğu yerel değerlerin korunarak dünya platformuna taşınabilmesi için bir araç olarak kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Senaryoda , çevrede kullanılamayacak durumdaki geleneksel konutların gerekli müdaheleler yapılarak turizme yönelik konaklama birimlerine dönüştürülmesi öngörülmektedir. Ayrıca kullanılır durumdaki geleneksel konutlar da, eğer sahipleri istiyorsa, işletmeciliğinin konut sakini tarafından yapılacağı pansiyonlara dönüştürülebilir. Konaklama birimlerine dönüştürülen geleneksel konutlarda yaşayan

insanların barınma ihtiyaçları aynı birim içinde ve ya yaşadıkları geleneksel konutun bir daire ile takas edilmesi yoluyla çözümlenebilir. Konaklama birimlerine dönüşmesi mümkün olmayan konutların zemin katları, varsa bahçeleri ve avluları, yakın çevrelerindeki uygun olan açık alanlarla birlikte turizme yönelik alışveriş veya yeme içme birimleri olarak değerlendirilebilir.

Bu senaryoda, geleneksel dokunun en yoğun olduğu sınırlar belirlenerek bu sınırlar içinde kalan alanın sadece yaya kullanımına açık olması , araç trafiğinin yerleşmeyi çevreleyen ana yollarla sınırlandırılması, otopark ihtiyacının ise bu ana yollar üzerindeki uygun alanlarda karşılanması öngörülmektedir. Böylelikle çevre araç trafiğinin getirdiği karmaşadan arındırılarak ziyaretçilere daha iyi hizmet verebilir.

Çevreye turizmin getirilmesi ile çevre sakinlerine kendi istekleri dahilinde çeşitli iş imkanları da sağlanmış olacaktır. Konutları konaklama birimlerine dönüştürülen sakinler isterlerse bu birimleri kendileri işletebilecek, isteyen kişiler belli bir eğitim programına katılarak bu birimlerde ve diğer turizm amaçlı birimlerde çalışma imkanı kazanabileceklerdir. Alan çalışması 1 sonucunda insanların % 63 ünün çevrede turistik konaklama birimleri olmasından memnun olacağı, aynı insanların %56 sının çevreye getirilecek farklı fonksiyonlarda kendilerine iş imkanı sağlanmasını istediği belirlenmiştir. Bunlar, tercih sırasına göre ; konaklama, alışveriş/küçük ticaret, yeme/içme, sergileme/gösteri fonksiyonlarıdır. Halkın %44 ü ise bu konuda kararsız kalmakta ancak iş imkanlarına olumlu yaklaşmaktadır. Senaryonun geliştirilmesinde halkın bu konudaki olumlu tutumu ile birlikte yerel yönetim yetkilileri ve uzmanların turizme yönelik fonksiyonları çevre için uygun görmeleri de etkili olmuştur.

Turizme yönelik yenileme çalışmalarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumunda iyileşme sağlaması, yaşanan çevreye karşı duyulan bağlılığın artmasını , bunun devamında ise çevrenin korunması ve sürdürülebilmesi çalışmalarına halk katılımının artmasını getirecektir. Bu durum sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanmasının sosyo-kültürel gerekliliklere katkısını somut bir şekilde göstermektedir. Sağlanan sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri de, sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin sağlanması amacıyla yapılan çalışmalara halkın gönüllü katılımını arttıracaktır. Zamanla bu iki gereklilikler grubu arasında döngüsel bir etkileşimin gelişmesi kaçınılmazdır.

Bu senaryoda hedeflere ulaşabilmek için izlenen yol; çevrenin mevcut yapı ve alt yapısında gerekli iyileştirme çalışmalarının yapılarak maksimum düzeyde kullanılabilmelerini sağlamak; açık alan ve trafik düzenlemeleri,geleneksel konutlara farklı fonksiyon eklemeleri, kullanılamayacak durumdaki geleneksel konutların

konaklama birimlerine dönüştürülmeleri ile çevreyi taşıma kapasitesi sınırları dahilinde mümkün olduğunca yoğun bir konut alanı olmakla birlikte canlı bir turizm merkezi haline getirmektir. Böylelikle halkın yaşam kalitesi , fiziksel olarak artarken , yeni işlevlerin sunacağı iş imkanları ile sosyo-ekonomik olarak da artacaktır. Uygulama alanının sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanması için öngörülen üç farklı senaryoyu oluşturan ana kararlar tablo 5.1 de net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 5.1 : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Senaryoları Özellikleri

SENARYO ÖZELLİKLERİ	**SÜR. ÇER. BİLEŞENLERİ**	**SENARYO 1**	**SENARYO 2**	**SENARYO 3**
Yoğunluk	-Yüksek yoğunluk	Orta yoğunluk	Yoğun	Yoğun
Fonksiyon dağılımı	- Canlılık/çeşitlilik	Konut + alışveriş	Konut	Konut + turizm (Konut+alışveriş +konaklama)
	- Esneklik / ulaşılabilirlik			
Yerleşmedeki konutların kullanımı	-yük. çevre kal.	tüm konutların zemin katları alışveriş diğer katlar konut fonk.	konutlar tekrar konut olarak kullanılacak günlük alışveriş fonk.olacak	geleneksel konutların bir kısmı konaklama fonk. diğerleri alış veriş ve konut fonk.
	- Esneklik / ulaşılabilirlik			
Yerleşmede trafik probleminin çözümü	-Min. enerji ve kaynak kullanımı	Ara sokaklar kısmen araç trafiğine kapanacak		Ara sokaklar tamamen araç trafiğine kapanacak
	- yük. Çevre kal.			
Yerleşmede otopark probleminin çözümü	- yük. çevre kal. -Min. enerji ve kaynak kullanımı	Ana caddelerde trafik yoğunluğu sınırlandırılarak bir sıra parka uygun hale getirilecek, müsait boş alanlar toplu park alanı olarak kullanılacak		Diğer senaryolarda yapılacaklara ek olarak geleneksel doku dışında kalan uygun bir alanda katlı otopark inşa edilecek
Yerleşmede açık/kapalı ortak alan çözümleri	- yük. çevre kal. -Canlılık/çeşitlilik	Uygun boş alanlar park haline getirilecek. Mevcut parklar iyileştirilecek.Kapalı bir toplantı mekanı önerilecek		Diğer senaryolarda yapılacaklara ek olarak küçük bir kültür merkezi önerilecek.
Yerli halkın sosyo-ekonom. durumundaki değişiklik	-Değer yarg.Değ. -Gelişme ahlakı -Sürdür. Bilinci -Sürdür.çal.katılım	Yerli halkın bir kısmına küçük ticarethanelerde iş imkanı sağlanacak.	Yerli halkın ihtiyaçları imkanlar dahilinde karşılanacak	Yerli halkın hemen hemen tamamına turizm kaynaklı iş imkanı sağlanacak.
Yerli halkın sosyo-kültürel durumundaki değişiklik	-Gelişme ahlakı -Çevre bilinci ve sorumluluğu	Sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenen halkın sosyal ve kültürel seviyesi yükselecek		
Yenileme çalışmalarının finans kaynağı	-Değer yarg. Değ. -Gelişme ahlakı -Sürdür. Bilinci -Sürdür.çal. kat.	Düşük faizli kredi imkanı Ticaret geliri	Düşük faizli kredi imkanı Yükselen kira geliri	Düşük faizli kredi imkanı Sponsor Şirketler Turizm geliri
Yerleşmedeki geleneksel konutların mülkiyet değişikliği	-Değer yarg. Değ. -Gelişme ahlakı -Sürdür. Bilinci -Sürdür.çalış. katılım	Küçük ticaret teşvik edilerek isteyen geleneksel konut sakinlerine iş imkanı sağlanır. İstemeyenler yeni daire ile takas yapabilirler.	Apt. dairesine geçmek isteyen geleneksel konut sahipleri için takas yapılarak geleneksel konutlar yerel yönetim mülkiyetine geçer ve yüksek kira geliri getirir.	Yerel yönetimin önderliğinde konaklama için öngörülen geleneksel konut sakinlerine bu fonksiyonlar dahilinde iş imkanı sağlanabilir. Ya da yeni daire ile takas yapabilirler.
Yerleşmenin genel imajındaki değişiklik	-Değer yarg. değ. -Gelişme ahlakı -Olumlu çevre algısı -Çevre Bilinci ve sorumluluğu	Yaşam kalitesi yüksek, kent kimliğini yansıtan, tarihi ve kültürel değerleri yaşatılan, canlı bir konut ve günlük yaşam alanı	Yaşam kalitesi yük sek, her sosyal gruba hitap edebilen kent kimliğini yansıtan tarihi ve kültürel değerleri yaşatılan, canlı bir konut alanı	Yaşam kalitesi yüksek, kent kimliğini yansıtan, tarihi ve kültürel değerleri yaşatılan, kenti farklı platformlarda tanıtan canlı bir turizm alanı

Her üç senaryo için de gerekli çalışmalar yapılırken çevrede yaşayan insanların hiçbir şekilde mağdur olmadan yaşam kalitelerinin arttırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla yapılacak iyileştirme çalışmalarının mümkün olduğunca devlet ve yerel yönetim tarafından finanse edilmesi, maddi durumları müsait olmayan ev sahiplerinin ödemesi gereken katkı payları için uygun kredi imkanları sağlanması öngörülmektedir. Geleneksel konutlarda kendi isteği ile yaşamaktan vazgeçen insanlar için konutlarını istedikleri bir daire ile takas imkanı sağlanması , bu şekilde boşalan geleneksel konutların ve şu an kullanılamaz durumdaki diğer geleneksel konutların, iyileştirme çalışmaları için maddi kaynak sağlayan kurumun mülkiyetine geçerek daha yüksek bedeller karşılığı istekli olan insanlara kiraya verilmesi düşünülmektedir. Böylelikle yapılan harcamaların kısa zamanda telafisi için imkanlar yaratılabilir.

5.2.3. Belirlenen Yolların Uygulanabilirlik Analizlerinin Yapılması (Alan Çalışması 2)

Modelin uygulama adımlarından üçüncüsü kapsamında, ele alınan konut alanının günümüzde içinde bulunduğu fiziksel ve sosyo-kültürel şartlar ve bu şartlar arasındaki ilişkiler belirlenerek, senaryolarda öngörülen yolların uygulanmasının mümkün olabilirliği kontrol edilmektedir. Bu bölümde, gerekli verilerin elde edilmesi için gerçekleştirilen "alan çalışması 2" ve elde edilen veriler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için yapılan analiz çalışmaları aktarılmaktadır. Alan çalışması 2 kapsamında yapılan tespit çalışmaları iki gruba ayrılmaktadır.

1) Fiziksel Bileşenlerin Tespit Edilmesi :

Bu çalışmada, uygulama alanının mevcut şartları "yüksek çevre kalitesi " , "optimum yoğunluk" ve "minimum enerji ve kaynak kullanımı" olarak üç ana başlık altında toplanmış olan fiziksel gereklilikler bağlamında değerlendirilmektedir. Bu amaçla öncelikle uygulama alanının, biçimsel, konumsal, fonksiyonel ve sayısal mekan özellikleri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olan gözlem ve tespitler ile saptanmış, elde edilen veriler alan çalışması 2 için oluşturulan "fiziksel tespit formu"na ve çevrenin hali hazır durumunu gösteren haritalara işlenmiştir[1]. Ayrıca, konu ile ilgili belediye belgeleri ve haritalar incelenerek arşiv araştırması

[1] Alan çalışması 2 fiziksel tespit formu Ek C, çevrenin ilgili haritaları Ek D, çevreden fotoğraflar Ek E de görülmektedir.

gerçekleştirilmiştir. Bu teknikler ile elde edilmesi mümkün olmayan diğer gerekli veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen çoktan seçmeli kapalı uçlu soruların oluşturduğu bir anket[2] , Uludağ Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden bir grup öğrenci tarafından uygulama alanında ikamet eden 162 kişiye uygulanmıştır. Anket formunun C kısmında "sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerinin belirlenmesi " başlığı altında bulunan sorulara alınan cevaplar, uygulama alanının fiziksel gereklilikler açısından değerlendirilebilmesi için gerekli olan verileri tamamlamaktadır.

2) Sosyo-kültürel Bileşenlerin Tespit Edilmesi :

Bu çalışmada uygulama alanının mevcut şartları, konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri ile sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri bağlamında değerlendirilmektedir. Değerlendirmenin yapılabilmesi için üç farklı bilgi türüne ulaşılmıştır. Bunlar :

1. konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri ; aile yapısı, yaşam döngüsü ve sosyal düzen. Bu bileşenler, sosyo-kültürel gerekliliklerin sağlanmasında önemli bir faktör olan, "konut alanı sakinlerinin yaşam şekli " ni belirlemede kullanılmaktadır.
2. konut alanlarının psikolojik bileşenleri ; bağlılık ve aidiyet duyguları, algı , değerlendirme, memnuniyet ve beklentiler. Bu bileşenlerle ilgili veriler, uygulama alanının sosyo-kültürel gereklilikler bağlamında değerlendirilmesinde önemli ip uçları sağlamaktadır.
3. sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinden; çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu ile sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım. Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin diğer ikisi olan " değer yargılarında değişiklik " ve " gelişme ahlakı " bileşenleri sakinler arasında değil, kent genelinde söz sahibi olan insanlar arasında değerlendirilmiştir. Yetkili insanların bu iki bileşen konusundaki düşünce ve tutumları kentsel ölçekte alınması gereken kararları doğrudan etkilediği için bu şekilde bir ayrım yapılmıştır.

Alan çalışması 2 kapsamında kullanılan anket formunun içerdiği soruların, modelin kavramsal alt yapısının kurgulanmasında kullanılan bileşenlerden hangilerini belirleme amacı ile sorulduğuna bağlı olarak sınıflandırılarak açıklanması model ile alan çalışmasının ilişkilendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Anket formunun alt başlıkları ve soruların içerikleri aşağıdaki gibidir :

[2] Haziran 2004 tarihinde gerçekleştirilmiş olan alan çalışması 2 anket formu Ek F de görülmektedir.

A. Konut Alanları Sosyo-kültürel Bileşenlerinin Belirlenmesi :

A.1. Aile Yapısı : yaş,cinsiyet,medeni durum,öğrenim durumu,meslek, aylık gelir, konut sahipliği,konutta oturan kişi sayısı .

A.2. Yaşam Döngüsü : yaşanılan kent, mahalle ve konuttaki ikamet süreleri ve ikamet etme nedenleri , eğer varsa daha önce yaşanılan kent,mahalle ve konut ile ilgili bilgiler .

A.3. Sosyal Düzen : komşuluk ilişkilerinin niteliği, komşuluk ilişkilerinin kurulduğu mekanların nitelikleri ve yeterlilikleri , ilişkilerin arttırılması ve iyileştirilmesi konusundaki düşünceler.

B. Konut Alanları Psikolojik Bileşenlerinin Belirlenmesi :

B.1. Duygular (Bağlılık, Aidiyet) : başka bir mahalle ve / ve ya konutta ikamet etme konusundaki düşünceler ,mahalledeki geleneksel konutların korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili düşünceler .

B.2. Algı / Değerlendirme : mahallenin kent içindeki konumu ve önemi ile ilgili düşünceler .

B.3. Memnuniyet : yaşanılan mahallenin ve konutun uygunluğu ve yeterliliği ile ilgili düşünceler.

B.4. Beklentiler : eğer tercih ediliyorsa başka mahalle ve konut tercih etme nedenleri, yaşanılan mahalle ve konutta yapılması istenilen değişiklikler ve nedenleri, senaryolarda öngörülen yollar ile ilgili tercihleri

C. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gerekliliklerinin Belirlenmesi : “yüksek yaşam kalitesi” bileşeninin verimlilik, ulaşılabilirlik ve güvenlik maddeleri konusunda mahalle sakinlerinin düşünceleri, minimum enerji ve kaynak kullanımı bileşenine dair verilerin elde edilebilmesi için özel araç kullanımı ve bina/mahallenin alt yapısı ile ilgili sorular .

D. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-kültürel Gerekliliklerinin Belirlenmesi :

D.1. Çevre-Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sorumluluğu : doğal ve yapısal çevrenin korunması ile ilgili düşünceler , sürdürülebilirlik kavramı ve gerekleri ile ilgili düşünceler.

D.2. Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım : yaşanılan çevrenin daha iyi şartlara sahip olabilmesi ve sahip olduğu değerleri koruyup geliştirerek geleceğe taşıyabilmesi için yapılacak çalışmalara katılma konusundaki düşünceler, bu çalışmalara hangi nedenler ile hangi aşamalarda (karar verme , uygulama) katılmanın uygun görüldüğü ile ilgili düşünceler .

E. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-kültürel Gerekliliklerinin Yerel Yönetim Yetkilileri ve Profesyoneller Arasında Belirlenmesi :

Değer Yargılarında Değişiklik / Gelişme Ahlakı
sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişme tanımları, sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri ve sağlanabilmesi için yapılması gerekenler konusundaki düşünceler

Anket formundaki soruların kavramsal çerçevede yer alan bileşenler ile olan ilişkisi tablo 5.2.a. ve 5.2.b. de net bir şekilde görülmektedir.

2000 yılı nüfus sayımına göre bölgenin nüfusu 4613 kişidir. Aynı bölge Bursa Büyükşehir Belediyesi kayıtlarına göre 3691 hane sayısına sahiptir. Bu hanelerin 2305 i konuttur. Bir konutttan bir kişi ile olmak üzere toplam 162 çevre sakini ile yapılan görüşmelerin sayısı, konut sayısının % 7 sine karşı gelmektedir. Toplam 162 konuttan, %50 si apartman dairesidir. Geri kalan %50 nin, % 17,9 u geleneksel bahçeli , % 6,8 i geleneksel bahçesiz (toplam %24.7), % 19,8 i müstakil bahçeli, %5,6 sı müstakil bahçesiz (toplam %25.4) konuttur. Görüşülen insanların yarısının daire , diğer yarısının müstakil veya geleneksel konut sakini olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Bu ayrımın yapılmasındaki amaç ; alan çalışması 1 aşamasında geleneksel konut bölgesinde iki farklı konut tipindeki yaşam şekillerinin çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yapılabilecekler konusunda farklı düşüncelere, alan çalışması 2 aşamasında ise; çevreden farklı beklentilere, çevre ile olan ilişkilerde ve sürdürülebilirliğe yaklaşımlarda farklı davranışlara yol açıp açmadığının tespit edilmesidir. Elde edilen sonuçlar, yaşanılan çevrenin sosyo-kültürel bileşenlerinin , sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanmasında etkili olup olmadığını belirlemede kullanılmıştır. “Fiziksel uygulanabilirlik analizi” ve “sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizi” olmak üzere iki bölümden oluşan değerlendirme çalışmalarının aşamaları, elde edilen veriler ile birlikte aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

Tablo 5.2.a : Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerini belirlemede kullanılan sorular

BELİRLENECEK BİLEŞEN		SORULAR	SORUNUN AMACI
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gerekilikleri	Yüksek çevre kalitesi	Bina tipi, yapım sistemi, kat adedi, konut büyüklüğü, konuttaki oda sayısı konut yeterli sayıda oda, açık ve kapalı alana sahip mi ? , yeterince gün ışığından faydalanabiliyor mu ?, yeterince ısınabiliyor mu?	Binanın fiziksel durumunun tespit edilmesi Binanın esnek kullanıma uygun olup olmadığının tespit edilmesi binanın verimli kullanım imkanlarının olup olmadığının tespit edilmesi
		sokakta ağaç, çiçek ; konutun bahçesinde ağaç,çimen,çiçek ; balkonda çiçek var mı? çevrede park ve ya çocuk parkı var mı ? sokakta , bahçede park yeri var mı?	Çevrenin fiziksel durumunun tespit edilmesi Çevrenin verimli kullanım imkanlarının olup olmadığının tespit edilmesi Çevredeki bina yoğ. tespiti
		Binanın fiziksel korunmuşluk durumu nasıl? Mahallenin tarihi değeri var mı? Kenti en iyi yansıtan ve korunmuş bölge mi ?	Çevrenin tarihi ve kültürel değerlerinin korunmuşluk durumunun tespit edilmesi
		insanların buluşabileceği ortak alanlar var mı? Komşuluk ilişkileri iyi ve canlı mı? Komşular ile hangi mekanlarda iletişim kuruluyor?	Çevredeki sosyal etkileşimin ne durumda olduğunun tespiti
		Binanın fonksiyon dağılımı nasıl? Çevre her türlü günlük ihtiyaca cevap verebiliyor mu	Çevrenin karma fonksiyonlu olup olmadığının tespit edilmesi
		Kullanılan ulaşım şekilleri nelerdir ? İşyerine ulaşım şekli ve süresi nedir ? Kent merkezine ve diğer bölgelere ulaşım problemi var mı?	Çevrenin ve farklı fonksiyonların ulaşılabilirliğinin tespit edilmesi
		Çevre çocukların oynaması için güvenli mi? Daha güvenli olduğu için başka bir mahalle tercih ediliyor mu	Çevrenin güvenli olup olmadığının tespit edilmesi
	Yüksek yoğunluk	Konutta ikamet eden kişi sayısı kaçtır? Binanın kat adedi,fonksiyon dağılımı nasıldır ?	Çevredeki insan yoğ. tespiti Çevredeki fonksiyon yoğ.tespiti
	Min.enerji ve kaynak kullanımı	Binanın yapım sistemi , binanın ısınma türü , araç sahipliliği,kullanılan ulaşım şekli ve süresi nedir?	Çevrede geri dönüşümlü malzeme ve sistem , enerji ve doğal kaynak kullanımının tespit edilmesi, araç trafiği yoğunluğunun tespit edilmesi
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-küllturel Gerekilikleri	Değer yargılarında değişiklik / Gelişme ahlakı	Sürdürülebilirlik ve s.k.g. tanımları nelerdir? s.k.g. gereklilikleri , s.k.g. için yapılması gerekenler ve geleneksel konut alanlarında yapılması gerekenler konusundaki düşünceleriniz nelerdir ?	İnsanların dünya görüşünün belirlenmesi ve küresel ,yerel değerler hakkındaki düşünce lerinin tespit edilmesi, ekolojik, ekonomik, sosyal denge ve kültürel gelişme konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi
	Çevre –sür. bilinci ve sorum.	" sürdürülebilirlik, ekoloji, çevre koruma " kavramlarını tanıyor musunuz? gelecek nesillere daha iyi yaşam çevreleri sağlama konusundaki düşünceleriniz nelerdir? , "Çevre koruma" kavramını tanıyormusunuz?	İnsanların sürdürülebilirlik kavramını tanıyıp tanımadıklarının tespit edilmesi
		Çevre koruma ve sürdürülebilirlik ile ilgili eğitim programlarına katılmayı düşünür müsünüz ? Özel araç kullanımı,min.enerji tüketimi,geri dönüşüm, yerel yönetim ile işbirliği konularındaki düşünceleriniz nelerdir ? Mahallede sosyal etkinlikler düzenlenmesini ister misiniz ? Çevredeki geleneksel konutlar için ne yapılmasını istersiniz? Çevrenin önem ve değerinin artması için neler yapılmasını istersiniz?	Çevrenin korunması , geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik gereklerinin insanlar tarafından kabul edilip edilmediğinin belirlenmesi
	Sür. çalış. katılım	Yerel yönetim tarafından sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalara planlama ve tasarlama aşamasında katılım konusundaki düşünceleriniz ? Yerel yönetim tarafından sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalara uygulama aşamasında katılım konusundaki düşünceleriniz nelerdir?	İnsanların sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi

Tablo 5.2.b: Konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenlerini belirlemede kullanılan sorular

BELİRLENECEK BİLEŞEN		SORULAR	SORUNUN AMACI
Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri	Aile yapısı	Medeni durum, öğrenim durumu, meslek, aylık gelir nedir? Konutta kaç kişi ikamet etmektedir?	Ailenin çekirdek aile mi , geniş aile mi olduğunun, aile üyelerinin mesleklerinin , eğitim ve gelir düzeylerinin belirlenmesi
	Yaşam Döngüsü	Bursa'da bu mahallede ve bu konutta ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ? Daha önce hangi kent,mahalle ve nasıl bir konutta ikamet etmekteydiniz ? Bu kent, mahalle ve konuta gelme nedenleriniz nelerdir ?	Çevredeki birey, grup ve sistem ilişkilerinin belirlenmesi
	Sosyal düzen	Komşular ile hangi mekanlarda iletişim kurabiliyorsunuz? Sosyal dayanışmayı arttırmak için mahallede etkinlikler düzenlenmesini ister misiniz ? Hangi etkinlikleri tercih edersiniz ? Bunlara katılır mısınız? Mahallenize yeni parklar,yeşil alanlar yapılmasını ister misiniz?Neden Mahallenize kapalı bir toplantı mekanı yapılsa ne şekilde kullanırsınız?	Kentte, mahallede ve konutta ikamet süresine göre yaşam şekli ve alışkanlıkların tespit edilmesi
Konut alanları psikolojik bileşenleri	Duygular (bağlılık aidiyet)	Başka bir mahallede ikamet etmek ister miydiniz ? Mahallenizdeki geleneksel konutlar için neler yapılmasını istersiniz ?	Mahalleye duyulan bağlılık ve aidiyet derecesinin belirlenmesi
		Başka bir konutta ikamet etmek ister miydiniz?	Konuta duyulan bağlılık ve aidiyet derecesinin belirlenmesi
	Algı / Değerlendir.	Mahallenizin tarihi değeri hakkında ne düşünüyorsunuz ? Mahallenizin kent içindeki önemi hakkında ne düşünüyorsunuz	Yaşanılan çevrenin nasıl değerlendirilerek algılandığının belirlenmesi
	Memnuniyet	Mahallenizin kent içindeki konumundan memnun musunuz ? Yaşadığınız çevre sizin yaşam şeklinize uygun mu ? Başka bir mahallede ikamet etmek ister miydiniz ?	Çevreden duyulan memnuniyet düzeyinin belirlenmesi
		Konutunuz tüm ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu ? Memnun olduğunuz yanları nelerdir ? Başka bir konutta ikamet etmek ister miydiniz? Konutunuzda yapısal bir değişiklik yaptınız mı ?	Konuttan duyulan memnuniyet düzeyinin belirlenmesi
	Beklentiler	Başka mahalleleri tercih etme nedenleriniz nelerdir ? Mahallenizin önem ve değerinin artması için neler yapılmasını istersiniz Mahallenizdeki geleneksel konutlar için neler yapılmasını istersiniz ? Mahallenizde ne gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesini isterdiniz Çevreniz için öngörülen senaryolardan hangisini, neden tercih ederdiniz?	Yaşanılan çevreden neler beklendiğinin belirlenmesi
		Başka bir konutu tercih etme nedenleriniz nelerdir ? Konutunuzun size daha uygun bir hale gelmesi için neler yapılmasını isterdiniz ? Neden ?	Yaşanılan konuttan neler beklendiğinin belirlenmesi

5.2.3.1. Konut Alanları Fiziksel Bileşenleri Bağlamında Uygulanabilirlik Analizi

Bu analiz çalışması, “alan çalışması 2” de tespit edilen fiziksel bileşenlerle ilgili verilerin sınıflandırılarak elde edilen sayısal sonuçların yüzdelik oranlarla netleştirilmesinden oluşmaktadır. Elde edilen bilgilerin aktarılmasında aşağıda kullanılmış olan alt başlıkların bir kısmı modelde ifade edilmiş olan bileşenler ile aynı sırada aktarılamamıştır. Bu durum önem veya öncelik ile ilgili olmayıp , bazı alt bileşenlerin mevcuttaki durumlarının ifade edilmesinde kolaylık ve anlaşılırlık sağlamasından kaynaklanmaktadır. Bir kısım bileşen ise açıklamalarda gereksiz tekrarlara yer vermemek amacı ile gruplanarak aktarılmıştır.

- **Fiziksel Gereklilik 1 . Yüksek Çevre Kalitesi :**
- Fiziksel Gereklilik 1.1. Binaların Fiziksel Durumu :

Konutların Fiziksel Durumu : Sakinleri ile görüşmeler yapılmış olan konutların fiziksel durumu alanda yapılmış olan gözlem ve fiziksel tespit çalışmaları ile belirlenerek fiziksel tespit formu ve ilgili haritalara işlenmiştir. Elde edilen verilerin düzenlenmesi sonucu konutların %91,9 u iyi ve orta durumda olduğu belirlenmiştir. Çalışma yapılan kentsel konut alanının tamamı ele alındığında mevcut geleneksel konutların büyük bir bölümü kötü , bir kısmı çok kötü durumdadır. Bu binalarda genellikle ikamet eden kimse olmadığı için kullanıcıları ile görüşme yapılması mümkün olamamıştır. Betonarme konutlar ve apartmanların ise yaklaşık yarısı iyi ve orta durumdayken , küçük bir bölümü çok iyi, geri kalan kısmı ise kötü durumdadır. Çevrede bulunan konutların fiziksel durumlarının işlendiği harita Ek D, şekil D.3 de görülmektedir. Şekil 5.4 de uygulama alanında bulunan konutların fiziksel durumlarından örnekler görülmektedir.

Şekil 5.4 : Uygulama alanında bulunan konutların fiziksel durumlarından örnekler

Anıtsal Yapıların Fiziksel Durumu : Uygulama alanı kapsamındaki mahallerde bulunan anıtsal yapıların korunmuşluk durumu yapılan gözlemler ve arşiv araştırmaları sonucunda elde edilen bilgilere göre şöyle özetlenebilir ;

Osmangazi Mahallesi sınırları içinde bulunan anıtsal yapılar :

- Tophane yamaçlarındaki “Aya Yani (Theologos) Kilisesi”nin kalıntıları bulunmaktadır.
- Tarihi kent surlarının giriş kapılarından biri olan Hisar Kapı altında Kırkmerdivenler yanında bulunan “Balibey Hanı” nın büyük bölümü ayaktadır. 2002 yılında Bursa Müzesi tarafından tespit kazısı yapılan ve Vakıflara ait olan han restorasyonunun yapılması için belediyeye tahsis edilmiş ve restorasyon çalışmalarına başlanmıştır.
- Günümüzde Orduevi olarak kullanılan alanda Bizans Dönemine ait İç Kale’de bulunan eski “Bey Sarayı “nın kalıntıları bulunmaktadır. Şu an arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiş alanda kazı çalışmaları devam etmektedir.
- 1930 lu yıllarda kısmen ayakta olan, Osmanlı Devleti’nin ilk para ve pullarının basıldığı, “Darphane” binasının bulunduğu yerde kalıntılara rastlanmaktadır. Onarıma ihtiyacı olan “Darphane Mescidi” günümüzde Kuran Kursu olarak, Tekkesi ise Osmangazi Müftülüğü olarak kullanılmaktadır.
- “Nakkaşali Mescidi ve Tekkesi “ nin bahçeleri ile hazirelerinde bulunan mezarlar tekke ile birlikte onarıma ihtiyaç duymaktadır.
- 1801 yangınında büyük ölçüde zarar görerek 1855 depreminde yıkılan, günümüzde Tophane Parkında bulunan “Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbeleri ” Sultan Abdülaziz devrinde onarılarak bugünkü halini almıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne ait olan yapıların fiziksel durumu oldukça iyidir. Tophane Parkında bulunan diğer bir yapı, 1904 yılında yapılmış olan “Saat Kulesi “dir. Bu kulenin yerinde daha önce günümüzde kalıntılarına rastlanmayan başka bir kulenin bulunduğu bilinmektedir.
- Orduevi karşısında bulunan, Sultan 1. Murad tarafından yaptırılmış olan “ Şahadet Cami “ , 1957 yılında aslına uygun olarak onarılmış ve günümüzde kullanılmaktadır.
- 1440 yılında yapılmış olan “Veled-i Yaniç Mescidi “ özgün halini koruyamamış olmakla birlikte bugün hala karşısında bulunan çeşmesi ile birlikte ayaktadır ve kullanılmaktadır.
- 1438 yılında yaptırılmış olan “Şeyh Paşa/Dibekli Mescidi” 1947 yılında onarılmış ve günümüzde kullanılmaktadır.
- 1426 yılında yaptırılmış olan “Sati Fakıh Mescidi”, geçirdiği onarımlar sonucu büyük ölçüde değişmiş olmakla birlikte hala kullanılmaktadır.
- Orhan Bey tarafından yaptırılmış olan “Eski Hamam” günümüzde kullanılmakta, Oruç Bey’in yaptırdığı hamamın ise kalıntıları bulunmaktadır.
- Bu anıtsal yapıların yanı sıra toplam uzunluğu 3.38 km. yi bulan, toplam 67 kulesi ve 5 kapısı bulunan tarihi kent surları bu bölgede bulunmaktadır. Günümüzde

surların büyük bir kısmı ayaktadır, iki burç ve kapıların ise kalıntıları bulunmaktadır. Şekil 5.5.a da Osmangazi Mahallesinde bulunan anıtsal yapılardan örnekler görülmektedir.

Şekil 5.5.a : Osmangazi Mahallesinde bulunan anıtsal yapılardan örnekler

Kavaklı Mahallesi sınırları içinde bulunan anıtsal yapılar :

- 18.yy. yapısı olan “Haraççıoğlu Medresesi ve Tekkesi”nin kalıntıları bulunmakta Medresenin çevre düzenlemesi belediye tarafından yapılmaktadır. Aynı dönem yapısı olan Haraççıoğlu Kütüphanesine ait el yazması kitaplar Bursa YABEK de korunmaktadır.
- 1540 yılında çıkan yangında tamamı yanan “ Kavaklı Mescidi ” 1890 yılında bugünkü hali ile yeniden yapılmış ve hala kullanılmaktadır.
- 1339 yılında yaptırılan “Lala Şahin Paşa Medresesi” ,1969 yılında büyük bir onarım görerek Çocuk Kütüphanesi olarak kullanılmaya başlanmış ve hala bu işlev ile kullanılmaktadır.
- 17.yy.da yaptırılmış olan “Üftade Cami ve Türbesi” 1969 yılında büyük bir onarım görmüştür ve günümüzde kullanılmaktadır.
- 1492 yılında yaptırılmış olan “ Yerkapı Muallimhanesi ” 1946 yılında büyük bir onarım görmüş, 1957 yılından bu yana da Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu olarak hizmet vermektedir.
- 14.yy. başlarında yapılan “Yer Kapı Cami “ 1855 depreminde büyük hasar görmüş, 1967 yılındaki onarımda özgün haline kavuşmuştur.Günümüzde hala kullanılmaktadır.
- Sur kapılardan en önemlisi olduğu kabul edilen “Hisar (Saltanat)” Kapı bu mahalle sınırlarındadır ve Osmangazi Belediyesi tarafından restore edilmiştir.

Şekil 5.5.b de uygulama alanında bulunan anıtsal yapıların fiziksel durumlarından örnekler görülmektedir.

Şekil 5.5.b : Kavaklı Mahallesinde bulunan anıtsal yapılardan örnekler

- Fiziksel Gereklilik 1.2. Çevredeki Yeşil Alan ve Ortak Mekanların Durumu :

Sakinleri ile görüşme yapılmış konutların çevresinde açık alan (park ,çocuk parkı) bulunma oranı yaklaşık %50 dir. Aynı konutlardan bahçeli olanların bahçelerinde yeşil alan (ağaç, çiçek, çimen) mevcutken bahçesiz konutların çevresinde yeşil alan (sokakta ağaç, çiçek) bulunma oranı çok düşüktür. Uygulama alanının bütünü ele alındığında ; açık alan olarak Tarihi Pınarbaşı Mesire Yeri büyük bir yer kaplamaktadır. Bu büyük alanın dışında irili ufaklı park ve çocuk parkları bulunmaktadır.Çevrede sosyal aktiviteler için kapalı bir ortak alan bulunmamaktadır. Yapılan anket sonucunda, halkın %45.6 sı (74 kişi) çevrede yeşil alanlar ve çocuk parkları düzenlenmesinin çevrenin daha verimli bir hale gelmesi için çok önemli bir gereklilik olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Şekil 5.6 da uygulama alanındaki yeşil alan ve ortak mekanlardan örnekler görülmektedir.

Şekil 5.6 : Uygulama alanındaki yeşil alan ve ortak mekanlardan örnekler

- Fiziksel Gereklilik 1.3. Çevredeki Otopark Durumu , Altyapı ve Ulaşılabilirlik :

Çevrede belediye tarafından tahsis edilmiş açık veya kapalı otopark bulunmamaktadır. Otopark ihtiyacı büyük ölçüde cadde ve sokak kenarlarına park edilerek giderilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında bazı boş arsalar otopark olarak kullanılmaktadır. Halkın % 43 ü araç sahibi iken bu sayının %49 unun bahçesinde otopark imkanı vardır. Geriye kalan %51 aracını bulunduğu sokakta park etmektedir.

Halkın % 24 ü yeterli otopark alanı düzenlenmesinin daha verimli bir hale gelmesi için önemli gereklilik olduğunu düşünmektedir. Mevcut araç yolları bakımsız ve dar olmakla birlikte park edilen araçlar bu yolları daha emniyetsiz bir hale getirmektedir. Uygulama alanının çok yakınında bulunan kentin iki önemli ve büyük hastanesi özellikle ziyaret saatlerinde çevredeki araç trafiğini yoğunlaştırmakta ve otopark ihtiyacını arttırmaktadır. Halkın % 19 u yolların iyileştirilmesinin daha verimli bir hale gelmesi için önemli bir gereklilik olduğunu düşünmektedir. Şekil 5.7.a da uygulama alanındaki otopark ihtiyacını karşılamak için kullanılan alanlardan örnekler görülmektedir.

Şekil 5.7.a : Uygulama alanındaki otopark ihtiyacını karşılamak için kullanılan alanlardan örnekler

Çevrenin otopark ve yol durumu ile birlikte halkın kullandığı ulaşım sistemlerinin dağılımı " çevrenin altyapısını ve ulaşılabilirliğini " belirlemektedir. Uygulama alanı kent merkezine çok yakın olduğu için en çok kullanılan ulaşım şekli yürümedir. Halkın kullanım sıklığına göre ulaşım şekli sıralaması ; yürüme, belediye otobüsü, dolmuş, taksi, özel araç ve raylı sistemdir. Bu sıralamada raylı sistemin en arkada olmasının nedeni kent genelinde bu sistemin henüz oturmamış olmasıdır. Çevre kent merkezine çok yakın olduğu için kentin diğer bölgelerinden ulaşım konusunda bir problem olduğu belirtilmemiştir.

Uygulama alanının kentin en eski yerleşim alanı olması dolayısıyla, dar sokaklar ve çıkmaz aralıklardan oluşan organik bir dokuya sahip olması ve yer yer 1. derece arkeolojik sit alanları içermesi, çevrenin araç trafiğine büyük oranda kapatılmasının doğru bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. Yapılan gözlem ve tespit çalışmalarında , bu geleneksel konut alanının sınırlarını belirleyen tarihi kent surlarının içinde kalmakla birlikte geleneksel dokuyu büyük oranda tahrip etmiş olan kuzeyde Ortapazar caddesi , doğuda ise Kavaklı caddesinin çevreyi besleyecek ana ulaşım yolları olarak uygun olduğu görülmüştür. Bu caddeler bir yanlarında tek

sıralı otopark alanı için de müsait genişliktedir. Ayrıca özellikle Ortapazar caddesi üzerinde, çevrenin artacak olan otopark ihtiyacını karşılamak için katlı otopark inşa edilebilecek uygun alanlar olduğu tespit edilmiştir. Şekil 5.7.b de uygulama alanını çevreleyen ana caddeler görülmektedir.

Şekil 5.7.b : Uygulama alanını çevreleyen Kavaklı ve Ortapazar Caddeleri

- Fiziksel Gereklilik 1.4. Çevrede Tarihi ve Kültürel Değerlerin Korunmuşluk Durumu :

Çevredeki geleneksel konutlar ve anıtsal yapıların fiziksel durumlarının genel olarak çok iyi durumda olmaması , çevredeki organik yol dokusunun hızlı kentsel gelişmeye uyum sağlamak amacı ile açılmış olan iki geniş cadde ile bozulmuş olması ve yolların büyük oranda otopark alanı olarak kullanılıyor olması nedenleri ile tarihi ve kültürel değerlerin fiziksel anlamda yeterince korunamamış olduğu görülmektedir.

Sosyo-kültürel açıdan ele alındığında ise, öncelikle çevredeki geleneksel yaşam şeklinin korunup korunamadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Anket yapılan insanların %38.3 ünün 25 seneden daha uzun süredir , %27.2 sinin ise 16-25 senedir bu mahallede ikamet ediyor olmaları sonucuna bakıldığında yerli halkın mahalleyi büyük oranda terk etmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak , geleneksel yaşamın bir parçası olan ; bahçe, avlu,sokak gibi yarı kamusal ve meydan, cami avlusu gibi kamusal mekanlarda kurulan komşuluk ilişkilerinin günümüzde kalmamış olduğu belirlenmiştir. Müstakil konutlarda %69, apartman dairelerinde %71 oranında konut iç mekanları komşular ile iletişim alanları olarak kullanılmaktadır. Bu sonuç yaşanılan mekanların sosyal ilişkiler üzerinde çok etkili olmadığını , geleneksel konutlarda veya geleneksel bir konut alanında yaşamanın geleneksel yaşam şekillerini korumak için yeterli olmadığını göstermektedir. Elde edilen bir başka sonuç ise şudur ; insanlar her ne kadar geleneksel yaşam şekillerinden uzaklaşmış olsalar da, geleneksel konutların onarılarak korunması gerektiğini düşünmektedirler. Çevre halkının sadece %14 ü (23 kişi) bu konutların yıkılarak yerlerine betonarme müstakil konutlar yapılmasını, %1 i (3 kişi) ise yıkılıp yerlerine apartmanlar

yapılmasını istemektedir. Halkın % 85 i geleneksel konutların korunarak tekrar yaşanabilir bir hale getirilmesini istemekte, % 55 i (89 kişi) bu işlemin çevrenin daha verimli bir hale gelmesi için çok önemli bir gereklilik olduğunu düşünmektedir. Bu durum halkın çevredeki tarihi ve kültürel değerlerin çok iyi korunamamış olmasından memnun olmadığını ve korunması gerektiğini düşündüğünü göstermektedir.

- Fiziksel Gereklilik 1.5. Çevrenin Karma Fonksiyonlar İçerme Durumu :

Büyükşehir Belediyesinden elde edilen verilere göre çevrede bulunan hane sayısının %11.8 i (436 hane) ticaret fonksiyonu, %0.75 i (28 hane) resmi fonksiyon , %24.7 si (914 hane) diğer farklı fonksiyonları içermektedir , geriye kalan %62.4 ü (2305 hane) konut fonksiyonludur. Bu sayısal veriler çevrenin konut ağırlıklı olmakla birlikte " karma fonksiyonlu bir konut alanı " olarak kabul edilebileceğini göstermektedir. Şekil 5.8 de uygulama alanındaki farklı fonksiyonlardan örnekler görülmektedir.

Şekil 5.8 : Uygulama alanındaki farklı fonksiyonlardan örnekler

- Fiziksel Gereklilik 1.6. Binaların Farklı Kullanımlara Elverişliliği :

Sakinleri ile görüşme yapılan konutlar yapım tekniği, kat adedi ve alan olarak farklılık gösterdiğinden " farklı kullanımlar için uygun " oldukları düşünülmektedir. Uygulama alanının genelinde de bina tipleri çeşitlilik gösterdiğinden aynı durum söz konusudur. Alan çalışması 2 kapsamında yapılan gözlem ve arşiv araştırmaları sonucunda tespit edilen veriler ; mevcut geleneksel konutların, varsa bahçeleri ile birlikte, gerekli müdahaleler ile farklı fonksiyonlara uyarlanabileceğini göstermektedir.

- Fiziksel Gereklilik 1.7. Çevrenin Verimli Kullanım Durumu :

Çevredeki geleneksel konutların büyük bir oranının kötü durumda olması, büyük oranda otopark ihtiyacı olması, araç yollarının bakımsız ve yetersiz olması, yeterli

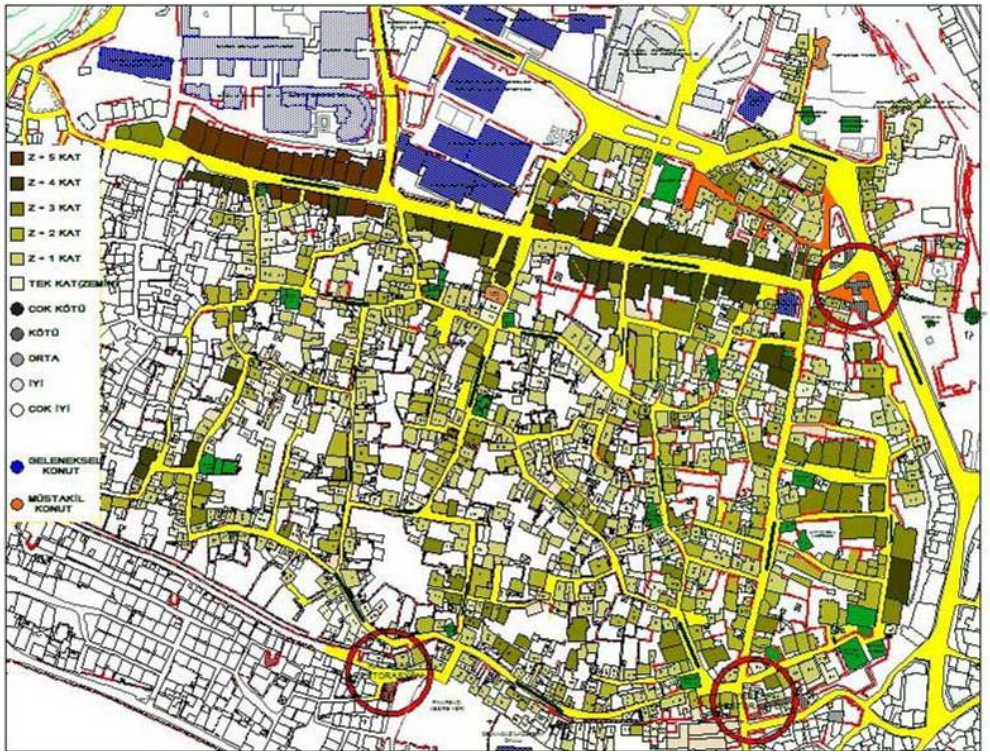
açık alan bulunmaması nedenleri ile çevrenin tarihi ve konumsal özellikleri ile büyük bir potansiyel olmasına rağmen " verimli olarak kullanılamadığı " düşünülmektedir.

- Fiziksel Gereklilik 1.8. Çevrenin Güvenlik Durumu :

Güvenlik açısından çevre olumlu özelliklere sahiptir. Sakinlerin düşünceleri de bu doğrultudadır ve sadece %8 i çevreyi kullanılamaz durumdaki geleneksel konutlar ve boş arsalar nedeni ile güvenli bulmamaktadır.

- **Fiziksel Gereklilik 2 . Optimum Yoğunluk :**
- Fiziksel Gereklilik 2.1. İnsan yoğunluğu:

Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklerinin ikinci bileşeni olan optimum yoğunluk alt bileşeni olarak belirtilen " insan yoğunluğu " nun çalışma alanındaki tespiti 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre yapılmıştır. Bu sonuçlara göre , çevre nüfusu 4613 kişi , konut sayısı ise 2305 adettir. Bu durumda konut başına düşen ortalama kişi sayısı 2.0 dır. 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Bursa'daki ortalama hane halkı büyüklüğünün 3.91 (DİE kayıtları) olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu konut alanındaki değer çevre genelindeki insan yoğunluğunun çok fazla olmadığını göstermektedir. Sakinleri ile görüşme yapılan konutların %27 sinde bir veya iki kişi, % 50 sinde üç ve ya dört kişi, %13 ünde ise dört kişiden fazla insan ikamet etmektedir. Bu sonuçlar da çevre genelinde elde edilen sonuçları desteklemektedir. Şekil 5.9.da görülen uygulama alanındaki binaların kat adetleri çevredeki bina yoğunluğunu ifade etmektedir.

Şekil 5.9 : Uygulama alanı bina yoğunluğu

- Fiziksel Gereklilik 2.2. Bina ve Fonksiyon Yoğunluğu :

Çevredeki bina ve fonksiyon yoğunluğu yapılan gözlemler ve yetkililer ile yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmeye çalışılmıştır. Uygulama alanının yüzölçümü ile inşa edilmiş alanların taban alanları oranlandığında %41.46 değeri elde edilmektedir. Bu sonuç çevredeki bina yoğunluğunun orta değerde olduğunu göstermektedir. Çevredeki fonksiyon yoğunluğu ise , çevrenin konut yoğun bir bölge olmasından dolayı , yüksek değildir.

- **Fiziksel Gereklilik 3 . Minimum Enerji ve Kaynak Kullanımı :**

Uygulama alanı geleneksel bir çevre olduğu için %15 oranında geleneksel yapım sistemleri ile yapılmış bina içermektedir. Bu sistemde kullanılan ahşap, kerpiç ve taş geri dönüşüm özelliğine sahip doğal malzemeler olduğu için çevrenin içerdiği geleneksel konut oranında geri dönüşüm özelliği olduğu söylenebilir. Ancak bu konutların korunması esas olduğundan geri dönüşümlü malzemelerin günümüz yapılarında kullanılır olması daha anlamlıdır. Bu açıdan ele alındığında, çevrede geri dönüşümlü malzeme ve sistem kullanımının olmadığı gözlenmektedir.

Enerji ve doğal kaynak kullanımı konut yoğunluklu olan ve herhangi bir üretim fonksiyonu içermeyen çevrede çok fazla değildir.Enerji tüketimine dair veriler TEDAŞ ve BOTAŞ, doğal kaynak kullanımına dair veriler BUSKİ kayıtlarındaki sayısal değerler ile netleştirilebilir. Bu değerlerin diğer konut alanlarının ve kent genelinin değerleri ile karşılaştırılması ile anlamlı sonuçlar elde edilebilir. Ancak arşivlerde bölgelere göre sınıflandırılmış bilgilere ulaşılamamıştır.

Çevredeki araç trafiğinin yoğunluğu çevrenin kent merkezine yakınlığı dolayısı ile kent merkezine uzak olan diğer konut alanlarına oranla daha azdır. Görüşme yapılan konut sakinlerinden %43 ünün araç sahibi olması ve ulaşım şekli olarak yürüme ve belediye otobüslerinin tercih ediliyor olması bu sonucu desteklemektedir. Ancak çevrenin sınırlarını oluşturan Kavaklı ve Ortapazar caddelerinin kentin önemli ve işlek caddelerinden olması ve çevrenin çok yakınındaki iki büyük hastane trafik yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. Uygulama alanındaki mevcut durumun sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri bağlamında değerlendirilmesi sonucu elde edilen bilgiler tablo 5.3 de özetlenmiştir.

Bu değerlendirme sonucunda ; alanın mevcut fiziksel çevre koşullarının yüksek çevre kalitesini sağlayabilecek nitelikte olmadığı, diğer alt bileşenler olan canlılık/çeşitlilik, ulaşılabilirlik, esneklik, güvenlik ve verimlilik şartlarını kısmen sağladığı ve gerekli çalışmaların yapılmasıyla tüm şartların sağlanması için yeterli potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir. Çevredeki insan yoğunluğunun ülke genelindeki hane halkı büyüklüğü ile karşılaştırıldığında düşük, bina yoğunluğunun

normal sınırlarda olduğu, fonksiyonların ise büyük oranda konut, az miktarda ticaret içerdiği belirlenmiştir. Alanın kent merkezine yakınlığı ve toplu taşım imkanlarının elverişliliği nedenleri ile yerel halkın motorlu araç kullanım yoğunluğu düşük olmakla birlikte, alanın ana caddelere yakınlığı araç trafiğinden olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Alandaki geri dönüşümlü malzeme ve sistem kullanımı geleneksel konutlar ile sınırlıyken, minimum enerji ve doğal kaynak kullanımı ile ilgili yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 5.3 : Fiziksel uygulanabilirlik analiz sonuçları

BELİRLENEN BİLEŞEN		SAYISAL SONUÇ	AÇIKLAMA
Konut tipi		%50 daire (81 ad.) , %24.7 (40 ad.) gel. konut, %25.4 (41 ad.) müs.konut	
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gereklilikleri	**yüksek çevre kalitesi**	Geleneksel konutların %90 ı kötü durumda Çalışma yapılan konutların %91.9 iyi ve orta korunmuşluk durumunda Anıtsal yapıların% 50 si iyi durumda	-Halkın %85 i (83 k.) gel. konutların onarılarak korunmasını istiyor , -%14 ü (23 kişi) gel. konutların yıkılarak yerlerine b.a. müstakil konutlar, 1 i (3 kişi) apt. yapılmasını istiyor, -Halkın % 55 i (89 kişi) gel. konutların onarılarak yaşanabilir bir hale getirilmesini çok önemli bir gereklilik olduğunu düşünüyor.
	Binaların fiziksel durumları tarihi ve kültürel değerlerin korunmuşluk durumu		
	Çevrenin yeşil alan durumu Çevredeki ortak mekanların durumu	%50 oranında açık alan mevcut az sayıda park ve çocuk parkı var	-Halkın %45.6 sı (74 kişi) çevrede yeşil alanlar ve çocuk parkları düzenlenmesinin önemli bir gereklilik olduğunu düşünüyor.
	Çevrenin otopark durumu ve altyapısı Çevrenin ve farklı fonksiyonların ulaşılabilirliği	Halkın % 43 ü araç sahibi , bu sayının % 49 unun bahçesinde otopark imkanı var. %51'i aracını bulunduğu sokakta park etmekte.	-Belediyenin tahsis ettiği açık ve ya kapalı otopark yok, Cadde ve sokak kenarlarına park ediliyor, bazı boş arsalar otopark olarak kullanılıyor. -Halkın % 24 ü yeterli otopark alanı düzenlenmesinin önemli bir gereklilik olduğunu düşünüyor, -Mevcut araç yolları bakımsız ve dar, park edilen araçlar nedeniyle emniyetsiz , -Halkın % 19 u yolların iyileştirilmesinin önemli bir gereklilik olduğunu düşünüyor.
	Karma fonksiyon bulunma durumu Binaların farklı kullanıma elverişliliği Çevrenin verimli kullanım imkanları	Hane sayısının fonksiyon dağılımı : %61.4 konut %12.6(377hane)ticaret %0.7 resmi , %25.7 farklı fonksiyon	- çevre konut ağırlıklı ancak farklı fonksiyonlar da içeriyor, farklı kullanımlar için uygun konutlar bulunuyor, -geleneksel konutların büyük bir oranı kötü durumda olduğu, büyük oranda otopark ihtiyacı olduğu, araç yollarının bakımsız ve yetersiz olduğu, yeterli açık alan bulunmadığı için çevre verimli olarak kullanılamıyor.
	Çevrenin güvenliği.	Halkın %8 i çevreyi güvenli bulmuyor	- genelde güvenlik açısından olumlu özelliklere sahip. -boş arsa ve binalar tehlikeli görülüyor.
	Yüksek yoğunluk	2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre : nüfus: 4880 kişi , konut sayısı : 1829 konut başına kişi sayısı 1-2 kişi : %27 3-4 kişi : % 50 >4 kişi : %13	-Konut başına düşen ortalama kişi sayısı 2.6 . - 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye 'deki ortalama hane halkı büyüklüğünün 3.91 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu konut alanındaki değer çevre genelindeki insan yoğunluğunun çok fazla olmadığını göstermektedir. -Konut bazında elde edilen sonuçlar da çevre genelinde elde edilen sonuçları desteklemektedir.
	Minimum enerji ve kaynak kullanımı	-Çevre içerdiği geleneksel konut oranında geri dönüşüm özelliğine sahip : % 15 -Enerji ve doğal kaynak kullanımı, üretim fonksiyonu içermediği için çok fazla değil. Trafik yoğunluğu kent merkezine yakın olduğu için diğer konut alanlarına oranla daha az.Sakinlerin %43 ü araç sahibi, ulaşım şekli olarak yürüme ve toplu taşıma tercih ediliyor.Kavaklı ve Ortapazar önemli ve işlek caddeler.	

5.2.3.2. Konut Alanları Sosyo-kültürel Bileşenleri Bağlamında Uygulanabilirlik Analizi

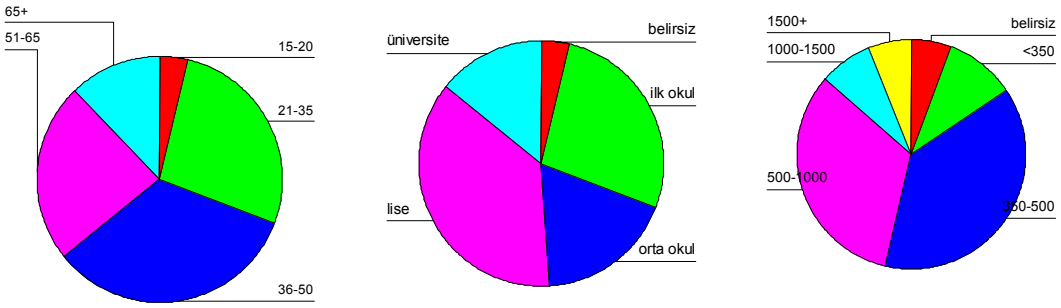
Bu analiz çalışması, “alan çalışması 2” de tespit edilen sosyo-kültürel bileşenlerle ilgili verilerin sınıflandırılarak elde edilen sayısal sonuçların yüzdelik oranlarla netleştirilmesinden oluşmaktadır. “Aile yapısı“ , “ sosyal düzen” ve “yaşam döngüsü” ile ilgili bilgiler değerlendirilerek çevre halkının “yaşam şekli ” belirlenmeye çalışılmıştır. Yaşam şeklinin belirlenmesi, senaryolarda öngörülen yolların insanlar tarafından kabul edilip edilmeyeceğinin anlaşılmasında büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmalar, farklı bilim dalları kapsamında yapılan alan çalışmalarının güvenilirliklerini bilgisayar ortamında test eden istatistik paket programlarından biri olan SPSS yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle, anket çalışması sonucunda elde edilmiş olan veriler sayısal olarak kodlanarak programa aktarılmış ve daha sonra farklı analiz teknikleri ile değerlendirilen verilerden elde edilen sonuçlar grafikler ve tablolar halinde ifade edilmiştir. SPSS ortamındaki anket sonuçları Ek G, Tablo G.1 ve Tablo G.2 de görülmektedir. Konut alanlarının sosyo-kültürel bileşenleri ile ilgili elde edilen bilgiler aşağıda aktarılmıştır.

- **Aile yapısı :** Aile yapısının belirlenebilmesi için insanların yaşları, eğitim düzeyleri, aylık gelir düzeyleri ve ailelerin nüfusu ile ilgili sorular sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar gruplarına göre aşağıda belirtilmiştir.

  - Yaş : Görüşme yapılan insanların % 84 ü 21-65 yaş arası erişkinlerden oluşmaktadır. Geriye kalan %16,15–20 yaş arası gençler ve 65 yaş üzeri yaşlılardan oluşmaktadır.
  - Eğitim Düzeyi : Görüşme yapılan insanların %45.1 i ilköğretim, % 37 si lise %14.2 si üniversite mezunudur. Bursa genelindeki yüksek öğretim mezunu olma durumu %7.06 dır(DİE kayıtları). Bu durum çevredeki eğitim durumunun çok düşük olmadığını göstermektedir.
  - Gelir Düzeyi : Görüşme yapılan insanların %71 inin aylık geliri 350.000 - 1.000.000 TL. arasında iken ,%9.9 unun 350.000 TL.dan az, % 13.6 sının 1.000.000 TL.den fazladır. Devlet İstatistik Enstitü’sünün Dünya Bankası verilerine dayanarak belirlediği, Türkiye kentlerinde çalışan bir bireyin yoksulluk sınırı , 2004 yılı için, aylık 618.281 TL. dır (DİE web sitesi) . Bu durum, çevre sakinlerinin alt orta gelir seviyesinde olduklarını göstermektedir.

  Tespit edilen yaş grupları, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi dağılımı şekil 5.10 da grafik olarak ifade edilmiştir.

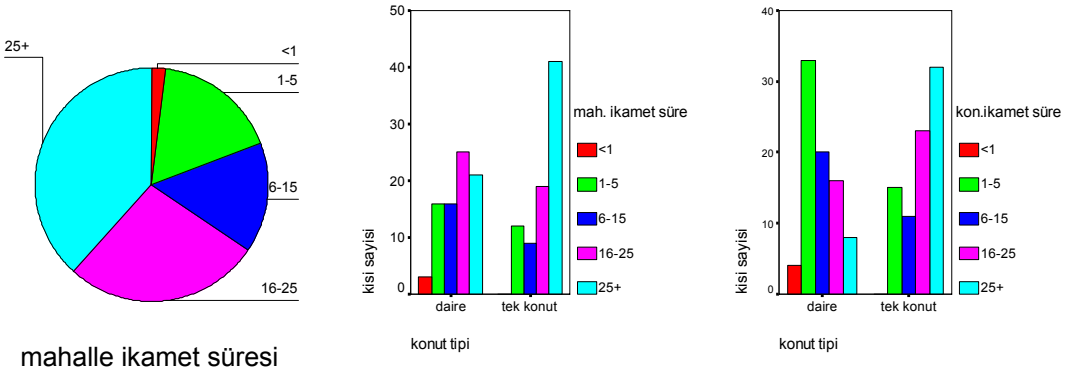
yaş aralığı eğitim düzeyi gelir düzeyi

Şekil 5.10 : Yaş aralığı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi tespit çalışması

- Aile büyüklüğü : Görüşme yapılan insanların yarısı ebeveyn ve iki çocuktan oluşan çekirdek aile tipine mensuptur. Kalan yarının %27 si çocuksuz çiftler ve tek yaşayanlardan, %13 ü ise 4 kişiden fazla üyesi olan geniş ailelerden oluşmaktadır.

- **Yaşam döngüsü :** Çevrede yaşayan insanların yaşam döngüsünün nasıl olduğunu belirlemek için insanların şu an bulundukları çevre ve konutta ne kadar süredir ikamet ettikleri, daha önce farklı bir mahalle ve ya konutta yaşadılar ise bunun hangi mahalle ve ne tip bir konut olduğu sorulmuştur.
  - Görüşme yapılan insanların tümü ele alındığında; halkın %38.3 lük bir bölümünün 25 yıldan daha uzun zamandır, %27.2 sinin ise en az 16 yıldır söz konusu çevrede ikamet ettiği öğrenilmiştir. Bu durum halkın büyük oranda çevrenin yerlisi olduğunu göstermektedir.
  - Görüşme yapılan apartman dairesi sakinleri ve müstakil konut sakinleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde ; müstakil konut sakinlerinin %50 sinin 25 yıldan daha uzun zamandır, % 23.5 inin ise en az 16 yıldır bu çevrede ikamet ettikleri ; apartman dairesi sakinlerinin %26 sının 25 yıldan daha uzun zamandır, % 31inin ise en az 16 yıldır bu çevrede ikamet ettikleri anlaşılmıştır. Bu sonuçlar, müstakil konut sakinlerinin apartman dairesi sakinlerine göre daha uzun zamandır bu çevrede yaşadıklarını göstermektedir.
  - Konut ikamet süreleri değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlara göre ise ; görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin %39.5 i 25 yıldan daha uzun zamandır, % 28 i ise en az 16 yıldır aynı konutta ikamet etmekte ; apartman dairesi sakinlerinin ise sadece % 10 u 25 yıldan daha uzun zamandır ve % 20 si en az 16 yıldır aynı konutta ikamet etmektedir.

Şekil 5.11 de mahallede ikamet etme süresi ve konut tipine göre mahalle ve konut ikamet sürelerini gösteren grafikler görülmektedir.

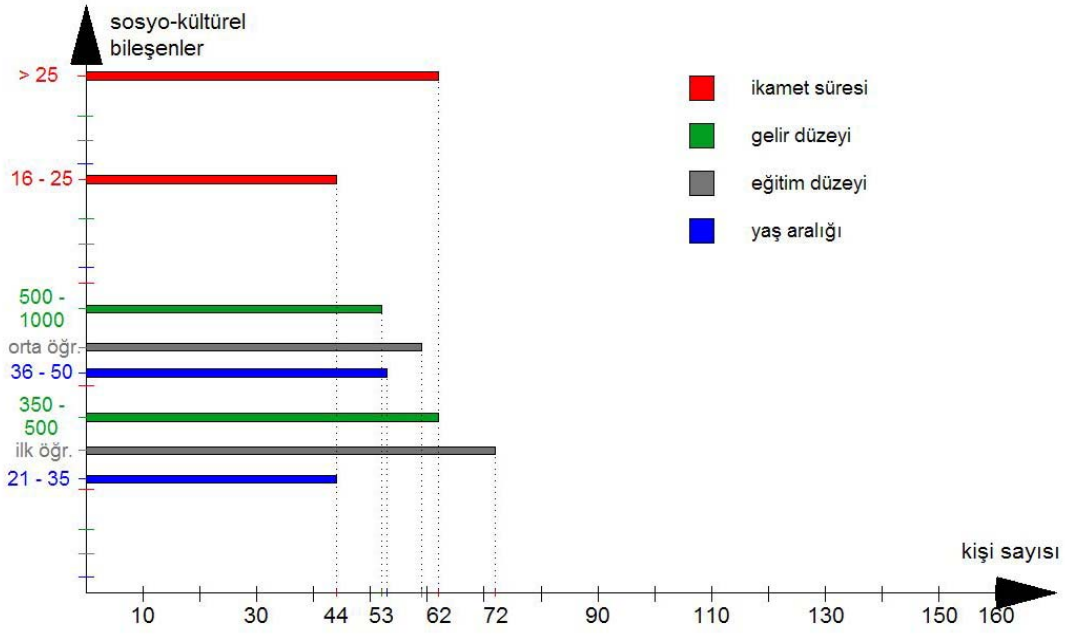
Şekil 5.11 : Mahallede ikamet süresi ve konut tipine göre ikamet süresi dağılımı

Çevre sakinlerinin yaşam döngüsünün ne şekilde seyrettiğini belirleme amacı ile daha önce ne tip bir konutta ikamet ettikleri de araştırılmış ve görüşme yapılan apartman dairesi sakinlerinin %91.3 ünün daha önce şu andakinden farklı bir konutta ikamet etmişken bu oranın % 53 ünün daha önce yine bir apartman dairesinde %47 sinin ise müstakil konutta ikamet etmiş olduğu tespit edilmiştir. Müstakil konut sakinlerinin ise %60.5 i daha önce farklı bir konutta ikamet etmişken %39.5 i hiç konut değişikliği yapmamıştır. Daha önce farklı bir konutta ikamet etmiş müstakil konut sakinlerinin % 63.3 ünün bir önceki yaşam alanı yine müstakil bir konuttur. Elde edilen sonuçlar, müstakil konut sakinlerinin bulundukları çevre ve yaşadıkları konutta, apartman dairesi sakinleri ile karşılaştırıldığında , daha uzun süredir ikamet ettiklerini göstermektedir.

- **Sosyal düzen :**

Çevredeki sosyal düzenin ne durumda olduğunu belirlemek amacı ile ; birey, grup ve sistem ilişkilerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda, sosyal düzenin bir parçası olan kamusal açık alanların çevre sakinleri tarafından yeterince kullanılamadığı anlaşılmıştır. Çevre sakinleri % 86.3 oranında konut iç mekanlarını sosyal iletişim alanları olarak kullanmaktadırlar. Halkın %45.6 sı çevreye yeni yeşil alan ve çocuk parkları yapılmasını, %43 ü komşuluk ilişkileri ve sosyal dayanışmayı arttıracak etkinlikler düzenlenmesini , %38 i mahallede ortak bir kapalı toplantı mekanı yapılmasını istemektedir. Bu değerler uygulama alanında halkın sosyal iletişim kurabilmesi için yeterince ortak açık ve kapalı alan bulunmadığını ancak bunun istendiğini göstermektedir.

Konut alanları sosyo-kültürel bileşenlerine dair verilerin değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar; çevre sakinlerinin büyük oranda çevrenin yerlisi olup düşük – orta gelir seviyesinde, orta eğitim düzeyinde ve genç ile orta yaş grubunda insanlardan oluştuklarını göstermektedir. Bu insanların yarısı çekirdek aile tipine mensuptur. Çevrede sosyal ilişkiler gelişmiş ama halkın istediği boyutlara ulaşmamıştır. Çevre halkının büyük bir çoğunluğunun düşük ve orta sosyo-ekonomik seviyede olması, konutlarının fiziksel şartlarının iyileştirilmesi için yapılacak olan çalışmalara maddi kaynak sağlamada güçlük çekeceklerini göstermektedir. Ancak aynı nedenle insanlar, yeni fonksiyonların sağlayacağı iş imkanlarına ve yeni sosyal ilişkilere açık olmaları nedeniyle yenileme çalışmalarında gönüllü olarak yer almaya olumlu yaklaşmaktadırlar. Değerlendirme çalışmaları sonucunda elde edilen bilgiler şekil 5.12 ve tablo 5.4 de özetlenmiştir.

Şekil 5.12 : Uygulama alanının sosyo-kültürel bileşenler bağlamında değerlendirilmesi

Tablo 5.4 : Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri değerlendirme sonuçları

BELİRLENEN BİLEŞEN		SAYISAL SONUÇ	AÇIKLAMA
Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri	**Aile yapısı**	%3.7 15-20 yaş arası %27.2 21-35 yaş arası %33.3 36-50 yaş arası %23.5 51-65 yaş arası %12.3 >65 yaş	- Görüşme yapılan insanların % 84 ü 21-65 yaş arası erişkinlerden oluşmaktadır. - Geriye kalan %16 15-20 yaş arası gençler ve 65 yaş üzeri yaşlılardan oluşmaktadır.
	Yaş		
	Eğitim	%27.2 ilk okul mezunu %17.9 ortaokul mezunu %37 lise mezunu %14.2 üniversite mezunu	- Bursa genelindeki yüksek öğretim mezunu olma durumu %7.06 dır.(DİE Kayıtları) - Eğitim düzeyi oranları çevredeki eğitim durumunun düşük olmadığını göstermektedir.
	Gelir Düzeyi	%9.9 <350 milyon %38.3 350-500 milyon %32.7 500mil-1 milyar %7.4 1-1.5 milyar %6.2 >1.5 milyar	- Gelir durumu oranları çevre sakinlerinin orta ve alt orta gelir seviyesinde olduklarını göstermektedir.
	Aile büyüklüğü	%27 1-2 kişi, %50 3-4 kişi %13 >4 kişi	- Aile büyüklüğü oranları çevrede çekirdek aile tipinin egemen olduğunu göstermektedir.
	Sosyal düzen	Sosyal iletişim alanı olarak konut iç mekanları kullanımı : %86.3 yeşil alan,park isteği %46 sosyal etkinlik isteği %43 kapalı toplantı mekanı isteği %38	-Bu oranlar halkın sosyal etkileşim için uygun ortak mekanlara sahip olmadığını ancak istediğini göstermektedir.
	Yaşam döngüsü	%1.9 <1 yıl %17.3 1-5 yıl %15.4 6-15 yıl %27.2 16-25 yıl %38.3 >25 yıl	- Mahallede ikamet süresi oranları halkın büyük bir kısmının çevrenin yerlisi olduğunu göstermektedir.
	Mahallede ikamet süresi		

5.2.3.3. Konut Alanı Psikolojik Bileşenleri ve Sosyo-kültürel Gereklilikler Bağlamında Uygulanabilirlik Analizi

Senaryolarda öngörülen yolların sosyo-kültürel açıdan uygulanabilirliklerinin analiz edilebilmesi için ulaşılan ikinci bilgi türü konut alanının psikolojik bileşenleri olan “duygular (bağlılık-aidiyet)“, “algı”, “ değerlendirme” , “memnuniyet” ve “beklentiler” ile ilgili bilgilerdir. Üçüncü bilgi türü ise, sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinden olan “sürdürülebilirlik ve çevre bilinci ve sorumluluğu” ile “ sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ” ile ilgili bilgilerdir. Birbirleri ile yakın ilişkiler içinde olan iki bileşen grubuna ait verilerin sınıflandırılması ve elde edilen tüm sayısal değerlerin yüzdelik oranlar ile netleştirilmesi çalışmaları bu bölümde aktarılmıştır. Psikolojik bileşenler ve sosyo-kültürel gerekliliklerin yerine getirilmesini sağlayan davranış kalıplarının mevcutta ne durumda olduğunun belirlenmesi söz konusu çevrede sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için öngörülen yolların uygulanabilir olup olmadığının tespit edilmesi için gereklidir. Yapılan çalışmalar aşağıda açıklanmaktadır.

- **Konut Alanı Psikolojik Bileşenlerinin Değerlendirilmesi**
- **Duygular (bağlılık – aidiyet) :**

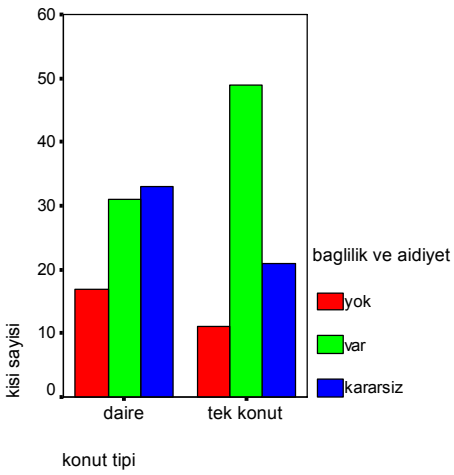
Duygular başlığı altında toplanan çevreye (mahalle ve konut) " bağlılık ve aidiyet " duygularının tespit edilebilmesi için çevre sakinlerinin başka bir mahalle ve/veya konutta ikamet etmek isteyip istemedikleri ve çevredeki geleneksel konutlara ne yapılmasını istedikleri sorulmuştur.

- Görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin , % 56 sı başka bir mahallede ikamet etmek istememekte , % 44 ü ise istemektedir. Bu insanların %53 ü imkan olsa başka konutta ikamet etmeyi tercih etmekte , %46 sı ise imkan olsa bile başka bir konutu tercih etmemektedir.
- Apartman dairesi sakinlerinin %42 si başka mahallede ikamet etmek istememekte, %58 i istemektedir. % 68 i imkan olsa başka konutta ikamet etmeyi tercih etmekte, % 32 si tercih etmemektedir.
- Müstakil konut sakinlerinin apartman dairesi sakinleri ile karşılaştırıldığında, yaşadıkları mahalle ve konuta daha bağlı oldukları görülmektedir.
- Çevre sakinlerinin %55 inin geleneksel konutların onarılarak yaşanabilir hale gelmesini istemesi, insanların konutlarını tüm olumsuzluklara rağmen bırakmayı düşünmedikleri için, bağlılık ve aidiyet duygularının yoğun olduğunu göstermektedir .

Bu üç soruya müstakil konut sakinleri ve apartman dairesi sakinleri tarafından verilen cevaplar ayrı ayrı genellenerek , aidiyet ve bağlılık duygularının kesin olarak var olması, olmaması ve varlıklarının belirsiz olması şeklinde üç başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre :

- müstakil konut sakinlerinin %60.5 inde çevreye bağlılık ve aidiyet duyguları kesinlikle gelişmiş, %13.6 sında gelişmemiştir. %26 sında ise bu duyguların gelişip gelişmediği belirlenememiştir.
- apartman dairesi sakinlerinin %38 inde çevreye bağlılık ve aidiyet duyguları kesinlikle gelişmiş, %21 inde gelişmemiştir. %41 inde ise belirsizdir. Bu değerlere bakıldığında müstakil konut sakinlerinin bağlılık ve aidiyet duygularının apartman dairesi sakinlerine göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Sonuçlar şekil 5.13 de grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.13 : Konut Tipine Göre Bağlılık ve Aidiyet Duygularının Değişimi

- **Çevre Algısı / Çevre Değerlendirmesi :**

Uygulama alanının sakinleri tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiğinin belirlenmesi amacı ile çevre sakinlerine mahallelerinin tarihi değeri ve kent içindeki önemi ile ilgili düşünceleri sorulmuştur.

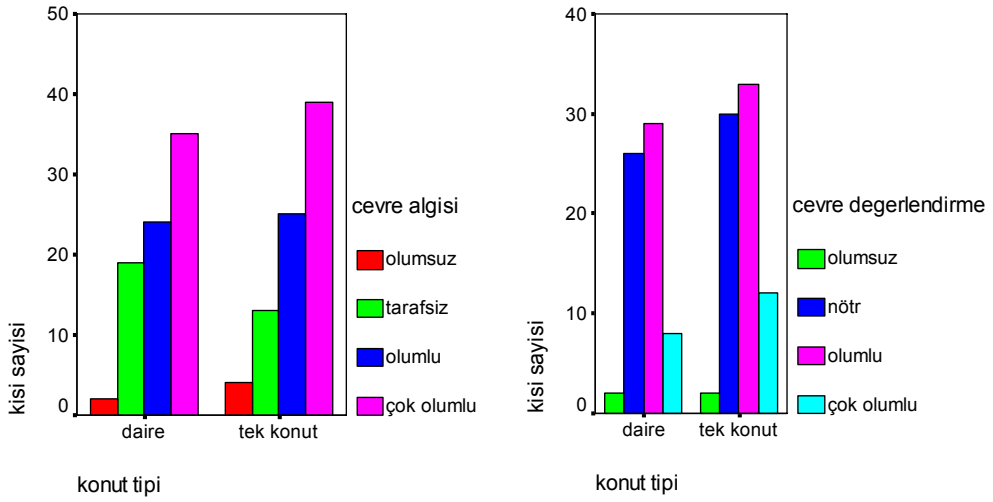
- Görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin %96.3 ü mahallelerini kentin en eski yerleşim alanı ve tarihi değeri olan bir bölge olarak algılamakta , %79 u mahallenin kenti en iyi yansıtan ve korunmuş bir bölgesi olduğunu düşünmektedir.
- Apartman dairesi sakinlerinin %90ı mahallelerini kentin en eski yerleşim alanı ve tarihi değeri olan bir bölge olarak algılamakta , %71.6 sı mahallenin kenti en iyi yansıtan ve korunmuş bir bölgesi olduğunu düşünmektedir.

Bu sorulara verilen cevaplar olumsuz, tarafsız ,olumlu olmak üzere üç farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Buna göre :

- müstakil konut sakinlerinin %79 unun çevre algısı olumlu, %5 inin olumsuz iken %16 sının belirgin bir yaklaşımı yoktur.
- Apartman dairesi sakinlerinin %73 ünün çevre algısı olumlu, %2.5 inin olumsuz iken, %23 ünün belirgin bir yaklaşımı yoktur.
- müstakil konut sakinlerinin %55.5inin çevre değerlendirmesi olumluyken, %37 sinin çevreye karşı yaklaşımı tarafsızdır. %2.5 i ise çevreyi olumsuz yönde değerlendirmektedir.
- Apartman dairesi sakinlerinin %45.7 sinin çevre değerlendirmesi olumluyken, %32 sinin çevreye karşı tarafsız bir yaklaşımı vardır. %2.5 i ise çevreyi olumsuz yönde değerlendirmektedir.

Bu sonuçlar müstakil konut sakinleri ile apartman dairesi sakinlerinin çevreyi değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılıklar olmadığını ve konut tipinin bu konuda

çok etkili olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar şekil 5.14 de grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.14 : Konut Tipine Göre Çevre Algısı ve Çevre Değerlendirmesinin Değişimi

- **Çevre Memnuniyeti :**

Halkın çevreden duyduğu memnuniyet derecesini belirleme amacı ile ; sakinlerin mahallelerinin kent içindeki konumu ile ilgili düşünceleri , başka bir mahalle ve/veya konutta ikamet etmek isteyip istemedikleri ve konutları ve/veya konut yakın çevrelerinde herhangi bir yapısal değişiklik yapıp yapmadıkları sorulmuştur.

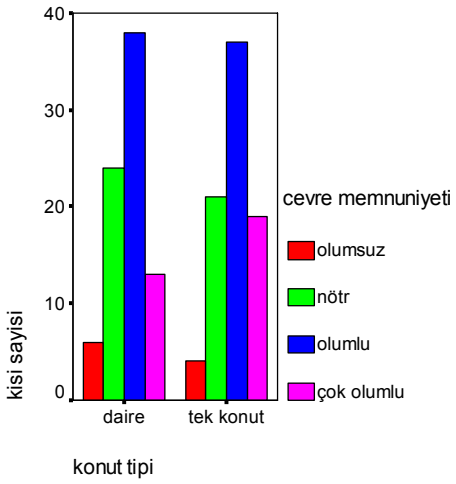
- Görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin %88.8 i mahallenin kent içi konumundan memnun olduğunu belirtmiştir. Bu insanların % 56 sı başka bir mahallede ikamet etmek istememekte , % 44 ü ise istemektedir. Bu insanların %53 ü imkan olsa başka konutta ikamet etmeyi tercih etmekte , %46 sı ise imkan olsa bile başka bir konutu tercih etmemektedir.
- apartman dairesi sakinlerinin %92 si mahallenin kent içi konumundan memnun olduğunu belirtmiştir. Bu insanların %42 si başka mahallede ikamet etmek istememekte, %58 i istemektedir. Apartman dairesi sakinlerinin % 68 i imkan olsa başka konutta ikamet etmeyi tercih etmekte , % 32 si tercih etmemektedir.

Memnuniyet derecesini belirlemeye yönelik sorular olumsuz, tarafsız ve olumlu olmak üzere üç farklı gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre:

- görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin % 69 u çevrelerinden memnunken , %26 sı bu konuda tarafsızdır. % 5 i ise çevresinden memnun değildir. Apartman dairesi sakinlerinin % 63 ü çevrelerinden memnunken , %30 u bu konuda tarafsızdır. % 7.4 ü ise çevresinden memnun değildir.

Bu sonuçlar müstakil konut sakinleri ile apartman dairesi sakinlerinin çevre memnuniyetleri arasında anlamlı farklar olmadığını ve konut tipinin çevre

memnuniyeti üzerinde bir etkisi olmadığını göstermektedir. Sonuçlar şekil 5.15 de grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.15 : Konut Tipine Göre Çevre Memnuniyetinin Değişimi

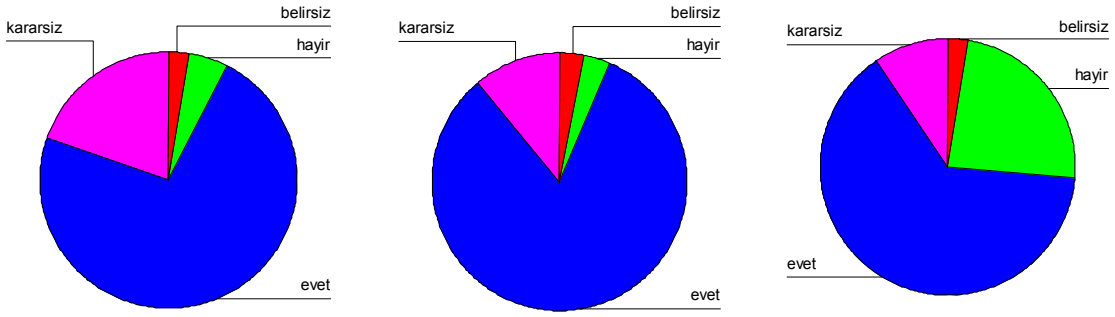
- **Çevreden Beklentiler :**

Çevre halkının yaşadıkları çevreden fiziksel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik anlamda ne gibi beklentileri olduğunun belirlenmesi için, hazırlanmış olan senaryolarda öngörülen değişiklikler kısaca açıklanarak bunlarla ilgili görüşleri alınmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda öngörülen her bir senaryonun halk arasındaki kabul edilme oranları şöyle özetlenebilir :

- halkın %72.8 i (118 kişi) senaryo 1 i (çevrenin mevcut yoğunluğunun korunarak konutlar ile birlikte günübirlik turizm fonksiyonlarının getirilmesi) kabul etmekte, %4.9u(8 kişi) kabul etmemekte, %19.8 i (32 kişi) ise bu senaryo doğrultusundaki düzenlemelere göre karar verebileceğini belirtmektedir.
- Halkın %81.5 i (132 kişi) senaryo 2 yi (çevrenin daha yoğun bir konut bölgesi haline getirilmesi) kabul etmekte ,%3.1 i (5 kişi) kabul etmemekte, %11.1i (18 kişi) bu konuda karar verememektedir.
- Halkın %63 ü (102 kişi) senaryo 3 ü (çevrenin konut alanı olma özelliklerini kaybetmeden bir turizm bölgesi haline getirilmesi) kabul etmekte, %23.5 i (38 kişi) kabul etmemekte, %9.3 ü (15 kişi) kararsız kalarak senaryo doğrultusundaki düzenlemelere göre karar verebileceğini belirtmektedir.

Bu sonuçlara göre senaryolar arasında en çok tercih edilen senaryo 2 dir. En çok olumsuz cevap alan senaryo 3 iken , en çok kararsızlık ile karşılanan senaryo ise senaryo 1 dir. Bu tercihler arasında sayısal olarak çok farklı değerler çıkmamış olması, halkın çevreden beklentilerinin senaryolarda öngörülen değişiklikler paralelinde olduğunu ancak bazı tereddütleri olabileceğini göstermektedir.

Sonuçlar şekil 5.16 da grafik olarak ifade edilmiştir.

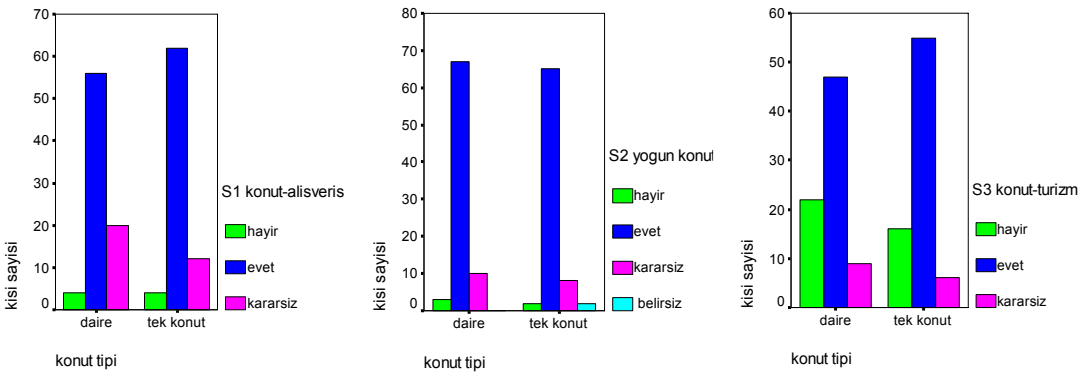
senaryo1 (konut ve alışveriş) tercihi

senaryo2 (yoğun konut) tercihi

senaryo3 (konut ve turizm) tercihi

Şekil 5.16 : Senaryo Tercihlerinin Dağılımı

Halkın senaryolar bağlamında değerlendirilmiş olan çevreden beklentileri geleneksel ve müstakil konut veya apartman dairesinde ikamet etmelerine göre sınıflandırıldığında elde edilen sonuçlar şekil 5.17 de görülmektedir.

Şekil 5.17: Konut Tipine Göre Senaryo Tercihlerinin Dağılımı

Bu sonuçlar şöyle özetlenebilir :

- Senaryo 1 i geleneksel ve müstakil konut sakinlerinin %77 (62 kişi) si, apartman dairesi sakinlerinin %69 (56 kişi)u kabul etmektedir. Bu senaryoda, müstakil konutlar için öngörülen farklı fonksiyonlar ve yeni iş imkanları, özellikle müstakil konut sakinlerinin konuya olumlu yaklaşmalarını açıklamaktadır.
- Senaryo 2 yi geleneksel ve müstakil konut sakinlerinin %80 (65 kişi)i , apartman dairesi sakinlerinin %83 (67 kişi) ü kabul etmektedir. Senaryoda herhangi bir fonksiyon değişikliği öngörülmemesi, insanların alışkın oldukları yaşam şekli ve çevre düzeninin daha yoğun bir şekilde devam etmesinde sakınca görmemelerini açıklamaktadır.

- Senaryo 3 ü geleneksel ve müstakil konut sakinlerinin %68(55 kişi)i, apartman dairesi sakinlerinin %58(47 kişi)i kabul etmektedir. Bu senaryonun geleneksel ve müstakil konut sakinleri arasındaki tercih oranının daha yüksek olması ,senaryo 1 de olduğu gibi, bu senaryoda da geleneksel konutlar için öngörülen farklı fonksiyonlar ve sakinlerin yeni iş imkanlarına olumlu yaklaşmaları ile açıklanabilir. Konut alanları psikolojik bileşenleri ile ilgili verilerin değerlendirme sonuçları tablo 5.5.de özetlenmiştir.

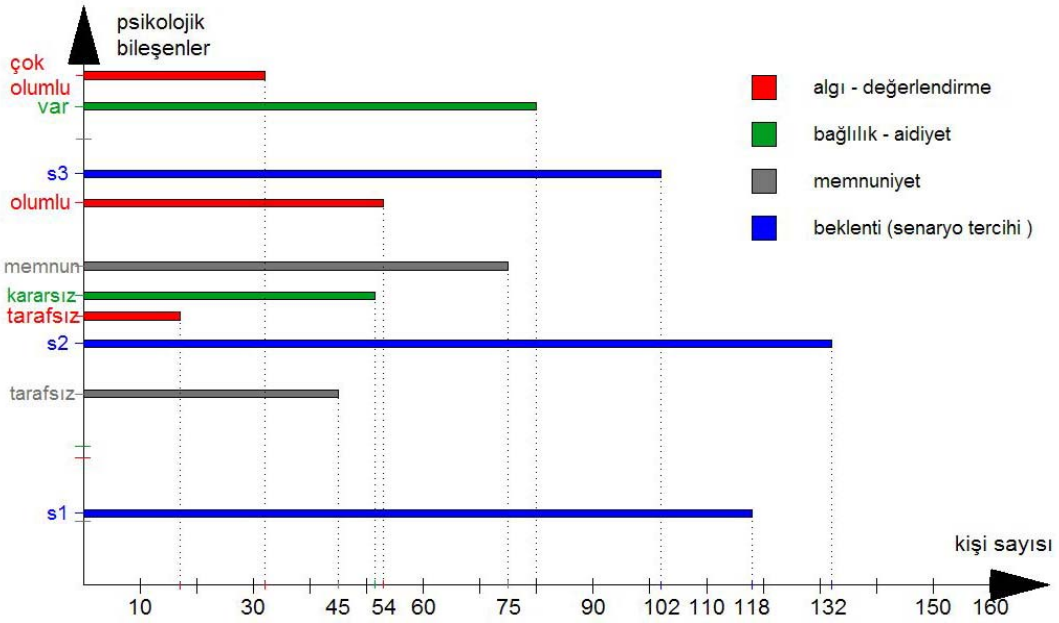
Tablo 5.5 : Konut alanları psikolojik bileşenleri değerlendirme sonuçları

<table>
<tr><th colspan="2">BELİRLENEN BİLEŞEN</th><th>SAYISAL SONUÇ</th><th>AÇIKLAMA</th></tr>
<tr><td rowspan="5">Konut alanları psikolojik bileşenleri</td><td>Duygular
(bağlılık / aidiyet)</td><td>Müs. konut sakinleri :
%60.5 , bağlılık ve aidiyet duyguları kesinlikle gelişmiş,
%13.6 , bağlılık ve aidiyet duyguları gelişmemiş
%26 , belirsiz
Apt. dairesi sakin :
%38 , bağlılık ve aidiyet duyguları kesinlikle gelişmiş,
%21 bağlılık ve aidiyet duyguları gelişmemiş
%41 , belirsiz</td><td>-Genel olarak halkın %49.4 ünde çevreye bağlılık ve aidiyet duyguları kesinlikle gelişmiştir. %33.3 ünde bu duyguların gelişip gelişmediği belli değildir.Geriye kalan 17.3 ünde ise bu duygular gelişmemiştir.
-müstakil konut sakinlerinin bağlılık ve aidiyet duyguları apartman dairesi sakinlerinden daha yüksektir.</td></tr>
<tr><td>Algı /
Değerlendirme</td><td>Müs. konut sakinleri :
%79 , çevre algısı olumlu ,
%16 , çevre algısı tarafsız,
%5 çevre algısı olumsuz
Apt. dairesi sakinleri :
%73 , çevre algısı olumlu,
%23, çevre algısı tarafsız ,
%2.5,çevre algısı olumsuz</td><td>-Genel olarak halkın %75,9 unun çevre algısı olumludur. Geriye kalan %23.5 inin çevre algısı belirsiz ve ya olumsuzdur.
-müstakil konut sakinleri ile apartman dairesi sakinlerinin çevreyi algılama düzeyleri arasında belirgin bir fark yoktur.</td></tr>
<tr><td colspan="2">-Görüşme yapılan insanların %12.3 ünün (20 kişi) çok çelişkili cevapları olduğu için çevrelerini nasıl değerlendirdikleri belirlenememiştir.
-Diğer insanların %57.8 inin çevreyi olumlu değerlendirdiği, %39.4 ünün çevreye karşı yaklaşımının tarafsız olduğu, %2.8 inin ise çevreyi olumsuz yönde değerlendirdiği belirlenmiştir.</td></tr>
<tr><td>Memnuniyet</td><td>Müs. konut sakinleri :
% 69 , çevreden memnun,
%26, tarafsız,
% 5, çevreden memnun değil
Apt. dairesi sakinleri :
% 63, çevreden memnun ,
%30, tarafsız,
%7, çevreden memnun değil</td><td>-Genel olarak halkın %66.1 i çevresinden memnunken ,%27.8 i bu konuda tarafsızdır. %6.2 si ise çevresinden memnun değildir.</td></tr>
<tr><td>Beklentiler</td><td colspan="2">-Halkın %72.8 i (118 kişi) senaryo 1 i kabul etmekte, %4.9 u (8 kişi) kabul etmemekte, %19.8 i (32 kişi) ise bu senaryo doğrultusundaki düzenlemelere göre karar verebileceğini belirtmektedir.
-Halkın %81.5 i (132 kişi) senaryo 2 yi kabul etmekte ,%3.1 i (5 kişi)kabul etmemekte, %11.1i (18 kişi) bu konuda karar verememektedir.
-Halkın %63 ü (102 kişi) senaryo 3 ü kabul etmekte , %23.5 i (38 kişi) kabul etmemekte, %9.3 ü (15 kişi) kararsız kalarak senaryo doğrultusundaki düzenlemelere göre karar verebileceğini belirtmektedir.
-En çok tercih edilen senaryo 2 dir (çevrenin daha yoğun bir konut bölgesi haline getirilmesi) .
-En çok olumsuz cevap alan senaryo 3 tür (çevrenin yoğun bir konut alanı olmakla birlikte turizm bölgesi haline getirilmesi).
-En çok kararsızlık ile karşılanan senaryo ise senaryo 1 dir (çevrenin mevcut yoğunluğunun korunarak konutlar ile birlikte günübirlik turizm fonksiyonlarının getirilmesi) .</td></tr>
</table>

Sonuçlar şöyle özetlenebilir :

- çevre halkının yaklaşık yarısı çevrelerine bağlıdır ve aidiyet duyguları kuvvetlidir. Bu gruptaki insanların büyük bir çoğunluğu müstakil konut sakinleridir.
- Halkın yine yaklaşık yarısı çevrelerini olumlu yönde algılamakta ve değerlendirmekte, dolayısıyla çevrelerinden memnuniyet duymaktadırlar.
- Algılama, değerlendirme ve memnuniyet üzerinde yaşanılan konut tipinin herhangi bir rolü yoktur.
- Elde edilen sonuçların oranları açısından tutarlı olduğu görülmüştür. İnsanların yaşadıkları konut alanına bağlı olmaları ve aidiyet duygularının gelişmiş olması bu çevreye yapılacak olumlu ve ya olumsuz müdahalelere gerekli tepkileri doğru bir şekilde vereceklerini göstermektedir.
- Çevrenin olumlu algılanması ve memnuniyet derecesinin yüksek olması da , bu memnuniyetin artması yönündeki girişimlere destek verileceğinin bir göstergesidir.
- İnsanların çevrelerinden beklentileri değerlendirildiğinde, çevreleri için yararlı olacağını düşündükleri müdahelelere olumlu yaklaştıkları belirlenmiştir. Senaryolarda öngörülen değişikliklerin büyük oranda kabul edilmesi bu değişikliklerin beklentiler doğrultusunda olduğunu göstermektedir.

Şekil 5.18 de sonuçlar grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.18 : Uygulama alanının psikolojik bileşenler bağlamında değerlendirilmesi

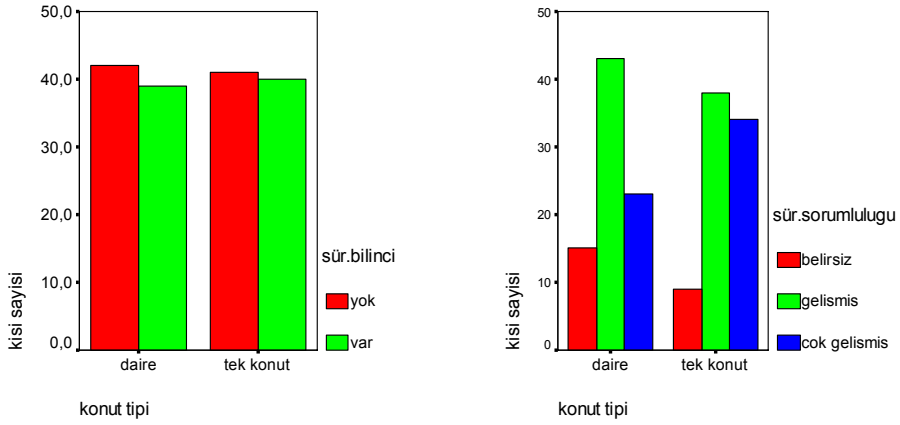
- **Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-Kültürel Gerekliliklerinin Değerlendirilmesi**

- **Çevre ve Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sorumluluğu :**

Çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğunun belirlenmesi amacı ile çevrenin korunması ve geliştirilmesi gereklerinin kabul edilip edilmediğine yönelik sorular, sürdürülebilirlik kavramının tanınması ile ilgili sorular ve sürdürülebilirlik gereklerinin kabul edilmesi ile ilgili sorulara verilen cevaplar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeden elde edilen sonuçlara göre :

- görüşme yapılan müstakil konut ve apartman dairesi sakinleri gruplarının her ikisinde de yaklaşık % 50 oranında sürdürülebilirlik bilincinin olduğu görülmüştür.
- İnsanların yaklaşık %85 inde sürdürülebilirlik sorumluluğunun olduğu tespit edilmiş, %15 inde ise sürdürülebilirlik sorumluluğunun var olup olmadığı tespit edilememiştir.
- Sürdürülebilirlik bilinci olmayan insanların da sürdürülebilirlik sorumluluğuna sahip olmaları, sürdürülebilirliğin kavram olarak tanınmamasına rağmen çevre koruma ve geliştirme için gerekli olduğunun kabul edildiğini göstermektedir.
- Elde edilen sonuçlar yaşanan konut tipinin sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğunun gelişmesi üzerinde etkin bir rolü olmadığını göstermektedir.

Sonuçlar şekil 5.19 da grafik olarak ifade edilmiştir.

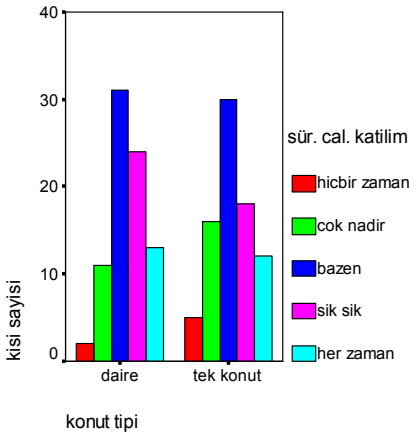

Şekil 5.19 : Konut Tipine Göre Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sürdürülebilirlik Sorumluluğunun Değişimi

- Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım :

Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar katılımın sıklığıyla ilgili olarak , hiçbir zaman, çok nadir, bazen, sık sık ve her zaman şeklinde gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre ;

- görüşme yapılan müstakil konut sakinlerinin %37 si sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalara sık sık ve her zaman katılacağını, %37 si çalışmalara bazen , %20 si çok nadir katılacağını , %6 sı ise hiçbir zaman katılmayacağını ifade etmiştir.
- Apartman dairesi sakinlerinin %45.7 si sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalara sık sık ve her zaman katılacağını, %38 i çalışmalara bazen , %13.6 sı çok nadir katılacağını , %2.5 i ise hiçbir zaman katılmayacağını ifade etmiştir.
- Sonuçlar, çok büyük bir fark olmamakla birlikte, apartman dairesi sakinlerinin sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalara katılım konusunda daha olumlu olduğunu göstermektedir. Sonuçlar şekil 5.20 de grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.20 : Konut Tipine Göre Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım Oranının Değişmesi

Konut alanları sosyo-kültürel gereklilikleri bileşenlerine dair verilerin değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlara göre ;

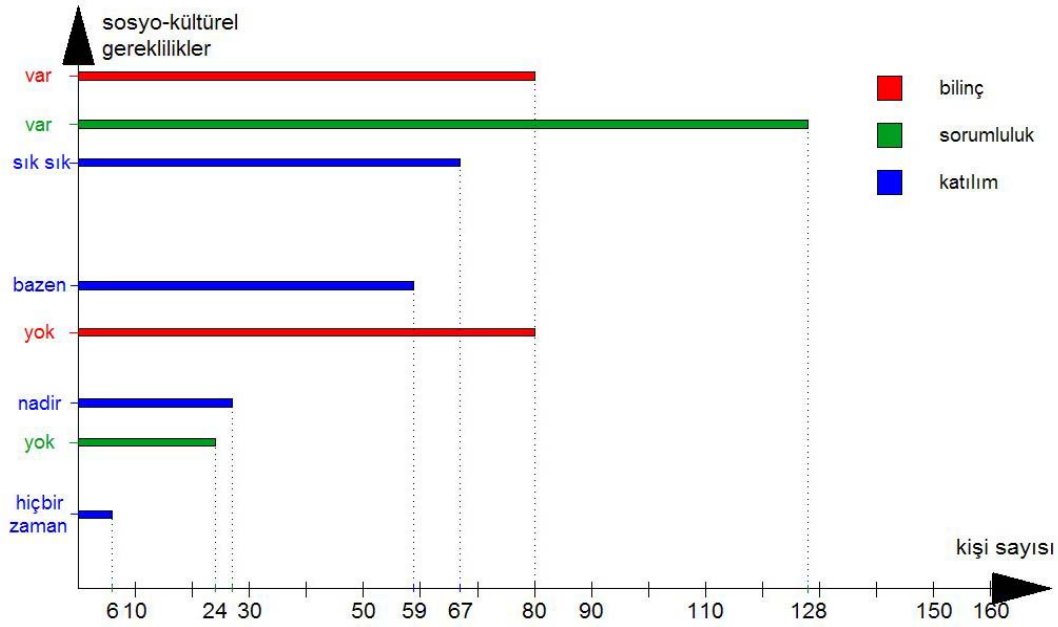
- halk sürdürülebilirlik kavramını çok iyi tanımamakla birlikte çevreyi korumak ve geliştirmek konusunda olumlu fikirlere sahiptir ve bu konuda yapılacak çalışmalara katılmayı düşünmektedir.
- Yaşanılan konut tipinin , sürdürülebilirlik bilinç ve sorumluluğu ile çalışmalara katılım konusundaki düşünceler üzerinde etkin bir rolü yoktur.
- Sonuç olarak, çevre halkının büyük bir çoğunluğunun, hangi tip konutta ikamet ettiğinin bir önemi olmaksızın, bu konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek olan çalışmalara olumlu bir şekilde yaklaşarak katılımda bulunacağı belirlenmiştir.
- Bu konuda çekimser kalan insanların gerekli eğitim programlarının verilmesi ve pilot çalışmaların gerçekleştirilmesinden sonra katılımının sağlanabileceği düşünülmektedir.

Değerlendirme sonucunda elde edilen bilgiler tablo 5.6 da özetlenmiştir.

Tablo 5.6 : Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri değerlendirme sonuçları

BELİRLENEN BİLEŞEN		SAYISAL SONUÇ	AÇIKLAMA
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-küllltürel Gereklilikleri	Değer yargılarında değişiklik / Gelişme ahlakı	-Yerel yönetim yetkilileri ve uzmanların %45 inin değer yargıları sürdürülebilirlik çalışmalarına destek verir yöndedir.	-Yerel yönetim yetkilileri ve uzmanlar arasında sürdürülebilirlik kavramı tanınmaktadır . -Yerel yönetim yetkilileri ve uzmanlar sürdürülebilirlik gereklilikleri konusunda yeterince bilinçli değildir. -özellikle halk katılımının öneminin farkına varılmamıştır.
	Çevre ve sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu	-Halkın % 51.2 sinde sür - dürülebilirlik bilinci yoktur -Halkın %48.8 inde sürdü-rülebilirlik bilinci vardır.	-Konut tipinin sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu üzerinde bir etkisi yoktur.
		-Halkın %85inde sürdürüle-bilirlik sorumluluğu vardır. - Halkın %14.8inde sürdürü-lebilirlik sorumluluğunun olup olmadığı belirsizdir.	-Sürdürülebilirlik bilinci olmayan insanların da sürdürülebilirlik sorumluluğuna sahip olmaları, sürdürülebilirliğin kavram olarak tanınmamasına rağmen çevre koruma ve geliştirme için gerekli olduğunun kabul edildiğini göstermektedir.
	Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım	-Halkın %41.3 ü sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalara sık sık ve her zaman katılacağını ifade etmiştir -Halkın %37.7 si çalışmalara bazen , %16.7 si çok nadir katılacağını, %4.3 ü ise hiçbir zaman katılmayacağı-nı ifade etmiştir.	-Halkın sürdürülebilirlik kavramını çok iyi tanımamakla birlikte çevrelerini korumak ve geliştirmek konusunda olumlu fikirlere sahip olduğu ve bu konuda yapılacak çalışmalara büyük ölçüde katılacağı belirlenmiştir.

Değerlendirme sonuçları şekil 5.21 de grafik olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.21 : Uygulama alanının sosyo-kültürel gereklilikler bağlamında değerlendirilmesi

5.2.3.4. Analizlerin Güvenilirlik Testleri

Bu bölümde, senaryoların sosyo-kültürel açıdan uygulanabilirliklerinin belirlenmesi için yapılmış olan değerlendirme çalışmalarının sonuçları birbirleri ile ilişkilendirilerek güvenilirlikleri test edilmektedir. Bu çalışma kapsamında, modelde irdelenen kavramsal çerçeve bileşenleri arasındaki çapraz ilişkilerin belirlenmesi dört farklı bölümde ele alınmıştır. Bunlar :

1. konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler ,
2. konut alanları psikolojik bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkiler,

2.1.senaryo tercihleri (beklentiler) ile diğer psikolojik bileşenler arasındaki ilişkiler,

3.sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler,

3.1.senaryo tercihleri (beklentiler) ile sosyo-kültürel gereklilikler arasındaki ilişkiler

4.sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri arasındaki ilişkilerdir.

Bileşen grupları arasında, birbirlerini olumlu yönde etkilediği kavramsal olarak ortaya koyulmuş olan ilişkilerin uygulama yapılan konut alanında nasıl olduğu bu analizler yardımıyla belirlenmiştir. Böylelikle, konut alanlarının sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenlerinin sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin sağlanabilmesinde ne derece etkili olduğu tespit edilmiştir.

Alan çalışmalarında elde edilen verilerin analizleri, güvenilirlik ve madde analizi (reliability and item anlysis)ni bilgisayar yardımı ile yapan istatistik paket programlarından biri olan SPSS yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu program yardımı ile faktör analizi ve k^2 testi çalışmaları yapılarak elde edilen sonuçların güvenilirliği tespit edilmiştir. Programın özelliği gereği ; arasında ilişki olduğu tespit edilen bileşenler için yapılan k^2 testi sonucu elde edilen değer “0 ile 9 ” arasında ise , bileşenler arasında kuvvetli bir ilişki söz konusudur (Kerr,2002). Bu değerlendirme sistemine göre elde edilen sonuçlar tablolar yardımı ile aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır. Arasında güvenilir ilişki bulunan bileşen çiftlerinin sahip olduğu değerler işaretlenerek ilişkilerin değerlendirmeleri yapılmıştır. Değerlendirme sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

1. Konut alanları sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler:

Bu bileşenler ile ilgili elde edilen veriler değerlendirildiğinde tablo 5.7 de sayısal olarak ifade edilmiş olan ilişkiler bulunmuştur. Sonuçlara göre, konut alanları psikolojik bileşenlerden olan “bağlılık ve aidiyet duygusu” ile arasında kuvvetli ilişkiler olan diğer bileşenler ;

- konut alanları sosyo-kültürel bileşenlerinden “yaş” ,
- konut alanları sosyo-kültürel bileşenlerinden “yaşam döngüsü”nü belirleyen kriterlerden biri olan “mahallede ikamet etme süresi ” ve
- konut alanları fiziksel bileşenlerinden “konut tipi” dir.

Değerlendirme sonuçlarına göre ;

- bağlılık ve aidiyet duyguları 21-65 yaş arasında , özellikle de 36-50 yaş arasında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır.
- Bağlılık ve aidiyet duyguları müstakil ve geleneksel konut sakinlerinde apartman dairesi sakinlerine oranla daha gelişmiş düzeydedir.
- Mahallede ikamet süresi arttıkça bağlılık ve aidiyet duyguları artmaktadır. Özellikle 16-25 yıl ve 25 yıldan daha uzun süredir bu çevrede ikamet eden insanların çevreye bağlılık ve aidiyet düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Bu bileşen çiftleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenirliğini belirleyen k^2 testi tabloları Ek H.1 de görülmektedir.

Tablo 5.7 : Konut Alanları Sosyo-Kültürel ve Psikolojik Bileşenleri Arasındaki İlişkiler

	Duygu (bağ-aidiyet)	algı	değerlendirme	memnuniyet
Yaş	8.2	88	42	68
Eğitim Düzeyi	11.4	87.5	9.9	40.8
Mah.ikamet süre (yaşam dön.)	1.9	24.9	89	51.1
Kent ikamet (yaşam dön.)	43.4	27.2	73.4	65.2
Konut tipi	1.8	55.3	95.4	62.8

2. Konut alanları psikolojik bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkiler :

Bu bileşenler ile ilgili elde edilen veriler değerlendirildiğinde tablo 5.8.de sayısal olarak ifade edilmiş olan ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre arasında kuvvetli ilişkiler olan bileşen çiftleri ;

- bağlılık ve aidiyet duyguları ile değerlendirme,
- bağlılık ve aidiyet duyguları ile memnuniyet ,
- algı ile değerlendirme,
- algı ile memnuniyet,
- değerlendirme ile memnuniyettir.

Değerlendirme sonuçlarına göre;

- bağlılık ve aidiyet duyguları kuvvetli olan insanların çevreyi olumlu yönde değerlendirmektedirler ve çevreden memnuniyetleri daha yüksektir.
- Çevreyi olumlu yönde algılayan insanların memnuniyetleri daha yüksek , değerlendirmeleri ise olumludur.
- Değerlendirme ve memnuniyet düzeyi arasında da aynı şekilde doğru orantılı bir ilişki söz konusudur.

Bu bileşen çiftleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenirliğini belirleyen k^2 testi tabloları Ek H.2 de görülmektedir.

Tablo 5.8 : Konut Alanları Psikolojik Bileşenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkiler

	duygu	algı	değerlendirme	memnuniyet
Duygu	X	28.7	3.3	0.1
Algı	28.7	X	0.7	0
Değerlendirme	3.3	0.7	X	0
memnuniyet	0.1	0	0	X

2.1. Senaryo tercihleri (beklentiler) ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki İlişkiler :

Çevre halkının senaryolarda öngörülen yolları kabul edip etmemeleri bağlamında değerlendirilmiş olan, konut alanları psikolojik bileşenlerinden “beklentiler” ile ilgili sonuçlar halkın senaryo tercihlerini belirler niteliktedir. Bu nedenle senaryo tercihleri olarak ifade edilen beklentilerin diğer bileşen grupları ile olan ilişkileri detaylı bir şekilde irdelenmiştir.Senaryo tercihleri (beklentiler) ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde tablo 5.9 da sayısal olarak ifade edilmiş olan sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre ;

- çevreden duyulan memnuniyet derecesi arttıkça ve çevrenin olumlu yönde değerlendirilme oranı yükseldikçe senaryoların her üçünün de tercih edilirliği artmaktadır.
- Çevreye karşı duyulan bağlılık ve aidiyet duygularının artması, senaryo 1 ve senaryo 2 nin tercih edilme oranını yükseltmektedir.
- Senaryo 3 ün tercih edilmesi ile bağlılık ve aidiyet duyguları arasındaki ilişkinin zayıf olması, senaryo 3 de öngörülen turizm fonksiyonlarının çevrede büyük değişikliklere neden olacağı kaygısının, kuvvetli aidiyet ve bağlılık duyguları hisseden insanlarda yoğun olması ile açıklanabilir.

Senaryo tercihleri ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkilerin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenilirliğini belirleyen k² testi tabloları EkH.2.1 de görülmektedir.

Tablo 5.9 : Senaryo Tercihleri (beklentiler) ile Konut Alanları Psikolojik Bileşenleri Arasındaki İlişkiler

	Senaryo 1	Senaryo2	Senaryo3
Duygu	0.8	6.8	13.2
Değerlendirme	5.6	1.7	9.2
Memnuniyet	0.5	0.1	1.8
algı	51.7	84.9	34.7

3.Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları psikolojik bileşenleri arasındaki ilişkiler :

Bu bileşenler ile ilgili elde edilen veriler değerlendirildiğinde tablo 5.10.da sayısal olarak ifade edilmiş olan ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre arasında kuvvetli ilişkiler olan bileşen çiftleri ;

- sürdürülebilirlik sorumluluğu ile bağlılık ve aidiyet duyguları ,
- sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ile bağlılık ve aidiyet duyguları,
- sürdürülebilirlik sorumluluğu ile yaşanılan çevreden memnuniyet,
- sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ile yaşanılan çevreden memnuniyettir.

Değerlendirme sonuçlarına göre ;

- bağlılık ve aidiyet duyguları kuvvetli olan insanların sürdürülebilirlik sorumlulukları yüksek, sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusundaki düşünceleri olumludur.
- Çevreden memnuniyet düzeyi yüksek olan insanların da sürdürülebilirlik sorumlulukları yüksek, sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusundaki düşünceleri olumludur.

Bu bileşen çiftleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenirliğini belirleyen k² testi tabloları Ek H.3 de görülmektedir.

Tablo 5.10 : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-Kültürel Gereklilikleri ile Konut Alanları Psikolojik Bileşenleri Arasındaki İlişkiler

	bilinç	sorumluluk	katılım
Duygu	52	7.4	5.9
Algı	77	20	35
Değerlendirme	32.2	44.1	49.3
Memnuniyet	59.2	0.3	7.5

3.1. Senaryo tercihleri (beklentiler) ile sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri arasındaki İlişkiler :

Senaryo tercihleri bağlamında ele alınan beklentiler ile sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde tablo 5.11 de sayısal olarak ifade edilmiş olan sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre ;

- sürdürülebilirlik bilinci ile arasında kuvvetli bir ilişki çıkan tek senaryo, senaryo 3 tür ve sürdürülebilirlik sorumluluğu ile senaryo 3 tercihi arasındaki ilişki diğer senaryolardan daha kuvvetlidir. Bu çok anlamlı bir sonuçtur. Sürdürülebilirlik bilinç ve sorumluluğunun artması, sürdürülebilirlik gerekliliklerinin yerine getirilmesinin öneminin anlaşılmasını sağlar, bu da sürdürülebilirlik çalışmalarının onay ve destek görme oranını arttırır. Çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişimini sağlarken, kente de bu konuda önemli katkılar getirecek olan senaryo 3 ün, sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu yüksek insanlar tarafından tercih edilirlik oranının yüksek olması bu ilişkiler zincirinin doğru olduğunu göstermektedir. Sürdürülebilirlik sorumluluğu arttıkça tüm senaryolara karşı olumlu yaklaşımların artması bu durumu desteklemektedir.
- Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusunda olumlu düşüncelere sahip olan insanların senaryo 2 yi tercih etme oranları daha yüksektir. Senaryo 2 de çevrenin mevcutta olduğu gibi sadece konut bölgesi olarak değerlendirilmesinin öngörülmüş olması bu durumu açıklamaktadır. İnsanların alışkın oldukları çevrenin iyileştirilmesi çalışmalarına katılmaya olumlu yaklaşması ve fazla fikir sahibi olmadıkları farklı fonksiyonların getirilmesinin öngörüldüğü senaryo çalışmalarını tercih etmemeleri beklenen bir sonuçtur.

Bu bileşen çiftleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenirliğini belirleyen k^2 testi tabloları Ek H.3.1 de görülmektedir.

Tablo 5.11 : Senaryo Tercihleri ile Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-Kültürel Gereklilikleri Arasındaki İlişkiler

	bilinç	sorumluluk	katılım
Senaryo 1	62	2	72.3
Senaryo 2	29.3	5.5	2.4
Senaryo 3	9	0.6	62.3

4.Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri ile konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri arasındaki ilişkiler :

Bu bileşenler ile ilgili elde edilen veriler değerlendirildiğinde tablo 5.12 de sayısal olarak ifade edilmiş olan ilişkiler elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre aralarında kuvvetli ilişkiler olan bileşen çiftleri ;

- sürdürülebilirlik bilinci ile yaş ,
- sürdürülebilirlik bilinci ile eğitim düzeyi ,
- sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ile yaş,
- sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım ile eğitim düzeyi dir.

Değerlendirme sonuçlarına göre ;

- 21-50 yaş arasındaki insanlar sürdürülebilirlik konusunda daha bilinçli olup, sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusunda olumlu düşüncelere sahiptirler.
- Eğitim düzeyinin yükselmesi sürdürülebilirlik sorumluluğunu ve çalışmalara katılım konusundaki olumlu düşünceleri arttırmaktadır.

Bu bileşen çiftleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu açıklayan detaylı tablo ve grafikler ile birlikte ilişkilerin güvenirliğini belirleyen k^2 testi tabloları Ek H.4 de görülmektedir.

Tablo 5.12 : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-Kültürel Gereklilikleri ile Konut Alanları Sosyo-Kültürel Bileşenleri Arasındaki İlişkiler

	bilinç	sorumluluk	katılım
Yaş	7	48.2	7.5
Eğitim	6.3	47	0
Mah.ikamet süresi (yaşam döngüsü)	26.6	70.6	52.9
Konut tipi	87.5	57.3	14

5.2.3.5. Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde, senaryoların fiziksel ve sosyo-kültürel olarak uygulanabilirliğinin belirlenmesi için yapılan analiz çalışmalarının sonuçları değerlendirilerek özetlenmiştir. Fiziksel analiz çalışmaları sonucunda, uygulama alanının günümüzde içinde bulunduğu durum ile sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerini sağlayamadığı görülmüştür. Ancak elde edilen bilgiler ışığında, sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması için izlenebilecek yolları belirleyen senaryolarda öngörülen müdahelelerin gerçekleştirilmesi için çevrenin uygun fiziksel ve mekansal özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Tespit edilmiş olan bu olumlu özellikler aşağıda sıralanmıştır :

- konut alanı ile kent merkezi ve dolayısıyla diğer kentsel aktiviteler arasındaki ulaşımının rahatlığı ve çeşitliliği,
- konut alanının kendi sınırları içindeki farklı fonksiyonlara ulaşımın rahatlığı, - kapalı ve açık otopark alanı olarak kullanılmaya uygun alanlar içermesi,
- araç trafiğine kapanarak yayaların daha güvenli ve verimli bir şekilde kullanmalarına uygun sokak ve çıkmaz sokaklar içermesi ,
- bu sokakların sınırlarını belirleyen binaların tarihi ve kültürel mirasımızı yansıtan mimari özelliklere sahip olmaları ,
- yeterli yeşil alan ve çocuk parkı olarak değerlendirilebilecek boş alanlar içermesi, - güvenlik açısından olumlu fiziksel ve topografik özelliklere sahip olması,
- mevcut binaların farklı fonksiyonlara uyarlanmaya uygun fiziksel ve mekansal niteliklere sahip olmaları,
- barındırdığı insan nüfusunun arttırılması için, içerdiği kullanılmayan geleneksel konutlar ve boş parseller ile, yeterli kapasiteye sahip olması .

Bu özellikleri ile çevrenin ; senaryo 1 de öngörülen konut ve turistik alışveriş merkezi, senaryo 2 de öngörülen yoğun bir konut alanı ve senaryo 3 de öngörülen konut alanı olmakla birlikte bir turizm merkezi haline dönüştürülmesi amacıyla gerekli işlemlerin yapılması için fiziksel olarak uygun olduğu belirlenmiştir.

Senaryoların sosyo-kültürel açıdan uygulanabilirliklerinin belirlenmesi için kavramsal çerçevede yer alan bileşen gruplarının uygulama alanındaki mevcut durumları değerlendirildikten sonra elde edilen sonuçların birbirleri ile ilişkileri belirlenmiş ve son olarak bu ilişkilerin güvenilirlikleri test edilmiştir. Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir ;

- insanların yaşları ilerledikçe ve yaşadıkları konut alanında ikamet etme süreleri arttıkça o alana olan bağlılıkları ve aidiyetleri kuvvetlenmektedir.
- Yaşadığı alana karşı kuvvetli aidiyet ve bağlılık duyan insanların bu alandan memnuniyetleri artmakta ve çevreyi olumlu yönde değerlendirmeye başlamaktadırlar.
- Bağlılık ve aidiyetin kuvvetlenmesi ile memnuniyetin artması, insanların yaşadıkları çevreye karşı olan sorumluluk duygularının artmasını ve çevrenin sürdürülebilir gelişimi için yapılacak çalışmalara gönüllü olarak katılmalarını sağlamaktadır.
- Bu çalışmalara katılım konusundaki olumlu düşüncelerin artması, eğitim düzeyinin yüksek olması ve insanların yaşamlarının en faal yıllarını geçirdikleri yaşlarda olmalarıyla yakından ilişkilidir.

- Eğitim düzeyi ve yaş kriterleri sürdürülebilirlik ve çevre bilincinin düzeyini de etkilemektedir.

Sosyo-kültürel açıdan uygulanabilirlik analizleri kapsamında yapılmış olan diğer önemli bir çalışma; senaryoların çevre halkının beklentilerine ne kadar cevap verebileceğinin, hangi senaryonun, hangi nedenlerle tercih edildiğinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçların diğer bileşenlerle ilişkilendirilmesidir. Böylelikle, beklentilerin konut alanının diğer bileşenlerine bağlı olarak nasıl farklılaştığını anlamak mümkün olmuştur. Değerlendirme sonuçları şöyle özetlenebilir ;

- Çevreye karşı duyulan bağlılık ve aidiyet duygularının artması ile senaryo 1 ve senaryo 2 nin tercih edilme oranının, sürdürülebilirlik bilincinin ve sorumluluğunun artması ile ise senaryo 3 ün tercih edilme oranının yükselmesi arasında kuvvetli ilişkiler çıkması çok anlamlıdır.
- Bağlılık ve aidiyet duyguları ile senaryo 3 ün tercih edilmesi arasındaki ilişkinin zayıf olması, bu senaryoda öngörülen turizm fonksiyonlarının çevrede büyük değişikliklere neden olacağı kaygısının, kuvvetli aidiyet ve bağlılık duyguları hisseden insanlarda yoğun olması ile açıklanabilir.
- Bir yandan çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişimini sağlarken, diğer yandan kente bu konuda önemli katkılar getirecek olan senaryo 3 ün sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu yüksek insanlar tarafından tercih edilirlik oranının yüksek olması ise bilinç ve sorumluluğun arttıkça gerekliliklerinin yerine getirilmesinin öneminin anlaşıldığını göstermektedir.
- Sürdürülebilirlik sorumluluğu arttıkça tüm senaryolara karşı olumlu yaklaşımların artması bu durumu desteklemektedir.
- Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusunda olumlu düşüncelere sahip olan insanların senaryo 2 yi tercih etme oranlarının yüksek olması, bu senaryoda çevrenin mevcutta olduğu gibi sadece konut bölgesi olarak değerlendirilmesinin öngörülmüş olması ile açıklanabilir.

Tüm bu ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda ; tez kavramsal çerçevesinde ifade edilmiş olan “sürdürülebilir kentsel gelişme- kültür- konut alanları “ etkileşim sisteminin gerçek yaşamda var olan bir ilişkiler zincirini yansıttığı söylenebilir. Bu durumda tez kapsamında öne sürülen hipotezler doğrulanmış olmaktadır. Uygulama alanında irdelenen ilişkilerin bu doğrultuda sonuçlar vermesi , öngörülen sürdürülebilir kentsel gelişim senaryolarının uygulanmalarının sosyo-kültürel açıdan mümkün olduğunu göstermektedir. Çevre halkı, sahip olduğu yüksek bağlılık ve aidiyet duyguları ve çevre sorumluluğu ile yaşadıkları çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişimini sağlayacak her türlü çalışmaya olumlu yaklaşmakta ve katkıda bulunmaya hazır gözükmektedir.

Tablo 5.13 Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

SONUÇLAR	GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR	FIRSATLAR	TEHDİTLER
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Fiziksel Gereklilikleri ve Kentsel Konut Alanları Fiziksel Bileşenleri Bağlamında	Geleneksel doku Sınırları içindeki ulaşım rahatlığı Kent merkezine yakınlık Kullanılmayan ve farklı işlevlere uyarlanabilecek konut stoğu Düşük yapı ve insan yoğunluğu Güvenlik problemi yaşanmaması	Kentsel konut dokusunda ve anıtsal yapılarda yıpranma Yetersiz yol ve otopark alanı Yetersiz yeşil alan Yetersiz altyapı	Kentin ilk yerleşim alanı olması Kent imajını ve kentsel kimliği oluşturan değerli tarihi ve kültürel miras örnekleri içermesi Kentte geleneksel konut dokusu en yoğun bölge olması Tarihi kent merkezine ulaşımın rahatlığı ve çeşitliliği	İki büyük hastane bulunması nedeniyle trafik yoğunluğu Yerel yönetimde sadece tek yapı ölçeğindeki restorasyon çalışmalarına verilen önem
Kentsel Konut Alanları Sosyo-kültürel Bileşenleri Bağlamında	Yüksek oranda genç ve orta yaş nüfusu barındırma Yüksek oranda lise mezunu barındırma Yüksek oranda ikamet süresi uzun sakinler barındırma	Sosyal iletişimi geliştirecek açık ve kapalı mekanların yeterli olmaması Orta ve alt orta gelir düzeyinde sakinler barındırma		Çevrenin göç almaya devam etmesi
Kentsel Konut Alanları Psikolojik Bileşenleri Bağlamında	Bağlılık ve aidiyet duygularının gelişmiş olması, Çevrenin olumlu değerlendirilmesi ve algılanması, Memnuniyetin yüksek olması, farklı beklentilerin olması	Apartman dairesi sakinlerinin bağlılık ve aidiyet duygularının yeterince gelişmemiş olması	Kentin önemli bir tarihi bölgesi olarak algılanması	Kentin önemli bir tarihi bölgesi olarak kent kimliğini belirleyici özelliklerinin ve bunların kentin sürdürülebilir gelişimi için öneminin yerel yönetim ve uzmanlar tarafından yeterince farkında olunmaması
Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Sosyo-kültürel Gereklilileri Bağlamında	Çevre halkının yüksek oranda sürdürülebilirlik ve çevre sorumluluğu sahibi olması Halkın çevreye yapılacak olumlu müdahelelere açık olması Çevre halkının sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım konusuna olumlu yaklaşması Halkın s.k.g. senaryolarındaki farklı işlevleri kabul etmesi	Çevre halkının sürdürülebilirlik kavramını yeterince tanımaması Halkın sürdürülebilirlik çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmaması	Bursa'nın Tarihi Kentler Birliğine üye olması Tarihi ve kültürel mirası koruma çalışmaları gerçekleştirilmesi S.k.g. senaryolarının yetkililer ve uzmanlar tarafından kabul edilmesi	Yetkili ve uzman kişilerin değer yargılarının sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak düzeyde olmaması S.k.g. fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerinin tümünün bilincinde olunmaması Halk katılımının öneminin farkında olunmaması Dünyadaki s.k.g. modellerinin bilinmemesi
STRATEJİK SORULAR	**Nasıl kullanılabilir?**	**Nasıl geliştirilebilir ?**	**Nasıl değerlendirilebilir ?**	**Nasıl karşı koyulabilir ?**

Yapılmış olan fiziksel ve sosyo-kültürel uygulanabilirlik analizlerinin sonuçları aşağıda tablo 5.13 de özetlenmiş ve bir sonraki bölümde geliştirilecek stratejiler için bir ön hazırlık olması amacıyla sınıflandırılmıştır. Söz konusu geleneksel konut alanının mevcut durumunun olumlu ve olumsuz özellikleri "güçlü ve zayıf yanlar" olarak belirtilmiştir. Konut alanının kent bütünündeki durumu itibarı ile karşı karşıya olduğu olumlu ve olumsuz yönler ise "fırsat ve tehditler" olarak açıklanmıştır.

5.3. Bölüm Sonucu : Uygulama Alanında Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Sağlanabilmesi için Stratejiler

Bu bölümde, tez çalışmasının kavramsal çerçevesine dayanarak oluşturulmuş olan, konut alanlarının sürdürülebilir kentsel gelişimini sosyo-kültürel açıdan sağlamaya yönelik, Bursa kenti için geliştirilmiş olan modelin uygulama çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile Bursa'da seçilen geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanabilmesi için hedefler belirlenmiş, bu hedeflere ulaşabilmenin yolları senaryolar ile tariflenmiş ve senaryolarda öngörülen yolların fiziksel ve sosyo-kültürel açılardan uygulanabilirlikleri analiz edilmiştir. Yapılmış olan çalışmalar sonucundaki tespitler doğrultusunda , uygulama çalışmasının gerçekleştirildiği konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişimi için sosyo-kültürel bir yaklaşım ile belirlenen stratejiler aşağıda açıklanmıştır :

1. Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gerekliliklerine yönelik stratejiler ;
1.1. Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri bağlamındaki güçlü yanlar nasıl kullanılabilir ve zayıf yanlar nasıl geliştirilebilir ?

1.1.1. Konut alanının geleneksel dokusu korunarak günümüzün yaşam koşullarına uygun hale getirilmeli. Bu dokuya ve alanın genel karakterine uygun olmayan işlevler kaldırılarak mevcut konut ve günlük alışveriş işlevleri ile öngörülen yeni işlevlerin bütünleşmesi sağlanmalı.

1.1.2. Tüm altyapı olanakları geliştirilerek çevrenin sağlıklı ve fiziksel konfor koşullarına uygun bir konut alanı haline gelmesi sağlanmalı. Öngörülen yeni işlevler ile birlikte çevrenin mevcut dokusuna uygun araç ve yaya trafiğine imkan veren, bireysel motorlu araç kullanımını en aza indirgeyen, toplu taşıma ve bisiklet kullanımını destekleyen bir ulaşım sistemi geliştirilmeli. Uygun boş alanlar küçük otopark alanları olarak değerlendirilerek otopark ihtiyacı mevcut doluluk boşluk ve kütle oranları bozulmadan karşılanmalı.

1.1.3. Çevredeki tarihi dokunun genel karakterini oluşturan geleneksel konutlardan kullanılamaz durumda olanların bir kısmı, gerekli iyileştirme çalışmaları ile farklı

sosyo-ekonomik gruplara hitap edebilecek farklı büyüklüklerdeki konut birimlerine dönüştürülerek çevrenin her kesimden insanların ikamet etmelerine uygun hale gelmesi sağlanmalı ve böylelikle sosyal çeşitlilik elde edilmeli. Geleneksel konut alanının kent merkezine yakınlığı ile farklı kullanıcılara hitap edebilme potansiyeli bu şekilde değerlendirilmelidir.

1.1.4. Kullanılamaz durumdaki geleneksel konutların bir kısmına ise, gerekli müdaheleler ile farklı işlevler kazandırılarak çevrenin karma fonksiyonlar içeren, canlı ve hareketli bir kentsel konut alanı haline gelmesi sağlanırken, çevre sakinleri ile birlikte tüm kent sakinlerine, değişen yaşam şartları doğrultusunda uyarlanabilecek esneklikte mekanlar ile, hizmet etmesine imkan tanınmalı.

1.1.5. Kent merkezine yürüme mesafesinde olan, kendi sınırları içinde ulaşım problemi yaşamayan, sakin ve güvenli bir kentsel konut alanı niteliğindeki çevre; mevcut boş alanlara yeşil alan, park ve çocuk parkı , açık sergi alanları , yarı kapalı küçük satış ve yeme içme birimleri gibi işlevler kazandırılmasıyla küçük çocuklu aileler, lise ve üniversite çağındaki gençler ve yaşlıların boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için bir cazibe merkezi haline getirilmeli.

1.1.6. Geleneksel konutlar ile birlikte, kent kimliğinde büyük yeri olan, tarihi ve kültürel miras niteliğindeki anıtsal yapıların restorasyon çalışmaları hızlandırılıp gerekli çevre düzenlemeleri yapılarak alanın odak noktaları haline getirilen bu yapılar ile tanımlanan meydan ve meydancıklar ile organik bir sokak örüntüsüne sahip olan çevrede dinlenme ve sosyal etkileşim alanları yaratılmalı.

1.1.7. Kullanılmayan geleneksel konutlar, boş arsalar ve az katlı geleneksel ve müstakil konutlar nedeniyle mevcut insan ve bina yoğunluğu düşük olan çevrenin taşıma kapasitesi belirlendikten sonra optimum bina ve insan yoğunlukları sağlanarak çevrenin sahip olduğu fiziksel, mekansal ve sosyo-kültürel potansiyellerin verimli bir şekilde kullanılması ve daha çok insana hizmet etmesi sağlanmalı.

1.2. Sürdürülebilir kentsel gelişme fiziksel gereklilikleri bağlamındaki fırsatlar nasıl değerlendirilebilir ve tehditlere nasıl karşı koyulabilir ?

1.2.1. Kentin ilk yerleşim alanı olması dolayısıyla kent imajını ve kentsel kimliği oluşturan tarihi ve kültürel miras niteliğindeki anıtsal ve sivil mimari örnekleri içeren çevrenin bu değerleri ile birlikte korunup geliştirilerek günümüz ve gelecek kullanımlarına uygun mekanlar sunmasını sağlayacak, çevrenin fiziksel kalitesi ile birlikte insanların yaşam kalitelerini yükseltecek mimari ve kentsel tasarım projeleri geliştirilmeli. Bu projeler çevrenin kent bütünündeki yerini ve önemini fiziksel ve

sosyo-kültürel boyutta ortaya koyarak kentin diğer geleneksel alanları için örnek niteliğinde olmalı .

1.2.2. Kentte, günümüze kadar korunabilmiş ve kullanılır durumda olan veya gerekli müdaheleler ile kullanılabilir hale getirilebilecek geleneksel konutları geleneksel konut örüntüsü ile birlikte mahalle ölçeğinde en yoğun şekilde barındıran çevre, kent merkezine ulaşımının rahatlığı ve çeşitliliği de göz önünde bulundurularak taşıma kapasitesi sınırları dahilinde mümkün olduğunca yoğun bir konut ve beraberinde farklı sosyal, kültürel ve ekonomik aktivitelere imkan verecek şekilde planlanmalı ve böylelikle kendi sınırları dahilinde gelişirken kentin sürdürülebilir gelişimine de katkıda bulunması sağlanmalıdır.

2. Konut alanları sosyo-kültürel bileşenlerine yönelik stratejiler ;

2.1. Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri bağlamındaki güçlü yanlar nasıl kullanılabilir ve zayıf yanlar nasıl geliştirilebilir ?

2.1.1. Büyük bir kısmı genç ve ortayaş grubunda ve orta öğretim düzeyinde olan çevre sakinlerinin çalışma potansiyeli göz önünde bulundurularak çevre için öngörülen yeni işlevlerde görev alabilmeleri için gerekli eğitim programları uygulanmalı. Böylelikle bir yandan insanların yaşadıkları çevre için yapılan çalışmalara bireysel olarak katılımın etkisiyle bağlılık ve aidiyet duyguları arttırılıp mahallelilik bilinci yükseltilmeli, diğer yandan genellikle orta ve alt orta gelir grubunda olan çevre sakinlerinin sosyo-ekonomik seviyelerinin yükselmesine destek olunmalı.

2.1.2. Uzun süredir bu konut alanında ikamet eden insanların büyük bir kısmının bu bölgede doğmuş ve büyümüş olduğu ve aile büyüklerinin de bu bölgenin yerlisi olması dolayısıyla, bu insanların bölgenin tarihi ile kentsel ve mekansal gelişimi hakkındaki izlenimlerinden çalışmaların çeşitli aşamalarında yararlanılmalı.

2.1.3. Çevrede sosyal etkileşimi ve paylaşımı sağlayacak açık ve kapalı kamusal alanlar tasarlanarak yerel halkın yaşadıkları çevrenin problemleri ve gelişimi ile ilgili fikir alışverişinde bulunması , ortak kaygı ve mutlulukların paylaşılması sağlanmalı.

2.2. Konut alanları sosyo-kültürel bileşenleri bağlamındaki fırsatlar nasıl değerlendirilebilir ve tehditlere nasıl karşı koyulabilir ?

2.2.1. Türkiye'nin farklı kentlerinden göç yoluyla gelip bu konut alanına yerleşen insanların da yaşamlarını sürdürdükleri çevrenin korunması ve geliştirilmesi gerekliliklerini kabul ederek çalışmalara aktif olarak katılmaları sağlanmalı. Böylelikle çevreleri için çalışan ve katkıda bulunan insanların gittikçe gelişen aidiyet ve bağlılık

duyguları sonucu artan çevre sorumluluğu ve bilinci ile önce mahallelilik , sonra da kentlilik duyguları geliştirilmeli .

3. Konut alanları psikolojik bileşenlerine yönelik stratejiler ;

3.1. Konut alanları psikolojik bileşenleri bağlamındaki güçlü yanlar nasıl kullanılabilir ve zayıf yanlar nasıl geliştirilebilir ?

3.1.1. Yerel halkın çevrelerinden farklı beklentileri olmasından yola çıkılarak; bu beklentilerin gerçekleşebilmesi için sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması, bunun sağlanması için ise halk arasında sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesi gerekliliği örneklerle zenginleştirilmiş eğitim programlarıyla açıklanmalı.

3.1.2. Bu eğitim programlarına mümkün olduğunca yüksek oranda halk katılımının sağlanarak ; büyük bir kısmının yaşadıkları çevreye karşı olan bağlılık ve aidiyet duyguları yüksek oranda gelişmiş olan, çevre algıları olumlu , çevre memnuniyetleri yüksek olan yerel halkın sürdürülebilirlik kültürü edinmesi sağlanmalı. Bu programların gerçekleşme sürecinde, bağlılık ve aidiyet duyguları, geleneksel konut sakinlerine oranla daha az gelişmiş olan apartman dairesi sakinlerinin de olumlu yönde etkilenerek bu duygularını kuvvetlendirmeleri sağlanmalı.

3.2. Konut alanları psikolojik bileşenleri bağlamındaki fırsatlar nasıl değerlendirilebilir ve tehditlere nasıl karşı koyulabilir ?

3.2.1. Bu konut alanının kent için taşıdığı tarihi ve kültürel önem ile birlikte barındırdığı kültürel ve mimari miras, yerel halk ve yerel yönetim yetkilileri tarafından farkında olunan değerlerdir. Ancak bu değerlerin korunarak yaşatılması ve gelecek nesillerin de yararlanabilmesinin sağlanabilmesinin sürdürülebilir kentsel gelişme için önemi ve yapılması gerekenler konusundaki bilgi eksikliği, çalışmalara başlanması için önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu engelin aşılabilmesi amacıyla; devlet, yerel yönetim, üniversite, sivil toplum örgütleri ve halk işbirliği ile farklı disiplinlerin katılımının sağlandığı çalışmalar organize edilmelidir.

4. Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerine yönelik stratejiler ;

4.1. Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri bağlamındaki güçlü yanlar nasıl kullanılabilir ve zayıf yanlar nasıl geliştirilebilir ?

4.1.1. Yerel halkın çevre ve sürdürülebilirlik bilincinin yüksek olmasına rağmen sürdürülebilirlik kavramının ve sürdürülebilirlik çalışmalarının yeterince tanınmıyor olması göz önünde bulundurularak; sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmalarının her aşamasında katılım konusuna olumlu yaklaşan halkın bu konunun fiziksel ve sosyo-

kültürel boyutlarıyla ilgili bilgilenmesini ve sorumluluklarının daha çok farkına varmasını sağlayacak , dünyanın çeşitli yerlerinde yapılmış olan uygulamalı çalışmalardan örnekler ile desteklenmiş , eğitim programları gerçekleştirilmeli.

4.1.2. Çevre için öngörülen yeni işlevler ve düzenleme çalışmalarına olumlu yaklaşan ve çalışmalara katılmayı büyük ölçüde kabul eden halkın planlama , tasarım ve uygulama sürecine mümkün olan en yüksek oranda katılımı sağlanmalı , farklı görüş ve kaygılar dikkatle ele alınmalı. Bu amaçla gerekli tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalı, tartışma ortamları yaratılmalıdır.

4.2. Sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gereklilikleri bağlamındaki fırsatlar nasıl değerlendirilebilir ve tehditlere nasıl karşı koyulabilir ?

4.2.1. Bursa'nın, kentlerimizdeki kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması için yerel yönetimler arasında ulusal işbirliğini ve dayanışmayı sağlayan Tarihi Kentler Birliği'nin kurucu üyelerinden biri olması nedeniyle, yerel yönetim yetkililerinin kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusundaki çalışmalara yabancı olmaması değerlendirilerek bu çalışmaların sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki önemi vurgulanmalı ve sürekliliği sağlanmalı.

4.2.2. Kent yerel yönetimlerinin tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusundaki çalışmalarının, tek yapı ölçeğindeki restorasyon çalışmalarının dışına çıkması sağlanarak kentsel alanların tüm boyutlarıyla ele alındığı bütüncül çalışmalar organize edilmeli. Uygulama alanı için geliştirilen senaryoların olumlu tepkiler alması bu doğrultudaki çalışmaların başarılı sonuçlar vereceğini göstermektedir.

4.2.3. Sürdürülebilir kentsel gelişme çalışmalarında etkin rol alacak; yerel yönetim yetkilileri ve bu konuda çalışan mimar, kent plancısı, restoratör gibi profesyonellerin konunun fiziksel ve sosyo-kültürel boyutları ve gereklilikleri ile ilgili bilgilendirilmelerini , kendi sorumluluklarının daha çok farkına varmalarını ve halkın her aşamadaki katılımının önemini anlamalarını sağlayacak eğitim programları gerçekleştirilmeli.Eğitim programlarında, dünyanın çeşitli yerlerinde yapılmış olan uygulamalı çalışmalar ve elde edilen sonuçlar somut örnekler ile açıklanarak bu çalışmalarda uygulanan kentsel gelişme modelleri tanıtılmalı.

Modelin uygulama çalışmasının gerçekleştirildiği geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişmesini sosyo-kültürel açıdan sağlamaya yönelik geliştirilmiş olan stratejilerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için ; merkezi ve yerel yönetim yetkilileri, üniversite, profesyoneller, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve halkın etkin bir şekilde katılımının sağlandığı ortak projeler

geliştirilmelidir. Bu projeler ile söz konusu konut alanına mevcut konutlar ile birlikte farklı işlevlerin getirilmesi durumunda, yerel halkın maddi ve manevi açılardan mağdur olmayıp , daha yüksek bir yaşam kalitesine sahip olabilmeleri için gerekli sosyal ve ekonomik düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle halkın, yapılacak çalışmaların çevreleri ve kendi yaşamları için yararlı olacağına inanması sağlanmalıdır. Projeler geliştirilmeden önce, çevrenin fiziksel ve kültürel taşıma kapasitesini belirlemek için gerekli tespit ve analiz çalışmaları yapılmalı ve belirlenen kapasiteler dahilinde tüm çevre sakinlerinin, kent halkının ve kent dışından gelen ziyaretçilerin çevreden maksimum düzeyde yararlanabilmesi amacı göz ardı edilmemelidir. Başarı elde edilebilmesinde tasarım ve uygulama kalitesi ile stratejilerin doğru bir şekilde uygulanmasının rolü büyüktür. Projeler öncelikle belirlenen pilot bölgeler için geliştirilip uygulamaya koyulmalı, bu çalışmaların getirdiği olumlu ve olumsuz sonuçlar tespit edilmeli, öngörülen yolların uygulanabilirliği ve kabul edilirliği test edilmelidir. Bu değerlendirme çalışmalarında hedefler ve elde edilen sonuçlar birbirleri ile uyumlu, hedeflere ulaşabilmek için geçen süre belirlenene yakın ise uygulama çalışmalarına farklı alanlarda devam edilebilir. Yeterince olumlu sonuçlar alınamadığı taktirde stratejiler doğrultusunda geliştirilen projeler tekrar irdelenmelidir.

BÖLÜM 6. SONUÇLAR

Bu tez çalışması kapsamında çok yönlü bir kavram olan sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel bir bakış açısıyla ele alınarak, kentsel çevrenin oluşumu ve yaşanmasında önemli rolü olan konut alanlarında, sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında irdelenmiştir. Çalışmada, sürdürülebilir kentsel gelişmenin, toplumun sosyal ve kültürel gelişmesi ile birlikte mümkün olabileceği , bunun ise toplum genelinde oluşması gereken "sürdürülebilirlik kültürü"nün bir yaşam şekli haline gelmesiyle sağlanabileceği ifade edilmektedir. Sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında yaşanılan çevre olarak konut alanlarının fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenlerinin büyük rol oynadığı ileri sürülmektedir.

Sürdürülebilirlik kültürünün bir yaşam şekli haline gelmesiyle sağlanabilecek olan sürdürülebilir kentsel gelişmenin;kentlerin yitirmeye başladıkları anlam ve önemlerini bugünün ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde geri kazanmalarını sağlayarak geçmişten taşıdıkları değerleri günümüz insanlarının değişen yaşamlarını olumlu şekilde yönlendirecek birer referans olacak şekilde korumalarına olanak vereceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesinin yolları sosyo-kültürel bir yaklaşım ile belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle, tez çalışmasının; temel amacı insanların fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak mutlu bir yaşam sürmelerine yardımcı olacak çevreler yaratmak olan mimarlık disiplini kapsamında yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşımla sistematik bir şekilde irdelenebilmesi amacıyla geliştirilen kavramsal çerçeve "sürdürülebilir kentsel gelişme - kültür - konut alanları" etkileşim sistemini ifade etmektedir. Kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşen ve alt bileşenler bütüncül bir yaklaşımla belirlenmiş, bu bileşenler arasındaki etkileşim dönüşümsel yaklaşımla irdelenmiştir. Bir sonraki adımda sürdürülebilir kentsel gelişmenin konut alanlarında nasıl sağlanabileceğini belirleyebilmek için, Bursa kentinde uygulanmak üzere bir

model geliştirilmiştir. Kavramsal çerçeveye dayanarak geliştirilen model yardımı ile, etkileşim sisteminde yer alan kavramların biribirleriyle zaman içinde gelişen dönüşümsel ilişkileri belirlenerek bu ilişkilerin sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesindeki rolü belirlenmeye çalışılmıştır. Geliştirilen model yardımı ile Bursa'da uygulama çalışmasının gerçekleştirildiği konut alanında sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejiler ile sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel boyutunun önemi vurgulanarak uygulama çalışmalarında kullanılması gerekliliği ortaya koyulmaktadır. Sürdürülebilirlik çalışmalarında sıklıkla kullanılan "senaryo yazımı" ve "geri beslemeli tahmin" yöntemleri kullanılarak geliştirilmiş olan model, Bursa kentindeki geleneksel bir konut alanında uygulanmıştır. Tez çalışması kapsamında yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir :

- Beşinci bölüm kapsamında aktarılan uygulama çalışması sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, sürdürülebilir kentsel gelişme sosyo-kültürel gerekliliklerinin –dolayısıyla sürdürülebilirlik kültürünün- sağlanmasında konut alanının fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik özelliklerinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, üçüncü bölümde "sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları etkileşim sistemi" olarak ortaya konulmuş olan tez kavramsal çerçevesinde ifade edilen karşılıklı ilişkilerin günlük yaşamda mevcut olduğunu göstermektedir.
- Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması çalışmalarında konut alanlarından yola çıkılarak, tez kavramsal çerçevesi ile ifade edilen etkileşim sisteminden yararlanılması, çalışmaların gerçekleştirildiği alanların yerel özelliklerine uygun çözümler üretilmesine katkıda bulunacaktır. "Sürdürülebilir kentsel gelişme – kültür – konut alanları etkileşim sistemi"nde, konut alanlarının fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik bileşenleri ile sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri arasındaki ilişkilerin sosyo-kültürel bağlamda irdeleniyor olması bu özel çözümlere imkan tanımaktadır.
- Dördüncü bölüm kapsamında, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasının yollarını belirleyebilmek için senaryo yazımı yöntemi ile bir model geliştirilimiştir. Bu model tez kavramsal çerçevesine dayanmaktadır ve Bursa'daki konut alanlarında uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Beşinci bölüm kapsamında aktarılan alan çalışmaları sonucunda, modelin uygulanabilir nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

- Geri beslemeli tahmin tekniği ile hazırlanan senaryolar, uygulama çalışması için seçilen konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişimi için belirlenen hedeflere ulaşabilmenin yollarını tariflemektedir. Yerel halkın , kent yetkililerinin ve konu ile ilgili uzmanların düşüncelerinin de dikkate alınmasıyla hazırlanan senaryoların söz konusu konut alanı için fiziksel ve sosyo-kültürel açılardan uygulanabilir olup olmadıkları analiz edilmiştir. İçerdiği bu adımlar ile model, ele alınan bölgenin mevcut fiziksel ve sosyo-kültürel şartları ile hedeflenen gelecek arasındaki ilişkilerin net bir şekilde belirlenmesini ve bu doğrultuda sağlıklı stratejiler geliştirilmesini mümkün kılmaktadır. Alan çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi sürecinde modelin , sürdürülebilirlik kültürünün oluşması için gerekli olan bilinç ve sorumluluğun ilgili kişilerde gelişmesine katkıda bulunan bir uygulama süreci içerdiği belirlenmiştir.
- Uygulama çalışmasının gerçekleştirilmesi için kent içi geleneksel konut alanlarından birinin seçilmesi ile zengin bir kültürel ve mimari mirasa sahip, olan Bursa'nın sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanması çalışmalarında bu değerleri ile birlikte ele alınmasının önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır. Beşinci bölüm kapsamında yapılan değerlendirme çalışmalarının sonunda, geliştirilmiş olan senaryoların fiziksel ve sosyo-kültürel açılardan bu alanda uygulanabilir olduğu belirlenmiştir. Bu durum, senaryolarda öngörülen yolların Bursa için geliştirilecek sürdürülebilir kentsel gelişme stratejilerinde önemle ele alınması gerekliliğini göstermektedir.
- Uygulama çalışmasının gerçekleştirildiği geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanabilmesi için , çevrenin sahip olduğu tarihi, kültürel ve mimari değerlerin korunarak geliştirilebilmesi ile çevre halkının ihtiyaç ve isteklerinin karşılanabilmesini uyum içinde bir araya getirecek stratejiler geliştirilmiştir. Yapılan tüm çalışmalar sonucunda, bu konut alanında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyo-kültürel boyutları ile sağlanması için turizmin etkili bir araç olarak kullanılabileceği belirlenmiştir.
- Bu yönde geliştirilen strateji ve politikalar doğrultusunda ; kentin yerel değerleri ile küresel değerler arasındaki dengeyi kurarak, kısa ve uzun vadeli hedeflere ulaşabilmeyi sağlamak üzere bireysel ve toplumsal sorumluluğu arttıracak, bir yandan kentteki kültürel ve mekansal çeşitliliği koruyup geliştirirken diğer yandan bu değerlerin yaşam kalitesini yükseltecek standartlara ulaşmasını sağlayacak eylem planları hazırlanmalıdır. Ele

alınan konut alanı örneğinde başlatılacak çalışmalar Bursa'nın sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanması sürecinde önemli bir adım niteliğindedir.

- Bursa'nın sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanması sürecinde atılacak diğer önemli bir adım , Bursa'da bulunan farklı özelliklere sahip diğer kentsel konut alanlarında bu modelin uygulanmasıdır. Kentin farklı konut alanlarında gerçekleştirilecek uygulama sonuçlarının değerlendirilerek birbirleri ile karşılaştırılması , kent bütününe yönelik önemli veriler elde edilmesini sağlayacaktır. Bu verilerden yola çıkılarak Bursa'da sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için sağlıklı ve tutarlı strateji ve politikalar geliştirilebilir.
- Tez çalışması kapsamında Bursa kenti için geliştirilen iki aşamalı model, ilk aşamadaki kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşenlerin alt bileşenleri ile bunlar arasındaki ilişkilerin ele alınacak kentin özellikleri göz önünde bulundurularak yeniden kurgulanmasından sonra, farklı kentlerde sürdürülebilir gelişmenin sosyo-kültürel bir yaklaşım ile sağlanmasında kullanılabilir bir modeldir.

KAYNAKLAR

Achterberg , W.,1993. Can Liberal Democracy Survive the Environmental Crisis? Sustainablitiy, Liberal Neutrality and Overlapping Consensus, in *The Politics of Nature : Explorations in Green Political Theory,* pp.62-81, Eds., Dobson, A.,Lucardie, P., Routledge, London, quoted from, Baker,S., et.,al.,The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development: Theory , Policy and Practice within European United*, pp.8-17, Eds., Baker,S., et.al., Routledge, London, 1997.

Ajzen, I., 1991. The Theory of Planned Behavior,*Organizational Behavior and Human Decision Processes,***50**,179-211, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology : From Spatial - Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Alptekin,Ü.,Yıldız,T.,2005.Bursa'nın Kültürel ve Tarihi Mirasının Korunma(ma)sında Yapılmış Koruma Planlarının Katkısı, *Korumada 50 Yıl*,*Kongre Kitabı* M.S.G.S.Ü, Mimarlık Fakültesi Yayınları,İstanbul.

Altman , I., 1985. A Perspective on the Study of Culture and Homes,p.13, in *Architecture in Cultural Change , Essays in Built Form and Culture Research*, The University of Kansas,quoted from , Turgut, H., Kültür – Davranış - Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek bir Yöntem, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul,1990.

Altman, I., 1993. Homes, Housing, and the 21st Century: Prospects and Challenges, in *The Meaning and Use of Housing,* pp.xix-xxvii, Ed. Arias,E.,G.,Avebury,England.

Altman,I.,Rogof, B., 1987. World Views in Psychology: Trait , Interactional, Organismic and Transactional Perspectives, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.7-40, Eds. Stokols D., Altman, I., Wiley and Sons, New York.

Anastasi, C.,1997. Lessons Learned from Two Decades Scenario Development, *Open Meeting of the Human Dimensions of Global Environmental Change Research Community,* Laxenburg, Austria, quoted from, Greeuw, S., et.,al., 2000. Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models, *Expert's Corner Report, Prospects and Scenarios No 4,* European Environment Agency (EEA), Denmark.

Arias , E.,1993. Introduction: The Meaning and Use of Housing in *The Meaning and Use of Housing,* pp.1-5, Ed. Arias,E.,G.,Avebury,England.

Aslanoğlu, R.,A.,1998. *Kent, Kimlik ve Küreselleşme,*s. 128,161, Ezgi Kitapevi, Bursa.

Baker,S., et.,al.,1997. The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development: Theory , Policy and Practice within European United*, pp.8-17, Eds., Baker,S., et.al., Routledge, London.

Barrett,G., 1996, The Transport Dimension,in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,*pp.171-180,Eds.,Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Banister,D., Stead, D., 2004, The Impact of ICT on Transport, Transport Reviews, Vol. 24,No.5, pp.611-632, quoted from, UK Transport Policy Report, Dept. For Transport, 2005.

Bechtel, R.,1997. Environment and Behavior, An Introduction,Sage, London, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Beck, U., 1992. Risk Society: Towards a New Society, Sage, London, quoted from , Blowers,A., Environmental Planning for Sustainable Development in, *Town planning into the 21st century ,* pp.33-54, Eds., Blowers, A. and Evans, B., Routledge, London, 1997.

Beck,U., 1995. Ecological Politics in an Age of Risk, Polity Press, Cambridge, quoted from, Blowers, A., Environmental Planning for Sustainable Development in, *Town planning into the 21st century ,* pp.33-54, Eds., Blowers, A. and Evans, B., Routledge, London,1997.

Becker, E., et.,al.,1999. Exploring Uncommon Ground: Sustainability and the Social Sciences*,* in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.4-14, Eds., Becker, E. and Jahn, T., Zed Books, London.

Berg, P.,1990. A Green City Program for San Francisco Bay Area Cities and Towns, quoted from, Haughton, G. and Hunter, C., *Sustainable Cities,* Regional Policy and Development Series 7, pp.15-20, 24-27,40, Jessica Kingsley Pub., London,1994.

Bernick, M. and Cervero, R., 1997.*Transit Villages in the 21st. Century*,pp.3-14, McGraw-Hill, USA.

Bianchini, F.,1999. Cultural Planning for Urban Sustainability in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability* , pp.34-51, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar, Sweden.

Bilgin,İ.,1996. Anadolu'da Modernleşme Sürecinde Konut ve Yerleşme*, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme,* s.472-490, Der., Sey, Y.,Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Blamey,R.,1998. The Activation of Environmental Roles: Extending Schwartz's Model,Environment and Behavior,30(5),676-708, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in

Handbook of Environmental Psychology, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Blowers,A., 1997. Environmental Planning for Sustainable Development in, *Town planning into the 21st century ,* pp.33-54, Eds., Blowers, A. and Evans, B., Routledge, London.

Blowes,A., and Pain,K., 1999. The Unsustainable City, in *Unruly Cities?,* pp.248-253, Eds. Pile,S., et.al., Routledge, London.

Bonaiuto,M., and Bonnes,M., 2000. Social-Psychological Approaches in Environment-Behavior Studies: Identity Theories and Discursive Approach, in *Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Research*, pp.67-78, Eds., Wapner,S.,et.al., Kluwer Academic Plenum Pub.,USA.

Bonnes ,M., et.al., 1990. The City as a Multi-Place System: An Analysis of People-Urban Environment Transactions, *Journal of Environmental Psychology,* ,**10**, pp. 37-65, quoted from, Bonnes, M. and Bonaiuto, M., 2002. Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA.

Bonnes, M. and Bonaiuto, M., 2002. Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA.

Bonnes,M. and Secchiaroli,G.,1995.Environmental Psychology: A Psycho-social Introduction,Sage,London,quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Bourne,L.,S.,1981.*The Geography of Housing*, pp. 1-24, Wiley & Sons, London.

Breheny,M.J.,1992. The Contradictions of the Compact City : A Review , in *Sustainable Development and Urban Form ,* pp.138-159, Ed., Breheny, M.,J., Pion Ltd. , London.

Breheny, M.,J.,1995. The Compact City and Transport Energy Consumption,*Transactions of the Institute of British Geographers NS* **20,**81-101, quoted from, Breheny,M.,J.,Urban Compaction : Feasible and Acceptable?, in *Cities*, **14/4**, 209-217,1997.

Breheny, M., J.,1996, Centrists,Decentrists and Compromisers : Views on the Future of Urban Form, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.13-35, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Breheny, M., J.,1997.Urban Compaction : Feasible and Acceptable?, in *Cities*, **14/4**, 209-217.

Brunn, S.,D., and Williams, J.,F.,1993. World Urban Development, in *Cities of the World*, pp.3-39, Eds., Brunn, S.,D., and Williams, J.,F.,Harper Collins College Pub.,New York.

Buckingham-Hatfield,S.,Evans,B., 1996. Achieving Sustainability Through Environmental Planning, in *Environmental Planning and Sustainability*, pp. 1-15, Eds., Buckingham-Hatfield,S.,Evans,B., John Wiley and Sons, England.

Bursa Ansiklopedisi, 1984. Cilt 1, s. 7-33, Bursa Hakimiyet Yayınları, Bursa.

Bursa Büyükşehir Belediyesi ,2003. *Bursa Merkez Analitik Etüd Raporu*, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Kentsel Gelişme Şubesi, Bursa.

Bursa Yıldırım Belediyesi, 2002. *Sağlıklaştırılacak Konut Alanları , Mimar Sinan Mahallesi, Pilot Bölge Çalışması, Gelişim Süreç Raporu*, Bursa.

Bursa Osmangazi Belediyesi, 2003. *1/5000 Ölçekli Sağlıklaştırma Alanları Nazım İmar Planı Revizyon Raporu*, Bursa.

Bursa Osmangazi Belediyesi, Bursa Araştırmaları Vakfı, 2005. "Bizim Mahalle" Projesi , Osmangazi Mahallesi Tanıtım Kitapçığı, Bursa.

Bursa Osmangazi Belediyesi, Bursa Araştırmaları Vakfı, 2005. "Bizim Mahalle" Projesi , Kavaklı Mahallesi Tanıtım Kitapçığı, Bursa.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, 1997. *1/100000 Ölçekli Bursa 2020 Çevre Düzeni Strateji Plan Raporu,* Bursa.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2003. *Bursa Merkez Analitik Etüd Raporu,* Bursa.

Buttimer, A., 1980. Home, Reach and the Sense of Place, in *The Human Experience of Space and Place*, pp.167-187, Eds., Buttimer, A., Seamon, D., Croom Helm, London.

Calthorpe, P.,1994. The Region, in *The New Urbanism, Toward an Architecture of Community*, pp.xi-xvi, Ed. Katz,P., McGraw-Hill, New York.

Calthorpe, P.,1993. *The Next American Metropolis*, pp.9-17, Princeton Architectural Press,Canada.

Campbell,S., et.al.,1976. The Quality of American Life : Perceptions ,Evaluations and Satisfactions, Russell Sage Foundation, New York, quoted from Marans,R., 2003. The Policy and Research Benefits of Qualilty of Life Studies, in *Quality of Urban Life, Policy Versus Practice?*, pp.33-47, Eds.,Zeren Gülersoy, N., et.al.,Urban and Environmental Planning and Research Center, İ.T.Ü., Cenkler Pub. İstanbul.

Canter, D.,1986. Putting Situations in Their Place: Foundations for a Bridge Between Social and Environmental Psychology,in *Social Behaviour in Context,* Ed., Furnham, A., Allyn and Bacon, London, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Castells, M., 2000.Urban Sustainability in the Information Age, *Debates*,pp.118-122

Cerasi,M.,M.,1999. Osmanlı Kenti, Osmanlı İmparatorluğu'nda 18.ve 19. yy.da Kent Uygarlığı ve Mimarisi, çeviren,Aslı Ataöv, s.83, YKY,İstanbul.

Churchman, A., 2002. Environmental Psychology and Urban Planning: Where can We the Twain Meet ? in *Handbook of Environmental Psychology*, pp. 191-200, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley& Sons, Inc., USA.

Cialdini, R.,B.,et.al.,1991. A Focus Theory of Normative Conduct, in *Advances in Experimental Social Psychology,*vol.24,pp.201-234, Ed.,Berkowitz,L., Academic Press, New York, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of*

Environmental Psychology, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Creswell,J.,W.,1998 . *Qualitative Inquiry and Research Design,Choosing Among Five Traditions,*pp.61-68, Sage Publications,USA.

Cutter, S.,L.,1985. Rating Places: A Geographers View on Quality of Life, Ass. of American Geographical Research Pub., quoted from, Mitchell , G., Indicators as Tools to Guide Progress on the Sustainable Development Pathway, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, Ed., Lawrence, R., Urban International Press, pp.69-80, Great Britain, 2000.

Darlow, A.,1996. Cultural Policy and Urban Sustainability : Making a Missing Link ?, *Planning Practice and Research* , **11/3**, 291-302.

DETR,Department of the Environment,Transport and the Regions, 2000. *Achieving a Better Quality of Life Review of Progress Towards Sustainable Development, Government Annual Report*, UK.

Dostoğlu, N.T. ve Oral, E.,Ö.,1999, Bir Osmanlı Başkenti Bursa'nın Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Fiziksel Değişim Süreci, *Osmanlı Mimarlığı'nın 7. Yüzyılı " Uluslarüstü Bir Miras "* , s.221-229, Der., Akın, N. vd. Yem Yayınları, İstanbul.

Dostoğlu, N., 2000. Bursa'da Farklı Konut Alanlarında Çevresel Anlam, *Yapı*, **221**, 62-70.

Dostoğlu, N. and Vural,T., 2002. The Role of Western Planners in the Transformation of Bursa from a Traditional Ottoman City to a Metropolitan Center of the Turkish Republic, in IAPS-CSBE Network Book Series 4, *Traditional Environments in a New Millenium , Defining Principles and Professional Practice*, pp.239-245, Eds. Turgut, H.,and Kellett, P., Nokta Ofset, Ankara.

Dovey, K. 1985. Home and Homelessnes, in *Home Environments: Human Behavior and Environment,* **Vol : 8**, pp. 33-48 , Eds., Altman,I. and Werner,C., Plenum Press, New York .

Dreborg,K.,H.,1996. Essence of Backcasting, *Futures*, **28**, 813-828.

Duany,A. and Plater-Zyberk E., 1991. *Towns and Town-making Principles*, Rizzoli Int. Pub., New York.

Duany,A. and Plater-Zyberk E., 1994. The Neighborhood, the District and the Corridor, in *The New Urbanism, Toward an Architecture of Community*, pp.xvii-xx, Ed. Katz,P., McGraw-Hill, New York.

Dumreicher, H.,et.al.,2000. Generating Models of Urban Sustainability: Vienna's Westbahnhof Sustainable Hill Town , in *Achieving Sustainable Urban Form*, pp. 288-298 , Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Duncan, J., S., 1985. The House as a Symbol of Social Structure, Notes on the Language of Oblects Amang Collectivistic Groups, in *Human Behavior and Environment : Environment and Culture* **Vol4,** pp, 136-137, Eds.,Altman,I. et.al., Plenum Press, New York .

Dunlap, R.,E. and Van Liere, K.,D.,1978. The New Environmental Paradigm : A Proposed Measuring Instrument and Preliminary Results, *Journal of Environmental Education*,**9,**10-19, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of*

Environmental Psychology, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Dülger Türkoğlu, H., ve Turgut Yıldız, H.,2005. An Evaluation of Urban Housing Environment: The Case of New Housing Trends in İstanbul, *IAPS-CSBE Network Third International Symposium , Social Change & Spatial Transformation in Housing Environments,* İstanbul , July 5-6, s.147-155.

ECOTEC,1993. Reducing Transport Emissions Through Planning,HMSO,London, quoted from, Breheny,M.,J.,Urban Compaction : Feasible and Acceptable?, in *Cities*, **14/4**, 209-217,1997.

Edwards, B.,2000. Sustainable Housing : Architecture, Society and Professionalism in *Sustainable Housing, Principles and Design,* pp. 28-30, Eds., Edwards, B. and Turrent, D., E&FN SPON , London.

Ekins, P.,1992. Wealth Beyond Measure, Gaia Books, London, quoted from, Baker,S., et.,al.,The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development: Theory , Policy and Practice within European United*, pp.8-17, Eds., Baker,S., et.al., Routledge, London, 1997.

Elliott, A.,J., 1994. *An Introduction to Sustainable Development, The Developing World,* Routledge, London.

Elkin , T., et.al., 1991. Reviving the City: Towards Sustainable Urban Development, Friends of the Earth, London, quoted from, Haughton, G. and Hunter, C., *Sustainable Cities,* Regional Policy and Development Series 7, pp. 15-20,24-27,40, Jessica Kingsley Pub., London, 1994.

Esin,N.,Özsoy,A.,2003. Environmental Quality: Concepts, Contradictions,and Some Questions, in *Quality of Urban Life, Policy Versus Practice?*, pp.24-32, Eds.,Zeren Gülersoy, N., et.al.,Urban and Environmental Planning and Research Center, İ.T.Ü., Cenkler Pub. İstanbul.

European Sustainable Cities Report,1996. Expert Group on the Urban Environment, Brussels, Belgium.

Evans,G., 2001. *Cultural Planning, an urban Renaissance?*, pp.1-14, Routledge, London.

Fauset, P., 2000. The Hulme Estate and the "Homes for Change" Development : Britain's First Major Sustainable Housing Project, in *Achieving Sustainable Urban Form*,p.303-309, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Francescato, G.,et.al.,1974. Evaluating Residents' Satisfaction in Housing for Low and Moderate Income Families: A Multi-method Approach, quoted from, Weideman, S. and Anderson, J.,R., Conceptual Framework for Residential Satisfaction, in *Home Environments: Human Behavior and Environment , Advances in Theory and Research Vol.8,* pp.153-181, Ed., Werner, C., Plenum Press, New York, 1985.

Francescato, G.,et.al.,1979. Residents' Satisfactiion in HUD-assisted Housing : Design and Management Factors, Washington D.C.,quoted from, Weideman, S. and Anderson, J.,R., Conceptual Framework for Residential Satisfaction, in *Home Environments: Human Behavior and Environment , Advances in Theory and Research Vol.8,* pp.153-181, Ed., Werner, C., Plenum Press, New York, 1985.

Francescato,G.,1993. Meaning and Use: A Conceptual Basis,in *The Meaning and Use of Housing,* pp.35-49, Ed. Arias,E.,G.,Avebury,England.

Fransson , N. and Garling, T.,1999. Environmental Concern : Conceptual Definitions, Measurement Methods and Research, Journal of Environmental Psychology, 19,369-382, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Fudge, C.,1999, Linking Cultural Development and Sustainability in Cities, in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability* , pp.23-33, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar,Sweden.

Giddens, A.,1984. *The Constitution of Society* , Polity Press, 258, Cambridge.

Gilbert , R., et.,al., 1996. *Making Cities Work , The Role of Local Authorities in the Urban Environment ,* Eartscan Publ., London.

Goodall, B., 1987. *The Penguin Dictionary of Human Geography*, Penguin, Harmondsworth,quoted from, Madanipour, A., *Design of Urban Space , An Inquiry into a Socio-spatial Process*, pp. 23,87-88,35-36, Wiley &Sons, England, 1996.

Goodchild ,B.,1997. *Housing and the Urban Environment: AGuide to Housing Design,Renewal and Urban Planning*, Blackwell Science, Oxford.

Goodland, R.,1995. The Concept of Environmental Sustainability, *Annual Review of Ecological Systems* **26** , 1-24 .

Gordon , P. and Richardson,H.,1989.Gasoline Consumption and Cities-A Reply, *Journal of the American Planning Association*,**55**,342-345, quoted from,Breheny,M.,J.,Urban Compaction : Feasible and Acceptable?, in *Cities*, **14/4**, 209-217,1997.

Gordon, P.,et.al.,1989. The Influence of Metropolitan Spatial Structure on Commuting Times, *Journal of Urban Economics,* 26,138-149, quoted from, Masnavi, M., R., The New Millenium and the New Urban Paradigm : The Compact City in Practice, in *Achieving Sustainable Urban Form*,pp. 64-73, Eds.,Williams, K., et.al., E&FN SPON, London,2000.

Gordon, P.,et.al.,1991. The Commuting Paradox : Evidence from Top Twenty Cities,*Journal of the American Planning Association*, 47(4),416, quoted from, Masnavi, M., R., The New Millenium and the New Urban Paradigm : The Compact City in Practice, in *Achieving Sustainable Urban Form*,pp. 64-73, Eds.,Williams, K., et.al., E&FN SPON, London, 2000.

Goulet,D., 1995. Development Ethics: A Guide to Theory and Practice, p.119,New York: Apex Books, quoted from, Sachs,I.,Social Sustainability and Whole Development : Exploring the Dimensions of Sustainable Development, in *Sustainability and the Social Sciences* ,pp.25-28, Eds., Becker, E. and Jahn, T., Zed Books, London,1999.

Greenberg, M., 1995. *The Poetics of Cities* , pp. 33-35 ,Ohio State Unv. Press, Columbus.

Gullberg,A., et.al., 2000. Households and Infrastructures for Sustaining Cities : A Research Agenda for Research, Policy and Practice, in *Sustaining*

Human Settlements, A Challenge for the New Millenium, pp.338-370, Ed.,Lawrence, R., Urban International Press, Great Britain.

Guy,S.and Marvin, S.,2000. Models and Pathways: The Diversity of Sustainable Urban Futures, in *Achieving Sustainable Urban Form,* p.9-18, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Gülersoy, N.,Z. ve diğ., 1993. Sürdürülebilir Gelişme Paralelinde Çevre Duyarlı Kent Panlama Yaklaşımları ve Bazı Ülkelerden Örnekler, 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de Kent Planlama-Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi ve Yeni Yaklaşımlar Semineri, Ankara, 14-15 Ekim.

Greeuw, S., et.,al., 2000. Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models,pp. 6-12, *Expert's Corner Report, Prospects and Scenarios No 4,* European Environment Agency (EEA), Denmark.

Hardin, G.,1991. Paramount Positions in Ecological Economics. in *Ecological Economics: The Science and Management of Sustainability*, pp. 47-57, Ed., R. Costanza, New York: Columbia University Press.

Hardoy, J.,E., et.al.,1992. *Environmental Problems in Third World Cities,* Earthscan, London, quoted from, Haughton, G. and Hunter, C., *Sustainable Cities,* Regional Policy and Development Series 7, pp. 15-20,24-27,40, Jessica Kingsley Pub., London, 1994.

Hartshorn, T.A., 1992. *Interpreting the City, An Urban Geography*, pp. 1-15,119-156, Wiley&Sons,Canada.

Hatfield Dodds, S., 2000. Pathways and Paradigms for Sustaining Human Communities in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.30-43, Ed.,Lawrence, R., Urban International Press, Great Britain.

Hatfield Dodds , S., 1998. Beyond Consumerism : Idea of Progress and Well-being in the Search for Sustainable Development. Environment Series No:6, Department of Land Economy, University of Cambridge, quoted from , Hatfield Dodds, S., 2000. Pathways and Paradigms for Sustaining Human Communities in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.30-43, Ed.,Lawrence, R., Urban International Press,Great Britain.

Haughton, G. and Hunter, C., 1994. *Sustainable Cities,* Regional Policy and Development Series 7, pp. 15-20,24-27,40, Jessica Kingsley Pub., London.

Haughton, G.,1997. Developing Sustainable Urban Development Models, *Cities*,**14/4**,189-195.

Heath,T., 2000. Achieving Sustainable Urban Form Through Adaptive Re-use of Buildings for Residential Use. in *Achieving Sustainable Urban Form*,p. pp.337-346, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Hine,D.,W. and Gifford,R., 1991. Fear Appeals,Individual Differences and Environmental Concern, *Journal of Environmental Education*, **23**, 36-41, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Hines, J.,M.,et.al.,1987. Analysis and Synthesis of Research on Responsible Environmental Behavior : A Meta-analysis, *Journal of Environmental Education*, **18**,1-18, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Holmberg, J., and Robert, K.,H., 2000. Backcasting from Non-overlapping Sustainability Principles – a Framework for Strategic Planning, *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, **7**, 291-308.

Howes, H., 2000. Sustainable Development Comes of Age : The Thames Environment 21 Experience, in *Achieving Sustainable Urban Form*,pp. 251-257, Eds.,Williams, K., et.al., E&FN SPON, London.

Höjer, M. and Mattsson, L.,G.,1999. Historical Determinism and Backcasting in Future Studies, *The Conference on Urban Transport Systems*, Lund, June,7-8.

Hugentobler,M. and Gysi,S., 1999. Sustainable Urban Development in Zürich-Learning From Successful Projects,in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability* , pp.306-320, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar,Sweden.

International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI), 2002. Developing a Cohesive Strategy for Sustainability in Burlington, USA, in *Local Strategies for Accelerating Sustainability,Case Studies of Local Government Success*, pp7-9, Canada.

International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI), 2002. Orienting Urban Planning to Sustainability in Curitiba ,Brazil in *Local Strategies for Accelerating Sustainability,Case Studies of Local Government Success*, pp10-12, Canada.

Ingold, T.,1992, Global Worlds in *Environmentalism: The View from Anthropology,* Ed., Kay Milton, London: Routledge, quoted from, Redclift, M., Sustainability and Sociology: Northern Preoccupations, in *Sustainability and Social Sciences*, p.65, Eds. Becker,E.,and Jahn, T., Zed Boks, London,1999.

Institut Bruxellois pour la Gestion de l'Environnement (IBGE-BIM) , 2002 . Eco-Center Project in Cureghem or Sustainable Development Project in the Urban Environment : From Planning to Action and to the Integrated Eco-Quarter Project, Brussels.

Jenks,M.,et.al.,1996. A Question of Sustainable Urban Form: Conclusion, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.341-345, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Jian et.al.,1999. Opening a New Epoch of Architecture and Culture in the 21st. Century, in *XX.UIA Congress, Architecture of the 21st. Century, Sub-Theme Reports*, Beijing, 23-26 June, pp.52-61.

Jungermann, H.,1985. Psychological Aspects of Scenarios, NATO ASI Series VolG4 (Environmental Risk Assesment , Technology Assesment and Risk Analysis), quoted from Greeuw, S., et.,al., Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models, pp. 6-12, *Expert's Corner Report, Prospects and Scenarios No 4,* European Environment Agency, Denmark, 2000.

Kahn,H., Wiener, A.,1967. *The Year 2000*, Mac Millan, New York, quoted from , Greeuw, S., et.,al., 2000. Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models,pp. 6-12, *Expert's Corner Report, Prospects and Scenarios No 4,* European Environment Agency (EEA), Denmark.

Kaiser, F.,G.,1998. A General Measure of Ecological Behavior, *Journal of Applied Social Psychology,* **28**,395-422, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Kalamaros, A.,E.,2000. Sustainable Development in Southern California : The Case of Playa Vista, in *Achieving Sustainable Urban Form*,pp.299-302, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Katz, P., 1994. The New Urbanism, Toward an Architecture of Community, Preface, pp.ix-x, McGraw-Hill, New York.

Kenworthy,J.,2000. Building More Liveable Citiesby Overcoming Automobile Dependence: An International Comparative Review, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.271-311, Ed., Lawrence, R., Urban International Press,Great Britain.

Kerr, A.,W.,et.al., 2002. *Doing Statistics with SPSS*,Sage,London.

Ketizmen,G.,Turgut Yıldız, H., 2006, *Social and Cultural Sustainability in Architectural Design Studios*, paper presented in 19th IAPS International Conference,11-16 September,Bibliotheca Alexandria, Egypt.

Kipta, Ewa, 1999. The City of Lublin-Revitalisation Practices, in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability* , pp.321-336, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar,Sweden.

Knox, P.,L.,1994 . *Urbanization, An Introduction to Urban Geography*, pp.2-16, 143-145, 175, 199-207, 234-237,294-295, Prentice-Hall Inc.,USA.

Kroeber,A.,L.,and Kluckhon ,C.,1952. *Culture: a Critical Review of Concepts and Definitions*, The Vintage Books, New York, quoted from Vural, T., Cultural Democratisation Movement and its Reflections on the Architecture of Culture Centers in Turkey, p.80 , *Master Thesis*, METU, Ankara,1998.

Kuisma, J., 2000. Backcasting for Sustainable Strategies in the Energy Sector, *Master Thesis* , Lund University, Sweden .

Lalli, M.,1992. Urban Related Identity :Theory, Measurement and Emprical Findings , *Journal of Environmental Psychology*, **12,** 285-303.

Lawrence, R., 1987. *Housing Dwellings and Homes, Design Theory, Research and Practice,* John Wiley & Sons, Chishester, UK.

Lawrence, R.,1993. The Meaning and Use of Home : It's Interior , in *The Meaning and Use of Housing,*pp.73-80, Ed. Ernesto, G.,A.,Hants: Avebury

Lawrence, R.,1997a. Culture and Space in Home Environment, Introduction, in *Culture and Space in the Home Environment*, pp.v-xiii, Eds. Ünügür, M., et. al., Dünya Yayıncılık, İstanbul.

Lawrence, R., 1997b. Understanding Home: Critical Evaluations and Innovative Approaches, in *Proceedings of International Symposium , Culture*

and Space in the Home Environment , Critical Evaluations and New Paradigms , İ.T.Ü., İstanbul,4-7 June, pp.3-9.

Lawrence, R., 2002. Sustaining Human Settlement: Principles for Practice, in IAPS-CSBE Network Book Series 4, *Traditional Environments in a New Millenium , Defining Principles and Professional Practice*, pp. 33-41, Eds. Turgut, H.,and Kellett, P., Nokta Ofset, Ankara.

Levine , R.,S.,et. al.,1999. The Sustainable City of the 21st. Century: Westbahnhof, Vienna-Theory and Practice , in *XX.UIA Congress, Architecture of the 21st. Century, Academic Treatises Vol.1,* Beijing, 23-26 June, pp.68-72.

Low,S.,M. and Chambers, E.,1989. Introduction of Housing, Culture, and Design, Comparative Perspective, University of Pennsylvania Press , Philadelphia, quated from , Kültür ve Mekan Etkileşimi Kapsamında Konut ve Yakın Çevresi İlişkilerine Diyalektik Bir Yaklaşım , Örnek : Bursa, Kale Sokak, *Y. Lisans Tezi ,* Ispalar Çahantimur, A., İ.T.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü,İstanbul,1997.

Madanipour, A., 1996. *Design of Urban Space , An Inquiry into a Socio-spatial Process*, pp..23,87-88,35-36, Wiley &Sons, England.

Manzini, E., 2003. Scenarios of Sustainable Ways of Living, Local and Global Visions: First Results of an International Program of Design Workshops, *Design Philosophy Papers* , **1**.

Marans,R., 2003. The Policy and Research Benefits of Qualilty of Life Studies, in *Quality of Urban Life, Policy Versus Practice?*, pp.33-47, Eds.,Zeren Gülersoy, N., et.al.,Urban and Environmental Planning and Research Center, İ.T.Ü., Cenkler Pub. İstanbul.

Masnavi, M., R., 2000. The New Millenium and the New Urban Paradigm : The Compact City in Practice, in *Achieving Sustainable Urban Form*,pp. 64-73, Eds.,Williams, K., et.al., E&FN SPON, London.

Max-Neef , M., 1991. Human Scale Development : Conception, Application and Further Reflections. Apex Press, New York, quated from, Hatfield Dodds, S. Pathways and Paradigms for Sustaining Human Communities in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.30-43, Ed., Lawrence, R., Urban International Press, Great Britain, 2000.

Mayhew,S. and Penny,A., 1992. The Concise Oxford Dictionary of Geography,Oxford University Press, Oxford, quoted from, Madanipour, A., *Design of Urban Space , An Inquiry into a Socio-spatial Process*, pp..23,87-88,35-36, Wiley &Sons, England, 1996.

Mazumdar, S., 2003. Sense of Place Considerations for Quality of Urban Life, in *Quality of Urban Life, Policy Versus Practice?*, pp.86-87, Eds.,Zeren Gülersoy, N., et.al.,Urban and Environmental Planning and Research Center, İ.T.Ü., Cenkler Pub. İstanbul.

Mitchell , G., 2000. Indicators as Tools to Guide Progress on the Sustainable Development Pathway, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.69-80, Ed., Lawrence, R., Urban International Press,Great Britain.

Mitlin,D. and Satterthwaite, D., 1996. Sustainable Development and Cities, in *Sustainability, the Environment and Urbanization*, pp.23-62, Ed. Pugh, C., Earthscan, London.

Montada, L., and Kales, E., 2000.,Political Implications of Psychological Research on Ecological Justice and Pro-environmental Behavior, *International Journal of Psychology,* **32(5),** 168-176, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Moore, G.,1987. Environment and Behavior Research in North America : History,Development and Unresolved Issues, in Handbook of Environmental Psychology,vol 2, p.1378,Eds., Stokols,D., Altman, I.,Wiley and Sons, quoted from, Turgut, H.,Kültür – Davranış - Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek bir Yöntem, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul,1990.

Morgan, J. , Talbot, R.,2000. Sustainable Social Housing for No Extra Cost? in *Achieving Sustainable Urban Form*,p.319-328, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Naess, P., 2001. Urban Planning and Sustainable Development, in *European Planning Studies,* **9/4**, 503-525.

Newman,P. and Kenworthy, J., 1989.Gasoline Consumption and Cities - a Comparison of US Cities With a Global Survey , *Journal of the American Planning Association*,55,24-37, quoted from, Breheny,M.,J.,Urban Compaction : Feasible and Acceptable?, in *Cities*, 14/4, 209-217,1997.

Newman , P. and Kenworthy, J., 2000. Sustainable Urban Form: The Big Picture in *Achieving Sustainable Urban Form,* pp.109-120, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Newton, P., 2000. Urban Form and Environmental Performance, in *Achieving Sustainable Urban Form,* p.46-53, Eds.,Williams, K., et., al.,E&FN SPON, London.

Nijkamp,P.Perrels, A.,1994.*Sustainable Cities In Europe , A Comparative Analysis of Urban Energy-Environmental Policies*,pp.4-14, Earthscan, London.

Nijkamp, P, Rienstra,S.,A.,1996, Sustainable Transport in A Compact City, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.190-199, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Norberg – Schulz , C.,1985, *The Concept of Dwelling,* pp.13-19, Electa/Rizzoli, New York.

Nordström, M.,1999. Place as a Cultural Concept, in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability,* pp.77-87,Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar,Sweden.

Nyström, L.,1999. Introduction: The Importance of Culture to Urban Environment, in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability,* pp.1-19, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB,Kamlar,Sweden.

Paehlke, R., 1999. Towards Defining, Measuring and Achieving Sustainability: Tools and Strategies for Environmental Valuation in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.243-263, Eds.,Becker, E., Jahn, T., Zed Books, London.

Palen, J.,1997.*The Urban World,* pp.3-19,178-188, McGraw-Hill, USA.

Pearce,D., 1985. Sustainable Futures: The Economic Issues: The Compatibility of Industrial Development and Care of the Environment,*Proceeding of the Conference, Sustainable Development in an Industrial Economy*,Cambridge, quoted from, The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development*,pp.1-40, Eds., Baker, S.,et.al., Routledge, London,1997.

Pearce,D.,1995.*Blueprint 4 : Capturing Global Environmental Value ,* Earthscan/CSERGE, London, quoted from, The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development*, pp.1-40, Eds., Baker, S.,et.al., Routledge, London,1997.

Pearce,D.,1990.Economics and the Global Environmental Challenge, *Millenium*,**19,3,** 365-387,quoted from, Haughton, G. and Hunter, C., *Sustainable Cities,* Regional Policy and Development Series 7, pp. 15-20,24-27,40, Jessica Kingsley Pub., London, 1994.

Plessis, C., 2000. The Links Between Crime Prevention and Sustaining Human Settlements, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.260-268, Ed.,Lawrence, R., Urban International Press, G.B.

Pol,E., 2002.Environmental Management: A Perspective from Environmental Psychology, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.55-84, Eds.,Bechtel,R.,B. and Churchman,A., Wiley&Sons, New York.

Preteceille, E.,1997. The Changing Economic and Social Structures of the Paris Region : Recent Trends and Policy Issues, in *Cities in Transformation - Transformation in Cities : Social and Symbolic Change of Urban Space*, pp.65-79, Eds., Kalltörp, O., et. al. *,* Ashgate Publ., England.

Proshansky ,H.,M., et.al.,1995. Place-Identity: Physical World Socialization of the Self, in *Readings in Environmental Psychology, Giving Places Meaning,* pp.87-113, Ed. Canter, D., Academic Press, London.

Proshansky, H. and Fabian,A., 1986.Psychological Aspects of the Quality of Urban Life, in *The Quality of Urban Life*,pp.19-29, Ed.,Frick, D.,Walter de Gruyter,Berlin, quoted from, Bonnes, M. and Bonaiuto, M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Pugh, C., 1996. Sustainability and Sustainable Cities, in *Sustainability , the Environment and Urbanization*, pp.135-178, Earthscan, London.

Quist, J., Vergtagt, P., 2003. Backcasting for Industrial Transformations and System Innovations Towards Sustainability: Relevance for Governance ?, *Proceedings of the 2003 Berlin Conference on the Human Dimensions of Global Environmental Change*, pp. 409-437, Environmental Policy Research Centre: Berlin.

Rapoport, A.,1977. *Human Aspects of Urban Form*, pp.48-80,248-305, Pergamon Press, Oxford.

Rapoport, A.,1980. Cross-cultural Aspects of Environmental Design, in *Human Behavior and Environment : Environment and Culture, Vol. 4,* pp.7-42 , Eds., Altman,I. et. al., Plenum Press, New York .

Rapoport, A., 1984. Culture and the Urban Order, in *The City in Cultural Context*, pp.50-72, Eds., Agnew,J.,A., Allen & Unwin, USA.

Rapoport, A., 1985. Thinking About Home Environments, in *Home Environments: Human Behavior and Environment , Advances in Theory and Research Vol.8,* pp.255-286, Ed., Werner, C., Plenum Press, New York.

Rapoport, A., 1989. Foreword in *Housing, Culture, and Design – A Comparative Perspective,* Eds., Low, S.,M. and Chambers, E., University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

Rapoport, A., 1993. *Cross–cultural Studies and Urban Form*, Urban Studies and Planning Program, University of Maryland, Maryland.

Rapoport, A.,1998. Using Culture in Housing Design, *Housing and Society*, **25/1&2**,1-20.

Rapoport, A.,2000. Theory, Culture and Housing, *Housing, Theory and Society*,**17/4**, 145-165.

Rapoport, A., 2002. Traditional Environments, Culture and Preservation, in IAPS-CSBE Network Book Series 4, *Traditional Environments in a New Millenium , Defining Principles and Professional Practice*, pp. 26-32, Eds. Turgut, H. and Kellett, P., Nokta Ofset, Ankara.

Reboratti, C.,1999. Territory, Scale and Sustainable Development , in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.207-222, Eds., Becker, E., Jahn, T., Zed Books, London.

Redclift, M.,1999. Sustainability and Sociology : Northern Preoccupations, in Sustainability and the Social Sciences pp.59-73, Eds., Becker, E., Jahn, T., Zed Books, London.

Redclift , M. and Woodgate, G.,1997. Sustainability and Social Construction, in *The International Handbook of Environmental Sociology*, pp.55-68, Eds., Redclift , M. and Woodgate, G., Edward Elgar Pub., United Kingdom.

Regional Sustainable Development Forum, Case Study Summaries, Working Document , 2000. Case Study 3 : Campaign of Conscience, Jamaica Plain, Boston Area, Ed. New Ecology Inc. , MIT, Massachusetts.

Relph, E.,1976. Place and Placelessness, Pion, London, quoted from , Weideman, S. and Anderson, J.,R., Conceptual Framework for Residential Satisfaction, in *Home Environments:Human Behavior and Environment , Advances in Theory and Research Vol.8,* pp.153-181, Ed., Werner, C., Plenum Press, New York, 1985.

Robert, M., 2005. Backcasting and Econometrics for Sustainable Planning , Information Technology and Individual Preferences of Travel , *Journal of Cleaner Production,***13,**841-851.

Robinson, 1982. Energy Backcasting: A Proposed Method of Policy Analysis, Energy Policy 10,337-344, quoted from , Quist, J., Vergtagt, P., 2003. Backcasting for Industrial Transformations and System Innovations Towards Sustainability: Relevance for Governance ?, *Proceedings of the 2003 Berlin Conference on the Human Dimensions of Global Environmental Change*, pp. 409-437, Environmental Policy Research Centre: Berlin.

Rogerson, R., et.al.,1987. The Geography of Quality of Life,Occassional Paper 22, Glasgow University, quoted from, Mitchell , G., Indicators as Tools to

Guide Progress on the Sustainable Development Pathway, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, pp.69-80, Ed., Lawrence, R., Urban International Press, , Great Britain, 2000.

Rotmans, J., van Asselt, 1996. Integrated Assesment: A Growing Child on its Way to Maturity, *Climatic Change,* **34(3-4),** pp.327-336, quoted from, *Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models*,Eds.,Greeuw et.al., European Environment Agency, 2000.

Rotmans, J.,1998, "Methods for IA: The Challenges and Opportunities Ahead", Environmental Modelling and Assesment 3 (3,Special Issue: Challenges and Opportunities for Integrated Environmental Assesment,J.,Rotmans and P.Vellinga, eds.):155-179, quoted from, *Cloudy Crystall Balls, An Assesment of Recent European and Global Scenario Studies and Models*, pp.11-12, Eds.,Greeuw et.al., European Environment Agency, 2000.

Russell, J.,A., and Ward, L.,M., 1982. Environmental Psychology, *Annual Review of Psychology,* **33**, 651-688, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Sachs,I., 1995. The Quantitative and Qualitative Measurement of Development : Its Implications and Limitations, *International Social Science Journal,*143, quoted from, Social Sustainability and Whole Development : Exploring the Dimensions of Sustainable Development, in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.25-36, Eds.,Becker, E., Jahn, T., Zed Books, London, 1999.

Sachs,W., 1997. Sustainable Development, in *The International Handbook of Environmental Sociology*, pp.71-80, Eds.,Redclift , M. and Woodgate, G. , Edward Elgar Pub., United Kingdom .

Sachs,I., 1999. Social Sustainability and Whole Development : Exploring the Dimensions of Sustainable Development, in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.25-36, Eds.,Becker, E., Jahn, T., Zed Books, London.

Satterthwaite,D.,1997. Sustainable Cities or Cities That Contribute to Sustainable Development ?, Urban Studies ,**34/10**, 1667-1692.

Schan,J. and Holzer, E., 1990. Studies of Individual Environmental Concern : The Role of Knowledge,Gender and Background Variables,Environment and Behavior,22,767-786, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Schwartz,S.,H.,1977. Normative Influence on Alturism, in *Advances in Experimental Social Psychology,*vol.10,pp.221-279, Ed.,Berkowitz,L.,Academic Press, New York, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Scoffham,E. and Vale,B., 1996. How Compact is Sustainable – How Sustainable is Compact? , in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.66-73, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Seagert,S.,1985. The Role of Housing in the Experience of Dwelling, in Home Environments: Human Behavior and Environment,Vol.8, pp.27-309, Eds. Altman, I.and Werner,C., Plenum Press,New York.

Saegert , S. and Winkel, G.,1990. Environmental Psychology, *Annual Review of Psychology*,**41**,441-477, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Sherlock, H.,1996. Repairing Our Much Abused Cities : The Way to Sustainable Living, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.289-297, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Short, J.,R.,1996. *The Urban Order*, *An Introduction to Cities, Culture and Power,* pp. 36-90, 173-206, 239-261, Blackwell, G.B.

Smyth,H., 1996, Running the Gauntlet: A Compact City within a Doughnut of Decay, in in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.101-114, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Sommer,R. and Sommer, B.,2002. *A Practical Guide to Behavioral Research, Tools and Techniques*, pp.202-210, Oxford University Press, New York.

Stake,R.,1995. The Art of Case Study Research, Thousand Oaks, CA: Sage, quoted from, *Qualitative Inquiry and Research Design, Choosing Among Five Traditions,* pp.61-68, Ed., Creswell,J.,W., Sage Publications,USA, 1998.

Stern, P.,C., 2000. Psychology and the Science of Human –Environment Interactions,*American Psychologist*,**55**,523-530, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Stern,P.,C.,et.al.,1993. Value Orientations,Gender and Environmental Concern, *Environment and Behaviour*,**25**,322-348, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Stokols,D.,and Altman,I.,1987. Introduction in *Handbook of Environmental Psychology,* pp.1-4, Eds., Stokols,D.,and Altman,I.,Wiley, New York, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Strange,I., 1997, Planning for Change,Conserving the Past: Towards Sustainable Development Policy in Historic Cities?, *Cities,* **14/4**, 227-233.

Strange ,I., 1999, Urban Sustainability, Globalization and the Pursuit of the Heritage Aesthetics, Planning Practice and Research, **14/3**, 301-312.

Süel, M., 1996. Bursa in Antiquity, in *Bursa*, pp.26-35, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Sztumski, W., 2001. A New Look at Humans and the City in the Context of Sustainable Development and Globalization, *Diologue & Universalism*, **11/1-2**,139-145 .

Takala,M.,1991.Environmental Awareness and Human Activity,*International Journal of Psychology,* **25**, 565-597, quoted from, Bonnes,M. and Bonaiuto,M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

Tanilli,S.,1981. *Uygarlık Tarihi*, s.117-121, Adam Yayınları, İstanbul.

Tanyeli U., 1999. Bursa'da Erken Osmanlı Kentleşmesi ve Sorunları,*11. Uluslar arası Yapı Yaşam Kongresi,Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bursa ve Yöresi*, Bursa, 6-8 Mayıs,s.61-67.

Tekeli, İ.,1999. Bursa'nın Tarihinde Üç Ayrı Dönüşüm Dönemi, *11. Uluslar Arası Yapı Yaşam Kongresi, Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bursa ve Yöresi*, Bursa, 6-8 Mayıs,s.7-28.

Türk Dil Kurumu,1998,1945. Türkçe Sözlük, s.1359, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.

The Recife Declaration, 1996. Urban Poverty : A World Challenge , *Recife International Meeting on Urban Poverty,* Brazil.

The Architectural Review, 2002. People, Places and Sustainability , Village and Community : Social Models for Sustainable Urban Development ? , no : **1259,** January.

Thomas, L. and Cousins, T., 1996. The Compact City: A Successful, Desirable and Achievable Urban Form? in *The Compact City, A Sustainable Urban Form ?* , pp.53-65, Eds., Jenks,M., et.al., E&FN SPON, London.

Tiesdell,S.,et.al., 1996. *Revitalizing Historic Urban Quarters*, Architectural Press, Oxford

Troy,P.,N.,1996. Urban Consolidation and the Family, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.155-165, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Turgut, H.,1990. Kültür – Davranış - Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek bir Yöntem, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Turgut, H.,1992 .Çevre ve Kültür Çalışmaları,*Y. Lisans Ders Notları,* İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Turgut,H.,1996. Gecekondu Yerleşimlerinde Kültür ve Mekan Etkileşiminin Saptanması, Örnek :Pınar Mahallesi, Araştırma Projesi,İ.T.Ü. Araştırma Fonu, İstanbul.

Turgut, H. and Kellett,P., 1996. The Spaces of Home, an Examination of Domestic Spaces in Squatter Settlements, *Traditional Dwellings and Settlements Working Paper Series, IASTE*, 99, 85-108, Berkeley, California.

UK Department for Transport Report, 2005 . *Visioning and Backcasting for UK Transropt Policy (VIBAT)*,The Barlett School of Plannning and Halcrow Group Ltd.

Ulvskog, M., 1999. Cultural Heritage, Eco-cycles and Forms for the Future, in *City and Culture, Cultural Processes and Urban Sustainability,* pp.52-56, Ed., Nyström, L., Lenanders Tryckeri AB, Kamlar, Sweden.

UNCHS , 1996. *Habitat 2 Declaration ,*İstanbul .

UNESCO – MOST , 1996. *Conference Report on Sustainability as a Social Science Concept,* Frankfurt.

UNESCO, 2002. Accelerating Sustainable Development : Local Action Moves the World, *Report of the Commission on Sustainable Development Acting as the Prepatory Committee for the World Summit on Sustainable Development*, **E/CN.17/2002/PC.2/6/Add.5,** Belgium.

Upham, P., 2000. An Assessment of the Natural Step Theory of Sustainability, *Journal of Cleaner Production*, **8**, 445-454.

Uraz,T. and Turgut,H.,1993. Culture, Space and Change/Turkish House Under Rapid Urbanization Process, *ENHR Conference on Housing Policy in Europe in the 1990s,* Budapest.

Ünaldı, H., 2002 .Strateji Nedir, Ne Değildir ? *KobiEfor Dergisi*, Kasım,İstanbul

Van Asselt, M., et.,al., 1998. *Towards Visions for a Sustainable Europe, An Overview and Assesment of the Last Decade in European Scenario Studies*,pp.6-15,ICIS,the Netherlands.

Vlied, D., Gade, T.,2000. Sustainable Urban Renewal, in *Achieving Sustainable Urban Form* , pp. 310-318, Eds.,Williams, K., et. al.,E&FN SPON, London.

Wapner,S.,1987. A Holistic , Developmental,Systems Oriented Environmental Psychology:Some Beginnings,pp.1433-1465, in Handbook of Environmental Psychology,Vol.2, Eds. Stokols,D.,Altman,I., John Wiley and Sons,Inc. USA, quoted from , Turgut, H.,Kültür – Davranış - Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek bir Yöntem, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1990.

Wapner,S. and Demick, J.,2000. Assumptions, Methods and Research Problems of the Holistic, Developmental, Systems-Oriented Perspective, in *Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Studies, Underlying Assumptions, Research Problems and Methodologies,* pp.7-20, Eds., Wapner, S.,et.al., Kluwer Academic/Plenum Pub., New York.

Ward, B., 1976.The Home of Man, Norton, New York.,quoted from, Nijkamp , P. and Perrels , A., *Sustainable Cities in Europe , A Comparative Analysis of Urban Energy-Environmental Policies*, pp.4-14, Earthscan , London, 1994.

Weale , A.,1992. The New Politics of Pollution, Manchester: Manchester University Press, quoted from, Baker,S., et.,al., The Theory and Practice of Sustainable Development in EU Perspective, in *The Politics of Sustainable Development: Theory , Policy and Practice within European United*, pp.8-17, Eds., Baker,S., et.al., Routledge, London, 1997.

Wegener,M.,1993, How Useful are Scenarios ? A New(Old) Approach in Transport Planning ,Paper presented at the Dutch Transportation Planning Research Colloquium "Limits to Transportation Planning", Rotterdam, 1993,quoted from , Höjer, M. and Mattsson, L.,G., Historical Determinism and Backcasting in Future Studies, *The Conference on Urban Transport Systems*, Lund, June,7-8, 1999.

Weideman, S. and Anderson, J.,R.,1985. Conceptual Framework for Residential Satisfaction, in *Home Environments: Human Behavior and Environment , Advances in Theory and Research Vol.8,* pp.153-181, Ed., Werner, C., Plenum Press, New York.

Werner, C., 1999. Psychological Perspectives on Sustainability, in *Sustainability and the Social Sciences*, pp.223-242, Eds., Becker, E. and Jahn, T., Zed Books, London.

Werner, C., and Altman , I., 2000. Humans and Nature: Insights from a Transactional View, in *Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Studies,Underlying Assumptions, Research Problems and Methodologies,* pp.21-38, Eds., Wapner, S., et.al., Kluwer Academic/ Plenum Pub., New York.

Werner, C., et.,al., 2002. Transactionally Oriented Research: Examples and Strategies, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.203-221, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A.,John Wiley & Sons, Inc., USA.

Wiliams, K., et.al.,1996. Achieving the Compact City Through Intensification: An Acceptable Option?, in *The Compact City, A Sustainable Urban Form?,* pp.83-96, Eds., Jenks,M., et.al.,E&FN SPON, London.

Winter,D.,D., 2000.Some Big Ideas for Some Big Problems, *American Psychologist*, **55(5)**,516-522, quoted from, Bonnes, M. and Bonaiuto, M., Environmental Psychology: From Spatial-Physical Environment to Sustainable Development, in *Handbook of Environmental Psychology*, pp.28-54, Eds., Bechtel, R.,B. and Churchman, A., John Wiley&Sons,Inc.,USA, 2002.

World Commision on Environment and Development (WCED), 1987. Our Common Future, *The Brundtland Report,* Oxford University Press, Oxford.

World Bank, 1992. World Development Report, Oxford University Press, New York, quoted from, Sachs,W., Sustainable Development, in *The International Handbook of Environmental Sociology*, pp.71-80, Eds.,Redclift , M. ve Woodgate, G. , Edward Elgar Pub., United Kingdom, 1997.

World Health Organization (WHO),1992. *Our Cities, Our Future: Policies and Action Plans for Health and Sustainable Development*, WHO,Copenhagen.

Zanre , G., 2000. Review of the Wycombe District Local Plan : Comparative Strategic Site Assessment – The Goals Achievement Matrix, in *Achieving Sustainable Urban Form* , pp. 266-272, Eds.,Williams, K., et. al.,E&FN SPON, London.

http://www.carryingcapacity.org/

http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/YOKSL/140404.htm

http://www.HannoverConference2000.de
www.iclei.org/
http://www.johannesburgsummit.org/
http://www.johannesburgsummit.org/html/documents/no0170250
http://www.wikipedia.com/
http://www.paradigmaconsultancy .com
euronet.uwe.ac.uk/www.sustainable-cities.org/conf4.htm
euronet.uwe.ac.uk/www.sustainable-cities.org/statement_denhaag.doc

EKLER

EK A SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KRONOLOJİSİ

1972_ Bir grup araştırmacı, yönetici, sanayici ve bilim adamından oluşan " The Club of Rome " adlı topluluğun yayınladığı " The Limits to Grow " başlıklı kitapta yer alan sonuç cümlesi olan ; "…… eğer günümüzdeki nüfus artışı, kirlilik, yiyecek üretimi ve kaynak kullanımı aynı hızla devam ederse, önümüzdeki yüzyıl içinde bu gezegen büyüme sınırlarına dayanmış olacaktır ." ibaresi ile konunun önemi uluslar arası düzeyde ortaya koyulmuştur.

1972_ Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından, çevre problemlerinin çözümüne ilişkin ilk uluslar arası organizasyon olan "Stockholm İnsan Çevreleri Konferansı" (Stockholm Conference on the Human Environment) düzenlenmiştir.

1974_ Cocoyoc (Meksika), Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) " sürdürülebilirlik " terimi ortaya atılmıştır.

1976_ Van Couver (Kanada)da, hızla gelişen dünyada yerleşme ve konut problemini ve gelişmekte olan ülkelerdeki gecekondu problemini tartışmaya açmak amacı ile "Habitat I Konferansı " düzenlenmiştir.

1978_ Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Merkezi (UNCHS) kurulmuştur.

1980-1983_ Brandt Komisyonu tarafından North-South : A Programme for Survival"(1980) ve "Common Crisis : North-South Co-Operation for World Recovery" (1983) kitapları yayınlanarak konunun önemi vurgulanmıştır.

1987 _ Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Tarafından Brundlant Raporu, "Ortak Geleceğimiz" (Our Common Future) yayınlanarak "sürdürülebilirlik" kavramı tanımlanmıştır.

1992 _ Rio De Janeiro (Brezilya)da, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu (UN-Habitat) tarafından düzenlenen Dünya Zirvesi (Earth Summit) 'nde konunun sosyal önemi vurgulanmıştır.

1994_ Aalborg (Danimarka) da düzenlenen "Sürdürülebilir Kentler Avrupa Konferansı" nda Yerel Gündem 21 (Agenda 21) imzalanarak sosyal eşitlik ana fikri vurgulanmıştır.

1996_ Lizbon (Portekiz) de, ikinci " Sürdürülebilir Kentler Avrupa Konferansı " düzenlenmiştir.

1996_ İstanbul (Türkiye) de , "Habitat II Konferansı " düzenlenerek sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için yerel yönetimlerle işbirliğinin önemi vurgulanmıştır.

2000_ Venedik (İtalya) da düzenlenen " Birleşmiş Milletler Yerel Yönetimler Toplantısı " nda Habitat II Deklerasyonu' nun nasıl uygulanabileceği tartışılmıştır.

2000-2001-2002 yıllarında Birleşmiş Milletler tarafından ardı ardına yayınlanmış olan " Yeni Yüzyılda Kentler ve Diğer İnsan Yerleşmeleri " (Declaration on Cities and Other Human Settlements) ile ilgili deklerasyonlar ile sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması ve yoksullun azaltılması konularındaki uluslar arası toplumsal sorumluluk kuvvetlendirilmiştir.

2002_ Nairobi (Kenya) da UN-Habitat tarafından düzenlenen World Urban Forum I de, Habitat II de ele alınan konular, Johannesburg 'da düzenlenen Sürdürülebilir

Gelişme Dünya Zirvesi ‘nden önce değerlendirilerek sürdürülebilir kentleşme için katılımcı yerel yönetimin önemi bir kere daha vurgulanmıştır.

2002_ Johannesburg da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu (UN-Habitat) tarafından düzenlenen “ Sürdürülebilir Gelişme Dünya Zirvesi II “ (World Summit on Sustainable Development) de , tüm dünya ülkeleri için ortak hedefin ; uygar ve her konuda eşit haklara sahip bir küresel toplum yaratılması ve bir taraftan çevreyi korurken diğer yandan ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak “Yerel Gündem 21” esaslarının uygulanmasının yerelden küresele kadar tüm ölçeklerde gerçekleştirilmesi olduğu belirlenmiştir.

2004_ Barcelona (İspanya) da UN-Habitat tarafından düzenlenen World Urban Forum II de , kentler ; farklı kültürlerin kesim noktası (crossroads) olarak ele alınarak, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir gelişme için barış kültürünün önemi üzerinde durulmuştur.

2006_ Van Couver (Canada) da Haziran ayında düzenlenmiş olan “ World Urban Forum III “ de hızlı kentleşmenin insanlar, kentler, ekonomi ve politika üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

EK B.1 ALAN ÇALIŞMASI 1

SENARYOLARIN OLUŞTURULMASINDA KULLANILMAK ÜZERE YEREL HALK İLE ANKET FORMU

1)Bu çevreye tarihi değerlerin korunması ve tanıtılması amacı ile turistik bir düzenleme getirilirse yine bu mahallede oturmak ister miydiniz?
-evet -hayır -çevrenin yeni düzenlenmesine göre karar verebilirim
2)Bu çevreye getirilecek turistik işlevlerin hangisinde iş imkanı ister diniz?
-alışveriş, küçük ticaret (hediyelik eşya yapımı ve satışı , market, vs.)
-yeme/içme (lokanta, çay bahçesi,cafe, vs.) -sergileme/gösteri
-konaklama (pansiyon, motel,apart otel, vs.) -diğer..... -hiçbirisi
3)Bu çevrede turistik konaklama birimleri (pansiyon, motel …) olmasından memnun olur musunuz? Neden ?

-evet	**-hayır**
-çevre daha değer kazanır	- çevrenin tarihi özelliği bozulur
-çok sayıda insan çevreyi tanır	- çevre çok kalabalık ve gürültülü hale gelir
-çevre sakinlerine yeni iş imkanları çıkar	-konut bölgesi için uygun olmaz
-tarihi binalar korunur ve değerlendirilir	

4)Bu çevredeki tüm boş evler onarılarak oturulacak hale getirilse ve yeni komşular gelse yine bu mahallede oturmak ister miydiniz?
-evet -hayır -kararsız
5)Ana caddeler haricindeki ara sokakların araç trafiğine kapatılması ve bu caddelerde otopark imkanının sağlanmasından memnun olur musunuz?Neden ?

-evet	**-hayır**
-ara sokaklar daha sakin ve güvenli hale gelir	- yürüme mesafesi artar
- rahat buluşma, konuşma, oyun alanları oluşur	-araçlar için güvenli olmaz
-diğer…….	-diğer……..

6)Konutunuzun başka bir fonksiyon verilmek için başka bir daire ile takas edilmesini ister misiniz ?
-evet -hayır -kararsız
7)Böyle bir takas olursa nereden daire istersiniz?
-aynı mahalleden -başka bir mahalleden (mahalle adı : .....)
8)Konutunuzun zemin katında veya bahçesinde size bir iş imkanı sağlanmasını ister misiniz ?
-evet -hayır -kararsız
9)Çevrenin daha çok tanınması için belirli günlerde düzenlenecek etkinliklerden hangilerini tercih edersiniz ?
-ünlüler ile söyleşi -eğitici seminer, toplantı
-müzik, drama gösterileri - resim, elişi sergileri
-elişi ve ya yiyecek kermesleri - hepsi -hiçbiri -diğer…….

10) Başka bir mahallede ikamet etme imkanınız olsaydı nereyi tercih eder diniz ?
-Setbaşı-Yeşil -Reyhan / Kayhan -Muradiye -Heykel / Altıparmak
-Çekirge – Kükürtlü -Beşevler -İhsaniye/Fethiye -Bademli -diğer
11) Yukarıda seçtiğiniz mahalleleri tercih etme sebeplerinizi sizin için önemine göre sıralayınız.
- daha prestijli, - daha modern,
- daha güvenli, - daha bakımlı,
- daha ucuz, - ulaşım imkanları daha iyi,
- daha merkezi, - diğer……..

12) Mahallenizin öneminin ve değerinin artması , yaşayanlar için daha verimli bir hale gelmesi için neler yapılmasını istersiniz? Önceliklerine göre sıralayınız.
- Geleneksel konutların onarılması - Apartmanların cephelerinin iyileştirilmesi

- Yeterli otopark alanı düzenlenmesi - Yolların iyileştirilmesi
- Yeşil alanlar düzenlenmesi - Çocuk parkları düzenlenmesi
- alışveriş imkanının arttırılması - Diğer ……

13) Komşuluk ilişkilerinin ve sosyal dayanışmanın artması için mahalle genelinde hangi etkinliklerin düzenlenmesini ister siniz? Önceliğine göre sıralar mısınız?

- eğitici kurslar -eğitici seminerler -eğlenceler -tiyatro ve sinema gösterimleri
- kermesler - festivaller -temalı alışveriş pazarları

14) Başka tür bir konutta oturma imkanınız olsaydı hangisini tercih ederdiniz?

-geleneksel ev -müstakil tek ev -müstakil ev sitesi
-bitişik nizam apt. dairesi -sitede bulunan apt. dairesi -toplu konut dairesi

15) Yukarıdaki konut tipini tercih etme sebeplerinizi sizin için önemine göre sıralayınız.

- daha ekonomik - daha konforlu -daha prestijli - daha büyük
- doğayla yakın ilişkili - daha güvenli -komşuluk ilişkileri daha rahat
- diğer……

16) Konutunuzun sizin için daha uygun bir hale gelmesi için neler yapılmasını isterdiniz ?

-Genel onarım - Boya/ badana -oda ilavesi -bahçe düzenlemesi
-Isıtma sisteminin değişmesi -Otopark alanı eklenmesi -diğer……

17) Neden yukarıdaki değişikliklerden herhangi birinin yapılmasını ister diniz?

- daha fazla alan ihtiyacı olduğu için - daha güzel gözükmesi için
- daha güvenli olması için - daha kullanışlı olması için
- diğer…….

EK B.2. ALAN ÇALIŞMASI 1

SENARYOLARININ OLUŞTURULMASINDA KULLANILMAK ÜZERE

YEREL YÖNETİM YETKİLİLERİ VE UZMANLAR İLE ANKET FORMU

1. Kentimizde sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için özellikle *konut alanları* konusunda yapılması gerekenler konusunda ne düşünüyorsunuz ?

-artan konut talebini karşılamak için kent içinde mevcut ancak yeterince değerlendirilemeyen konut dokusu daha verimli kullanılarak yoğunluk arttırılmalı,

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-artan konut talebini karşılamak için kent dışında yeni ve planlı konut alanları açılmalı,

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-kent dışındaki konut alanları , toplu taşıma sistemleri yoğun bir şekilde kullanılarak , kent merkezine bağlanmalı

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-kent dışındaki konut alanlarında canlı alt merkezler oluşturularak bu alanların kent merkezi ile ilişkisi mümkün olduğunca kesilmeli

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

2.Kent içindeki geleneksel konut alanlarının korunabilmesi ve bu alanlardan maksimum fayda sağlanabilmesi için yapılması gerekenler konusunda ne düşünüyorsunuz ?

-bu alanlar, mevcut yasa ve kanunlar çerçevesinde , kullanıcılarının bireysel çabaları ile mümkün olduğu kadar korunmaya bırakılmalı,

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanlar, yerel yönetim ve özel kuruluşların katkıları da alınarak , restorasyon ve yeniden yapılandırma (reconstruction) çalışmaları ile özgün durumlarına kavuşturulmalı ,

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanlar, yerel yönetim ve özel kuruluşların katkıları da alınarak , restorasyon ve yeniden yapılandırma (reconstruction) çalışmaları ile gerekli fonksiyon değişiklikleri yapılarak konutların yanısıra turistik alışveriş fonksiyonlarını da içerecek şekilde yeniden canlandırılmalı (regeneration)

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanlar; devlet , yerel yönetim ve özel kuruluşların katkıları da alınarak , restorasyon ve yeniden yapılandırma (reconstruction) çalışmaları ile gerekli fonksiyon değişiklikleri yapılarak konutların yanısıra turizme yönelik tüm

fonksiyonları (yeme-içme,konaklama,alışveriş,kültür yapıları) içerecek şekilde yeniden canlandırılmalı (regeneration)

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

3. Geleneksel konut alanlarının turizm fonksiyonlarını da içerecek şekilde yeniden canlandırılması durumunda hangi fonksiyonların olmasını tercih edersiniz ? Öncelik sırası ile belirtip nedenlerini açıklayınız.

-alışveriş birimleri : ……

-yeme/ içme birimleri : ……

-gösteri ve sergileme birimleri : ……

-konaklama birimleri : ……

4. Geleneksel konut alanlarında turizme yönelik yeni düzenlemeler yapılmasının avantaj ve dezavantajları konusunda ne düşünüyorsunuz ?

- bu alanların tarihi ve kültürel özellikleri özgünlüğünü kaybederek gerektiği gibi korunmaları sağlanamayacaktır

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-turizme yönelik fonksiyonlar konut alanı için uygun değildir, bu yönde bir düzenleme yeni konut ihtiyacına neden olacaktır

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanların turizme yönelik yeniden düzenlenmesi çevredeki tarihi anıtsal yapıların ve sivil mimari örneklerinin korunarak değerlendirilmesine imkan verecektir

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-**bu alanların turizme yönelik yeniden düzenlenmesi kent içinde bir turizm merkezi yaratarak kentin daha geniş çevreler tarafından tanınmasına katkıda bulunacaktır**

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanların turizme yönelik yeniden düzenlenmesi kent ekonomisine katkıda bulunacaktır

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-bu alanların turizme yönelik yeniden düzenlenmesi çevre sakinlerine yeni iş imkanları sağlayacaktır

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum

-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

5. Turizme yönelik bir çalışmayı uygun görmüyorsanız geleneksel konut alanlarının korunması ve yaşatılması konusunda nasıl bir çözüm önerirsiniz ?

EK C ALAN ÇALIŞMASI 2 FİZİKSEL TESPİT FORMU

A. BİNANIN KONUMUNUN BELİRLENMESİ

fotoğraf

1.Envanter no : (plandaki bina no):

2.Sokak Adı :

3.Bina Kapı no :

B. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME FİZİKSEL GEREKLİLİKLERİNİNDEN "YÜKSEK ÇEVRE KALİTESİ" NİN BELİRLENMESİ

1.Bina tipi:
-Geleneksel Bahçeli -Geleneksel Bahçesiz -Müstakil Bahçeli -Müstakil Bahçesiz -Apartman Dairesi

2.Yapım Sistemi :
-Ahşap -Kargir -B.A.

3.Kat adedi : (fonksiyon yoğunluğunun belirlenmesinde de kullanılmıştır)
-Tek katlı -Zemin +1 -Zemin +2 -Zemin +3 -Zemin +4 ve üstü

4.Fonksiyon Dağılımı : (fonksiyon yoğunluğunun belirlenmesinde de kullanılmıştır)
-Zemin kat Ticaret -Tamamı Ticaret -Tamamı konut

5.Binanın mevcut fiziksel (korunmuşluk) durumu :

- Taşıyıcı yapı : -iyi -orta -kötü
- Cephe : -iyi -orta -kötü
- Çatı örtüsü : -iyi -orta -kötü
- İç yapı durumu: -iyi -orta -kötü

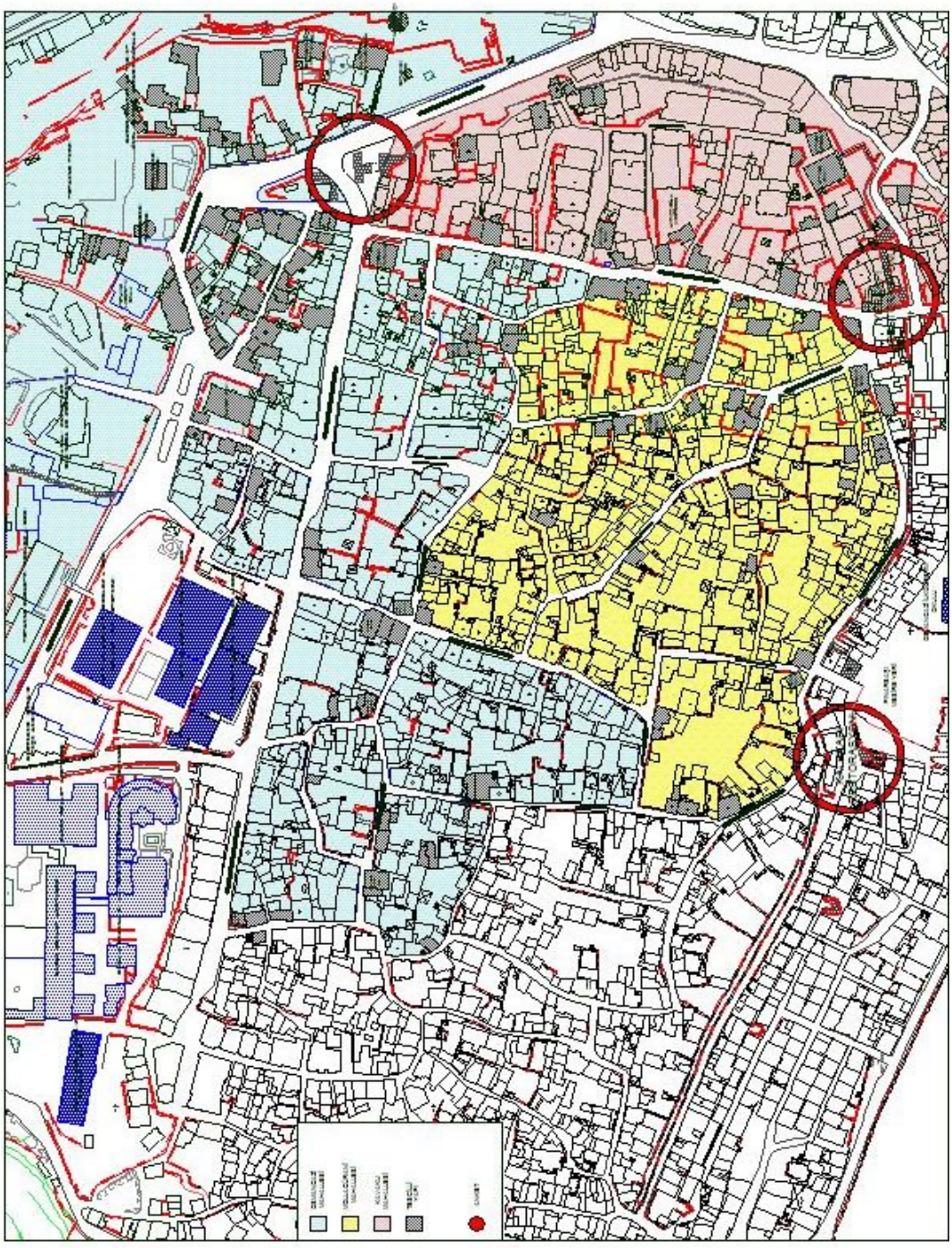
6. Otopark İmkanı :
-Bahçesinde park yeri var -Bahçe park yeri olarak kullanılıyor
-Önündeki sokakta park yeri var -Park yeri yok

7.Mevcut Yeşil Alan :
-Bahçede Ağaç -Bahçede çimen ve çiçek -Balkonda çiçek
-Sokakta ağaç -Sokakta çiçek

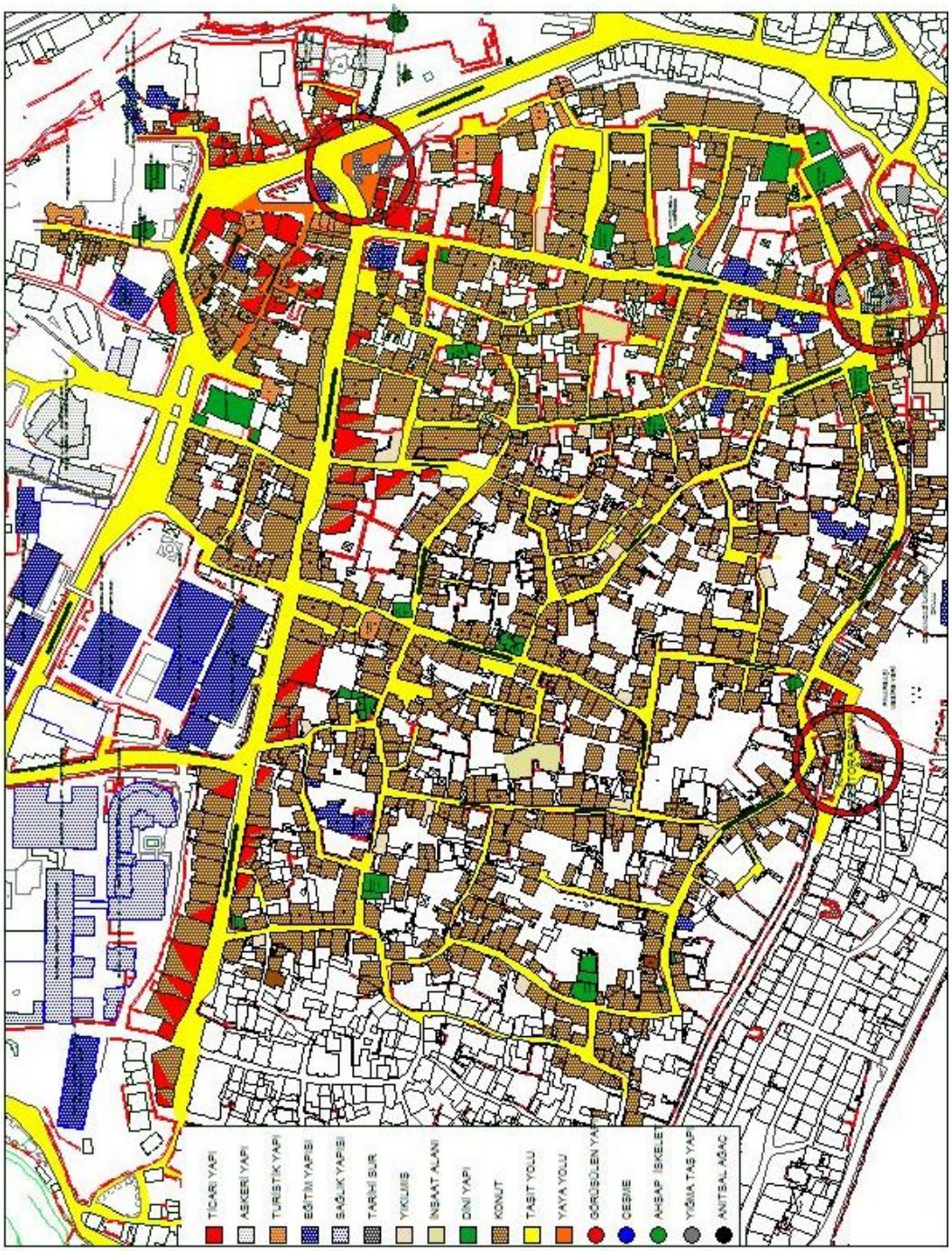
8.Yakın çevrede açık alan :
- park var -çocuk parkı var -ortak açık alan yok

9.Gözlemler :

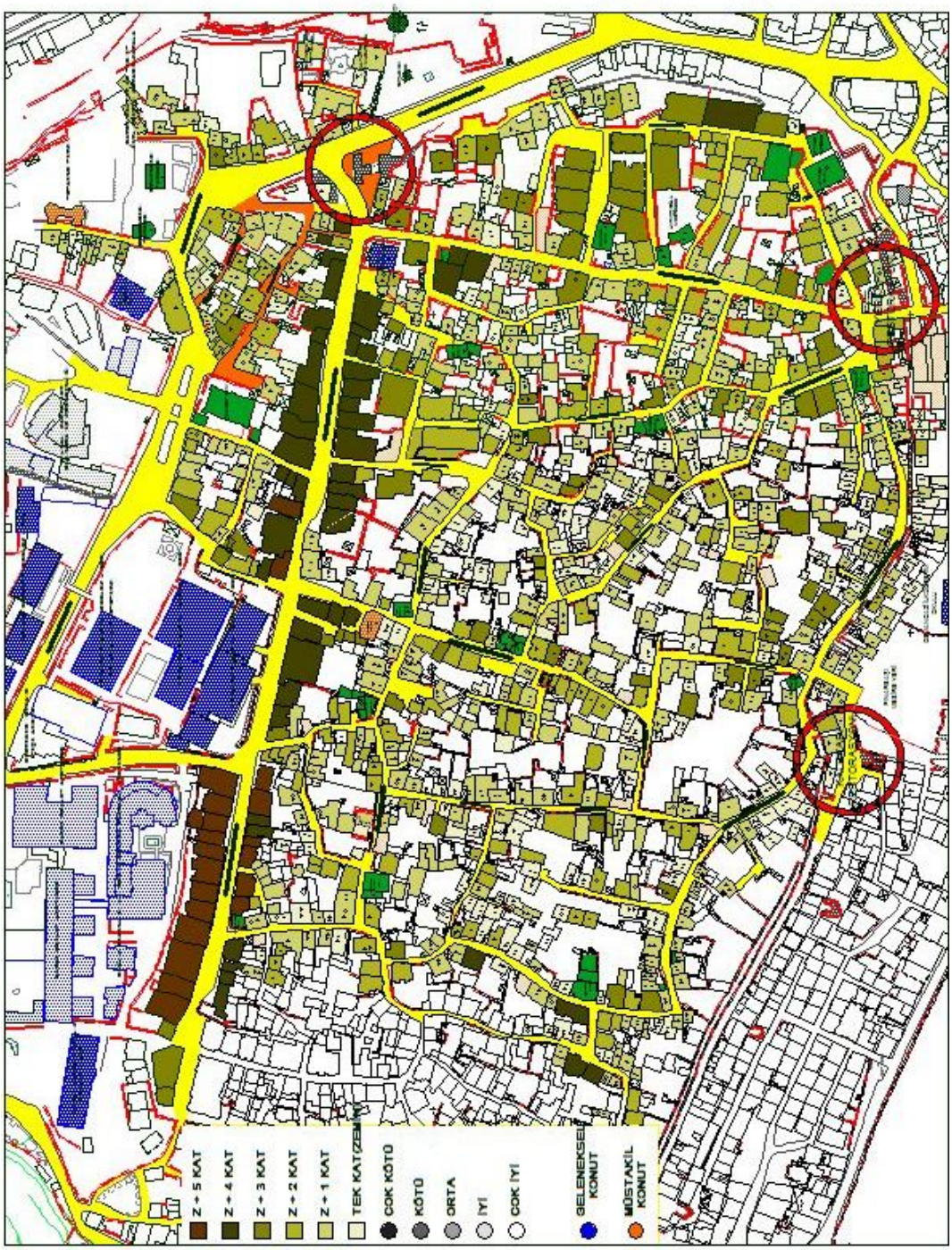
EK D ALAN ÇALIŞMASI 2 FİZİKSEL ÇEVRE TESPİT PAFTALARI

Şekil D.1. Alan Çalışması Sınırları

Şekil D.2. Arazi Kullanım Analizi

Şekil D.3. Bina Kat Adedi Analizi

EK E FİZİKSEL ÇEVRE TESPİT FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf no : 1

Fotoğraf no : 2

Fotoğraf no : 3

Fotoğraf no : 4

Fotoğraf no : 5

Fotoğraf no : 6

Fotoğraf no : 7

Fotoğraf no : 8

Fotoğraf no : 9

Fotoğraf no : 10

Fotoğraf no : 11

Fotoğraf no : 12

Fotoğraf no : 13

Fotoğraf no : 14

Fotoğraf no : 15

Fotoğraf no : 16

Fotoğraf no : 17

Fotoğraf no : 18

Fotoğraf no : 19

Fotoğraf no :20

Fotoğraf no : 21

Fotoğraf no : 22

Fotoğraf no : 23

Fotoğraf no : 24

Fotoğraf no : 25

Fotoğraf no : 26

Fotoğraf no : 27

Fotoğraf no : 28

Fotoğraf no : 29

Fotoğraf no : 30

Fotoğraf no : 31

Fotoğraf no : 32

Fotoğraf no : 33

Fotoğraf no : 34

Fotoğraf no : 35

Fotoğraf no : 36

Fotoğraf no : 37

Fotoğraf no : 38

Fotoğraf no : 39

Fotoğraf no : 40

Fotoğraf no : 41

Fotoğraf no : 42

Fotoğraf no : 43

Fotoğraf no : 44

Fotoğraf no : 45

Fotoğraf no : 46

Fotoğraf no : 47

Fotoğraf no : 48

EK F.1 ALAN ÇALIŞMASI 2 YEREL HALK ANKET FORMU

A. KONUT ALANLARI SOSYO-KÜLTÜREL BİLEŞENLERİNİN BELİRLENMESİ

A.1. AİLE YAPISI :

1.Yaş :
-15-20 arası -21-35 arası -36-50 arası -51-65 arası -65 ten büyük
2.Cinsiyet :
3.Medeni Durum:
4.Öğrenim Durumu :
-ilk okul -ortaokul -lise -üniversite -y. lisans
5.Meslek :
-serbest meslek -memur -işçi -emekli -diğer…..
6.Aylık gelir :
-asgari ücret -350-500 milyon -501 milyon-1 milyar arası -1-1.5 milyar arası -1.5 milyardan fazla
7.Konut Sahipliği :
-ev sahibi -kiracı
8.Konutta oturan kişi sayısı (ebeveyn/çocuk) :

A.2.YAŞAM DÖNGÜSÜ :

1.Bursa'da ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ?
-1 yıldan az -1-5 yıl 6-15 yıl -15 yıldan çok -doğma büyüme
2.Bundan önce hangi şehirde ikamet etmekteydiniz?
3.Bursa'ya gelme sebebiniz nedir?
- iş -eğitim -sağlık -diğer……
4.Bu mahallede ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ?
-1 yıldan az -1-5 yıl 6-15 yıl -15 yıldan çok -doğma büyüme
5.Bundan önce hangi mahallede ikamet etmekteydiniz ?
6.Bu mahalleye gelme sebebiniz nedir ?
-maddi sebepler -mahallenin olumlu özellikleri -konutun olumlu özellikleri -diğer……
7.Bu konutta ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ?
-1 yıldan az -1-5 yıl 6-15 yıl -15 yıldan çok -doğma büyüme

8.Bundan önce nasıl bir konutta ikamet etmekteydiniz ?
- apt.dairesi -geleneksel konut -müstakil ev
9.Bu konuta taşınma sebebiniz nedir ?
-maddi sebepler -konutun olumlu özellikleri -diğer……

A.3. SOSYAL DÜZEN (bu bölümdeki sorular yüksek çevre kalitesinin – sosyal etkileşim – bileşenini belirlemede de kullanılmıştır)

1. "komşuluk ilişkileri çok iyi, canlı bir hayat var " ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
2. " mahalle sakinlerinin buluşup toplanabileceği yeterli ortak alanlar var " ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

3. Komşular ile hangi mekanlarda iletişim kurabiliyorsunuz?

-balkon -ev /apt. bahçesi -ev/daire kapısı -sokak
-meydan/avlu -cami avlusu -park - ev/daire iç mekanı
4. Komşuluk ilişkilerinin ve sosyal dayanışmanın artması için mahalle genelinde etkinlikler düzenlenmesini ister misiniz? Bunlara katılır mısınız?
- evet - hayır - kararsız
5. Aşağıdakilerden hangi etkinlikleri tercih edersinininiz?
- eğitici kurslar -eğitici seminerler -eğlenceler -tiyatro ve sinema gösterimleri - kermesler
- festivaller -temalı alışveriş pazarları
6. Mahallenizde yeni parklar, yeşil alanlar yapılmasından memnun olur musunuz? Neden?

-evet **-hayır**

-çocuklar için güvenli oyun alanları artar -yeterince yeşil alan ve park var
-komşular için buluşma alanları artar -bakımsız ve boş alanlar olarak kalıyor
-mahallenin görünümü güzelleşir -park yerine yeni konutlar yapılsın
7. Mahallenize kapalı bir ortak toplantı mekanı yapılsa ne şekilde kullanabilirsiniz?
-toplantı,seminer salonu -eğlence,düğün salonu -kurs,eğitim salonu
-diğer…….. -hiçbirisi

B. KONUT ALANLARI PSİKOLOJİK BİLEŞENLERİNİN BELİRLENMESİ

B.1. DUYGULAR (BAĞLILIK , AİDİYET)

1. Başka bir mahallede ikamet etmek ister miydiniz? (memnuniyeti belirlemede de kullanılmıştır)
-evet -hayır -kararsız
2. Mahallenizdeki geleneksel konutlar için ne yapılmasını istersiniz? (beklentileri belirlemede de kullanılmıştır)
-onarılsın ve korunsun
-yıkılsın ve yerine betonarme yeni müstakil konutlar yapılsın
-yıkılsın ve yerine apartmanlar yapılsın
3. Başka tür bir konutta oturmak ister miydiniz ? (memnuniyeti belirlemede de kullanılmıştır)
- evet -hayır -kararsız

B.2. ALGI / DEĞERLENDİRME (bu bölümdeki sorular yüksek çevre kalitesinin – çevrenin tarihi ve kültürel değerlerinin korunmuşluk durumu – bileşenini belirlemede de kullanılmıştır.)

1. “mahallemiz kentin en eski yerleşim alanıdır ve tarihi değeri vardır” ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
2. “mahallemiz kenti en iyi yansıtan, en iyi korunmuş bölgesidir” ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

B.3. MEMNUNİYET

1. Mahallenizin kent içindeki konumundan memnun musunuz ?
   - evet - hayır - bir fikrim yok
2. "bu mahalle benim yaşam şeklime en uygun bölge" ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
   -kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
   -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
3. Konutunuz tüm ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?
   - evet - hayır - kısmen
4. Konutunuzun memnun olduğunuz yanları nelerdir ? (yüksek çevre kalitesinin -verimlilik ve esneklik- bileşenlerinin belirlenmesinde de kullanılmıştır)
   -yeterli alana sahip - evet - hayır - kısmen
   -yeterli sayıda odaya sahip - evet - hayır - kısmen
   -yeterince gün ışığından yararlanabiliyorum - evet - hayır - kısmen
   -yeterince va düşük maliyetli ısınabiliyorum - evet - hayır - kısmen
   -yeterli açık alana sahip(balkon,teras,bahçe,avlu)- evet - hayır - kısmen
   -diğer.....
5. Konutunuzun içinde yapısal bir değişiklik yaptınız mı ? Ne yaptınız ?
   -balkon kapatma -bahçeye ek bina -bahçeye sundurma
   -bahçe duvarı değişikliği -odaların bölünmesi -odaların birleştirilmesi
   -diğer.....

B.4. BEKLENTİLER

Aşağıda üç farklı senaryonun kısa açıklamaları yer almaktadır. Bu senaryoların hazırlanmasındaki amaç ; kentimizin ilk yerleşme alanı olan ve hala geleneksel dokusunu yer yer koruyan, önemli anıtsal yapılar ve geleneksel konutlarla birlikte günümüz apartmanlarını da barındıran yaşadığınız çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişmesinin sağlanabilmesidir. Öngörülen yeni işlevler ve çevre düzenlemeleri ile çevrenin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın korunması ve günümüz şartlarına uygun bir şekilde yaşatılması hedeflenmektedir. Çevrenin daha canlı ve hareketli bir konut alanı haline getirilmesiyle halkın fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan daha iyi şartlara sahip olması amaçlanmaktadır. Bu değerli çevrede yaşamını sürdüren bir mahalle sakini olarak sizin beklentilerinize hangi senaryo karşılık vermektedir ? Uygun gördüğünüz senaryoyu ve nedenlerini açıklar mısınız ?

SENARYO 1 : Konut +Turistik Alışveriş

Çevrenin mevcut durumunda olduğu gibi , az oranda ticaret işlevi içeren bir konut alanı olarak işlevini sürdürmesi ve nüfus yoğunluğunun mevcuttaki ile aynı düzeyde tutulması öngörülmektedir. Kullanılamaz durumdaki geleneksel konutlar turizme yönelik küçük ticaret ve alışveriş işlevlerine imkan verecek hale getirilecek, mevcut boş arsalar ise geçici sergileme ve satış işlevlerine hizmet edecek açık kamusal alanlar olarak değerlendirilecektir.Böylelikle çevrenin daha fazla kullanıcı kitlesine hizmet etmesi , alışverişe gelenler ve turistler tarafından da yaşanması sağlanacaktır. İstendiği taktirde geleneksel konutlarda önerilen küçük ticaret işlevlerinde konut sakinlerine iş imkanı sağlanacaktır. Böylelikle halkın sosyo-ekonomik düzeyi yükselirken çalışmalar için maddi kaynak da yaratılabilir.

Bu senaryoda hedef ; çevrenin mevcut yapı ve alt yapısında gerekli iyileştirilme çalışmalarının yapılarak kullanılabilmelerini sağlamak, açık alan ve trafik düzenlemeleri ve bazı konutlarda farklı işlev eklemeleri ile çevreyi normal yoğunlukta bir konut alanı olmakla birlikte canlı bir alışveriş merkezi haline getirmektir. Böylelikle halkın yaşam kalitesi fiziksel olarak artarken , verilen yeni işlevlerin getireceği iş imkanları ile sosyo-ekonomik olarak da artacaktır.

SENARYO 2 : Yoğun Konut

Çevrenin günümüz kullanımında olduğu gibi konut alanı olarak işlevini sürdürmesi öngörülmektedir. Ancak çevrenin daha fazla insana hizmet etmesinin sağlanabilmesi için nüfus yoğunluğunun arttırılması düşünülmüştür. Yoğunluğun arttırılması için : 1) kullanılamayacak derecede kötü durumdaki geleneksel konutlar kullanılır hale getirilecek, 2) boş arsalarda, mümkünse orijinal haline uygun, değilse; çevredeki dokuya saygılı yeni konutlar günümüz teknolojisi ve mimari tasarım anlayışı ile inşa edilecektir. Bu şekilde çevre, fiziksel ve sosyal olarak kapasitesi zorlanmadan daha fazla insanın yaşamını sürdürmesine imkan tanıyacak ve ilk kurulduğu yıllardaki canlı kent yaşamına kavuşacaktır.

Bu senaryoda hedef ; mevcut yapı ve alt yapıdan optimum düzeyde faydalanarak, günlük alışveriş ihtiyaçlarını göz ardı etmeden mevcut binaların tümünü konut işlevine uyarlayıp, otopark ihtiyacı , dar araç yolları , yetersiz yaya yolları gibi ulaşım problemlerine çözümler getirerek çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişimini sağlamaktır.

SENARYO 3 : Konut + Turizm

Çevrenin konutlar ile birlikte turizme yönelik tüm işlevleri içeren karma bir yapıya sahip olması öngörülmektedir. Böylelikle bir yandan, çevrenin sahip olduğu fiziksel ve sosyo-kültürel değerler korunurken, diğer yandan öngörülen yeni işlevler ile günümüz şartlarında en yoğun kullanıma imkan verilerek tüm insanların faydalanması sağlanacaktır.Kullanılamayacak durumdaki geleneksel konutların turizme yönelik konaklama birimlerine dönüştürülmesi öngörülmektedir. İstekli olan geleneksel konut sahiplerinin konutları da, kendi işletebilecekleri pansiyonlara dönüştürülebilir. Dairede yaşamayı tercih eden geleneksel konut sakinlerinin konutları bir daire ile takas edilebilir. Konaklama birimlerine dönüşmesi mümkün olmayan konutların zemin katları, bahçeleri ve avluları, alışveriş ve yeme içme birimlerine dönüştürülecektir. Araç trafiği yerleşmeyi çevreleyen ana sınırlandırılacak, geleneksel dokunun yoğun olduğu alanlar yaya kullanımına açık olacaktır.

Bu senaryoda hedef; çevrenin barındırdığı tarihi ve kültürel mirasın günümüz şartlarına uygun bir şekilde kullanımının sağlanarak yaşatılmasının turizm fonksiyonu ile bütünleştirilmesidir. Böylece çevre daha fazla insana hizmet ederken eski canlılığına kavuşacak ,sakinlerine yeni imkanlar sunabilecektir.

C. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME FİZİKSEL GEREKLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

1. "mahallemiz kent merkezine yürüme mesafesinde yakın" ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
2. "mahallemizden kentin diğer bölgelerine ulaşım problemi yok "ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
3." mahallemiz her türlü günlük ihtiyaca cevap verebiliyor" ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
4." mahallemiz çocukların sokakta ve bahçelerde oynaması için müsait ve güvenli " ifadesi hakkında ne düşünüyorsunuz ?
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
5. Kullandığınız ulaşım şekillerini sıklığına göre sıralar mısınız ?
-belediye otobüsü -raylı sistem -dolmuş -taxi -özel araç -yürüme
6. İşyerinize ulaşım süresi ve şekli nedir ?
-servis - belediye otobüsü - raylı sistem -dolmuş -taxi -özel araç -yürüme
-5-15 dakika -16-30 dakika -31-45 dakika -46-60 dakika -60 dak. fazla
7.Araç Sahipliliği durumu nedir ?
-yok -1 araç -2 araç -2 araçtan fazla
8. Daire /ev deki oda sayısı nedir ?
- 1 oda -2 oda -3 oda -4 oda -4 odadan fazla
9. Daire / ev in ısınma türü nedir ?
-soba -doğalgaz kalorifer -kömür kalorifer -elektrik

D. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

D.1. ÇEVRE-SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİNCİ VE MESULİYETİ

1. Şimdiye kadar aşağıdaki kavramlardan hangilerini duydunuz?
-sürdürülebilirlik -ekoloji -çevre koruma -kent kimliği -kent kültürü
-küreselleşme -diğer……..
2."Sürdürülebilirlik" sizce aşağıdakilerden hangisidir?
- doğanın korunması ve sürdürülmesi -hepsi
- mevcut çevrenin korunması ve sürdürülmesi -diğer…….
- tarihi eserlerin korunması ve sürdürülmesi
3.Yaşadığımız dünyayı torunlarımıza daha iyi yaşam çevreleri sağlayarak aktarabilmemiz için yapmamız gerekenler konusunda ne düşünüyor sunuz?
-özel araç kullanımını minimuma indirmeli, toplu taşıma araçlarını kullanmalıyız
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
- geri dönüşüm amacı ile çöplerimizi ayrıştırarak biriktirmeliyiz , (cam, kağıt/karton, teneke, yiyecek art.)
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-**min. enerji tüketimi sağlamalıyız(su, elektrik, ısınma enerjisi; doğalgaz/kömür vs.)**

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-halkımızı , özellikle çocuklarımızı bu konularda eğitmeliyiz

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-yerel yönetim ve gönüllü kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmalıyız

-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum -kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-diğer……

4. Sürdürülebilirliğin anlamının ve gereklerinin öğretilmesi için halka açık eğitim programları yapılsa katılır mısınız ?

-evet -hayır -kararsız

5. Daha iyi yaşam çevreleri sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla, günlük rutin işlerinizde özel aracınızı kullanmaktan vazgeçme fedakarlığında bulunur muydunuz ? Neden ?

- her zaman - sık sık - bazen - çok nadir - hiçbir zaman

D.2. SÜRÜDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARINA KATILIM

1. Belediye tarafından konutunuz ve mahalleniz ile ilgili bir iyileştirme çalışması yapılsa, bu çalışmalar için fikir üretme ve karar verme aşamalarında sizin düşünceleriniz sorulsa , yardımcı olur bu çalışmalara katılır mısınız? (planlama , tasarlama aşaması)

- her zaman - sık sık - bazen - çok nadir - hiçbir zaman

2. Yine yapılan bu iyileştirme çalışmaları kapsamında belediye ile işbirliği yaparak imkanlarınız dahilinde maddi ve işgücü desteğinde bulunur musunuz? (Uygulama aşaması)

- her zaman - sık sık - bazen - çok nadir - hiçbir zaman

EK F.2 ALAN ÇALIŞMASI 2
YEREL YÖNETİM YETKİLİLERİ VE PROFESYONELLER İLE ANKET FORMU
A1. Tanıtıcı Bilgiler :
1. İsim : ……(not : isim belirtmek isteğe bağlıdır)
2. Yaş : ……
3. Kurum : ……
4. Görev: ……
5. Görevde bulunma süresi : ……
6. Meslek : ……
A2. Sorular :
1. Sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir kentsel gelişme kavramlarını birer cümle ile tanımlar mısınız?
Sürdürülebilir gelişme ;……
……
sürdürülebilir kentsel gelişme ……
……
2. Sürdürülebilir kentsel gelişme ile ilgili aşağıdaki ifadeler konusunda ne düşünüyorsunuz ?
-**s.k.g. için doğal değerler ve stoklar korunmalıdır**
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. için tüm insanların ihtiyaçları önemsenmelidir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. için halkın düşünceleri önemlidir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. çalışmalarının başarıya ulaşması için halkın katılımı en önemli gerekliliktir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. için toplum olarak pek çok tüketim alışkanlıklarımızdan vazgeçmeliyiz
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. için üretim kalıpları tamamen değişmelidir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. öncelikle kültürün gelişmesini gerektirir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-ekonomik kalkınma olmadan s.k.g. olamaz
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-yerel yönetimler s.k.g. sağlanması çalışmalarında ilk sorumlu kuruluştur
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
- s.k.g. hedeflerine ulaşabilmek için kuvvetli bir işbirliği gerekmektedir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. yaşam kalitesinin geliştirilmesi demektir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. kentin tüm özellikleri ile korunmasını gerektirir
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

-küreselleşme sürdürülebilir kentsel gelişmeyi engeller
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok
-s.k.g. için yerelleşmeye doğru eğilim mutlaka artmalıdır
-kesinlikle katılıyorum -katılıyorum -katılmıyorum
-kesinlikle katılmıyorum -bir fikrim yok

3. Kentimizde sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için fiziksel olarak yapılması gerektiğini düşündüklerinizi önceliğine göre sıralar mısınız?

- raylı ulaşım sistemi ağının kent geneline yayılması,
- motorlu toplu taşıma araçlarının çoğaltılması,
- bireysel motorlu araç kullanımının en aza indirgenmesi için gerekli önlemlerin alınması,
- her türlü atığın zararsız hale getirilmesi için gerekli arıtma sistemlerinin kurulması,
- güneş ve rüzgar enerjisi kullanımının özendirilmesi,
- geri dönüşüme gereken önemin verilmesi ve geri dönüşümlü malzeme kullanımının özendirilmesi,
- farklı kullanımlara olanak veren esnek bina tasarımları ve uygulamalarına öncelik verilmesi,
- sosyal etkileşimi sağlayan ortak mekanların arttırılması,
- tarihi ve kültürel değerlerin korunması için gerekli çalışmaların hızlandırılması,
- mevcut kent içi konut stoğunun en verimli şekilde kullanımının sağlanması,
- diğer……

4.Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için yapılması gerektiğini düşündüklerinizi gerçekleştirebilmek için nasıl bir strateji izlerdiniz ?

5. Kentimiz için nasıl bir imaj çizmektesiniz?
-tarihi kent -turizm kenti -endüstri kenti -üniversite kenti -hepsi -diğer……..

6. Aşağıda üç farklı senaryonun ana hatları ile kısa açıklamaları yer almaktadır. Bu senaryoların hazırlanmasındaki amaç ; kentimizin ilk yerleşme alanı olan, günümüzde ise geleneksel dokusunu yer yer korumuş, anıtsal ve sivil mimari miras örnekleri ile birlikte günümüz apartmanlarını barındıran bir konut alanı olan Hisar Mahallesi ve çevresinin sürdürülebilir kentsel gelişmesinin sağlanabilmesidir. Öngörülen yeni fonksiyonlar ve çevre düzenlemeleri ile çevrenin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın korunması ve günümüz şartlarına uygun bir şekilde yaşatılması hedeflenmektedir. Çevrenin daha canlı ve hareketli bir konut alanı haline getirilmesiyle halkın fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan daha iyi şartlara sahip olması amaçlanmaktadır.

Bir kent yerel yönetim yetkilisi / bu konu ile ilgili meslek sahibi bir profesyonel olarak siz hangi senaryoyu söz konusu çevre için uygun görmektesiniz ?

Bu tercihinizin nedenlerini açıklar mısınız ?

SENARYO 1 : Konut +Turistik Alışveriş

Çevrenin mevcut durumunda olduğu gibi , az oranda ticaret işlevi içeren bir konut alanı olarak işlevini sürdürmesi ve nüfus yoğunluğunun mevcuttaki ile aynı düzeyde tutulması öngörülmektedir. Kullanılamaz durumdaki geleneksel konutlar turizme yönelik küçük ticaret ve alışveriş işlevlerine imkan verecek hale getirilecek, mevcut boş arsalar ise geçici sergileme ve satış işlevlerine hizmet edecek açık kamusal alanlar olarak değerlendirilecektir.Böylelikle çevrenin daha fazla kullanıcı kitlesine hizmet etmesi , alışverişe gelenler ve turistler tarafından da yaşanması sağlanacaktır. İstendiği taktirde geleneksel konutlarda önerilen küçük ticaret işlevlerinde konut sakinlerine iş imkanı sağlanacaktır. Böylelikle halkın sosyo-ekonomik düzeyi yükselirken çalışmalar için maddi kaynak da yaratılabilir.

Bu senaryoda hedef ; çevrenin mevcut yapı ve alt yapısında gerekli iyileştirilme çalışmalarının yapılarak kullanılabilmelerini sağlamak, açık alan ve trafik düzenlemeleri ve bazı konutlarda farklı işlev eklemeleri ile çevreyi normal yoğunlukta bir konut alanı olmakla birlikte canlı bir alışveriş merkezi haline getirmektir. Böylelikle halkın yaşam kalitesi fiziksel olarak artarken , verilen yeni işlevlerin getireceği iş imkanları ile sosyo-ekonomik olarak da artacaktır.

SENARYO 2 : Yoğun Konut

Çevrenin günümüz kullanımında olduğu gibi konut alanı olarak işlevini sürdürmesi öngörülmektedir. Ancak çevrenin daha fazla insana hizmet etmesinin sağlanabilmesi için nüfus yoğunluğunun arttırılması düşünülmüştür. Yoğunluğun arttırılması için : 1) kullanılamayacak derecede kötü durumdaki geleneksel konutlar kullanılır hale getirilecek, 2) boş arsalarda, mümkünse orijinal haline uygun, değilse; çevredeki dokuya saygılı yeni konutlar günümüz teknolojisi ve mimari tasarım anlayışı ile inşa edilecektir. Bu şekilde çevre, fiziksel ve sosyal olarak kapasitesi zorlanmadan daha fazla insanın yaşamını sürdürmesine imkan tanıyacak ve ilk kurulduğu yıllardaki canlı kent yaşamına kavuşacaktır.

Bu senaryoda hedef ; mevcut yapı ve alt yapıdan optimum düzeyde faydalanarak, günlük alışveriş ihtiyaçlarını göz ardı etmeden mevcut binaların tümünü konut işlevine uyarlayıp, otopark ihtiyacı , dar araç yolları , yetersiz yaya yolları gibi ulaşım problemlerine çözümler getirerek çevrenin sürdürülebilir kentsel gelişimini sağlamaktır.

SENARYO 3 : Konut + Turizm

Çevrenin konutlar ile birlikte turizme yönelik tüm işlevleri içeren karma bir yapıya sahip olması öngörülmektedir. Böylelikle bir yandan, çevrenin sahip olduğu fiziksel ve sosyo-kültürel değerler korunurken, diğer yandan öngörülen yeni işlevler ile günümüz şartlarında en yoğun kullanıma imkan verilerek tüm insanların faydalanması sağlanacaktır.Kullanılamayacak durumdaki geleneksel konutların turizme yönelik konaklama birimlerine dönüştürülmesi öngörülmektedir. İstekli olan geleneksel konut sahiplerinin konutları da, kendi işletebilecekleri pansiyonlara dönüştürülebilir. Dairede yaşamayı tercih eden geleneksel konut sakinlerinin konutları bir daire ile takas edilebilir. Konaklama birimlerine dönüşmesi mümkün olmayan konutların zemin katları, bahçeleri ve avluları, alışveriş ve yeme içme birimlerine dönüştürülecektir. Araç trafiği yerleşmeyi çevreleyen ana sınırlandırılacak, geleneksel dokunun yoğun olduğu alanlar yaya kullanımına açık olacaktır.
Bu senaryoda hedef; çevrenin barındırdığı tarihi ve kültürel mirasın günümüz şartlarına uygun bir şekilde kullanımının sağlanarak yaşatılmasının turizm fonksiyonu ile bütünleştirilmesidir. Böylece çevre daha fazla insana hizmet ederken eski canlılığına kavuşacak ,sakinlerine yeni imkanlar sunabilecektir.

EK G ANKET SONUÇLARI DEĞERLENDİRME TABLOLARI

Tablo G.1: SPSS ortamında anket verileri sayısal kodlama tablosu

Ank. no	yaş	eğit. dur.	gelir dur.	araç sah.	ev sah.	ika.1	ika.2	ika.3	kon. tipi	kon. kor.	duy.	algı	değ.	mem	bilinç	sor.	kat.	s.1	s.2	s.3
1	3	3	2	0	0	5	5	3	0	3	1	5	5	5	0	5	5	1	3	1
2	4	2	2	0	1	5	5	5	0	3	1	5	4	5	0	5	5	1	1	1
3	2	4	3	1	1	5	5	5	0	3	1	4	4	5	1	5	5	1	3	1
4	1	3	3	0	0	5	5	5	1	4	1	5	5	5	0	3	4	1	1	3
5	3	3	1	0	0	4	3	3	1	4	2	5	5	3	0	3	5	1	1	1
6	1	3	2	0	0	3	3	3	1	4	1	5	4	4	0	5	5	1	1	1
7	2	1	3	0	1	5	5	5	1	4	1	5	4	4	0	3	5	1	1	1
8	3	3	2	0	0	3	3	3	1	4	1	5	4	4	0	5	5	1	1	1
9	2	3	2	0	0	5	5	3	1	4	1	5	4	4	0	4	5	2	1	3
10	4	1	1	0	0	3	2	2	0	2	2	5	4	5	0	5	5	1	1	1
11	5	2	2	0	0	5	4	4	0	4	2	5	5	5	1	5	5	2	1	2
12	5	1	1	0	1	4	4	4	0	4	2	5	5	5	1	5	5	1	1	1
13	4	1	2	0	1	5	4	4	1	3	2	3	4	4	1	5	3	1	1	1
14	2	3	3	1	0	5	5	4	1	4	2	2	3	2	1	4	2	1	1	1
15	3	4	5	1	1	5	5	5	1	5	0	2	3	3	1	4	4	1	1	0
16	2	2	3	0	0	5	5	3	1	4	0	3	4	4	1	5	2	1	1	1
17	2	2	3	1	1	5	4	2	1	4	0	5	5	5	1	5	4	1	1	1
18	2	3	3	1	1	5	4	2	1	4	2	5	5	5	0	4	3	1	1	1
19	2	3	3	1	1	5	5	1	1	4	0	5	5	5	1	4	3	1	1	1
20	1	3	5	1	1	5	2	2	1	4	1	5	4	5	1	4	3	1	1	2
21	1	3	2	1	1	5	5	5	1	4	1	4	4	4	0	4	5	1	1	0
22	1	3	4	1	1	4	2	2	1	4	1	3	4	5	0	5	3	1	1	1
23	3	1	4	1	0	5	4	4	1	4	2	5	4	4	0	3	3	2	1	0
24	3	2	2	0	0	4	1	1	1	3	2	3	3	3	1	4	5	1	1	1
25	2	1	2	0	0	5	1	1	1	4	2	5	3	3	1	4	1	2	1	0
26	3	3	3	1	1	5	2	2	1	4	2	5	3	3	1	4	1	1	2	1
27	1	3	4	1	0	5	5	5	1	4	2	3	4	3	0	4	4	2	1	1
28	2	4	5	1	1	3	2	2	1	3	2	4	4	5	0	4	3	2	1	0
29	2	4	2	1	1	5	3	3	1	4	2	4	.	3	1	4	5	0	1	0
30	5	4	2	0	1	4	4	4	1	4	1	5	.	4	0	5	4	1	1	1
31	4	1	2	0	1	4	4	2	1	4	2	4	.	3	0	3	3	2	1	0
32	2	3	2	0	0	5	2	2	1	4	2	4	.	3	1	3	3	2	1	2
33	2	4	3	0	0	5	3	2	1	4	2	3	.	3	1	4	3	2	1	2

Tablo G.1: SPSS ortamında anket verileri sayısal kodlama tablosu devamı

| | | |

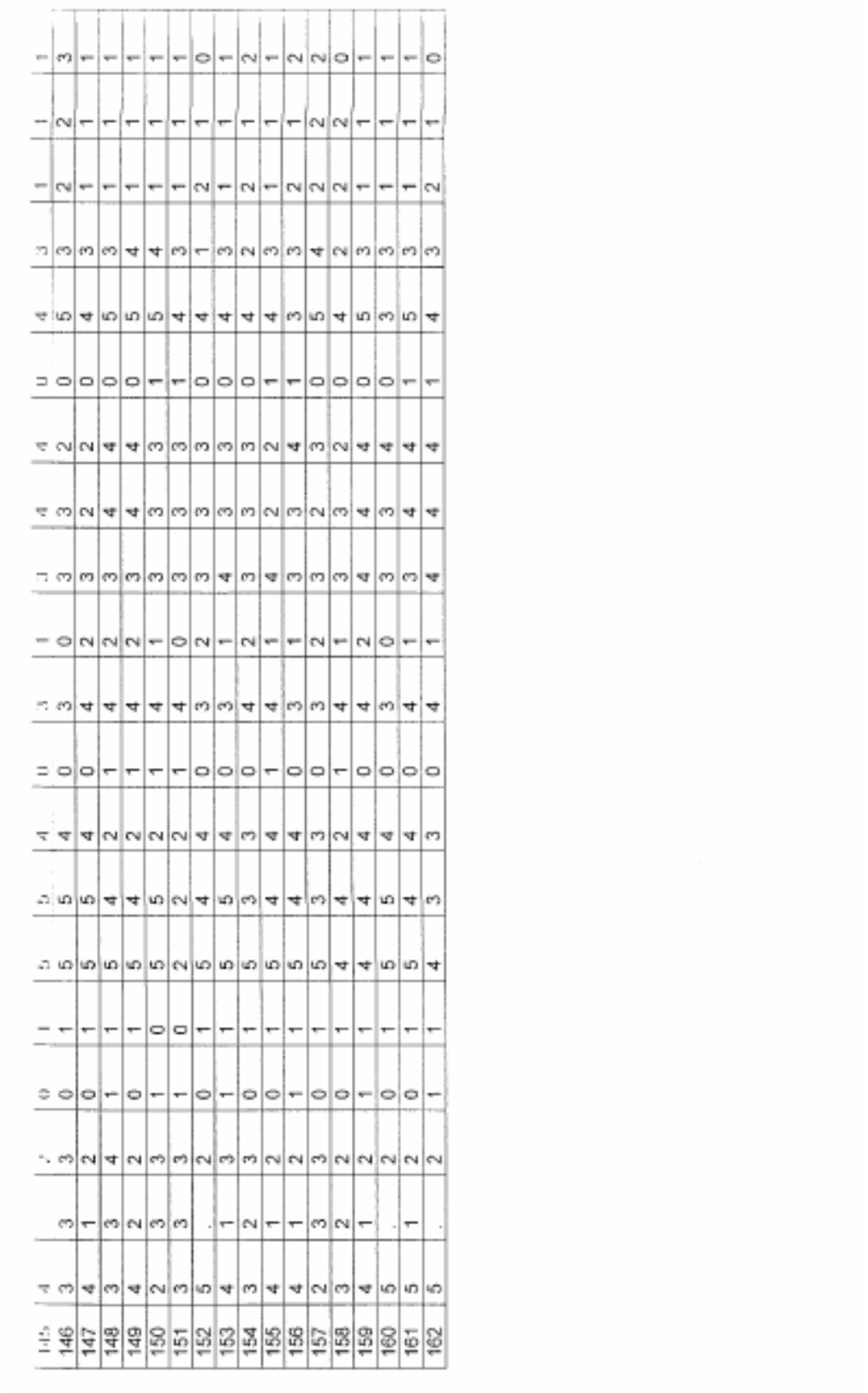
Tablo G.1: SPSS ortamında anket verileri sayısal kodlama tablosu devamı

| | | |

Tablo G.1: SPSS ortamında anket verileri sayısal kodlama tablosu devamı

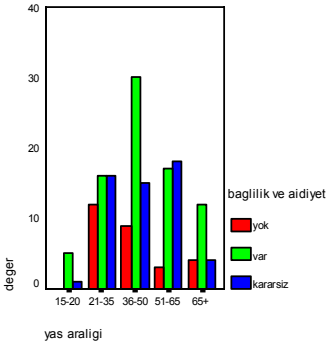
| | | |

Tablo G.1: SPSS ortamında anket verileri sayısal kodlama tablosu devamı

EK H.1 KONUT ALANLARI SOSYO-KÜLTÜREL VE PSİKOLOJİK BİLEŞENLERİ ARASI İLİŞİKİLERİ VE BU İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİĞİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.1.a : Bağlılık - aidiyet Duyguları / Yaş Aralığı İlişkisi

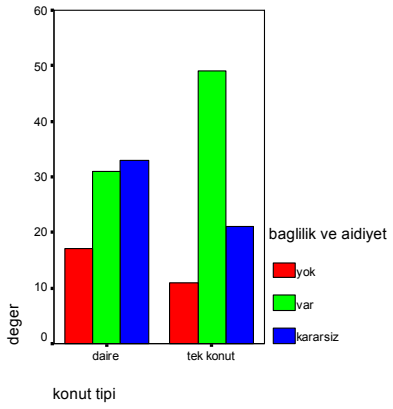

		Bağlılık ve aidiyet			Toplam
yaş aralığı		yok	var	kararsız	
	15-20	0	5	1	6
	21-35	12	16	16	44
	36-50	9	30	15	54
	51-65	3	17	18	38
	65+	4	12	4	20
Toplam		28	80	54	162

Tablo H.1.b : Bağlılık - aidiyet Duyguları / Yaş Aralığı İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,996(a)	8	,082
Likelihood Ratio	15,071	8	,058
Linear-by-Linear Association	,338	1	,561
Number of Valid Cases	162		

Tablo H.1.c : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Konut Tipi İlişkisi

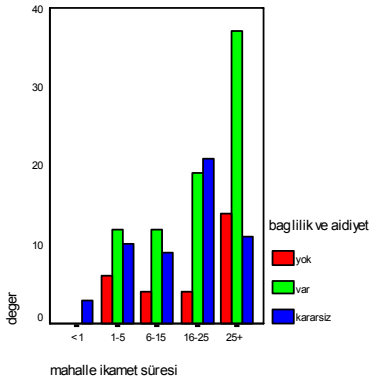

		Bağlılık ve aidiyet			Toplam
		yok	var	Karar sız	
konut tipi	daire	17	33	31	81
	tek konut	11	49	21	81
Toplam		28	80	54	162

Tablo H.1.d : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Konut Tipi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,002(a)	2	,018
Likelihood Ratio	8,070	2	,018
Linear-by-Linear Association	,460	1	,498
N of Valid Cases	162		

Tablo H.1.e : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Mahalle İkamet Süresi İlişkisi

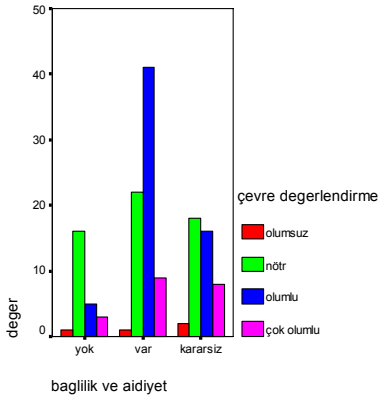
		Bağlılık ve aidiyet			Toplam
		yok	var	kararsız	
Mah. ikamet süresi	<1	0	0	3	3
	1-5	6	12	10	28
	6-15	4	12	9	25
	16-25	4	19	21	44
	25+	14	37	11	62
Toplam		28	80	54	162

Tablo H.1.f : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Mahalle İkamet Süresi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,299(a)	8	,019
Likelihood Ratio	19,696	8	,012
Linear-by-Linear Association	3,933	1	,047
N of Valid Cases	162		

Ek H.2 KONUT ALANLARI PSİKOLOJİK BİLEŞENLERİNİN KENDİ ARALARINDAKİ İLİŞKİLERLİ VE BU İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİĞİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.2.a : Bağlılık – Aidiyet Duyguları / Çevre Değerlendirmesi İlişkisi

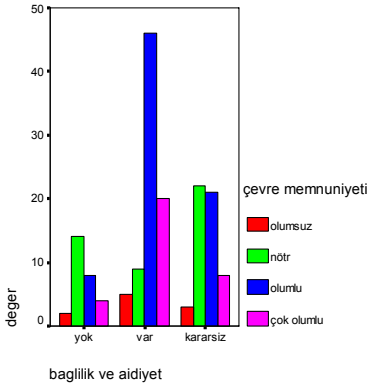

		çevre değerlendirmesi				Top.
		olumsuz	nötr	olumlu	Ç. olumlu	
Bağ. Aid.	yok	1	16	5	3	25
	var	1	22	41	9	73
	kararsız	2	18	16	8	44
Toplam		4	56	62	20	142

Tablo H.2.b : Bağlılık – Aidiyet Duyguları / Çevre Değerlendirmesi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,701(a)	6	,033
Likelihood Ratio	13,869	6	,031
Linear-by-Linear Association	1,284	1	,257
N of Valid Cases	142		

Tablo H.2.c : Bağlılık – Aidiyet Duyguları / Çevre Memnuniyeti İlişkisi

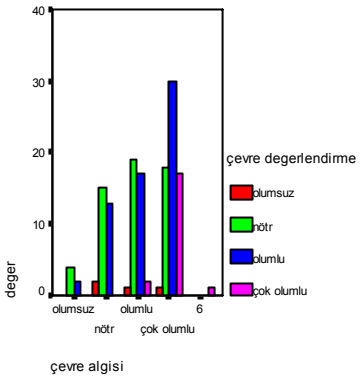

		çevre memnuniyeti				Top.
		olumsuz	nötr	olumlu	Ç. olumlu	
Bağlılık aidiyet	yok	2	14	8	4	28
	var	5	9	46	20	80
	kararsız	3	22	21	8	54
Toplam		10	45	75	32	162

Tablo H.2.d : Bağlılık – Aidiyet Duyguları / Çevre Memnuniyeti İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,103(a)	6	,001
Likelihood Ratio	24,236	6	,000
Linear-by-Linear Association	,009	1	,923
N of Valid Cases	162		

Tablo H.2.e : Çevre Algısı / Çevre Değerlendirmesi İlişkisi

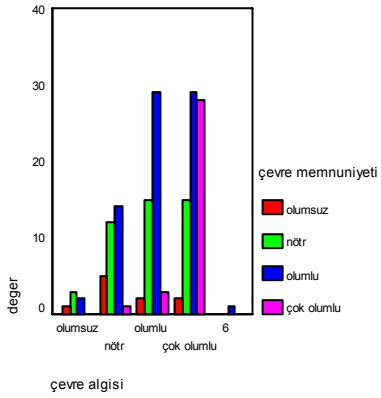

		çevre değerlendirmesi				Top.
		olumsuz	nötr	olumlu	Ç. olumlu	
çevre algısı	olumsuz	0	4	2	0	6
	nötr	2	15	13	0	30
	olumlu	1	19	17	2	39
	Ç. olumlu	1	18	30	17	66
	6	0	0	0	1	1
Toplam		4	56	62	20	142

Tablo H.2.f : Çevre Algısı / Çevre Değerlendirmesi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,431(a)	12	,007
Likelihood Ratio	29,577	12	,003
Linear-by-Linear Association	17,501	1	,000
N of Valid Cases	142		

Tablo H.2.g : Çevre Algısı / Çevre Memnuniyeti İlişkisi

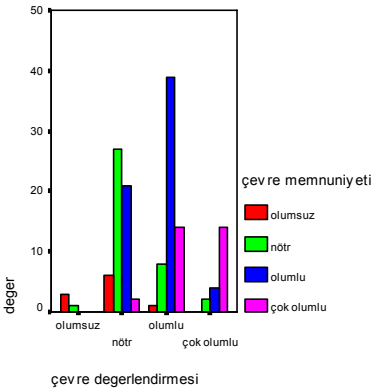

		çevre memnuniyeti				Top.
		olumsuz	nötr	olumlu	Ç. olumlu	
çevre algısı	olumsuz	1	3	2	0	6
	nötr	5	12	14	1	32
	olumlu	2	15	29	3	49
	Ç. olumlu	2	15	29	28	74
	6	0	0	1	0	1
Toplam		10	45	75	32	162

Tablo H.2.h : Çevre Algısı / Çevre Memnuniyetİ İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,805(a)	12	,000
Likelihood Ratio	39,411	12	,000
Linear-by-Linear Association	24,744	1	,000
N of Valid Cases	162		

Tablo H.2.i : Çevre Değerlendirmesi / Çevre Memnuniyeti İlişkisi

		çevre memnuniyeti				Top.
		olumsuz	nötr	olumlu	Ç. olumlu	
çevre değer.	olumsuz	3	1	0	0	4
	nötr	6	27	21	2	56
	olumlu	1	8	39	14	62
	Ç. olumlu	0	2	4	14	20
Toplam		10	38	64	30	142

Tablo H.2.j : Çevre Değerlendirmesi / Çevre Memnuniyeti İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	88,859(a)	9	,000
Likelihood Ratio	72,404	9	,000
Linear-by-Linear Association	51,813	1	,000
N of Valid Cases	142		

Ek H.2.1 SENARYO TERCİHLERİ (BEKLENTİLER) VE KONUT ALANLARI PSİKOLOJİK BİLEŞENLERİ ARASI İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİĞİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.2.1.a : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Senaryo 1 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,812(a)	4	,008
Likelihood Ratio	13,381	4	,010
Linear-by-Linear Association	4,672	1	,031
N of Valid Cases	158		

Tablo H.2.1.b : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Senaryo 2 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,723(a)	6	,068
Likelihood Ratio	11,206	6	,082
Linear-by-Linear Association	,560	1	,454
N of Valid Cases	157		

Tablo H.2.1.c : Bağlılık - Aidiyet Duyguları / Senaryo 3 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,841(a)	6	,132
Likelihood Ratio	10,634	6	,100
Linear-by-Linear Association	,257	1	,612
N of Valid Cases	158		

Tablo H.2.1.d : Çevre Değerlendirmesi / Senaryo 1 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,281(a)	6	,056
Likelihood Ratio	13,256	6	,039
Linear-by-Linear Association	2,592	1	,107
N of Valid Cases	139		

Tablo H.2.1.e : Çevre Değerlendirmesi / Senaryo 2 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,162(a)	9	,017
Likelihood Ratio	20,264	9	,016
Linear-by-Linear Association	1,649	1	,199
N of Valid Cases	138		

Tablo H.2.1.f : Çevre Değerlendirmesi / Senaryo 3 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,976(a)	9	,092
Likelihood Ratio	14,570	9	,103
Linear-by-Linear Association	1,599	1	,206
N of Valid Cases	139		

Tablo H.2.1.g : Çevre Memnuniyeti / Senaryo 1 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,604(a)	6	,005
Likelihood Ratio	19,977	6	,003
Linear-by-Linear Association	4,129	1	,042
N of Valid Cases	158		

Tablo H.2.1.h :Çevre Memnuniyeti / Senaryo 2 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

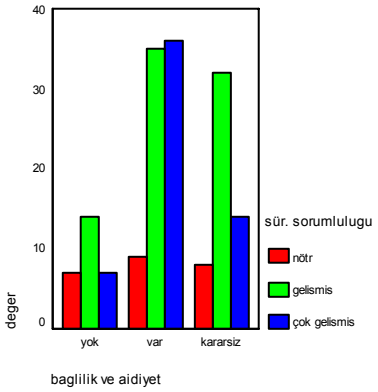
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,787(a)	9	,001
Likelihood Ratio	28,010	9	,001
Linear-by-Linear Association	,622	1	,430
N of Valid Cases	157		

Tablo H.2.1.i : Çevre Memnuniyeti / Senaryo 3 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,028(a)	9	,018
Likelihood Ratio	18,692	9	,028
Linear-by-Linear Association	,480	1	,488
N of Valid Cases	158		

Ek H.3 SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİ İLE KONUT ALANLARI PSİKOLOJİK BİLEŞENLERİ ARASI İLİŞKİLERİ VE BU İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİKLERİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.3.a : Bağlılık-Aidiyet Duyguları / Sürdürülebilirlik Sorumluluğu İlişkisi

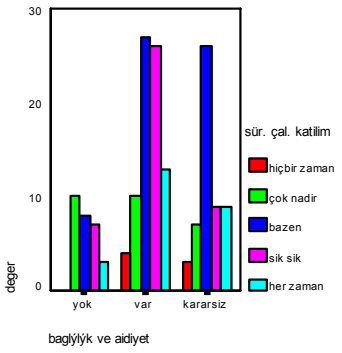

		sürdürülebilirlik sorumluluğu			Toplam
		nötr	gelişmiş	Ç. gelişmiş	
Bağlılık aidiyet	yok	7	14	7	28
	var	9	35	36	80
	kararsız	8	32	14	54
Toplam		24	81	57	162

Tablo H.3.b : Bağlılık-Aidiyet Duyguları / Sürdürülebilirlik Sorumluluğu İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,529(a)	4	,074
Likelihood Ratio	8,277	4	,082
Linear-by-Linear Association	,014	1	,907
N of Valid Cases	162		

Tablo H.3.c : Bağlılık-Aidiyet Duyguları / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi

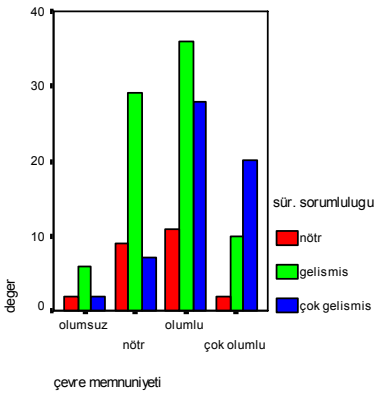

		sür. çal. katılım					Top.
		hiçbir zaman	çok nadir	bazen	sık sık	her zaman	
Bağlılık aidiyet	yok	0	10	8	7	3	28
	var	4	10	27	26	13	80
	karar sız	3	7	26	9	9	54
Toplam		7	27	61	42	25	162

Tablo H.3.d : Bağlılık-Aidiyet Duyguları / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,996(a)	8	,059
Likelihood Ratio	14,930	8	,061
Linear-by-Linear Association	,091	1	,763
N of Valid Cases	162		

Tablo H.3.e. : Sürdürülebilirlik Sorumluluğu / Çevre Memnuniyeti İlişkisi

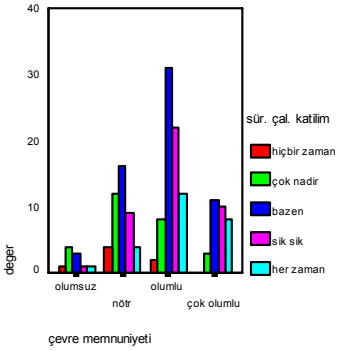

		sürdürülebilirlik sorumluluğu			Top.
		nötr	gelişmiş	Ç. gelişmiş	
çevre memnuniyeti	olumsuz	2	6	2	10
	nötr	9	29	7	45
	olumlu	11	36	28	75
	Ç. olumlu	2	10	20	32
Toplam		24	81	57	162

Tablo H.3.f. : Sürdürülebilirlik Sorumluluğu / Çevre Memnuniyeti İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,439(a)	6	,003
Likelihood Ratio	20,111	6	,003
Linear-by-Linear Association	14,035	1	,000
N of Valid Cases	162		

Tablo H.3.g.: Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım / Çevre Memnuniyeti İlişkisi

		sür. çal. katılım					Top.
		hiçbir zaman	çok nadir	Bazen	sık sık	her zaman	
çevre mem.	Olumsuz	1	4	3	1	1	10
	nötr	4	12	16	9	4	45
	olumlu	2	8	31	22	12	75
	Ç.olumlu	0	3	11	10	8	32
Toplam		7	27	61	42	25	162

Tablo H.3.h : Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım / Çevre Memnuniyeti İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,581(a)	12	,075
Likelihood Ratio	19,683	12	,073
Linear-by-Linear Association	14,498	1	,000
N of Valid Cases	162		

Ek H.3.1. SENARYO TERCİHLERİ (BEKLENTİLER) İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİKLERİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.3.1.a : Sürdürülebilirlik Bilinci /Senaryo 3 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,487(a)	3	,090
Likelihood Ratio	7,678	3	,053
Linear-by-Linear Association	,679	1	,410
N of Valid Cases	158		

Tablo H.3.1.b : Sürdürülebilirlik Sorumluluğu / Senaryo 1 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,678(a)	4	,020
Likelihood Ratio	12,304	4	,015
Linear-by-Linear Association	4,073	1	,044
N of Valid Cases	158		

Tablo H.3.1.c : Sürdürülebilirlik Sorumluluğu / Senaryo 2 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,353(a)	6	,055
Likelihood Ratio	11,852	6	,065
Linear-by-Linear Association	,048	1	,826
N of Valid Cases	157		

Tablo H.3.1.d : Sürdürülebilirlik Sorumluluğu / Senaryo 3 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

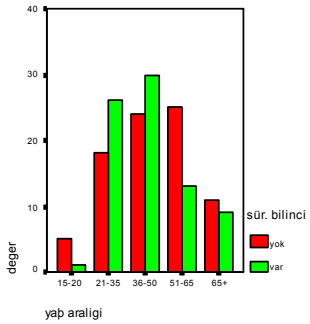
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,095(a)	6	,006
Likelihood Ratio	19,495	6	,003
Linear-by-Linear Association	1,559	1	,212
N of Valid Cases	158		

Tablo H.3.1.e : Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım / Senaryo 2 Tercihi İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,530(a)	12	,024
Likelihood Ratio	19,964	12	,068
Linear-by-Linear Association	,000	1	,991
N of Valid Cases	157		

Ek H.4 KONUT ALANLARI SOSYO-KÜLTÜREL BİLEŞENLERİ İLE SOSYO-KÜLTÜREL GEREKLİLİKLER ARASINDAKİ İLŞKİLERİ VE BU İLİŞKİLERİN GÜVENİLİRLİKLERİNİ BELİRLEYEN TABLOLAR

Tablo H.4.a : Yaş Aralığı / Sürdürülebilirlik Bilinci İlişkisi

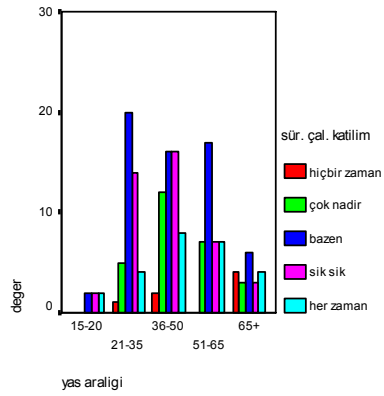

		sürdürülebilirlik bilinci		Top.
		yok	var	
yaş aralığı	15-20	5	1	6
	21-35	18	26	44
	36-50	24	30	54
	51-65	25	13	38
	65+	11	9	20
Toplam		83	79	162

Tablo H.4.b : Yaş Aralığı / Sürdürülebilirlik Bilinci İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,684(a)	4	,070
Likelihood Ratio	8,998	4	,061
Linear-by-Linear Association	1,298	1	,255
N of Valid Cases	162		

Tablo H.4.c : Yaş Aralığı / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi

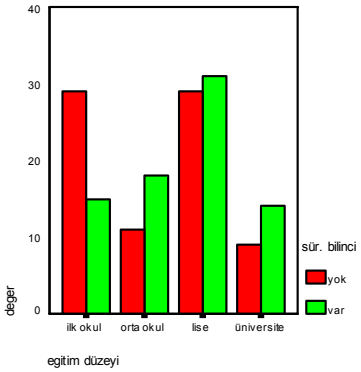

		sür. çal. katılım					Top.
		hiçbir zaman	çok nadir	bazen	sık sık	her zaman	
yaş aralığı	15-20	0	0	2	2	2	6
	21-35	1	5	20	14	4	44
	36-50	2	12	16	16	8	54
	51-65	0	7	17	7	7	38
	65+	4	3	6	3	4	20
Toplam		7	27	61	42	25	162

Tablo H.4.d : Yaş Aralığı / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,727(a)	16	,075
Likelihood Ratio	22,398	16	,131
Linear-by-Linear Association	1,930	1	,165
N of Valid Cases	162		

Tablo H.4.e : Eğitim Düzeyi / Sürdürülebilirlik Bilinci İlişkisi

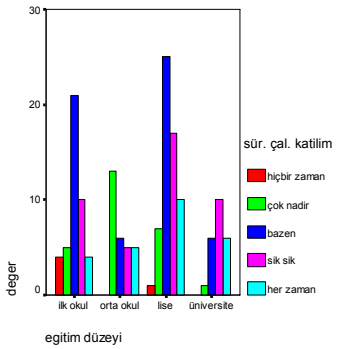

		sürdürülebilirlik bilinci		Top.
		yok	var	
eğitim düzeyi	ilk okul	29	15	44
	orta okul	11	18	29
	lise	29	31	60
	üniversite	9	14	23
Toplaml		78	78	156

Tablo H.4.f : Eğitim Düzeyi / Sürdürülebilirlik Bilinci İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,298(a)	3	,063
Likelihood Ratio	7,402	3	,060
Linear-by-Linear Association	3,920	1	,048
N of Valid Cases	156		

Tablo H.4.g : Eğitim Düzeyi / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi

		sür. çal. katılım					Tot.
		hiçbir zaman	çok nadir	bazen	sık sık	her zaman	
eğitim düzeyi	ilk okul	4	5	21	10	4	44
	orta okul	0	13	6	5	5	29
	lise	1	7	25	17	10	60
	Üniversite	0	1	6	10	6	23
Total		5	26	58	42	25	156

Tablo H.4.h : Eğitim Düzeyi / Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Katılım İlişkisi Güvenilirliği

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	35,423(a)	12	,000
Likelihood Ratio	32,451	12	,001
Linear-by-Linear Association	9,843	1	,002
N of Valid Cases	156		

Teknik Terimlerin Türkçe Karşılıkları
Pearson Chi-Square = Pearson k^2
Likelihood Ratio = Benzerlik Oranı
Linear-by-Linear Association = Doğrusal Bağlantı
Number of Valid Cases = Geçerli Durum Sayısı
Value = Değer
df. = degree of freedom =Güvenilirlik Derecesi
Asymp.sig. (2-sided) = assumption of significance level = öngörülen başarı seviyesi

Özgeçmiş

1972 yılında Bursa'da doğdu. 1990 yılında Bursa Anadolu Lisesi'ni bitirdi. 1994 yılında İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Programı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 1995-1997 yılları arasında bir mimarlık bürosunda avan, uygulama, dekorasyon projelerinde mimar olarak çalıştı. 1997 yılında, Prof. Dr. Hülya Turgut danışmanlığında hazırladığı "Kültür ve Mekan Etkileşimi Kapsamında Konut ve Yakın Çevresi İlişkilerine Diyalektik bir Yaklaşım , Örnek : Bursa , Kale Sokak" isimli tez çalışmasını tamamlayarak Y. Mimar ünvanını aldı. 1999 yılında İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Programı'nda doktora eğitimi almaya hak kazandı. Aynı zamanda Uludağ Üniversitesi , Mühendislik – Mimarlık Fakültesi , Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Araştırma alanı olan ; çevre-davranış çalışmaları kapsamında konut alanları, kültür – mekan etkileşimi ile sürdürülebilir kentsel gelişme ve mimari tasarım ilişkisi konularında düzenlenmiş çeşitli bilimsel kongrelere bildirileri ile katıldı.